

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע

**החלטות והנחיות
ממערכת הבחירות לכנסת ה-24**

השופט עוזי פוגלמן
יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת העשרים וארבע
2021

תוכן העניינים

עמוד

1

הודעות ומכתבים

3

חבר יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
באתר המרשתת של ועדת הבחירות המרכזית

5

הודעת יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
בדבר זכויות הבוחרים, חשאיות הבחירות וטוהר הבחירות

8

הגאום יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
בערב הבחירות

10

חברי יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 עם
הגשת תוצאות הבחירות לנשיא המדינה

12

מכתב לכלי התקשורת על שוויון בין המועמדים בסיקור
חדשותי בתקופת הבחירות

13

מכתב לרשימות המועמדים על שימוש בשפה מתייגת
ומדירה במערכת הבחירות

15

איסור על שימוש בנכסי הציבור ואיסור על עובדי מדינה להשתתף בתעמולת בחירות

17

חבר"ם 1/24 אטדגי נ' ראש עיריית אשקלון בעניין פרסום
עלון לגמלאים בעיר

25

חבר"כ 7/24 בן מאיר נ' חולדאי בעניין שימוש בעמוד
פייסבוק של ראש עירייה לקראת הבחירות לכנסת

34

חבר"כ 17/24 סיעת "עצמנו" בראשות מר דותן סופר נ'
סיעת ימינה בעניין שימוש בעמוד פייסבוק של חל"צ

36

חבר"כ 12/24 טאובין נ' הליכוד מפלגה לאומית ליברלית
בעניין שימוש בסרטונים שצילמה לשכת העיתונות
הממשלתית

38

חבר"כ 29/24 התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר נ'
מארק בעניין ביקור במתחמי חיסונים של קופות החולים

40

חבר"כ 35/24 אחריות לאומית – ישראל הבית שלי בע"מ
(חל"צ) נ' נתניהו בעניין שימוש בסיסמה של משרד
הבריאות וביקור במתחמי חיסונים של קופות החולים

49

חג"ץ 1931/21 נתניהו נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת העשרים וארבע בעניין ההחלטה בתב"כ 35/24

58 חתב"כ 15/24 בן מאיר נ' שמחון בעניין התבטאויות של
היועץ הכלכלי לראש הממשלה

62 חתב"כ 40/24 רשימת תקווה חדשה בהנהגת גדעון סער
לראשות הממשלה נ' ברדוגו בעניין התבטאויות של שדר
בגלי צה"ל

67 איסור על שימוש בצה"ל ובילדים בתעמולת הבחירות

69 חתב"כ 12/24 טאובין נ' הליכוד מפלגה לאומית ליברלית
בעניין הצגת מסוק של צה"ל וחיילים בסרטון תעמולה

72 חתב"כ 25/24 התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)
נ' ראש רשימת "ש"ס התאחדות הספרדים העולמית"
בעניין הצגת חיילים וילדים בסרטון תעמולה

76 חתב"כ 38/24 תשדיר תעמולה מטעם רשימת הציונות
הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ בעניין הצגת ילדה
בתשדיר תעמולה

78 חתב"כ 36/24 בן מאיר נ' רשימת הציונות הדתית בראשות
בצלאל סמוטריץ' לכנסת ה-24 בעניין "מסע רבנים"
בישיבות הסדר

85 איסור על שימוש בתוכניות בידור בתעמולת הבחירות

87 חתב"כ 21/24 מפלגת ישראל ביתנו נ' מפלגת ש"ס
התאחדות הספרדים העולמית בעניין כנס בחירות מקוון
בהשתתפות זמרים

89 חתב"כ 26/24 בן מאיר נ' נתניהו בעניין השתתפות מועמד
בתוכנית "סטנד אפ ניישן"

97 חתב"כ 1501/21 נתניהו נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת העשרים וארבע בעניין ההחלטה בתב"כ 26/24

100 חתב"כ 28/24 הליכוד, תנועה לאומית ליברלית נ' הנדל
בעניין השתתפות מועמד בתוכנית "אופירה וברקו"

103 איסור על מתנות וברכות בתעמולת הבחירות

105 חתב"כ 44/24 מפלגת העבודה הישראלית נ' מפלגת ש"ס
התאחדות הספרדים העולמית שומרי תורה בעניין ברכות
רבנים למצביעים

- 107 **חֲתָב"כ 51/24 רשימת מרצ נ' מפלגת ש"ס התאחדות הספרדים העולמית שומרי תורה בעניין חלוקת קמעות**

109 **שלטי חוצות**

- 111 **חֲתָב"כ 24/24 חוצות זהב בע"מ נ' סיעת יש עתיד בעניין תליית שלטי חוצות על גשרים**
- 116 **חֲתָב"כ 34/24 חוצות זהב בע"מ נ' סיעת "יש עתיד" בעניין הבהרת ההחלטה בתב"כ 24/24**
- 124 **חֲתָב"כ 45/24 הליכוד, תנועה לאומית ליברלית נ' אחריות לאומית – ישראל הבית שלי בע"מ (חל"צ) בעניין השחתת שלטי חוצות שעליהם סיסמת בחירות שנפסלה**
- 127 **חֲתָב"כ 43/24 כהן נ' כנען מדיה בתנועה בע"מ בעניין העברת נתוני פרסום חוצות**

129 **זיהוי מפרסם תעמולת בחירות**

- 131 **חֲתָב"כ 13/24 לדרמן נ' ותיקי ישראל בעניין שימוש בשם רשימת מועמדים להבדיל מהמפלגה שבשמה היא מבקשת להתמודד**
- 134 **חֲתָב"כ 18/24 רשימת ימינה נ' אוטברין ישראל בע"מ בעניין קידום ממומן במרשתת של פרסומים**
- 144 **חֲתָב"כ 33/24 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית נ' יהדות התורה בעניין תעמולת בחירות בחשבון פרטי מזוהה**

149 **הפרעה בלתי הוגנת לתעמולת בחירות**

- 151 **חֲתָב"כ 9/24 יש עתיד – בראשות יאיר לפיד נ' עמותת "כן לשלום" בעניין שימוש ב"דיפ פייק"**
- 154 **חֲתָב"כ 16/24 רשימת ימינה נ' מפלגת "תקווה חדשה" בעניין שימוש בטענה לא נכונה בתעמולת בחירות**

157 **סקרים**

- 159 **חֲתָב"כ 10/24 גלסברג נ' טלזר 019 שירותי תקשורת בינלאומיים בע"מ בעניין השאלה אם סקר הוא תעמולת בחירות**
- 163 **חֲתָב"כ 39/24 מיארה נ' זליכה בעניין טענה לקיום סקר שלפיו רשימה עוברת את אחוז החסימה**

167 **חגב"כ 47/24 בן מאיר נ' הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ' בעניין פרסום על סקרים פנימיים**

171 **חגב"כ 48/24 רשימת הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ' לכנסת ה-24 נ' רשימת ש"ס לכנסת ה-24 בעניין התבטאויות על כך שרשימת מועמדים עוברת את אחוז החסימה**

173 **חגב"כ 52/24 רשימת "ימינה" לכנסת ה-24 נ' רשימת "הליכוד" בעניין פרסום על סקרים פנימיים**

175 **שידורי התעמולה**

177 **חגב"כ 8/24 שידורי קשת בע"מ נ' סיעת גשר בעניין אורך זמני שידורי התעמולה בערוצים של מורשים לשידור לפי חוק הרשות השניה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן-1990**

181 **חגב"כ 31/24 כאן, תאגיד השידור הישראלי נ' רשימת מרצ – השמאל של ישראל בעניין שימוש באות חדשות בתשדיר תעמולה ברדיו**

183 **אותיות הרשימות וכינוייהן**

185 **חגה"ש 3/24 מרצ בעניין שימוש באותיות מהבחירות לרשויות המקומיות על אף אי שימוש בהן בבחירות האחרונות לכנסת**

191 **חגה"ש 8/24 מפלגת הבית היהודי נ' רשימת הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ' לבחירות לכנסת ה-24 בעניין כינוי רשימת מועמדים בשם של קבוצת אוכלוסייה**

195 **חגה"ש 10/24 החלטת מליאת ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 בעניין כינויה של רשימת המועמדים 'משפט צדק, לרפורמה במערכת המשפט' בעניין שימוש בשם של יגאל עמיר בכינוי של רשימת מועמדים**

196 **חגב"כ 1252/21 רשימת משפט צדק ועדת הבחירות המרכזית לכנסת בעניין ההחלטה בה"ש 10/24**

197 **פסילת רשימות ומועמדים**

199 **חגה"ש 6/24 ויסולי נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית בעניין רשימת מועמדים שאינה עומדת בהוראות חוקת המפלגה**

201 **חגב"כ 2, 1/24 הפיראטים נ' הליכוד בהנהגת בנימין נתניהו לראשות הממשלה בעניין פסילת רשימת מועמדים בשל הסכם עודפים עם רשימה אחרת**

204 חג"מ 1/24 סגל נ' מראענה בעניין חזרה מבקשה לפסול מועמדת

205 חג"מ 2/24 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית, רשימת הציונות הדתית נ' מראענה בעניין פסילת מועמדת

207 חא"ב 1156/21 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית נ' מראענה בעניין ההחלטה בפ"מ 2/24

228 חג"ר 3/24 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית, רשימת הציונות הדתית נ' הרשימה המשותפת בעניין פסילת רשימה

230 חג"ר 4/24 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית, רשימת הציונות הדתית נ' הרשימה הערבית המאוחדת בעניין פסילת רשימה

233 הצבעה בחו"ל

235 חה"ש 9/24 זוחדין בעניין "הורה נלווה" של עובד מדינה

238 חה"ש 12/24 זילברמן בעניין מנועי כניסה לישראל במהלך "סגירת השמיים" בשל מגפת הקורונה

241 יום הבחירות

243 חה"ש 17/24 אני ואתה – מפלגת העם הישראלית נ' גנץ בעניין סרטון לעידוד הצבעה ומסירת פתקים למצביעים

246 חג"ץ 2221/21 אני ואתה – מפלגת העם הישראלית נ' גנץ בעניין ההחלטה בה"ש 17/24

253 סדרי דין: כללי

255 חתב"כ 34/24 חוצות זהב בע"מ נ' סיעת "יש עתיד" בעניין הצטרפות לעתירה

257 חתב"כ 24/24 חוצות זהב בע"מ נ' סיעת יש עתיד בעניין טענה לביזיון החלטת יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

259 העדר סמכות לדון בעתירה

261 חתב"כ 5/24 ארנון נ' הליכוד, תנועה לאומית ליברלית בעניין סילוק חברים ממפלגה

265 חה"ש 5/24 ויסולי נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית בעניין קביעת רשימת מועמדים מטעם מפלגה

267 חתב"כ 42/24 הרשימה המשותפת נ' רשימת הציונות הדתית בעניין פרסום גזעני

269 חתב"כ 46/24 ארגון בצלמו ארגון זכויות אדם ברוח יהודית מטעם עמותת מוסרי (ע"ר) נ' מפלגת יש עתיד בעניין הפרה שהסתיימה

270 חתב"כ 49/24 הרשימה המשותפת נ' סיעת הליכוד בעניין פגיעה בפרטיות

273 העדר פנייה מוקדמת

275 חתב"כ 19/24, 20 אני ואתה – מפלגת העם הישראלית נ' עיתון ישראל היום בע"מ בעניין דיווח בגופי תקשורת על רשימות המועמדים

278 חתב"כ 23/24 חוצות זהב בע"מ נ' סיעת יש עתיד בעניין שלטי חוצות

280 חמב"כ 2/24 הליכוד, תנועה לאומית ליברלית נ' חל"צ דרכנו בעניין גוף פעיל בבחירות

283 גוף פעיל בבחירות

285 חמב"כ 3/24 הליכוד, תנועה לאומית ליברלית נ' חל"צ דרכנו בעניין גופים שמארגנים מחאות נגד ראש הממשלה

295 כללי

297 חה"ש 4/24 חי בעניין עבודת עובדת מדינה בוועדת הבחירות המרכזית

302 חה"ש 13/24 פורנברג בעניין עבודה בתור מזכיר קלפי

308 חה"ש 11/24 המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב נ' ועדת הבחירות האזורית באר שבע בעניין הסעת בוחרים מהכפרים הבלתי מוכרים בנגב

הודעות ומכתבים

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

דבר יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24

באתר המרשתת של ועדת הבחירות המרכזית

אזרחיות ואזרחי ישראל,

הבחירות לכנסת ה-24 ייערכו בי' בניסן התשפ"א, ה-23 במארכ 2021, כמה ימים לפני ערב פסח, חג החירות. ביום הבחירות נציין כולנו את חגה של הדמוקרטיה, ואת היותנו בני חורין להשתתף בבניין החברה והמדינה שבה אנו חיים. ביום זה קובעים כל אחת ואחד מאיתנו מי יהיו נציגינו בבית המחוקקים, וכפועל יוצא מה תהיה דמותה של הממשלה שתפעל למעננו. זוהי זכותנו וזוהי גם חובתנו. בבואו של יום הבחירות, כל בוחרת ובוחר יעניקו קולם בבחירות לכנסת, אשר כמצוות סעיף 4 לחוק-יסוד: הכנסת תהיינה "כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות, ויחסיות".

השנה יתקיים יום הבחירות בצילה של מגפת הקורונה, המזמנת לפתחנו אתגר מיוחד בהגנה בלתי מתפשרת על בריאות הציבור לצד מימוש זכות היסוד של כל אזרח ואזרחית להשתתף בהליך הדמוקרטי. ועדת הבחירות המרכזית וועדות הבחירות האזוריות פועלות במרץ כדי להבטיח, גם בימים לא פשוטים אלה, ניהול יעיל והוגן של מערכת הבחירות ושמירה על טוהר הבחירות, תוך הגנה על בריאותם של המצביעים כולם.

אתר ועדת הבחירות המרכזית נועד להנגיש עבור כל אחת ואחד מכם את המידע הקשור לבחירות הקרבות. באתר הוועדה תוכלו לקבל מידע על פעילות ועדת הבחירות והחלטותיה, על הליך הבחירות ועל דיני הבחירות לכנסת. עוד תוכלו למצוא באתר מידע על הדרכים הפתוחות לפני כל אזרח לבחור ולבקש להיבחר לכנסת וכן נתונים ומידע סטטיסטי על הליכי הבחירות הקודמים. המבקשים להשתתף כבעלי תפקיד בוועדת הבחירות יוכלו למצוא בלשונית מכרזים ודרושים מידע בנוגע לגיוס עובדים לתפקידים שונים בוועדה.

אם יש לך שאלה, תלונה או הצעה, אני מזמין אותך לפנות אלינו בעמוד צור קשר.

כולי תקווה כי תמצאו את האתר נגיש ושימושי.

בברכת בחירה טובה,

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

הודעת יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 **בדבר זכויות הבוחרים, חשאיות הבחירות וטוהר הבחירות**

בוחרות ובוחרים,

בימים אלה אנו נתונים בעיצומה של מערכת בחירות רביעית בשנתיים האחרונות. אני קורא לכל אחת ואחד מכם לצאת, להצביע ולממש את הזכות לבחור ולהשתתף באופן פעיל בעיצוב פני החברה והמדינה שאנו חיים בה. מערכת בחירות זו מלווה באתגר מיוחד בשל מגפת הקורונה, ועובדי ועדת הבחירות המרכזית וועדות הבחירות האזוריות פועלים במרץ כדי להבטיח את בריאות המצביעים כולם – מאושפזים ומבודדים, חולים ובריאים כאחד. בהתאם להוראות סעיף 16(א) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), אני מביא לידיעתכם כמה כללים בעניין חופש הבחירות, חשאיותן וטוהרן:

1. לכל בוחרת ולכל בוחר זכות להצביע באורח חופשי ולפי מצפונם בעד אחת מרשימות המועמדים שמתגלות בבחירות לכנסת.

2. ההצבעה בבחירות היא חשאית. לשם שמירת החשאיות נקבעו, בין היתר, ההוראות הללו:

- בכל מקום קלפי מוצב פרגוד אשר מסתיר את הבוחרת או הבוחר בשעת ההצבעה. מעטפות ההצבעה אטומות. אסור לאיש לתעד או לצלם את המתרחש בתא ההצבעה. החשאיות בתא ההצבעה אמורה להיות מוחלטת.
- הבוחרת או הבוחר, **ורק הם**, רשאים להכניס את פתק ההצבעה לתוך המעטפה, והם רשאים להדביק את המעטפה, אם רצונם בכך.
- הבוחרת או הבוחר, **ורק הם**, רשאים להכניס לתוך תיבת הקלפי את מעטפת ההצבעה (לאחר שהכניסו לתוכה את פתק ההצבעה).

אדגיש: רק בוחרת או בוחר שמחמת מחלה או מום אינם מסוגלים לבצע בעצמם את הפעולות המעשיות שנדרשות להצבעה, רשאים להסתייע באדם אחר שבא עימם אל הקלפי. ואולם

המלווה לא יהיה מנהל או עובד בבית אבות או כל במוסד אחר שבו שוהים המצביעה או המצביע. כמו כן, המלווה לא ילווה ביום הבחירות יותר משני בוחרים.

בוחרת או בוחר שמוגבלים בניידותם מפאת מצבם הגופני, ניתנת להם אפשרות להצביע בקלפי נגישה שמותאמת למצביעים המוגבלים בניידות. פרטים על כך מפורסמים באמצעי התקשורת ובאתר האינטרנט של ועדת הבחירות המרכזית.

3. בחוק קבועים עונשים חמורים על מעשי שחיתות בקשר לבחירות, על הפרעה למהלכן התקין או להצבעה של אחרים ועל הליך הצבעה שיש בו משום עבירה. בין היתר, מי שעושה אחד מהדברים האלה צפוי לעונש:

- מצביע יותר מפעם אחת.
- משתמש לצורך זיהויו בפני ועדת קלפי בתעודת זהות שאינה שלו.
- נותן שוחד בקשר להצבעה או אי הצבעה או מציע שוחד כזה.
- מקבל שוחד בקשר להצבעה או אי הצבעה או מסכים לקבל שוחד כזה.
- מבטיח לבוחרת או לבוחר עבודה, מונע מהם עבודה, מאיים בפיטורים או בגרימת נזק אחר – כדי שיצביעו בעד רשימת מועמדים מסוימת או כדי שיימנעו מלהצביע בעדה.
- משדל אדם להצביע או להימנע מלהצביע – בכלל או בעד רשימה מסוימת – בדרך של השבעה, קללה, נידוי, חרם, נדר, התרת נדר, הבטחה להעניק ברכה או במתן קמיע.
- מפריע לבוחרת או לבוחר להצביע או מונע בעדם מלהצביע.
- מפריע את המהלך הסדיר של הבחירות.

4. ועדת הבחירות המרכזית עושה את כל הסידורים הנחוצים כדי לאפשר לכל בוחרת ובוחר להצביע ביום הבחירות הצבעה חופשית, חשאית ולפי הכרתם ומצפונם.

כחלק מכך, יפעלו ביום הבחירות מפקחי טוהר הבחירות בקלפיות בכל רחבי הארץ ובמספר גדול מבעבר. פקחים אלה יוודאו, לצד חברי ועדות הקלפי, את השמירה על טוהר הבחירות ויתעדו במצלמות מיוחדות כל ניסיון לפגוע בהליך ההצבעה התקין או בהליך ספירת הקולות. כמו כן, ננקטו ויינקטו צעדים רבים כדי להבטיח שמירה על בריאות הציבור בהליך ההצבעה. בכלל זאת הוגדל מספר הקלפיות, נקבעו הסדרים מיוחדים להצבעות חולים ומבודדים, וועדות הקלפי יצוידו בצויד מיגון.

ועדת הבחירות המרכזית וגורמי האכיפה יקפידו על טוהר הבחירות ויעשו כל אשר בידם כדי לנסות למנוע עבירות במהלך הבחירות.

5. באתר האינטרנט של ועדת הבחירות המרכזית יש מידע רב ושימושי על יום הבחירות, הליך הבחירות, שמות הרשימות והמועמדים ודיני הבחירות. אני מזמין אתכן ואתכם לעיין בו.

6. אני קורא לכל האזרחיות והאזרחים בעלי זכות הבחירה לממש את זכותם הדמוקרטית ולהצביע הצבעה חופשית בהתאם למצפונם ולהכרתם בלבד, וכך להשפיע על עתיד המדינה.

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

נאום יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 בערב הבחירות

אזרחיות ישראל ואזרחי ישראל, ערב טוב לכולם.

הערב מגיעה לסיומה התקופה שמכונה "תקופת הבחירות". תותחי התעמולה נדמו; הם פינו את מקומם לשקט של ערב חג, חג הדמוקרטיה. יום הבחירות הוא היום שבו עקרונות היסוד של הדמוקרטיה – הבעת הדעה, בחירת הנהגת המדינה והשתתפות בעיצוב דרכה – זוכים לביטוי פורמלי ומוחשי. הזכות לבחור, שהיא מערכי הליבה של כל דמוקרטיה, נקבעה בחוקי היסוד שלנו בזו הלשון: "כל אזרח ישראלי בן שמונה עשרה שנה ומעלה זכאי לבחור לכנסת". זכות גדולה זו היא בעיניי חובה אזרחית ראשונה במעלה.

בעוד שעות ספורות תיפתח ההצבעה בכמעט ארבעה עשר אלף קלפיות ברחבי הארץ. בעיר ובכפר; מצפון הארץ ועד לדרומה. נצא כל אישה ואיש מבתינו ונפנה לבחור את נציגינו בכנסת. אכן, מדובר במערכת הבחירות הרביעית בשנתיים האחרונות, אך כל נטעה – הבחירות שתתקיימנה מחר לכנסת העשרים וארבע חשובות לא פחות מהבחירות שקדמו להן. אני מנצל במה זו לקרוא לכם להשתתף בעיצוב עתידנו.

למי מכם שחושש להגיע ולהצביע בשל נגיף הקורונה, אדגיש שוועדת הבחירות נקטה אמצעים מרובים כדי להבטיח שכולנו נוכל לממש את זכותנו הדמוקרטית ללא חשש לבריאותנו: הוספו קלפיות רבות כדי להפחית את התקהלות המצביעים בכל קלפי; הן יצוידו בצווד המיגון המתאים; וכללי הריחוק החברתי יישמרו וייאכפו. הצבעתם של בעלי זכות בחירה חולים ומבודדים תיערך בקלפיות נפרדות. ועדת הבחירות המרכזית דואגת להגעתם לקלפיות אלה בדרך שתבטיח הימנעות מחשיפה ומסיכון בריאותי. המטרה היא שהליך ההצבעה יהיה יעיל ומהיר, ויפחית את החשש מהתקהלויות למינימום האפשרי.

לצד הפעולות שנוקטת הוועדה לשמירה על בריאות המצביעים, נפעל מחר, כבכל מערכת בחירות, כדי להבטיח את טוהר הבחירות. כך, יועסקו מחר למעלה משבעים אלף עובדים בארגון ההצבעה וספירת הקולות. כחלק ממאמץ אדיר זה ינכחו מחר, לראשונה – בכל קלפי, מפקחי טוהר בחירות שתפקידם לתעד מקרים חריגים ולדווח עליהם. המפקחים יצלמו גם

את הליך ספירת הקולות בכל הקלפיות במטרה להבטיח את עקרון היסוד בבחירות: שכל קול ייספר ושהתוצאות תשקפנה במלואן את רצון הבוחר.

כעת הכוח בידיים שלנו, אזרחי המדינה. מחר נגיע אל הקלפי ולאחר שנזדהה לפני ועדת הקלפי, נקבל מעטפה וניכנס אל מעבר לפרגוד. כידוע, הסודיות מאחורי הפרגוד היא מוחלטת – לא יהיה עימכם שם איש, למעט אלה מכם שנזקקים לליווי, וחל איסור מוחלט לתעד את המתרחש מאחורי הפרגוד. לצד החשאיות שמבטיח הפרגוד, הוא מאפשר להתנתק מהמולת השבועות האחרונים, ואולי גם מזו שתהיה מחוץ לקלפי, ולהתרכז בבחירה. על פתקי ההצבעה יופיעו שמות הרשימות שנאבקו בשבועות האחרונים לשכנע אתכם לבחור בהן. הצביעו בפתק אחד ויחיד: הימנעו מכתובת שמו של מי שאינו מתמודד בבחירות ומהצבעה בפתק לבן.

בעוד כמה ימים תיקרא בבתים רבים בישראל הגדת הפסח, שבה נכתב: "בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חֹבֵב אֶדָּם לְרֵאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם". מחר על כל אזרח מאזרחי המדינה לראות את עצמו כאילו על חודו של קולו יוכרעו תוצאות הבחירות. אני קורא לכן ולכם לחגוג את יכולתנו, את זכותנו ואת חובתנו לעצב את זהותה של החברה שבה אנו, ילדינו וחברינו חיים.

אני מאחל לכולנו יום בחירות מוצלח וטוב.

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

דברי יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24

עם מסירת תוצאות הבחירות לנשיא המדינה

כבוד נשיא המדינה, ראובן (רובי) ריבלין,
נשיאות ועדת הבחירות המרכזית, ומנכ"לית הוועדה עורכת הדין אורלי עדס,
מנכ"ל בית הנשיא עורך הדין הראל טובי,
מכובדיי כולם.

ברגעים אלה מסרתי לידי נשיא המדינה את תוצאות הבחירות לכנסת העשרים וארבע.

גם בפעם הזו מילאה ועדת הבחירות המרכזית את תפקידה כעמוד התווך של הליך הבחירות – שניצב בליבה של הדמוקרטיה הישראלית. הוועדה העמיקה את שקיפות הליך הבחירות והרחיבה את הפיקוח על טוהר הבחירות. אני שמח לבשר היום שבזכות עבודתו המסורה והמופתית של צוות ועדת הבחירות – אנו מפרסמים את התוצאות ביוזענו שהבחירות נוהלו במקצועיות, ביעילות ובדיוק.

תוצאות הבחירות נקבעו על ידי אזרחי ישראל שיצאו להצביע, בחרו את נציגיהם לכנסת העשרים וארבע ונתנו ביטוי להשקפותיהם השונות והמגוונות. כל זאת חלק מהשיח הפתוח שמאפשרת הדמוקרטיה הישראלית, שבה אנו גאים.

במבצע "טוהר הבחירות" שניהלה בימים האחרונים ועדת הבחירות המרכזית, נבדקו וטופלו כל טענה וכל הערה שהושמעו לגבי כל קלפי, ללא קשר לזהותו הפוליטית של הפונה או לשיוכו המפלגתי, ובחתיירה לדיוק מרבי. אין לי ספק כי התוצאות שמפורסמות היום משקפות, במלואן, את רצון הבוחר.

בבחירות האחרונות התמודדנו עם אתגר מיוחד, והוא ניהול בחירות בצל מגפת הקורונה. היצירתיות, היוזמה וההשקעה של אנשי הוועדה בהיערכות המקדימה אפשרו לכל אזרח ישראל – גם אם הוא חולה או נמצא בבידוד בעטיו של נגיף הקורונה – לממש את זכותו היסודית להשתתף בבחירות, חרף חוסר הוודאות והמורכבות חסרת התקדים שלפניהם ניצבנו.

אני מבקש להודות תודה אישית לנשיאות ועדת הבחירות, לחברי הוועדה שאישרו אתמול את תוצאות הבחירות, לצוותי הוועדות האזוריות הפרושות ברחבי המדינה כולה, למנהלי הוועדות ולשופטים שעמדו בראשן, ומעל לכול – לצוות ועדת הבחירות המרכזית בהנהגת המנכ"לית. כל אלה עשו לילות כימים במטרה שאוכל לעמוד פה ולהעביר לך, כבוד נשיא המדינה, את תוצאות הבחירות. אני גם מבקש להודות לך הנשיא על תמיכתך בעבודת הוועדה, על הביקור שערכת בוועדה ביום הבחירות ועל דבריך החמים.

עם פרסום התוצאות עובר שרביט ההליך הדמוקרטי אליך כבוד הנשיא. כעת תוכל לבחון את האפשרות להטיל את מלאכת הרכבת הממשלה על אחד מחברי הכנסת. אני מאחל לך הצלחה רבה ומחזק את ידיך.

חג שמח לכולנו. תודה רבה.

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

כ"ח בשבט התשפ"א
10 בפברואר 2021
סימוכין : 00123921

לכבוד
מנהלי אמצעי התקשורת האלקטרוניים
עורכי העיתונים
הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו
המועצה לשידורי כבלים ולווין

שלום רב,

הנדון : שוויון בין המועמדים בסיקור חדשותי בתקופת הבחירות

הסיקור בתקשורת הוא כלי חשוב ועיקרי בהבאת מידע לציבור תמיד, ובתקופת בחירות במיוחד. רשימות המועמדים, וכמוהן המועמדות והמועמדים עצמם, יכולים להציג את עצמם ואת עמדותיהם לציבור הרחב ולנסות לשכנעו לתמוך בהם. קודמיי בתפקיד כבר עמדו על כך שערכי השוויון וההגינות מחייבים לתת באמצעי התקשורת יחס ראוי לכל הרשימות המתמודדות. כמובן, אין מדובר בשוויון פורמלי ובחישובים מדויקים של זמני שידור, גם לא בהתערבות בתוכן השידורים ובשיקול דעת העורכות והעורכים. אני קורא לכם לתת ביטוי הולם לכל הרשימות שמתמודדות בבחירות ולהשקפותיהן במקצועיות ובהגינות. כך יישמרו השוויון בבחירות ורוח החוק שמעגן אותן.

בברכה,

עוזי פוגלמן
שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24

העתקים : עו"ד אורלי עדס, המנהלת הכללית של ועדת הבחירות המרכזית
עו"ד דין ליבנה, היועץ המשפטי לוועדת הבחירות המרכזית
מר גיורא פורדס, ראש אגף דוברות והסברה, ועדת הבחירות המרכזית
באי כוח רשימות המועמדים לכנסת העשרים וארבע

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

י"ג באדר התשפ"א
25 בפברואר 2021
סימוכין : 00155121

לכבוד
באי כוח רשימות המועמדים לכנסת ה-24
באי כוח סיעות הכנסת ה-23
חברי ועדת הבחירות המרכזית לכנסת

שלום רב,

**הנדון : מכתבו של נציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
בעניין שימוש בשפה מתייגת ומדירה במערכת הבחירות**

ברצוני להביא לתשומת ליבכם את מכתבו של נציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות בעניין שימוש בשפה מתייגת ומדירה במערכת הבחירות, שמצורף למכתבי זה. אני מצטרף לקריאתו להשתמש בשפה ראויה ולנהל שיח מכבד במסע הבחירות. הבחירות נועדו להביא לייצוג של כל האזרחיות והאזרחים בכנסת כדי שיתחשבו בכולן ובכולם בתהליכי קבלת ההחלטות. גם במהלך תעמולת הבחירות עלינו לפעול בהתאם.

בברכה,

עוזי פוגלמן

שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24

העתקים : עו"ד אורלי עדס, המנהלת הכללית של ועדת הבחירות המרכזית
מר אברמי טורס, נציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
עו"ד דין ליבנה, היועץ המשפטי לוועדת הבחירות המרכזית
עו"ד אלעד נווה, מ"מ ראש אגף ארגון, תכנון ובקרה והממונה על שידורי התעמולה

איסור על שימוש
בנכסי הציבור
ואיסור על עובדי
מדינה להשתתף
בתעמולת בחירות

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
لجنة الانتخابات المركزية للكنيست 24

The Central Elections Committee for the 24th Knesset

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ת"ר"ם 1/24

העותר : מרדכי מייק אטדגי

נגד

המשיבים :

1. תומר גלאס, ראש עיריית אשקלון
2. שרה זכריה, חברת מועצת העיר אשקלון
3. עיריית אשקלון
4. מרכז השלטון המקומי בישראל

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותר : עו"ד תמר קידר
בשם המשיבים 1-3 : עו"ד גיא בוסי
בשם המשיב 4 : עו"ד נועה בן-אריה ; עו"ד נועה בן אבי

החלטה

לפניי עתירה למתן צו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: חוק דרכי תעמולה), שבמסגרתה טוען העותר כי פרסום שהופץ לגמלאי העיר אשקלון, המכונה "גמלאון – עיתון גמלאי אשקלון" (להלן: הגמלאון), הוא תעמולת בחירות במימון משאבי ציבור, האסורה לפי סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה.

רקע עובדתי

1. מזה מספר שנים, מפיצה עיריית אשקלון (היא המשיבה 3 בהליך דנן) את הגמלאון פעמיים בשנה. הצדדים אינם חלוקים כי הפקת והפצת הגמלאון נעשית ממשאבי העירייה ואף סמל העירייה מתנוסס בראש דף השער שלו. בחודש ספטמבר 2020, החלה המשיבה 3 להפיץ את גיליון מס' 24 של הגמלאון (להלן: גיליון מס' 24 או הגיליון). בשער העיתון מצולם המשיב 1, ראש עיריית אשקלון, ביחד עם המשיבה 2, חברת מועצת עיריית אשקלון, הממונה על תיק הגמלאים בעירייה (כן יצוין כי המשיבה 2, משמשת כיו"ר ארגון הגמלאים העירוני וכרכזת המערכת של הגיליון). לצדם של השניים מצולמת הגב' חנה נוב, כתבת בגמלאון (להלן: הכתבת). הגיליון כולל עשרות כתבות וראיונות ב-72 עמודי צבע ולענייננו רלוונטיים בעיקר עמודיו הראשונים שכוללים ברכה מטעם המשיב 1 שלצדה תמונתו (בעמ' 2) וראיון שערכה הכתבת עם המשיב 1 (בעמ' 7-7

4). עוד בגיליון כתבות שונות ובהן, למשל, ראיון עם מנהל בית החולים ברזילי, כתבה על היהודים באשקלון מבית שני ועד התקופה הצלבנית ומאמרים שונים שנוגעים להתנהלות בני הגיל השלישי בתקופת הקורונה.

2. ביום 9.9.2020, פנתה באת כוח העותר למשיבים 1-3 (להלן גם: המשיבים), באמצעות דואר אלקטרוני שנושאו "חוברת גמלאון - תעמולת בחירות אסורה - התראה בטרם הגשת עתירה לוועדת הבחירות/חיוב אישי". בפנייתה, ציינה באת כוח העותר כי הפצת הגיליון הינה שימוש אסור במשאבי ציבור לצרכי תעמולה, שכן הגיליון מקדם פוליטית את המשיבים 1-2, במימון משאבי ציבור. כן ביקשה באת כוח העותר כי המשיבים יעצרו את חלוקת הגיליון. משלא התקבלה תשובת המשיבים, הוגשה ביום 13.9.2020 העתירה שלפניי ובגדרה ביקש העותר כי יינתן צו ביניים למניעת הפצתו של גיליון מס' 24. בתגובת המשיבים לבקשה למתן צו ביניים התחייבו כי לא תתבצע חלוקה של העיתון עד להכרעה בעתירה. משכך, ביום 16.9.2020 נתתי תוקף של צו ביניים להתחייבות המשיבים שלא להפיץ את הגיליון נושא העתירה עד להכרעה אחרת.

טענות הצדדים

3. העותר טוען כי גיליון מס' 24 של הגמלאון טומן בחובו תכנים המקדמים פוליטית את המשיבים 1-2, תוך תיאור מיזמים, הישגים ותכניות ביצוע, במימון משאבי ציבור, ולכן פרסומו אסור לפי סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה. לשיטת העותר, העיתון "רובו ככולו לרבות עמוד השער" הוא בבחינת קידום פוליטי של המשיבים 1-2. פרסום הגיליון, כך נטען, חורג גם מהנחיות היועץ המשפטי לממשלה בדבר שימוש במשאבי רשות מקומית לצרכי בחירות ומהנחיות שפורסמו בהקשר זה על ידי מבקר המדינה ומשרד הפנים. עוד מפנה העותר להליכים קודמים שנוהלו בעניין הפרות לכאורה של המשיבים 1 ו-3 של חוק דרכי תעמולה, ושהגיעו לידי החלטות סופיות של קודמי, יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 ו-22, המשנה לנשיאה השופט ח' מלצר (ער"מ 11/21 גלאם נ' סוויסה (17.12.2019) (להלן: ער"מ 11/21)), ושל יושב ראש ועדת הבחירות האזורית באר שבע, סגן הנשיא א' ביתן (תר"מ 23/21 עייש נ' גלאם (23.1.2018)). משכך, העותר מבקש כי יינתן צו מניעה קבוע, שיאסור על המשיבים להפיץ או לחלק את גיליון מס' 23; כן מבקש העותר כי אורה למשיבים 1-2 להקפיד שלא לעשות שימוש בתפקידיהם לקידום עניינם האישי, ולהימנע מלהזכיר את שמם ותוארם בכל פרסום במימון המשיבה 3 (להלן: הסעד השני).

יועץ למען שלמות הדברים כי במסגרת העתירה התייחס העותר גם לאירוע נוסף שבמסגרתו, כנטען, חולקו מתנות שנושאו את שמו של המשיב 1 בגני הילדים ובבתי הספר היסודיים בעיר אשקלון. אציין כבר עתה כי נושא זה חורג מגדרה של העתירה ואינו נדרש לצורך הכרעה במחלוקת שלפניי – ומשכך לא אדרש לטענות שהובאו בעניין. משאלה הם פני הדברים ממילא אין צורך להידרש לבקשת המשיבים (שבתשובתם העלו אף הם טענות בעניין הרקע להגשת העתירה) למחוק טענות מכתב העתירה.

4. המשיבים 1-3 מצדם טוענים שדין העתירה להידחות. לדבריהם, הגמלאון הוא פרסום עירוני עבור הגמלאים שמתגוררים באשקלון, אשר מפורסם פעמיים בשנה מזה כ-25 שנים ואשר כולל מידע אינפורמטיבי רב עבור תושבי העיר ובכלל זאת מידע שנוגע לימי הקורונה. בכל הנוגע לברכת ראש העיר, הרי שהיא נכללת בכלל הגיליונות של הגמלאון, ומדובר בברכה קצרה, אינפורמטיבית, שאין בה כדי להוות תעמולה במימון משאבי ציבור. כך, גם ביתר התמונות שבהם מופיעים המשיבים 1-2 אין לראות כקידום פוליטי והתמונות מובאות בתוך הקשר "ספציפי ורלוונטי". לשיטת המשיבים, בחינת הגיליון בהתאם למבחנים שנקבעו בהקשר זה, ובכלל זאת גם בער"מ 11/21 (שאליו הפנה העותר, כאמור) מלמדת כי אין לראות בגיליון תעמולה אסורה. בכל הנוגע לסעד השני, טוענים המשיבים שנוכח אופיו הכוללני יש לדחות אותו על הסף.

5. מרכז השלטון המקומי בישראל (להלן: המרכז) ביקש להצטרף כמשיב לעתירה, ונוכח הסכמת הצדדים האחרים, התרתי זאת. בעמדתו, המרכז לא נדרש לטענות העותר נגד הגמלאון, אלא מבקש ממני לבחון את החלטות קודמי, יושב ראש ועדות הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 ו-22, בער"מ 11/21 שהוזכר לעיל ולקבוע איזון שונה בין מבחני המשנה שנקבעו לבחינת הסוגיה ואשר יתוארו להלן, כך שלעיתוי הפרסום יהא משקל מכריע בבחינת השאלה אם מדובר בתעמולת בחירות. בהקשר זה מצאתי לציין כבר עתה כי חרף ניסיונו של המרכז לשוות לעתירה דנן נופך עקרוני, עניינה מתמצה ביישום הדין הקיים שנוגע לפרסום במימון משאבי ציבור. עוד אוסיף כי כידוע, יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית אינו עומד כערכאת ערעור על החלטות קודמיו (ראו החלטתי בבקשה לעיון בתיק תב"כ 36/23 עזרא נ' טלזר, פסקה 7 (22.7.2020)). משכך, לא מצאתי כי יש מקום לעיין מחדש בנקודת זמן זו בתשתית הנורמטיבית הצריכה לעניין המפורטת – בין היתר – בער"מ 11/21.

דיון והכרעה

רקע נורמטיבי

6. השאלה שלפניי היא אפוא אם יש לראות בגיליון מס' 24 של הגמלאון משום "תעמולת בחירות". ככל שיימצא שהגיליון הוא בחזקת תעמולת בחירות, והוא מופץ או מופק במימון המשיבה 3, אזי חל לגביו סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה, הקובע:

2א. לא ייעשה שימוש, בקשר עם תעמולת בחירות, בכספים או בנכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים של גוף מבוקר כמשמעותו בפסקאות (1), (2), (3), (4) ו-(9) של סעיף 9 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב], או של תאגיד שהממשלה או רשות מקומית משתתפת בהנהלתו או בהוננו, ולא ייעשה שימוש כאמור במקרקעין או במטלטלין המוחזקים למעשה על ידי גוף או תאגיד כזה, למעט שימוש כמפורט להלן [...].

7. בהתאם לסעיף 2 לחוק דרכי תעמולה, האיסור הקבוע בסעיף 2א חל אף מחוץ "לתקופת בחירות" (90 הימים שלפני הבחירות וביום הבחירות), כמשמעותה בחוק דרכי תעמולה, ואולם, מובן כי בבחינת פרסום פלוני יש ליתן משקל למרחק הפרסום מתקופת הבחירות (ראו בהקשר זה: סלים ג'ובראן וגיא רווה "דיני התעמולה – עבר הווה ועתיד" ספר יורם דנציגר 531 (לימור זר-גוטמן ועידו באום עורכים, 2019) (להלן: ג'ובראן ורווה, דיני תעמולה); סלים ג'ובראן וגיא רווה "האיסור על שימוש במשאבי ציבור שלא בתקופת בחירות" 11-13 (עתיד להתפרסם בספר ארבל)). למען שלמות התמונה אזכיר כי רשויות מקומיות הן גוף מבוקר לפי סעיף 9(4) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב].

8. סעיף 2א האמור אוסר, לענייננו, על שימוש במשאביה של הרשות המקומית לצורך תעמולת בחירות. השופטת א' פרוקצ'יה עמדה בעבר על התכליות שביסוד סעיף זה:

"האיסור לעשות שימוש בנכסי הציבור לצורך תעמולת בחירות הוא בעל משמעות מהותית ורבת חשיבות להגנה על כללי היסוד של חופש בחירות ושוויון הליך הבחירות, שלהם מימד חוקתי במשטר דמוקרטי. הוא מבטא את רעיון היסוד כי ההתמודדות בבחירות חופשיות צריכה לחתור, ככל האפשר, בין היתר, לשוויון האמצעים ויכולת הנגישות לבוחר, שיובטחו לכל המתמודדים. מתן אפשרות למתמודד בבחירות לעשות שימוש בנכסי ציבור, אליהם יש לו נגישות מיוחדת מכוח התפקיד אותו הוא ממלא בפועל, פוגע פגיעה ממשית בערך השוויון בבחירות, בהפלותו לטובה את המתחרה, המכהן במשרה ציבורית עובר לבחירות. פן נוסף של האיסור נובע מהצורך למנוע שימוש בנכסי ציבור למטרת קידום עניינו האישי של מתמודד, שלא לשמו נועדו נכסים אלה שבידי הרשות מלכתחילה" (תר"מ 2/19 פיינשטיין נ' מלול, פסקה 7 (8.11.2009)).

יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית לתקופותיהם ראו באיסור על שימוש במשאבי ציבור, כאחד מאבני הראשה של חוק דרכי תעמולה. עוד ב-1984 קבע מ"מ הנשיא (כתוארו דאז) מ' שמגר כך:

"המחוקק ביקש למנוע מרשויות, החולשות על תקציבי ציבור, את השימוש בכוחן האמור (הכולל, כמובן, גם את הכוח לאשר תקציבים) כדי להזרים כספי ציבור למטרות שאינן אלא תעמולת בחירות [...]" (תר"מ 2/83 נאות נ' עיריית חיפה, פ"ד לז (4) 183, 188 (1983) (להלן: עניין עיריית חיפה)).

במאמרם על דיני התעמולה, הרכיבו ג'ובראן ורווה על התכליות הנ"ל, בציינם כי:

"כספי ציבור, כשם כן הם, כספים אותם הפקיד הציבור בידי השלטון לצורך קבלת שירותים. בראי זה ברי כי שימוש בכספי ציבור למטרות אחרות ופרטיות הסותרות את ייעודם של כספים אלה אינו ראוי.

האיסור האמור מבקש להגן על אינטרסים (טוהר המידות ואמון הציבור) וזכויות (הזכות לשוויון הזדמנויות בין המועמדים) ראשוניים במעלה. הקושי הראשוני שמתעורר בעקבות הפגיעה הגלומה באיסור זה בחופש הביטוי הפוליטי מוצדק אפוא בשם אותם אינטרסים וזכויות. מכוח כך, הקפידו יושבי ראש ועדת הבחירות לאכוף איסור זה בצורה קפדנית" (ג'ובראן ורווה, דיני תעמולה, בעמ' 541).

9. המונח "תעמולת בחירות" לא הוגדר בדין, ונקבע כי יש לפרשו בהתאם לתכליות האיסורים שבהם נכלל, וכי פרשנותו של המונח תלויה הקשר ונסיבות (ראו והשוו: תב"כ 2/21 כהן נ' שרת התרבות והספורט (18.04.2018) (להלן: עניין כהן); בג"ץ 524/83 האגודה למען החייל בישראל נ' המנהל הכללי של רשות השידור, פ"ד לז(4) 85, 89-90 (1986); עניין עיריית חיפה, בעמ' 189). בבג"ץ 869/92 זילי נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, פ"ד מו(2) 692 (1992), נקבע כי בגדרי "תעמולת בחירות" יבואו רק אותם ביטויים שהאפקט הדומיננטי שלהם הוא בהשפעה על הבוחר (שם, בעמ' 709). בהמשך נקבע כי בחינת תכליתו הדומיננטית של פרסום תיערך מנקודת מבטו של הבוחר הסביר (דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.08.2017); ער"מ 11/21, פסקה 34). על פי מבחן "התכלית הדומיננטית", יש לבחון אפוא את תכליתו העיקרית של הפרסום. אם התכלית העיקרית היא להשפיע על הציבור לבחור בפלוגי או להימנע מלבחור בו, ותכלית זו גוברת על תכליות אחרות – יראו בפרסום משום "תעמולת בחירות", כמשמעה בחוק דרכי תעמולה. כדי לבחון את תכליתו הדומיננטית של פרסום פלוגי, פותחו בפסיקת בית המשפט העליון ובהחלטות יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית מבחני משנה שיש להתחשב בהם. בין היתר, נקבע שיש להתחשב בעניינים הבאים:

- (א) מועד הפרסום ובקרבנותו למועד הבחירות;
- (ב) יוזם דבר הפרסום;
- (ג) האם מדובר בפרסום שגרתי של הרשות, או בפעולה ייחודית וחד פעמית;
- (ד) מהי התכלית האחרת (שאיננה בעלת היבט תעמולתי) הניצבת בבסיס הפרסום (אם יש כזו), והאם תכלית זו אכן מתממשת ועולה מן הפרסום;
- (ה) מהי זהות המפרסם, והאם הפרסום כורך את הישגי הרשות הציבורית עם שמו של נבחר ציבור מכהן (ראו והשוו: עניין כהן);
- (ו) היקף הפרסום או עלותו, וחריגותו של היקף זה אצל הרשות הציבורית לפרסומים כגון דא;
- (ז) ככל שמדובר בפרסום מטעם רשות ציבורית – אמינות הפרסום ודיוקו.

(ענינו, מני רבים: ער"מ 11/21, פסקה 35; תב"כ 3/21 בן מאיר נ' שר החינוך, פסקה 25 (20.1.2019) (להלן: עניין בן מאיר); עניין כהן, פסקה 38; תב"כ 4/20 גלאון נ' אריאל, פסקה 11 (27.1.2015); תר"מ 1/20 חברי סיעת "מרץ" במועצת העיר רעננה נ' חופרי, פסקה 4 (14.4.2013); תר"מ 238/20 יריב נ' בכר, פסקה 11 (31.8.2014); תב"כ 12/15 גולדשמידט נ' ראש הממשלה, פ"ד

נה(3) 145 (1999); "איסור על תעמולת בחירות במימון כספי גוף מבוקר – פרסומים המופצים על ידי משרדי הממשלה" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה 1.1900, סעיפים 5-6 (2019)).

10. בחוזר מיוחד של מנכ"ל משרד הפנים 5/2018 "הנחיות היועץ המשפטי לממשלה לקראת הבחירות לרשויות המקומיות" (17.4.2018) (להלן: החוזר המיוחד), רוכזו הנחיות היועץ המשפטי לממשלה בעניין בחירות. בחוזר המיוחד נקבע כי במהלך ששת החודשים הקודמים למועד הבחירות, יועבר כל פרסום מטעם הרשות המקומית, לאישור היועץ המשפטי לרשות המקומית. ואולם, הודגש גם כי האיסורים שנוגעים לשימוש במשאבי רשות מקומית לצרכי בחירות "אינם מוגבלים לתקופה מסוימת שלפני הבחירות" (שם, בעמ' 6). עוד צוין בחוזר, בין היתר, כי יש להקפיד על הפרדה בין הרשות המקומית לבין נבחר הציבור וכי בפרסומים מטעם הרשות המקומית אין מקום לייחס לנבחר הציבור פעולות של הרשות. כן צוין כי "הפצת מידע לציבור מטעם הרשות אינה פסולה כשלעצמה, אולם אין לכרוך אותה עם פרסום שמו של ראש הרשות המקומית או נבחר ציבור" (שם, בעמ' 7; כן ראו והשוו: "השתתפות נבחר ציבור ועובדי מדינה בפרסום ממשלתי" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה 1.1703 (2020)).

מן הכלל אל הפרט

11. בראי העתירה שלפניי, האיזון ייערך בין רצונה, ואולי אף חובתה של הרשות להביא מידע אינפורמטיבי לתושביה, לבין החשש מתעמולת בחירות במימון משאבי ציבור (ראו והשוו: תב"כ 1/93 סיעת "צומת" נ' ממשלת ישראל, פ"ד מז(3) 353 (1993)). זאת על רקע התשתית הנורמטיבית עליה עמדנו. כאמור, הגמלאון הוא ביטאון שמוציאה עיריית אשקלון מזה שנים רבות. העותר טען כי גיליון מס' 24 "רובו ככולו" הוא בבחינת תעמולת בחירות במימון משאבי הציבור. עם זאת, בעיון בתוכנו של הגיליון, מצאתי שעיקרו אינפורמטיבי ומביא תכנים לפני הציבור בני הגיל השלישי באשקלון. גם דברי הברכה הקצרים המובאים מטעם המשיב 1, אינם מגלים עילה להתערבות בשים לב לאמת המידה שתוארה לעיל.

12. בצד האמור מצאתי כי שונים פני הדברים בכל שאמור בראיון עם המשיב 1, המחזיק 4 עמודים מתוך הגיליון. המשיבים טוענים כי הבחירות הבאות לרשויות המקומיות יתקיימו בעוד פרק זמן ניכר, וגם לפי אמות המידה שנקבעו בהלכה הפסוקה, אין מקום להתערבות שכן מדובר במתן מידע בפעולה שנעשית במסגרת הגמלאון באופן סדור וללא זיקה למערכת בחירות. אכן, עיתוי הפרסום הוא אחד ממבחני העזר הרלבנטיים ויש לו משקל ממשי, אך הוא אינו חזות הכל (וכך גם בכל הנוגע לטענת המשיבים כי מדובר בפרסום עיתי). כפי שנקבע לא אחת, קיים "איסור קטגורי" לכרוך במסגרת פרסומים מטעם העירייה בין הישגי העירייה לבין שמו, תמונתו או דברים מטעמו של ראש העירייה (תר"מ 99/20 סלע נ' חולדאי, פסקה 4 (15.9.2013)). בהמשך לכך הוחלט אך לאחרונה כי פרסומים הממומנים מכספי ציבור "המפארים, או מתארים מיזם, הישג, תכנית ביצוע (שבוצעה, או כזו מתוכננת) של הרשות המקומית – אסור שיכרכו או יצינו, ככלל

את שמו ודמותו של ראש הרשות, או כל גורם פוליטי אחר עם אותם הישגים, בכל תקופה שהיא, קל וחומר בתקופת בחירות [...] אין פסול במתן אינפורמציה לקהל הבוחרים לשם מימוש תכלית של שמירת קשר עם התושב, אולם יש להיזהר שלא להצביע על ראש הרשות כמי שאחראי באופן בלעדי על הישגי הרשות (ער"מ 11/21, פסקאות 41, 42).

כשבוחנים אנו את הראיון האמור, התמונה הכללית המצטיירת היא דברי שבח לפעילותו של המשיב 1 ולפועלו. במסגרת הראיון מתארת הכתבת את המשיב 1 ומציינת כי "הקורונה ללא ספק לא תמנע ממנו ולא תעצור אותו מלטפח ולמנף הכי גבוה שאפשר את אשקלון. לדאוג לתושביה" (בעמ' 4) או "ראש העיר שלנו רגיש מאוד לנושא כמי שבא מבית קשה יום, משפחה מרובת ילדים. החזון שלו הוא לסייע ולתמוך עד כמה שניתן לשיפור איכות החיים של תושבי העיר וכמובן לגמלאי העיר" (בעמ' 7). זאת ועוד, לאורך הראיון נכרכות רבות מפעילות העירייה בדמותו האישית של ראש העירייה המכהן (ובכלל זאת, פעולות בתחום התחבורה, החינוך וההתמודדות עם מגפת הקורונה). בראיון כלולות גם שתי תמונות של המשיב 1, וגם לכך יש לייחס משמעות (וראו את האמור בהקשר זה בחוזר המיוחד, בעמ' 7). לבסוף, הראיון נחתם בביטוי "תודה ושאפו ענק לראש העיר!". בהינתן כל האמור לעיל, מצאתי שבראי הבוחר הסביר, תכליתו הדומיננטית של הראיון, במנותק מיתר הגיליון, היא להשפיע על הבוחר, ולנטוע בו תמונה מסוימת של המשיב 1, ולכן הוא בחזקת תעמולת בחירות האסורה במימון משאבי ציבור (השוו: ער"מ 1/21 צורי נ' אבישר (8.7.2018)). לכן, ככל שיבקשו המשיבים 1-3 להמשיך ולהפיץ את הגיליון, עליהם להשמיט מתוכו (בעותקים מודפסים ובעותקים דיגיטליים כאחד), את הראיון במתכונתו הנוכחית.

13. בכל הנוגע לסעד השני, שבגדרו כאמור ביקש העותר למעשה ליתן צו שיורה למשיבים 2-1 לפעול לפי הוראות הדין, מקובלת עלי עמדת המשיבים כי צו שנותן יושב ראש ועדת הבחירות לפי סעיף 17 ב לחוק דרכי תעמולה הוא צו אופרטיבי למניעת ביצוע עבירה או להפסקתה. משכך, אין מקום בנסיבות העניין ליתן את הסעד המבוקש שהוא סעד כללי וצופה פני עתיד (ראו והשוו: ער"מ 3/21 עיריית חולון נ' זכריה, פסקה 3 (12.7.2018)), וכמובן שחזקה על המשיבים שיפעלו בכפוף לדין.

סוף דבר

14. העתירה מתקבלת בחלקה, כך שניתן בזאת צו מניעה לפי סעיף 17 ב לחוק דרכי תעמולה, הקובע כי המשיבים 1-3 מנועים מלפרסם את הראיון המפורט בפסקה 13 לעיל, במתכונתו הנוכחית, ועליהם להשמיטו מכל פרסום של הגמלאון, לרבות במרשתת (אינטרנט).

נוכח קבלתה החלקית של העתירה יישאו המשיבים 1-3, בחלקים שווים, בהוצאות העותר בסך 3,000 ש"ח; למען הסר ספק, ההוצאות שהוטלו על המשיבים 1 ו-2, לא יוצאו מקופת המשיבה .3

ניתנה היום, ט"ז בחשון התשפ"א (3 בנובמבר 2020).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
لجنة الانتخابات المركزية للكنيست 24

The Central Elections Committee for the 24th Knesset

Justice Uzi Vogelmann
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 7/24

העותר : עו"ד שחר בן מאיר

נגד

המשיבים :
1. רון חולדאי
2. חץ – המפלגה החילונית הציונית
3. עיריית תל אביב-יפו
4. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותר : בעצמו
בשם המשיבים 1-2 : עו"ד ד"ר איסר בירגר ; עו"ד טל רוזנווסר
בשם המשיבה 3 : עו"ד עוזי סלמן ; עו"ד שמואל זינגר

החלטה

1. המשיב 1 (להלן : חולדאי) מכהן בתפקיד ראש עיריית תל אביב-יפו. הוא בעל עמוד על שמו ברשת החברתית "פייסבוק" (להלן : העמוד או עמוד הפייסבוק). לאחרונה הודיע חולדאי שיתמודד בבחירות הקרובות לכנסת. עמוד הפייסבוק החל לשמש לתעמולת בחירות. העותר מבקש לאסור על חולדאי ומפלגתו, המשיבה 2, את השימוש בעמוד לתעמולת בחירות, ולהורות להשיב את העמוד על שם עיריית תל אביב-יפו, היא המשיבה 3 (להלן : העירייה).

2. ביום 11 בינואר 2021 הוריתי למשיבים 1-3 (להלן : המשיבים) להשיב לעתירה, והתירתי למשיב 4, לפי שיקול דעתו, להשיב. נציגה מטעם המשיב 4 הודיעה סמוך לאחר מכן כי לא תוגש תשובה מטעמו. לאחר שהמשיבים 1-3 הגישו את תשובותיהם, ביקש העותר לצרף ראיה. אחרי קבלת רשות הוא צירף אותה, והמשיבים הגישו התייחסותם אליה ; אעמוד על כך בהמשך. הגיעה העת להכריע בבקשה. הואיל ומצאתי שדי בכתבי הטענות לשם כך, ובהתאם לסעיף 13 להוראות הבחירות (דרכי תעמולה) (סדרי הדין בבקשות ועררים), התשע"ה-2015, לא נערך דיון במעמד הצדדים.

3. חולדאי מכהן בראשות עיריית תל אביב-יפו משנת 1998. ביום 3 בדצמבר 2011 הוא פתח את עמוד הפייסבוק על שמו, "רון חולדאי" (נספח 2 לעתירה). שם העמוד אינו כולל את תפקידו. בעמוד מופיעות רשומות שונות של חולדאי ובשמו. בתשובה מטעמו ומטעם המשיבה 2 (התשובה תכונה לשם הקיצור תשובת חולדאי) נכתב שבמהלך השנים צבר העמוד 57,000 עוקבים ו-55,000 אוהדים (משתמשים שסימנוהו ב"לייק"). חולדאי מאשר בעצמו כל פרסום בעמוד, והוא היחיד שמוסמך לאשר פרסומים אלה (פסקות 6, 17 לתשובת חולדאי). על תוכן העמוד והפעלתו ארחיב בהמשך. לעירייה עמוד פייסבוק משלה, ואין מופעל עמוד פייסבוק על שם ראש עיריית תל אביב-יפו.

4. חולדאי הודיע לאחרונה על כוונתו להתמודד בבחירות לכנסת ה-24. הוא הודיע גם שיקים מפלגה חדשה, שכינויה יהיה "הישראלים". לטענת העותר, חולדאי מתעתד להגיש את רשימת המועמדים שבראשותו באמצעות המשיבה 2, מפלגת חץ (להלן: חץ). חולדאי וחץ לא הכחישו זאת בתשובתם. בעקבות הודעה זו החלו להופיע בעמוד הפייסבוק מודעות תעמולה לטובת מפלגת "הישראלים". בפרטי העמוד נכתב: "הפרסומים בעמוד זה נעשים ע"י רון חולדאי וצוות 'הישראלים' ולא על ידי עיריית ת"א-יפו או עובדיה. האמור בעמוד אינו מייצג את עיריית ת"א-יפו ואינו מטעמה".

טענות הצדדים

5. לטענת העותר, עמוד הפייסבוק שימש את חולדאי בתוקף תפקידו: העמוד הוגדר עמוד של "דמות ציבורית"; חולדאי דיווח בו על פעולות העירייה ועל הנעשה בעיר; עובדים או קבלני משנה של העירייה השתתפו בהפעלתו. העותר מוסיף שהמספר הגדול של העוקבים נובע מהאופי הרשמי של העמוד, שבו אפשר להתעדכן על פעולות העירייה. לכן יש לראות בחשבון, בעוקביו ובאוהדיו נכסים של העירייה. לגישת העותר, הפיכת העמוד לכלי תעמולה לבחירות לכנסת מנוגדת לסעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן, בהתאמה: סעיף 2א וחוק דרכי תעמולה). לפי סעיף זה, אין להשתמש בכספים או בנכסים (מוחשיים או בלתי מוחשיים) של גופים ציבוריים מסוימים בקשר עם תעמולת בחירות. לכן העותר מבקש את הסעדים הבאים: לאסור על חולדאי ועל חץ להשתמש בעמוד הפייסבוק מושא העתירה לצורך תעמולת בחירות; להורות לחולדאי ולחץ להשיב את העמוד לבעלות העירייה.

כאמור, העותר הגיש ראייה נוספת (להלן: הראיה החדשה). מדובר בתשובה של דוברת העירייה לכתב בר פלג מעיתון "הארץ" (@bar_peleg טוויטר (18.1.2021) [כאן](#)). לפי התשובה:

"לא נעשה מימון מקודם בעמוד ראש העירייה בשנים 2019-2020. בסוף דצמבר 2019 עבר העמוד לניהול משרד הפרסום של הקמפיין.

לנושא עלות כוח אדם – לשנת 2020 מדובר על סכום של בין 90,000–100,000 ₪ בשנה לעובד בצוות הניו מדיה של עיריית תל אביב-יפו אשר היה אחראי על מגוון פרויקטים לצד ניהול עמוד הפייסבוק של ראש העירייה".

העותר גורס כי מאחר שהעירייה ניהלה את העמוד על חשבונה – ולגרסתו, מדובר בהשקעה בסך מאות אלפי ש"ח לאורך השנים – יש לראות בעמוד נכס שלה.

6. חולדאי וחץ הגישו תשובה משותפת, כאמור. הם מבקשים לדחות את העתירה. לדידם, העמוד אישי ולא רשמי. חולדאי, נטען, משתמש בו להביע את עמדותיו וליצור קשר עם הציבור הרחב בנושאים שקשורים לתפקידו ובנושאים אישיים. לתמיכה בכך מציינים חולדאי וחץ ששם העמוד אינו כולל את התפקיד של חולדאי, בניגוד לראשי ערים ואישי ציבור אחרים; שמרבית האוהדים והצופים אינם תושבי העיר, כלומר אינם מבקשים מידע על פעולות העירייה; ושלעירייה עמוד פייסבוק נפרד. כן הובאו רשומות לדוגמה מהעמוד, ונטען שאופיין אישי (גם אם חלקן קשורות לפעילות הציבורית של חולדאי). חולדאי וחץ מוסיפים שהעירייה לא מימנה את פרסום העמוד. יתר על כן, בהתאם להסדר בין הצדדים, במשך שישה חודשים לפני כל מערכת בחירות עירוניות חולדאי בלבד מפעיל את העמוד ומממן אותו.

בהיבט המשפטי טוענים חולדאי וחץ ששני הסעדים המבוקשים דורשים הכרעה עובדתית בסוגיית הבעלות בקניין הרוחני של העמוד. זו, לגישתם, אינה בסמכותי ואינה מתאימה להכרעה אגבית. נוסף על כך, הסעד שעניינו השבת העמוד לבעלות העירייה הוא צו עשה – וכזאת אין בסמכותי לצוות. על כל פנים, לגישתם, העותר לא הציג ראיות מספקות להוכחת טענותיו. לבד מכך, הכרעה לטובתו תהיה תקדימית, ומשום כך אין למנוע מחולדאי להשתמש בעמוד – שממילא מצוין בו מי מפעיל אותו כעת.

בתגובתם לראיה החדשה ציינו חולדאי וחץ שניכר בה כי עובד העירייה המדובר הקדיש רק חלק מזמנו לטיפול בעמוד הפייסבוק. ממילא, לדידם, עלות העסקתו "מתגמדת" לעומת ההשקעה הכספית הרבה של חולדאי וחץ בעמוד זה.

7. העירייה סבורה אף היא שיש לדחות את העתירה. לגישתה, עמוד הפייסבוק מושא העתירה אינו עמוד רשמי שלה, כי אם "נועד לספק תכלית עירונית ייחודית ושונה: קשר אישי עם התושבים" (פסקה 15 לתשובתה). בהמשך לכך, אלו שעוקבים אחר חולדאי, עושים זאת בשל זהותו ומסריו, ולא בשל העירייה. לשיטתה, גורמים עירוניים סייעו לנסח את הרשומות בעמוד ולתפעל אותו, שהרי הוא בעל מאפיינים עירוניים, אבל אין הוא משמיע את הקול שלה. העירייה טוענת שקשה להפריד בין האדם הפרטי חולדאי לאיש הציבור חולדאי, ולכן יש להיזהר בקביעה כי שמו הוא נכס ציבורי. בדומה, עמוד הפייסבוק שלו והעוקבים אחר העמוד אינם נכס ציבורי, מסכמת העירייה.

בתגובתה לראיה החדשה מסרה העירייה שמופיע בה שכר העובד המדובר, אולם עלות שכרו לעירייה בשנת 2020 הייתה 160,582 ש"ח. עוד צוינו מטלות רבות אחרות שהעובד

ביצע בעבודתו. העירייה תהתה מה החידוש בראיה החדשה, שהרי היא עצמה ציינה שעובדיה תפעלו את העמוד. לשיטתה, יש לדון בתוצאה המשפטית של נתון זה. "המעורבות העירונית" בעמוד הפייסבוק מסתכמת בעיקר בתפעולו ובהשקעה כספית לא נרחבת, ואילו העמוד נועד להפיץ את דברי חולדאי ועמדותיו – ולכן, לדעת העירייה, יש לזהות את העמוד עם חולדאי האדם.

דיון והכרעה

8. סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה קובע:

"איסור שימוש בנכסי הציבור
לא ייעשה שימוש, בקשר עם תעמולת בחירות, בכספים או בנכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים של גוף מבוקר כמשמעותו בפסקאות (1), (2), (3), (4) ו-(9) של סעיף 9 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב], או של תאגיד שהממשלה או רשות מקומית משתתפת בהנהלתו או בהוננו, ולא ייעשה שימוש כאמור במקרקעין או במטלטלין המוחזקים למעשה על ידי גוף או תאגיד כזה, למעט שימוש כמפורט להלן:
(1) שימוש, בתמורה או שלא בתמורה, באולמות ובמקומות פומביים פתוחים העומדים כרגיל לשימוש כאמור;
(2) שימוש בנכסים שהועמדו על ידי המדינה לרשותו של שר, סגן שר או חבר הכנסת, או שהועמדו על ידי הרשות המקומית לרשותו של ראש הרשות; אין בהוראות פסקה זו כדי לגרוע מהגבלות על שימוש בנכסים כאמור שהוטלו לפי כל דין או כללי אתיקה".

סעיף זה חל בכל עת, גם שלא בתקופת בחירות (סעיף 2 לחוק דרכי תעמולה). האיסור בו נועד להגן על כמה תכליות. ראשית, לבעל תפקיד ציבורי יש נגישות לנכסי הציבור, ואם ישתמש בהם בקשר עם תעמולת בחירות – הרי זו פגיעה בשוויון בין המועמדים. שנית וקרוב לכך, מי שמכהן בתפקיד ציבורי זוכה לחשיפה ציבורית במהלך מילוי תפקידו. האיסור שבסעיף 2א לחוק דרכי תעמולה מבקש למנוע ממנו יתרון לא הוגן על פני מתחריו, ואף בכך הוא תורם לשוויון. שלישית, הנכסים שייכים לציבור כולו, והאיסור מונע שימוש בהם למטרה שלא נועדו לה (תר"ם 2/19 פיינשטיין נ' מ"מ ראש עיריית רחובות, פסקה 7 (8.11.2009)). ראו לאחרונה החלטת תר"ם 1/24 אטדגי נ' ראש עיריית אשקלון, פסקה 8 (3.11.2020) (להלן: עניין אטדגי)). רביעית, האיסור בא למנוע אפילו מראית עין של זהות בין השירות הציבורי למועמד או לרשימת מועמדים. כך הוא שומר על אמון הציבור בשירות הציבורי ועל הדימוי חסר הפניות של שירות זה (תב"כ 23/19 אריאלי נ' רשימת הליכוד-ישראל ביתנו בהנהגת בנימין נתניהו לראשות הממשלה, פסקות יב-יד (15.1.2013)). בשל כל אלו קבע המחוקק הפרדה ברורה בין נכסי הציבור למערכת הבחירות (השוו לתר"ם 69/21 לוי נ' עיריית כפר סבא, פסקה 37 (23.9.2018)).

9. רשות מקומית, כמו העירייה שלפניי, היא "גוף מבוקר" לפי סעיף 9(4) לחוק מבקר המדינה [נוסח משולב], התשי"ח-1958. גם אין מחלוקת שחולדאי ומפלגתו משתמשים

היום בעמוד הפייסבוק מושא הבקשה לצורך תעמולת בחירות (לזיהוי תעמולה זו ראו למשל עניין אטדגי, בפסקה 9, והמקורות שזכרים בסופה). השאלה היחידה שיש להכריע בה היא אם העמוד, עוקביו ואוהדיו הם נכס – במקרה זה נכס בלתי מוחשי – של העירייה. אין מדובר בקביעה אם העמוד שייך לעירייה לפי דיני הקניין. לא זו הסוגיה שעומדת לפניי. השאלה היא אם לעניין דיני התעמולה יש לראות בעמוד וברשימה "נכסים" של העירייה. לשם כך יש לבחון אותם לפי תכליות האיסור שבסעיף 2א לחוק דרכי תעמולה, ולא לפי הוראות המשפט הפרטי (ראו דנג"ץ 4601/95 סדוסי נ' בית-הדין הארצי לעבודה, פ"ד נב(4) 817, 827 (1998) ("לביטויים זהים המופיעים בחוקים שונים עשויים להינתן מובנים שונים. אכן, מובנו של ביטוי נקבע על-פי תכליתו, והתכלית המונחת ביסוד חוקים שונים היא שונה").

10. יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית כבר קבעו בעבר שעמוד פייסבוק של נבחר ציבור ורשימת עוקביו ואוהדיו עשויים להיחשב בנסיבות מסוימות לנכס בלתי מוחשי של הרשות שהוא מכהן בה. כך, המשנה לנשיאה מלצר קבע בנוגע לעמוד, וליתר דיוק – באשר להשקעה העירונית בו :

"מבלי להידרש בשאלה האם עמוד הפייסבוק עצמו עולה כדי 'נכס', הרי שהשימוש, התחזוקה והתפעול שבו הם בוודאי פעולות שוות ערך כלכלי, אשר ניצולם עלול לעלות כדי שימוש בנכסי הציבור. זאת, למשל, כאשר תפעולו של העמוד (בהפקה ועריכת חומרים, ביצירת קשר עם קהל הגולשים בעמוד, ועוד) נעשה על-ידי עובדים של הרשות הציבורית (ששכרם וזמנם הם משאבים של הרשות...). לצד זאת, קיימת אפשרות כי אגב תפעול של עמוד הפייסבוק ייעשה שימוש בנכסי הרשות הציבורית לצרכי פרסום העמוד ('קידום ממומן').

ברי, אפוא, שהשימוש במשאבי הרשות המקומית לשם הפצת מסרי תעמולה מטעם נבחר ציבור או מועמד איננו עולה בקנה אחד עם הוראות סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה, ובכלל, תפעול דף ברשת חברתית שמובעים בו מסרים פוליטיים, אינו מותר במימונו של גוף מבוקר ... יחד עם זאת, אין, כמובן, מניעה כי מועמד או ראש רשות יפעיל עמוד פייסבוק שנועד לקדם את מטרותיו הפוליטיות מטעמו ובמימונו" (ער"ם 11/21 ראש עיריית אשקלון נ' סוויסה, פסקה 47 (17.12.2019) (להלן: עניין סוויסה). ראו גם תב"כ 6/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר) נ' ראש הממשלה, פסקות 2, 3 (19.1.2020) (להלן: עניין נתניהו)).

יוצא שהשקעה ציבורית בחשבון ברשת חברתית – בין במימונו, בין בכך שעובדי ציבור היו שותפים לתפעולו כחלק מתפקידם – הופכת אותו לנכס ציבורי שאסור להשתמש בו לתעמולת בחירות.

השופט ג'ורדאן קבע שרשימת המנויים לחשבון רשמי היא נכס עירוני, וגם בה אין להשתמש לצורך תעמולת בחירות :

"מאגר המנויים [לעמוד פייסבוק עירוני] מהווה ללא עוררין 'משאב ציבורי' לפי הוראות סעיף 2א לחוק [דרכי תעמולה]. כל

פרשנות אחרות תרוקן מתוכן את הוראות חוק [דרכי תעמולה].
... אם 2,222 תושבים היו מוסרים לעירייה את כתובתם לשם
קבלת חוברת מטעמה, וראש העירייה היה משתמש ברשימת
תפוצה זו לשם משלוח תעמולת בחירות מטעמו, היה ניתן לטעון
טענה דומה? (תר"ם 22/20 רוזן נ' ראש עיריית הוד השרון, פסקה
15 (1.7.2013) (להלן: עניין רוזן)).

11. הואיל והעקרונות בעניין ידועים, נותר רק להחיל אותם בנסיבות המקרה שלפניי. תחילה יש לבחון אם עמוד הפייסבוק מושא הבקשה הוא "נכס" של העירייה. בלי למצות את רשימת השיקולים בעניין, שני גורמים הם בעלי משקל עיקרי כאן. ראשית, העירייה ועובדיה היו שותפים להפעלה השוטפת של העמוד ולמימונו בעקיפין. כפי שעולה מהראיה החדשה שהעותר הגיש, בשנה החולפת ניהל עובד של העירייה את העמוד. את שכרו על כך הוא קיבל מהעירייה; עבורה מדובר בחלק כלשהו מ-160,582 ש"ח. הוא ביצע מטלות נוספות במהלך עבודתו. אני נכון להניח שניהול עמוד הפייסבוק היה חלק קטן יחסית בעבודתו. אולם ניהול העמוד היה באחריותו בתוקף תפקידו הציבורי. הוא עשה זאת במשך שנה שלמה. יתר על כן, הוא רק האחרון שעשה זאת. חולדאי מסר רק שבששת החודשים שקודמים לבחירות העירוניות, עבר ניהול העמוד לאנשיו. כידוע, בחירות לראשות עיר נערכות פעם בחמש שנים (סעיף 3 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות) ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה-1975; סעיף 4 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה-1965). מאליה עולה השאלה מי ניהל את העמוד בארבע וחצי השנים שבין מערכת בחירות אחת לאחרת. התשובה נמצאת בתשובת העירייה ובתגובתה לראיה החדשה: במשך השנים עובדים שלה היו שותפים לתפעול העמוד. גם כאן אני מוכן להניח שלא זה היה עיקר עבודתם. אולם יוצא שלאורך כשמונה שנים במצטבר עסקו עובדים של העירייה בהפעלת עמוד פייסבוק, והעירייה היא שנשאה בעלות עבודה זו. היא השקיעה בו משאבים של כסף ושל כוח אדם (ראו הציטוט שהבאתי מעניין סוויסה; עניין נתניהו, בפסקה 3 ("דף הפייסבוק הוא אפוא נכס ציבור, המתופעל על ידי משרד ראש הממשלה והגורמים מטעמו, תוך שימוש בכספי ציבור")).

12. גורם שני בעל משקל הוא תוכן העמוד. האם הוא מבטא את קול חולדאי האדם הפרטי, או את קול חולדאי ראש העיר? חולדאי טען שיש בעמוד עירוב של פרסומים בקשר לתפקידו ובעניינים אישיים. העירייה הסכימה שלעמוד יש מאפיינים עירוניים. יש לבדוק את תוכן הרשומות בעמוד כדי לעמוד על טיבו. העותר הציג רשומה אחת, מיום 10 בדצמבר 2020, קודם להכרזת חולדאי שיתמודד בבחירות לכנסת. חולדאי הזמין בה להשתתף "איתנו" באירועי חנוכה בתל אביב-יפו. הוא פירט כמה מהם והוסיף קישור "לכל אירועי חנוכה בעיר". ניסוחים אלו מצביעים על דברים של ראש העיר לתושביו. חולדאי עצמו הגיש לעיוני רשומות נוספות. חלקן בעלות אופי אישי. רבות אחרות קשורות קשר בל יינתק לתפקידו. אדגים:

- ברשומה מיום 13 במארס 2013 מחה חולדאי על שהממשלה אינה דואגת לביטחון האישי של תושבי דרום תל אביב. הוא הוסיף: "עיריית תל אביב-יפו ואני בראשותה פועלים בכל האמצעים העומדים לרשותנו". כאן בא פירוט פעולות בגוף ראשון רבים: "אנו פורסים", "הגברנו את האכיפה". ועוד: "מועצת העיר אישרה תכנית ... ואני מקווה ששר הפנים יאשר התכנית בהקדם"; "העירייה מתקשה לעמוד בנטל לבדה". אלו מסרים מובהקים של עמוד רשמי של ראש העירייה, ולא של עמוד פרטי.
- ביום 27 בנובמבר 2013 הספיד חולדאי בעמוד את אריק איינשטיין. הוא עמד על הקשר של הזמר המנוח לעיר: "אריק היה תל אביבי. תל אביבי מלידה – ותל אביבי בנשמה. הוא אהב את הבית ברחוב חובבי ציון... הוא אהב את העיר – ותיאר אותה 'תל אביב של חמה, תל אביב צוחקת, עיר של אהבה, עיר שלא חונקת'; "ענק התרבות של העיר הזו – אך טבעי הוא, שייטמן בפנתיאון שלה – בית הקברות ברחוב טרומפלדור". ולמען הסר ספק מי בעל התפקיד שאומר דברים אלו: "תל אביב-יפו תמצא בוודאי את הדרכים הנאותות להנציח את הבן היקר הזה שלנו". אין כאן תיאור אומנותי של מקום העיר ביצירתו של איינשטיין. יש כאן ראש עיר שמהלל את המנוח ואת העיר, ושמצהיר על שאיפה להנציח את אחד מבניה ("שלנו"). ההנצחה העירונית נתונה לעירייה ולאנשיה – וחולדאי בראשם.
- בימים 9 בינואר ו-18 במארס 2014 העלה חולדאי תמונות של ראשי ערים אחרים שביקרו בעיר: ניר ברקת, ראש עיריית ירושלים, והרב חנוך זייברט, ראש עיריית בני ברק, בהתאמה (שניהם סיימו את כהונותיהם מאז). האירוח הוא על אופני מיזם "תל אופן" של העירייה. הקשר לתפקיד של חולדאי ברור.
- בפרסום מיום 23 בפברואר 2014 הוא תמך באישור פונדקאות עבור בני זוג גברים גם בישראל. הוא הציג שני בני זוג שבתם נולדה בחו"ל: "מזל טוב לאדיר וצח על הולדת ביתם הבכורה דריה. אמנם היא נולדה בתאילנד אבל היא תל אביבית לגמרי". נושא הרשומה ארצי, ולא ברור למה יהיה חשוב לאדם פרטי לציין את העיר של תינוקת שזה עתה נולדה במקום אחר. הגאווה העירונית מלמדת על הקשר ההדוק בין הפרסום למשרה הציבורית של חולדאי.
- ביום 3 ביוני 2014 העלה חולדאי תמונה שלו עם הזמר מיק ג'אגר וכתב: "הרולינג סטונז הגיעו לארץ וגילו את העיר הנפלאה שלנו". לכל עוקבת מן היישוב (כל יישוב) ברור איזוהי העיר "שלנו" שחולדאי שיבח – ומה הקשר שלו אליה שגרם לו לעשות זאת.
- ביום 22 בספטמבר 2020 ציין חולדאי עשרים שנה למות יהודה עמיחי. המשורר "מזוהה דווקא עם אחותנו הגדולה ירושלים... ובכל זאת הוא הצליח ללכוד את ההווה התל אביבית בשיר" שחולדאי צירף. אף כאן מדובר בראש עיר שמתגאה

בעירו. הוא השווה אותה לעיר אחרת, "אחותנו", שוב גוף ראשון רבים, בבחינת הגורם שמוסמך מתוקף תפקידו לדבר בשם תושבי תל אביב-יפו כולה.

מכל אלו עולה תמונה ברורה של עמוד שהתכנים בו מבטאים גם את הפעילות הציבורית של חולדאי. אין לפניי נתונים על היחס בין פרסומים רשמיים לפרטיים בעמוד. אבל ודאי שאי אפשר לומר שהפרסומים הרשמיים הם טעות מקרית (מה גם שהמשיבים מסכימים שלכל הפחות מדובר בעמוד "מעורב").

13. כזכור, אין לחולדאי עמודים נפרדים, אחד אישי (או לצורכי העברת מסרים פוליטיים או מסרי תעמולת בחירות) ואחד לתפקידו בראשות העיר. הוא משלב את שניהם בעמוד מושא הבקשה. חולדאי משתמש בעמוד כדי לשמור על קשר עם הציבור שהוא עומד בראשו. מאחר שראש עירייה הוא הגורם העליון ברשות המבצעת העירונית, יש לכך חשיבות רבה:

"עבור התושבים, ראש העיריה הוא ה'כתובת' לנעשה בעיר, וקיומו של ערוץ תקשורת ישיר, שלא לומר בעל אופן אישי, הוא אינטרס עירוני של ממש: הדבר מחזק את אמון הציבור במערכת העירונית ואת שיתוף הפעולה עימה, מאפשר ל'זרמי עומק' בהלך הרוח הציבורי לצוף ולהיות מובאים לידיעת העירייה ביעילות ובמהירות, ובאופן כללי מחזק את הקשר בין העירייה, לאור מעמדו של ראש העירייה, לבין התושבים. דומה כי אין צורך להרחיב את הדיבור בדבר חשיבות קשר זה בין הציבור לשלטון ואת היותו אינטרס ציבורי מובהק" (פסקה 19 לתשובת העירייה. על שימוש של ראשי רשויות מקומיות ברשתות חברתיות ראו גם מבקר המדינה דוחות על הביקורת בשלטון המקומי לשנת 2020 – 85-102 (2020)).

14. אשר לשם העמוד, חולדאי לא ציין בו את תפקידו. לטענתו, אישי ציבור אחרים מוסיפים את תוארם הרשמי לשם העמוד הרשמי שלהם בפייסבוק; הואיל ולא עשה כן, אין לראות בעמוד מושא הבקשה עמוד רשמי. דעתי שונה. ציון התפקיד (או אי ציונו) בשם העמוד הוא רק אחד הסממנים להצבעה על "רשמיות" העמוד ועל היותו נכס ציבורי. אולם בכך אין די. יש לבדוק כיצד העמוד ממומן; אם הרשות הציבורית או עובדיה השקיעו בו משאבי ציבור, בין בכתיבת תכנים ובין בקידום ממומן של תכנים; כיצד העמוד נפתח; אם הבוחר הסביר יכול לחשוב שמדובר בעמוד רשמי; וכדומה.

אם לאיש ציבור יש שני עמודים, אחד שבשמו ציון התפקיד ואחר ששמו הוא שמו הפרטי בלבד, ניתן להניח בנסיבות מתאימות כי העמוד השני הוא פרטי. לא זה המצב לפנינו. לפיכך אי אפשר ללמוד דבר משם העמוד הקיים. יש לבחון אותו לגופו בהתאם לאמות המידה שנקבעו בדין ובהחלטות יושבי ראש וועדת הבחירות, וכך עשיתי.

15. מכל האמור עולה מסקנה ברורה. בהתאם לתכליות האיסור שבסעיף 2א, השימוש במשאבי העירייה מוביל לסיווג עמוד הפייסבוק ורשימת עוקביו ואוהדיו בתור נכס

ציבורי לצורך חוק דרכי תעמולה. תוכן העמוד תומך בתוצאה זו. אין להשתמש בעמוד וברשימה בקשר עם תעמולת בחירות.

המסקנה שהגעתי אליה היא תוצאה של יישום הדין בנסיבות המקרה. אוסיף שכבר בעניין רוזן אסר יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית להפוך עמוד רשמי בפייסבוק של ראש עירייה לעמוד תעמולה אישי שלו. אינני רואה אפוא לקבל את בקשת חולדאי להימנע מקביעה לגבי העמוד בשל תקדימיות העניין.

סוף דבר

16. התוצאה היא שאסור לחולדאי ולמפלגתו (המשיבה 2 או מפלגת "הישראלים") להשתמש בעמוד מושא הבקשה לצורכי תעמולת הבחירות לכנסת. ניתן בזאת צו שמורה להימנע משימוש בעמוד פייסבוק זה לצורך תעמולת בחירות. העתירה מתקבלת במובן זה. כמובן, חולדאי רשאי לפתוח עמוד פייסבוק חדש לטובת מפלגתו (או לטובת מועמדותו שלו). הוא רשאי לבקש מהעירייה לציין – ללא תעמולה – בעמוד הקיים כי פתח עמוד חדש, ולהפנות לשם את אלו שירצו לעקוב אחריו.

המשיבים 1–2 יישאו בהוצאות העותר בסך 5,000 ש"ח, והמשיבה 3 תישא בהוצאותיו בסך 2,000 ש"ח.

ניתנה היום, י"א בשבט התשפ"א (24 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 17/24

העותרת: סיעת "עצמנו" בראשות מר דותן סופר

נגד

- המשיבים: 1. סיעת ימינה
2. מר נפתלי בנט, מועמד לכנסת
3. מר אביר קארה, מועמד לכנסת

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959, או לצו להסרת מודעות

בשם העותרת: דותן סופר

החלטה

העותרת (שהכתירה עצמה בכותרת "סיעת 'עצמנו'", אך מדובר ברשימת מועמדים) מבקשת שאורה למשיבים להפסיק להשתמש בעמוד הפייסבוק "אני שולמן" (להלן: העמוד) לתעמולת בחירות לטובתם. לטענתה, בעלי עסקים עצמאיים הקימו את החברה לתועלת הציבור "הקרן למען העצמאים בע"מ (חל"צ)" (להלן: החברה); העמוד שייך לחברה זו; המשיב 3 היה ממקימי החברה, והוא מועמד לכנסת ה-24 ברשימת המשיבה 1. העותרת טוענת שלאחרונה מופיעים בעמוד רק מסרים מטעם המשיבה 1, ושמדובר בשימוש פסול בעמוד שהוקם למטרה לא פוליטית בידי בעלי מניות בחברה ואחרים. לעמדת העותרת, התנהלות זו מנוגדת לטוהר המידות ועולה כדי תעמולת בחירות אסורה בנכס ציבורי. העותרת מוסיפה שבפועל הפך המשיב 3 את החברה לגוף קשור לסיעה (ראו סעיף 10א לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973).

לאחר שעיינתי בעתירה ובנספחיה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות אף בלי לבקש את תשובת המשיבים. סעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: חוק דרכי תעמולה), אוסר להשתמש בנכסי הציבור בקשר עם תעמולת בחירות. הוא מגדיר של מי "נכסי הציבור" שאין להשתמש בהם: "של גוף מבוקר כמשמעותו בפסקאות (1), (2), (3), (4) ו-(9) של סעיף 9 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב], או של תאגיד שהממשלה או רשות מקומית משתתפת בהנהלתו או בהונו". חברה לתועלת הציבור אינה "גוף מבוקר"

כמשמעו בפסקות הנ"ל, ולא הוכח (ואף לא נטען) שהממשלה או רשות מקומית משתתפות בהנהלת החברה בענייננו או בהונה. העותרת הפנתה להחלטות של קודמיי ולהנחיה של היועץ המשפטי לממשלה. עניינן של אלו בשימוש בעמוד פייסבוק שנחשב לנכס של גוף מבוקר לפי סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה. משהחברה אינה גוף מבוקר – נכסיה אינם נכסים האסורים בשימוש בקשר עם תעמולת בחירות לפי סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה. עצם השימוש בעמוד פייסבוק פרטי אינו סותר איזה מהחוקים שמנויים בסעיף 17ב(א) לחוק דרכי תעמולה. על כן אין לי סמכות להוציא צו מניעה נגדו. אם יש לעותרת טענות נגד המשיבים מכוח דינים אחרים, היא רשאית לפעול בעניינן בדרכים המתאימות. אזכיר עוד שטענות בעניין גוף קשור לסיעה נתונות לסמכות מבקר המדינה.

העתירה נדחית אפוא על הסף. משלא התבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ז בשבט התשפ"א (9 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
لجنة الانتخابات المركزية للكنيست 24

The Central Elections Committee for the 24th Knesset

Justice Uzi Vogelmann
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 12/24

העותר : דורון טאובין

נגד

המשיבים :
1. הליכוד מפלגה לאומית ליברלית
2. מר בנימין נתניהו – יו"ר הליכוד

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותר : בעצמו
בשם המשיבים : עו"ד אבי הלוי
בשם לשכת העיתונות : עו"ד ענת גולדשטיין
הממשלתית :

החלטה

1. לפניי עתירה נגד סרטון תעמולה בעד המשיבה 1 ובהשתתפות המשיב 2. לטענת העותר, המשיב 2 נראה "יורד ממסוק צה"ל מלווה בקציני צה"ל וטייסי חיל אוויר". זאת, כנטען, בניגוד לאיסור על שימוש בצה"ל במערכת הבחירות, לפי סעיף 2ב(ב) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: החוק), ובהמשך להפרות קודמות של סעיף זה בידי המשיבים. העותר מוסיף שנראה כי בסרטון מופיעים גם חומרים שצילמה לשכת העיתונות הממשלתית (להלן: לע"מ), בניגוד לאיסור על שימוש בנכס הציבור בתעמולת בחירות שבסעיף 2א לחוק. בשל כך התבקשתי להורות למשיבים לחדול מלהשתמש בצה"ל בתעמולת בחירות.
2. ביום 24.1.2021 הוריתי למשיבים להגיב. מאחר שנטען כי מופיעים בסרטון חומרים שלע"מ צילמה, ביקשתי גם את תגובתה. המשיבים טוענים שבסרטון רואים את המשיב 2 על רקע מסוק; שאין ראיה לכך שהמסוק של צה"ל; ושמופיע רק חייל אחד וקשה לזהות מיהו ומה דרגתו ותפקידו. לגישת המשיבים, בנתונים אלו אין כדי לזהות את צה"ל עימם, ולכן לא הופר סעיף 2ב(ב) לחוק. הם מוסיפים שמקביעות על הפרות במערכות בחירות קודמות אין ללמוד על זו הנוכחית.

לע"מ הודיעה בתגובתה שבסרטון יש קטעים מארבעה סרטוני וידאו שצילמה בעבר (שלא במהלך מערכת הבחירות הנוכחית), ושפורסמו במרשתת, במאגר וידאו לפי דרישה שהיא מפרסמת. אמצעי התקשורת רשאים, בהרשאה מלע"מ, להשתמש בחומרים שבמאגר ללא תשלום, ואילו גורמים אחרים (שאינם ממשלתיים) נדרשים לשלם עבור זכות השימוש בהם. עוד נמסר שהמשיבה 1 נדרשה לשלם עבור שימוש במערכת הבחירות בחומרים שלע"מ צילמה, אולם טרם עשתה זאת. לטענת לע"מ, שימוש בקטעים אלו ללא תשלום "מעורר קשיים" לנוכח הוראת סעיף 2א לחוק ולנוכח "העברת חומר המוסרט בוידאו מלשכת העתונות הממשלתית למפלגות לצורך תעמולת בחירות" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה 1.1906 (התשס"ו).

3. לאחר שעיינתי בעתירה, בנספחיה, בתגובות ובסרטון הגעתי למסקנה שדין העתירה להתקבל. השימוש ללא תשלום בקטעים שלע"מ צילמה, עולה כדי שימוש בקשר עם תעמולת בחירות בנכס לא מוחשי של גוף מבוקר. כפי שנקבע בתב"כ 6/21 בן-מאיר נ' ראש הממשלה, פסקה 8 (23.1.2019), אפשר להשתמש בחומרים שיש ללע"מ זכויות בהם, בתנאי שהיא מעמידה את תוצריה בשוויון לכל המתמודדים בבחירות (ודומה שתנאי זה מתקיים בענייננו), ושהמשתמש ישלם בעד זכות השימוש כאמור בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה המוזכרת לעיל. התנאי השני אינו מתקיים כאן. המשיבים אף לא טענו דבר בסוגיה זו. על כן מצאתי לקבל את העתירה מטעם זה. בנסיבות אלו אין צורך להכריע בשאלות בנוגע לשימוש בצה"ל בסרטון, מפני שהקטע המדובר הוא מאלו שלע"מ צילמה.

4. העתירה מתקבלת אפוא. המשיבים יסירו מהסרטון את הקטע הנזכר בפסקה 1 לעיל ואת הקטעים הנוספים מסרטוני הווידאו שצילמה לע"מ. אם הדבר יוצר קושי מבחינתם, יסירו את הסרטון מושא העתירה מכל חשבון שבשליטתם במרשתת, ויימנעו מלפרסם אותו.

המשיבים יישאו בהוצאות העותר בסך 1,000 ש"ח ובהוצאות לע"מ בסך 1,000 ש"ח.

ניתנה היום, ט"ז בשבט התשפ"א (29 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 29/24

העותרת: התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר

נגד

המשיבות: 1. ח"כ אוסנת הילה מארק, מפלגת הליכוד – תנועה לאומית ליברלית
2. מפלגת הליכוד – תנועה לאומית ליברלית

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרת: עו"ד תומר נאור; עו"ד אביתר אילון

החלטה

לפניי עתירה להסיר סרטון מעמוד ה"פייסבוק" של המשיבה 1, בטענה שיש בו שימוש בנכסי הציבור בתעמולת בחירות, בניגוד לסעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן, בהתאמה: הסרטון והחוק). המשיבה 1 היא חברת כנסת ומתמודדת ברשימת המשיבה 2 בבחירות לכנסת ה-24. לטענת העותרת, המשיבה 1 מבקרת בסניפי קופות חולים ברחבי הארץ שנערכים בהם חיסונים מפני קורונה; מחלקת מסכות מגן של המשיבה 2; זוקפת את הבאת החיסונים לישראל לזכות המשיבה 2; ומעודדת את המתחסנים להצביע למשיבה 2. בסרטון מתועד אחד הביקורים. העותרת סבורה שבמעשי המשיבה 1 יש שימוש בשני נכסי ציבור: מבני קופות החולים, שהן גוף מבוקר בידי מבקר המדינה; כמו גם החיסונים, שהמדינה רכשה. לכן התבקשתי להורות להסיר את הסרטון מהעמוד המתואר ומכל פלטפורמה אחרת.

לאחר שעיינתי בעתירה ובנספחיה וצפיתי בסרטון, הגעתי למסקנה שדין העתירה להידחות אף בלי לבקש את תגובת המשיבות. סעיף 2א לחוק אוסר להשתמש בנכסי הציבור בקשר עם תעמולת בחירות. הסעיף מגדיר של מי אותם "נכסי הציבור": "גוף מבוקר כמשמעותו בפסקאות (1), (2), (3), (4) ו-(9) של סעיף 9 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח–1958 [נוסח משולב], או של תאגיד שהממשלה או רשות מקומית משתתפת בהנהלתו או בהונו". קופת חולים אינה נמנית עם גופים אלו. לפי סעיף 33 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד–1994, היא נחשבת

לגוף מבוקר לפי סעיף 9(6) לחוק מבקר המדינה האמור. סעיף קטן זה אינו מצוין בסעיף 2א לחוק. גם לא נטען שקופת חולים היא תאגיד מהסוג שמתואר בסוף סעיף 2א. אשר לחיסונים, המשיבה 1 לא השתמשה בהם אלא הזכירה את דבר הבאתם לארץ. קריאה להצביע למפלגה מסוימת מאחר שפעלה כך או אחרת בהיותה בשלטון, היא תעמולת בחירות – אבל לא שימוש בנכסי הציבור. לכן קריאה (בלבד) להצביע למשיבה 2 משום שדאגה להביא חיסון לישראל, אינה שימוש בנכסי הציבור. לשלמות התמונה: העותרת הפנתה גם לכתבה באתר "וואלה!" על ביקורי המשיבה 1 בקופות החולים. מופיע בה חלק מסרטון נוסף שהופיע בעמוד ה"פייסבוק" של המשיבה 1, ובו ביקור בסניף אחר של קופת חולים. גם בסרטון זה אין עדות לשימוש בנכסי הציבור. התוצאה היא שלא הוכחה הפרה של סעיף 2א לחוק.

העתירה נדחית אפוא על הסף. משלא התבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ד באדר התשפ"א (8 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 35/24

העותרת: אחריות לאומית – ישראל הבית שלי בע"מ (חל"צ)

נגד

המשיבים:

1. ח"כ בנימין נתניהו
2. ח"כ יואל (יולי) אדלשטיין
3. מפלגת הליכוד
4. משרד הבריאות
5. היועץ המשפטי לממשלה
6. שירותי בריאות כללית
7. מכבי שרותי בריאות
8. קופת חולים מאוחדת
9. לאומית שרותי בריאות

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת:	עו"ד ליאור גרו; עו"ד ארי הלל
בשם המשיבים 1-3:	עו"ד אבי הלוי; עו"ד ניבה הלוי
בשם המשיבים 4-5:	עו"ד ערין ספדי-עטילה; עו"ד יונתן קרמר
בשם המשיבה 6:	עו"ד אייל זליכה; עו"ד רותם אורן
בשם המשיבה 8:	עו"ד ד"ר תמיר מוריץ

החלטה

רקע וטענות הצדדים

1. בעתירה שלפניי נטען שהמשיבה 3 (להלן: הליכוד) משתמשת בתעמולת הבחירות שלה בנכסי הציבור בקשר לחיסונים מפני נגיף הקורונה, בניגוד לסעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק). העותרת מפנה לשתי פעילויות שעולות, כנטען, כדי שימוש כאמור: ראשית, המשיב 4, משרד הבריאות, עורך מסע פרסום לעידוד התחסנות וסיסמתו "חוזרים לחיים", והליכוד משתמש אף הוא בסיסמה זו במסע הבחירות שלו. שנית, מועמדים ברשימת הליכוד לכנסת, בהם המשיבים 1 ו-2, מבקרים במתחמי חיסונים של בתי חולים בבעלות המשיב 4 ושל המשיבות 6-9 לצורך תעמולת בחירות. התבקשתי לאסור את שתי הפעילויות.

2. המשיבים 1 ו-3 טוענים בתגובתם שהשימוש בסיסמה "חוזרים לחיים" אינו שימוש ב"נכסי הציבור", משום שהסיסמה אינה מושא לזכויות קניין רוחני, והמדינה לא טענה שמדובר ביצירה מוגנת בזכות יוצרים – ויתר על כן, יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית אינו מוסמך להכריע בסוגיות של זכות יוצרים. עוד נטען שהליכוד ומועמדיו בבחירות רשאים לזקוף לזכותם את תרומתם "להצלחת מבצע החיסונים 'חוזרים לחיים' שנהגה ויושם על ידי ממשלה בראשות הליכוד" (סעיף 65 לתגובה). אשר לראש השני של העתירה, נטען שהעותרת לא הוכיחה שמתחמי החיסונים השונים הם "נכסים" שסעיף 2א לחוק חל עליהם; ושהטענה על ביקורים במתחמים אלה היא כללית בלבד. המשיבים 1 ו-3 מוסיפים שהסעד שעניינו איסור ביקורים במתחמי חיסונים, הוא סעד כללי וגורף; ממילא מותר לבעלי תפקיד ציבורי לבקר במתחמי החיסונים במילוי תפקידם, ולכן אין זו תעמולת בחירות. נטען גם שלא צורפו משיבים נדרשים לעניין, הם בתי החולים; ושלא נערכה פנייה מוקדמת לליכוד כנדרש. המשיב 2 הצטרף בתגובתו לתגובת המשיבים 1 ו-3.

3. המשיבים 4 ו-5 סבורים שיש לקבל את העתירה בחלקה. הם טוענים שאת הסיסמה "חוזרים לחיים" הגו במשרד הבריאות כדי לקדם התחסנות מפני נגיף הקורונה לשם חזרה לשגרה; שהחלו להשתמש בה בינואר 2021; ושהסיסמה עודה נחוצה במסע הפרסום הממשלתי בהקשר זה. עוד צוין שבהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה, אסור למשרד ממשלתי להשתמש בסיסמה שמזוהה עם מפלגה, ולכן אם לא יימנע מהליכוד להשתמש בסיסמה, הרי שמשרד הבריאות יידרש להפסיק את השימוש בה – ועידוד ההתחסנות עלול להיפגע. לכן נטען שיש לאסור על הליכוד להשתמש בסיסמה במסע התעמולה שלו.

אשר לביקורים בקשר למבצע החיסונים, צוין שסיוור של בעל תפקיד ממלכתי שנועד לעודד התחסנות, כרוך בשימוש במשאבי ציבור שונים: סיקור תקשורתי בידי הדוברות וההסברה של המשרד ופעולות מנהליות שנועדו להוצאת הביקור אל הפועל. שימוש זה אינו תלוי במקום הביקור. לכן המשיבים 4 ו-5 נמנעו מלחוות דעה בסוגיה אם קופת חולים היא גוף שמתואר בסעיף 2א לחוק, אך ציינו ש"מתעוררת שאלה של ממש" בעניין (סעיף 15 לתגובתם). נמסר שבדיון בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ציבורי – חוקתי) נקבעו כללים בנוגע לביקורים אלה לאור הוראות סעיף 2א לחוק: עידוד ההתחסנות חשוב לצורך הצלת חיים; עם זאת, חזקה שהתכלית הדומיננטית של הסיוור היא תעמולה; אפשר לסתור את החזקה אם יש לסיוור הצדקה קונקרטית נוסף על הצדקה כללית של עידוד התחסנות, למשל צורך מיוחד לעידוד התחסנות במגזר פלוני, צורך מיוחד בביקור של אותו נבחר ציבור או שיש תכלית בריאותית מסוימת באותו מועד; גם אם נקבע שהתכלית הדומיננטית ממלכתית, אסורה מעורבות מפלגתית באירוע ובארגונו. בהתאם לכך נבחנה השתתפות המשיבים 1 ו-2, ראש הממשלה ושר הבריאות, באירועי

חיסון. המשיבים 4 ו-5 סבורים שהסעד המבוקש בנוגע לביקור שרים במתחמי חיסונים הוא כוללני, ושאינן בעתירה טענה מסוימת על אירוע כזה.

4. המשיבה 6 טוענת בתגובתה שהיא אוסרת לקיים תעמולת בחירות במוסדותיה. מאחר שלא התבקש סעד נגדה, היא מבקשת למחוק אותה מההליך. המשיבה 8 הודיעה בתגובתה שאין מקום שתתייחס לגוף העתירה. המשיבות 7 ו-9 לא הגישו תגובות לעתירה.

5. התרתי למשיבים 1-3, לבקשתם, להגיש תשובה משלימה בעקבות תשובת המשיבים 4 ו-5. המשיבים 1-3 שבים על טענותיהם בנוגע להעדר קניין רוחני בסיסמה ולזקיפת מבצע ההתחסנות לזכות הליכוד ונבחריו. הם מוסיפים שתעמולת הבחירות שלהם נועדה להבהיר כי החזרה לחיים תימשך בכל תחומי החיים; ושרבים השתמשו בעבר בביטוי "חוזרים לחיים". עוד הובאו שתי טענות חדשות: אחת, שלא ברור מי השתמש ראשון בסיסמה: המשיבים 4 ו-5 ציינו בכלליות שהמשיב 4 החל להשתמש בה בחודש ינואר האחרון; המשיבים 1-3 הציגו סרטון של המשיב 1 משתמש בסיסמה ביום 7.1.2021 וקבלה שמעידה על כך שהליכוד הזמין מדבקות של הסיסמה ביום 10.1.2021. טענה שנייה נגזרת מכך – שיהוי: העותרת והמדינה לא פנו אל הליכוד במשך כחודשיים בעניין השימוש בסיסמה.

בעקבות הטענות החדשות התבקשה התייחסות העותרת והמשיבים 4 ו-5. העותרת טוענת שלמדה על השימוש של הליכוד בסיסמה "חוזרים לחיים" רק ביום 8.3.2021, ובאותו יום פנתה פנייה מוקדמת לליכוד. לכן לא השתתתה. עוד נטען שאין תיעוד לשימוש קודם של הליכוד בסיסמה זו. צוין גם שהסרטון שהוצג בתמיכה לטענה שהליכוד הקדים את המדינה בשימוש בסיסמה, מחזק דווקא את המסקנה ההפוכה. גם המשיבים 4 ו-5 טוענים שהסרטון מוכיח שהמדינה היא שהשתמשה ראשונה בסיסמה. הם מוסיפים שהמשיב 4 החליט להשתמש בה לאחר יום 4.1.2021, והחל לעשות זאת בפועל ב-11.1.2021 (והמשיב 1 השתמש בו במילוי תפקידו הרשמי גם ביום 10.1.2021). המשיבים 4 ו-5 מוסרים שאינם אמורים לעקוב מיוזמתם אחר שימוש של רשימות מועמדים בסיסמה ממלכתית, ולכן לא פעלו בשיהוי; וממילא שיהוי לא יכשיר את הפרת החוק כאן.

6. לשלמות התמונה, לפני כשבוע הוגשה עתירה נוספת בעניין ביקור של חברת כנסת מטעם הליכוד במתחמי חיסונים. גם בה נטען לשימוש בנכסי הציבור בניגוד לסעיף 2א לחוק. דובר שם במבנים של קופות החולים ובחיסונים עצמם. דחיתי את העתירה על הסף. ראשית, קבעתי שקופות החולים אינן גוף מבוקר לפי הסעיפים שצריכים לעניין בסעיף 9 לחוק מבקר המדינה [נוסח משולב], תשי"ח-1958; ושלא נטען שהממשלה משתתפת בהנהלתן או בהונן. שנית, מצאתי שלא היה שימוש בחיסונים עצמם, אלא בעובדת הבאתם לארץ – ומותר לקרוא להצביע למפלגה פלונית בשל פעולותיה בהיותה בשלטון

(תב"כ 29/24 התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר נ' מארק (8.3.2021) (להלן: עניין מארק)).

דיון והכרעה

כללי

7. לאחר שעיינתי בעתירה, בנספחיה ובתגובות לה, הגעתי למסקנה שדינה להתקבל בעניין הסיסמה ולהידחות בנוגע למתחמי החיסונים. תחילה אבהיר שאני סבור שנערכה פנייה מוקדמת כדין לליכוד. המכתב בעניין נשלח, בין היתר, למשיב 1 בתור יושב ראש הליכוד. בנסיבות העניין די בכך.

8. סעיף 2א לחוק אוסר להשתמש –

"בקשר עם תעמולת בחירות, בכספים או בנכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים של גוף מבוקר כמשמעותו בפסקאות (1), (2), (3), (4) ו-(9) של סעיף 9 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב], או של תאגיד שהממשלה או רשות מקומית משתתפת בהנהלתו או בהונו, ולא ייעשה שימוש כאמור במקרקעין או במטלטלין המוחזקים למעשה על ידי גוף או תאגיד כזה..."

לכלל שקבוע בסעיף זה חשיבות רבה בהגנה על חופש הבחירות ועל עקרון השוויון (תר"ם 2/19 פיינשטיין נ' מלול, פסקה 7 (8.11.2009)). הוא מגן גם על השירות הציבורי ועל אופיו הממלכתי. עומדות בבסיסו כמה תכליות: שוויון בין המועמדים בכך שיימנע יתרון מבעלי תפקיד ציבורי בנגישות לנכסי הציבור; מניעת יתרון לא הוגן למי שמכהן בתפקיד ציבורי בחשיפה ציבורית במהלך מילוי תפקידו; איסור שימוש בנכסים ששייכים לציבור כולו, למטרה שלא נועדו לה; הגנה על אמון הציבור בשירות הציבורי ועל הדימוי חסר הפניות של שירות זה באמצעות מניעת מראית עין של זהות בין השירות הציבורי למועמד או לרשימת מועמדים (תב"כ 7/24 בן מאיר נ' חולדאי, פסקה 8 (24.1.2021) (להלן: עניין חולדאי); תר"ם 1/24 אטדגי נ' ראש עיריית אשקלון, פסקות 6–8 (3.11.2020); והמקורות שמאוזכרים בהחלטות אלו). על משקלו של האיסור אפשר ללמוד אף מכך שהוא חל גם שלא בתקופת בחירות (סעיף 2 לחוק). הוא מאבני הראשה של דיני התעמולה (תב"כ 2/21 כהן נ' שרת התרבות והספורט, פסקה 36 (18.4.2018)). בשל כל אלה "הקפידו יושבי ראש ועדת הבחירות לאכוף איסור זה בצורה קפדנית" (סלים ג'ובראן וגיא רוה "דיני התעמולה – עבר, הווה, עתיד" ספר יורם דנציגר 531, 541 (לימור זר-גוטמן ועידו באום עורכים 2019). למשל תר"ם 14/20 חברי סיעת "למען התושבים" במועצת העיר רעננה נ' ראש עיריית רעננה, פסקה 45 (16.6.2013); תר"ם 23/19 גור נ' ראש עיריית הוד השרון, פסקות ז', יז (17.2.2013)).

בהתאם לעקרונות אלה אבחן את ראשי העתירה שלפניי.

9. השימוש הנטען הראשון בנכס הציבור עניינו הסיסמה "חוזרים לחיים". אין חולק שהשימוש בה במסע הבחירות של הליכוד נחשב לתעמולת בחירות. השאלה היא אם היא נחשבת לנכס (לא מוחשי) של הציבור לצורך סעיף 2א לחוק. תחילה אבהיר שאיני מכריע כאן בשאלות של קניין רוחני. כפי שצינתי במקרה אחר, על סיווג עמוד פייסבוק בתור נכס של עירייה:

"השאלה היחידה שיש להכריע בה היא אם העמוד, עוקביו ואוהדיו הם נכס – במקרה זה נכס בלתי מוחשי – של העירייה. אין מדובר בקביעה אם העמוד שייך לעירייה לפי דיני הקניין. לא זו הסוגיה שעומדת לפניי. השאלה היא אם לעניין דיני התעמולה יש לראות בעמוד וברשימה 'נכסים' של העירייה. לשם כך יש לבחון אותם לפי תכליות האיסור שבסעיף 2א לחוק דרכי תעמולה, ולא לפי הוראות המשפט הפרטי" (עניין חולדאי, בפסקה 9. סיווג לעניין דיני התעמולה גם אינו סיווג בדיני הקניין "גשמי". תב"כ 23/19 אריאלי נ' רשימת הליכוד – ישראל ביתנו בהנהגת בנימין נתניהו לראשות הממשלה, פסקות טז–יט (15.1.2013) (להלן: עניין אריאלי)).

את השאלה אם הסיסמה היא בבחינת נכס בלתי מוחשי לעניין סעיף 2א, יש לבחון אפוא בהתאם לתכליות האיסור על שימוש בנכסי הציבור בקשר עם תעמולת בחירות.

10. המשיב 4 יצא במסע פרסום לעידוד חיסונים. הוא משתמש בו בסיסמה "חוזרים לחיים". אף בתגובת הליכוד לעתירה צוין במפורש כי זהו השם הרשמי שניתן למבצע החיסונים (סעיף 59 לתגובת המשיבים 1 ו-3). הליכוד משתמש בתעמולת הבחירות שלו באותה סיסמה, הן לעצמה, הן בצירוף תחום מסוים ("חוזרים לחיים בכלכלה"), ואפילו בצירוף תחום הבריאות ("חוזרים לחיים בבריאות") – הוא התחום שהמשיב 4 עוסק בו במסע הפרסום שלו.

אדון תחילה בטענת הליכוד לשימוש קודם בסיסמה. כבר על בסיס הראיות שהביא, יש לדחות אותה. העותרת והמשיבים 4 ו-5 עמדו על כך בתגובותיהם המשלימות. כזכור, הוא הציג סרטון של המשיב 1 מיום 7.1.2021 וקבלה על עסקה של הליכוד מיום 10.1.2021. צפיתי בסרטון (זמין כאן). המשיב 1, ראש הממשלה, נושא בו הצהרה לציבור על הבאת החיסונים לארץ. במהלך ההצהרה (דקה 2:12 ואילך בסרטון) הוא בישר: "באמצעות מבצע 'חוזרים לחיים' נפתח את הכלכלה, נחזור למקומות העבודה, לבתי הכנסת, למסעדות ולפאבים, למגרשי הכדורגל והכדורסל, לאירועי התרבות – לחיים שאנחנו כל כך אוהבים ומתגעגעים אליהם". עוד אמר (דקה 3:17 בסרטון ואילך): "בקרב מאוד, עד סוף מרץ, באמצעות מבצע 'חוזרים לחיים' כל אזרחי ישראל יוכלו להתחסן. נוכל לחבק אחד את השני, לחזור לחיים". המשיב 1 השתמש בסיסמה לא בהיותו מתמודד ברשימת הליכוד, אלא בתוקף תפקידו הציבורי, ראש הממשלה. הוא לא היה משתמש בה אלמלא הוחלט כבר אצל המשיב 4, משרד הבריאות, שזה יהיה כינוי המבצע. זו הוכחה שדווקא המדינה קדמה לליכוד בשימוש בסיסמה זו. הליכוד הראה

רק שהזמין מדבקות בסיסמה זו ביום 10.1.2021, שלושה ימים (לפחות) לאחר שהמדינה החלה להשתמש בסיסמה. לא זו בלבד שמועד זה מאוחר בזמן; הוא אינו מעיד על שימוש בפומבי בסיסמה זו במסע הבחירות, אלא רק על תכנון לעשות זאת.

11. אני סבור שהשימוש של הליכוד בסיסמה מנוגד לכמה תכליות שביסוד סעיף 2א לחוק.

ראשית, שימוש כזה עלול ליצור רושם שגם מסע הפרסום הממשלתי הוא מטעם המפלגה (על זיהוי הפוך, של גוף ציבורי עם סיסמה שמפלגה השתמשה בה, ראו תר"ם 2/83 נאות נ' עיריית חיפה, פ"ד לז(4) 183, 189 (1983); בג"ץ 1258/18 בן מאיר נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 2 (3.7.2018); סעיף 3 להנחיית היועץ המשפטי לממשלה 1.1703 "השתתפות נבחר ציבור ועובדי מדינה בפרסום ממשלתי" (5.2020) (להלן: הנחיית היועץ)). הוא מנוגד בבירור לתכלית שמבקשת למנוע זיהוי בין המפלגה לשירות הציבורי:

"החשש [הוא] ליצירת קשר וזיהוי בין רשימת המתמודדים ובין פועלה של מדינת ישראל, באופן שרשימת המתמודדים תנכס לעצמה את תדמיתה הממלכתית של מדינת ישראל ופועלה" (תב"כ 28/22 שילוני נ' נתניהו, פסקה 14 (16.9.2019)).

שנית, השימוש עומד בסתירה לתכלית הסעיף בדבר שמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי. שימוש בתעמולת הבחירות של מפלגה או של מועמד בשם המפורש של מבצע החיסונים שמשרד הבריאות עורך, עלול "ליצור דימוי של זהות בין השירות הציבורי לבין אותו מועמד, זהות אשר יש בה כדי לפגוע, מיניה וביה, באמון הציבור בשירות הציבורי ובתדמיתו הניטרלית" (ענין אריאלי, בפסקה יג).

שלישית, שימוש זה מנוגד לתכלית שעניינה למנוע שימוש בנכסים ששייכים לציבור כולו, למטרה שלא נועדו לה. הסיסמה נוצרה לעידוד חיסון של האוכלוסייה כולה כדי שכל המגזרים במדינה יוכלו לחזור במהירות לשגרה. לעומת זאת, בתעמולת הבחירות הופכים את הסיסמה לעניין פוליטי: כלי פרסום שנועד לתכלית ממלכתית, הופך לכלי מפלגתי. שימוש זה אינו למטרה שהסיסמה נועדה לה. יתר על כן, קיימת סכנה שקישור הסיסמה עם מפלגה מסוימת ירתיע את אלה ששומעים אותה במסע הפרסום הממשלתי, וכך ייפגעו סיכויי הצלחתו. התוצאה היא שלא זו בלבד שהשימוש אינו עולה בקנה אחד עם המטרה המקורית של הנכס הציבורי, אלא שהוא עלול לפגוע בה.

12. בפסיקת יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית נמצא כלי עזר נוסף לזיהוי נכס הציבור:

אם הרשות השקיעה משאבים ביצירתו, בהפעלתו או בתחזוקתו (עניין חולדאי, בפסקות 10–11). כפי שתיארו המשיבים 4–5 בתגובתם, הסיסמה "חוזרים לחיים" נוצרה "בעבודה משותפת של גורמי המקצוע במשרד הבריאות בשיתוף יועצי שר הבריאות" (סעיף 27 לתגובה). הסיסמה השתלבה בקידום מטרת עידוד החיסון כדי לחזור לשגרה – מטרה שמשרד הבריאות ביקש לקדם ועודו מעוניין בה. סיסמה זו הפכה למזוהה עם פעולות משרד הבריאות בתחומים אלה. אף שאין בה חידוש לשוני, המשרד השקיע

משאבים כספיים (ביצירתה ובקידומה) כדי לזהות אותה עם המבצע לעידוד ההתחשנות ועם השיבה לשגרת החיים הרגילים בימים אלה. הליכוד מעוניין להעביר אותו מסר ובהרחבה: חזרה לשגרה בתחום הבריאות ובתחומים נוספים. לשם כך הליכוד מנצל סיסמה שכבר מקושרת עם מטרה זו בעיני הציבור. רשות ציבורית השקיעה משאבים שבאמצעותם נוצר הקישור האמור, והיא ממשיכה לעשות זאת במסע הפרסום בעניין. בכך הליכוד משתמש בעקיפין באותם משאבי הרשות.

13. השימוש בסיסמה בתעמולת בחירות מנוגד לשלוש תכליות חשובות של סעיף 2א לחוק. אין בו כדי לקדם איזו מתכליותיו האחרות. הסיסמה נוצרה באמצעות שימוש במשאבים ציבוריים ומתחזקת באמצעותם. לכן יש לראות בסיסמה "חוזרים לחיים" משום "נכס הציבור" לעניין סעיף 2א לחוק.

14. כמובן, מותר להשתמש בתעמולת בחירות בכך שמבצע החיסונים קיים ובתוצאותיו. כפי שקבעתי בעניין מאדק, "קריאה להצביע למפלגה מסוימת מאחר שפעלה כך או אחרת בהיותה בשלטון, היא תעמולת בחירות – אבל לא שימוש בנכסי הציבור. לכן קריאה (בלבד) להצביע ל[ליכוד] משום שדאגה להביא חיסון לישראל, אינה שימוש בנכסי הציבור". אדרבה, ראוי שרשימת מועמדים תציג בתעמולת הבחירות מטעמה את פעילותה – בשלטון ומחוצה לו. כמו כן, מותר לומר בתעמולת בחירות אמירה כגון "יזמנו את מבצע 'חוזרים לחיים' לחיסון מפני קורונה". אולם בכל אלה אין להשתמש במשאבי ציבור בניגוד לסעיף 2א לחוק. אסור להשתמש בסיסמה של משרד הבריאות בתור סיסמה של רשימת מועמדים בבחירות לכנסת. אין צריך לומר כי עומדות לרשות הליכוד דרכים רבות אחרות, כמו גם סיסמות רבות אחרות, להעברת מסריו לציבור הבוחרים, בין בהתייחס למבצע החיסונים, לחשיבותו ולתוצאותיו ובין בהקשרים אחרים.

15. לפני סיום הדיון בראש זה של העתירה, אתייחס לסוגיית השיהוי. כפי שעולה מהתגובות המשלימות של העותרת ושל המשיבים 4 ו-5, הם לא פעלו בשיהוי. העותרת פנתה לליכוד כבר ביום שנודע לה על שימושו בסיסמה. המשיבים 4 ו-5 לא ידעו עליו קודם לכן. גם אין לומר שנוצרה לליכוד הסתמכות על כך שיוכל להשתמש בסיסמה זו. הוא לא ציין מתי החל להשתמש בה בפועל בפומבי, להבדיל מהחלטה מאחורי הקלעים. מנגד ניצבת טענת העותרת שלא נמצא שימוש פומבי כזה לפני המועד שבו שמה לב לסיסמה במסע הבחירות של הליכוד. לסיכום, יש לדחות את טענת הליכוד בעניין זה.

16. התוצאה היא שהשימוש של הליכוד ושל מי מטעמו בביטוי "חוזרים לחיים" בתור סיסמת בחירות במערכת הבחירות הנוכחית מפר את הוראת סעיף 2א לחוק.

מתחמי החיסונים

17. מכאן – לשימוש במתחמי החיסונים בתעמולת הבחירות. הטענה היא שביקורים של מועמדים ברשימת הליכוד במתחמים אלה הם שימוש אסור בנכסי הציבור. נטען שחברי

כנסת של הליכוד מבקרים במתחמי חיסונים ש"קופות החולים, מרפאות של קופות חולים ובתי חולים ממשלתיים" שכרו, ומעודדים הצבעה לליכוד (סעיפים 14 ו-17 לעתירה). לפיכך העותרת מבקשת לאסור "כל ביקור של מועמד מטעם מפלגת הליכוד במתחמי חיסונים, מרפאות, קופות החולים או בתי חולים ממשלתיים עד יום הבחירות" (סעיף 45(ב) לעתירה).

18. המשיבים 4 ו-5 מציינים כי השאלה אם קופות החולים הן בבחינת "תאגיד שהממשלה או רשות מקומית משתתפת בהנהלתו או בהונו" (כלשון סעיף 2 לחוק), היא שאלה נכבדה. עם זאת, השאלה אינה מחייבת הכרעה במקרה שלפניי. גם אם אניח לטובת העותרת שיש לראות בקופות החולים תאגיד כאמור, הרי שדין העתירה להידחות בהיותה כוללנית ונעדרת תשתית עובדתית מספקת (ראו למשל בג"ץ 2194/20 בוקמן נ' ראש ממשלת ישראל, פסקה 3 (25.3.2020)). נטען בה שח"כ אוסנת הילה מארק, ולאחרונה גם השר אופיר אקוניס, שניהם חברי הליכוד, מבקרים במתחמי חיסונים בארץ ומעודדים להתחסן ולהצביע לליכוד. אולם לא הובאו נתונים על הבעלות (או השכירה) באותם מתחמים. לכן אי אפשר לדעת אם הם שייכים לקופת חולים או לגורם אחר (או נמצאים בשליטתם). עוד אעיר שהעותרת לא צירפה כמשיבים לעתירה את ח"כ מארק ואת השר אקוניס (בניגוד למשיבים 1 ו-2) אף שהם נזכרים בעתירה.

19. לצד זאת, העותרת התייחסה בפירוט לביקור אחד שערכו המשיבים 1 ו-2, ראש הממשלה ושר הבריאות, ב"אירוע לכבוד המתחסנת ה-5 מיליון". כפי שצינו המשיבים 4 ו-5 בתגובתם, בביקורים מסוג זה עשוי להיות שימוש בנכסי הציבור. אם בעל תפקיד ברשות המבצעת מבקר במתחם חיסונים, עשויים להיות מעורבים בכך גורמים שונים במשרדו, ומושקעים בדבר משאבי ציבור. אכן, יש חשיבות רבה בעידוד החיסונים. תכלית זו עשויה לגבור במקרים מסוימים על תכלית התעמולה שבביקור (ראו תב"כ 18/24 רשימת ימינה נ' אאוטברייין ישראל בע"מ, פסקה 8 (1.3.2021)). המשיבים 4 ו-5 עמדו על הצורך למצוא "דבר מה נוסף", כלשונם, בדמות הצדקה מיוחדת לביקור של שר או סגן שר כדי להוציא את הביקור מגדר תעמולת בחירות. כך יובטח שביקורים מסוג זה לא ינוצלו למטרת בחירות, ודאי קרוב כל כך למועדן. הביקור שמתואר בעתירה אושר מראש בהתאם לכללים האמורים. חזקה על גורמי הייעוץ המשפטי במשרדי הממשלה שיבחנו כל ביקור עתידי לפי הכללים שנקבעו.

20. התוצאה היא שלא הונחו תשתית עובדתית מספקת ותשתית משפטית מספקת לטענה שהביקורים במתחמי החיסונים עולים כדי שימוש בנכסי הציבור בניגוד לסעיף 2 לחוק. ראש זה של העתירה נדחה.

21. העתירה מתקבלת אפוא בחלקה. על הליכוד ומי מטעמו נאסר להשתמש בסיסמה "חוזרים לחיים" בתעמולת הבחירות לכנסת ה-24. המשיבים 1-3 יישאו בהוצאות העותרת בסך 3,000 ש"ח ובהוצאות המשיבים 4-5 בסכום זהה.

ניתנה היום, ג' בניסן התשפ"א (16 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 1931/21

לפני:

כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופט ד' מינץ
כבוד השופט א' שטיין

העותרים:

1. ח"כ בנימין נתניהו
2. מפלגת הליכוד

נ ג ד

המשיבים:

1. יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע
2. אחריות לאומית - ישראל הבית שלי בע"מ (חל"צ)
3. משרד הבריאות
4. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה למתן צו על תנאי

תאריך הישיבה:

ה' בניסן התשפ"א (18.03.2021)

בשם העותרים:

עו"ד אבי הלוי; עו"ד ניבה הלוי
עו"ד ערין ספדי עטילה; עו"ד יונתן קרמר
עו"ד ליאור גרו

בשם משיבים 1, 3-4:
בשם משיבה 2:

פסק-דין

השופט ד' מינץ:

משרד הבריאות יצא במסע פרסום לעידוד חיסונים נגד נגיף הקורונה תחת הסיסמה "חוזרים לחיים". כעת, במסגרת תעמולה לקראת הבחירות לכנסת ה-24 יצאה מפלגת הליכוד (להלן: מפלגת הליכוד או המפלגה), שהעומד בראשה משמש כראש הממשלה הנוכחי ואחד מהמועמדים לכנסת מטעמה משמש כשר הבריאות, בקמפיין המשתמש באותה סיסמה. האם מדובר בשימוש בנכסי הציבור, בניגוד לקבוע בסעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: חוק תעמולת בחירות או החוק)? זו השאלה העומדת לפנינו.

הזמן קצר והמלאכה מרובה. בשל כך, פסק הדין ייגע אך בעיקרי הדברים.

1. על השימוש האמור של מפלגת הליכוד בסיסמה "חוזרים לחיים" (להלן: הסיסמה) במסגרת תעמולת הבחירות שלה הגישה משיבה 2 (להלן: המשיבה) עתירה לוועדת הבחירות המרכזית. בעתירתה טענה המשיבה, בין היתר, כי השימוש בסיסמה, המזוהה עם קמפיין של משרד הבריאות לעידוד התחסנות נגד נגיף הקורונה, מהווה שימוש בנכסי הציבור, בניגוד לאיסור הקבוע בסעיף 2א לחוק תעמולת בחירות. סעיף זה קובע כדלקמן:

"לא ייעשה שימוש, בקשר עם תעמולת בחירות, בכספים או בנכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים של גוף מבוקר כמשמעותו בפסקאות (1), (2), (3), (4) ו-(9) של סעיף 9 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב], או של תאגיד שהממשלה או רשות מקומית משתתפת בהנהלתו או בהוננו, ולא ייעשה שימוש כאמור במקרקעין או במטלטלין המוחזקים למעשה על ידי גוף או תאגיד כזה...".

2. בהחלטתו מיום 16.3.2020 קיבל יו"ר ועדת הבחירות את טענת המשיבה וקבע כי השימוש שעשתה מפלגת הליכוד בסיסמה אכן עומד בניגוד לחוק. בתחילה נקבע כי שאלת סיווג הסיסמה כנכס צריכה להיבחן בהתאם לתכליות האיסור על שימוש בנכסי הציבור בהקשר של תעמולת בחירות, ולא בהתאם לדיני הקניין הרוחני. בקשר לתכליות סעיף 2א לחוק קבע יו"ר ועדת הבחירות כי השימוש של המפלגה בסיסמה עומד בסתירה למספר תכליות העומדות ביסודו של הסעיף: ראשית, השימוש של המפלגה בסיסמה עלול ליצור רושם שגם מסע הפרסום הממשלתי הוא מטעם המפלגה והוא מנוגד בבירור לתכלית שמבקשת למנוע זיהוי בין המפלגה לשירות הציבורי; שנית, השימוש בסיסמה עומד בסתירה לתכלית בדבר שמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי; שלישית, השימוש מנוגד לתכלית שעניינה מניעת שימוש בנכסים ששייכים לציבור כולו, למטרה שלא נועדו לה. כמו כן, משרד הבריאות השקיע משאבים ביצירתה, הפעלתה ותחזוקתה של הסיסמה. הסיסמה השתלבה בקידום מטרת עידוד החיסון כדי לחזור לשגרה, מטרה שמשרד הבריאות ביקש ועודו מבקש לקדם. אף שאין בסיסמה חידוש לשוני, משרד הבריאות השקיע משאבים כספיים כדי לזהות אותה עם המבצע לעידוד התחסנות ועם השיבה לשגרת חיים רגילה. הסיסמה נוצרה באמצעות שימוש במשאבים ציבוריים ומתחזקת באמצעותם. במסגרת קמפיין הבחירות שלה מבקשת מפלגת הליכוד להעביר את אותו מסר, תוך ניצול העובדה שהסיסמה כבר מקושרת בעיני הציבור עם המטרה של החזרה לשגרת החיים לאחר ההתמודדות עם נגיף הקורונה. בכך, המפלגה משתמשת בעקיפין באותם משאבים ציבוריים שהושקעו במבצע משרד הבריאות. נקבע אפוא כי השימוש בסיסמה בתעמולת בחירות מנוגד לשלוש תכליות חשובות של סעיף 2א לחוק ואין בו כדי לקדם איזו מתכליותיו האחרות. על כן, יש לראות בסיסמה משום "נכס הציבור" לעניין סעיף 2א לחוק.

3. יצוין כי יו"ר ועדת הבחירות דחה את טענת מפלגת הליכוד כי השימוש שלה בסיסמה קדם לשימוש שעשה בה משרד הבריאות לצורך קידום קמפיין עידוד החיסונים. כמו כן, בשולי הדברים נדחו טענת המפלגה לשיהוי שנפל בהגשת העתירה וכן ראשה הנוסף של העתירה, שעסק בביקורי מועמדי מפלגת הליכוד במתחמי החיסונים, לגביהם נטען כי גם הם "נכסים" כהגדרתם בסעיף 2א לחוק.

4. על החלטה זו של יו"ר ועדת הבחירות הוגשה העתירה דנא. בקצירת האומר, העותרים דהכא טוענים כי החלטת ועדת הבחירות היא החלטה בלתי סבירה באופן קיצוני. כמו כן, שגה

יו"ר ועדת הבחירות כאשר העניק לביטוי "חוזרים לחיים" מעמד של "נכס בלתי מוחשי", עליו חל סעיף 2א לחוק ולא נתן משקל ראוי לחופש הביטוי הפוליטי של מפלגת הליכוד ולזכותם של העותרים "לקיים שיח הסברתי עם הבוחרים". את השאלה האם הסיסמה היא אכן נכס היה צריך לבחון לפי דיני זכויות היוצרים והיא איננה מוגנת על פי דינים אלו. בהקשר זה, מדובר בביטוי השגור בפי הבריות ומפלגת הליכוד הייתה רשאית להשתמש בו משום שהוא מבטא בצורה טובה ואינטואיטיבית את החזרה לשגרה כתוצאה מהצלחת מבצע החיסונים. כן שב וטען בא-כוח העותרים כי השימוש שלהם בסיסמה קדם לקמפיין משרד הבריאות וכי נפל שיהוי בהגשת העתירה.

5. המשיבים, מטבע הדברים, טענו כי דין העתירה להידחות, הן מחמת מספר עילות סף שהעלו והן לגופה.

לאחר עיון בעתירה, בתגובות לה ושמיעת הצדדים בדיון שנערך לפנינו, דעתי היא כי דין העתירה להידחות.

6. הלכה פסוקה היא כי ליו"ר ועדת הבחירות מוקנה שיקול דעת רחב. בית המשפט הגבוה לצדק אכן מוסמך להפעיל ביקורת שיפוטית על החלטותיו, אך הוא אינו מחליף את שיקול דעתו בשיקול דעתו שלו. התערבות בהחלטותיו מוגבלת אפוא לאותם מקרים בהם ההחלטה היא קיצונית בחוסר סבירותה (בג"ץ 869/92 זוילי נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה, פ"ד מו(2) 692, 703 (1992) (להלן: עניין זוילי); בג"ץ 212/03 חרות התנועה הלאומית נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה, כבוד השופט מישאל חשין, פ"ד נז(1) 750, 763 (2003)). יחד עם זאת, פרשנות דבר חקיקה כבענייננו, היא "פונקציה שיפוטית הנגזרת מחובתו של השופט להכריע בסכסוך. על-כן אין עקרון 'מתחם הסבירות' חל לעניין פרשנות דבר חקיקה" (עניין זוילי, עמ' 700).

7. בחוק לא מוגדר מהם "נכסים או נכסים בלתי מוחשיים" ועל כן עלינו לצקת תוכן לביטוי זה ולהכריע האם הסיסמה באה בגדר נכס בלתי מוחשי. על מנת לעשות כן, יש לעמוד על התכליות העומדות בבסיסו של סעיף 2א לחוק. ראשית, האיסור נועד לשמור על עיקרון השוויון. לבעל תפקיד ציבורי גישה לנכסי הציבור ושימוש בהם בקשר עם תעמולת בחירות פוגע בשוויון בין המועמדים; שנית, נכסי המדינה שייכים לציבור כולו, והאיסור הקבוע בסעיף מונע שימוש בהם למטרה שלה לא נועדו; שלישית, האיסור בא למנוע מראית עין של זהות בין השירות הציבורי למועמד או לרשימת מועמדים. על ידי כך נשמר אמון הציבור בשירות הציבורי (ראו: תב"כ 7/24 בן מאיר נ' חולדאי, פסקה 8 (24.1.2021); תר"מ 2/19 פיינשטיין נ' רחמים מלול, מ"מ ראש העיר רחובות, פסקה 7 (8.1.2009)).

8. במבט רחב יותר, דיני הבחירות בכללותם נועדו להבטיח את הגשמת זכותו של הפרט לבחור ולהיבחר תוך מיצוי חופש הביטוי שלו ותוך שמירה על כללי שוויון, טוהר בחירות, תקינות והגינות בהליך הבחירה (בג"ץ 651/03 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה, פ"ד נז(2) 62, 70 (2003)). התכליות העומדות בבסיס חוק תעמולת בחירות והתכליות הכלליות של דיני הבחירות עשויות להתנגש אלה באלה. בפרט, הרצון להבטיח את חופש הביטוי מוביל לצמצום האיסור על תעמולת בחירות ואף עלול להוביל לשלילתו. מנגד, הרצון להבטיח שוויון מוביל להרחבת האיסור על תעמולת בחירות, מהטעמים שפורטו לעיל. בהקשר זה, נאמר זה מכבר כי "פתרון הסתירה אינו בהעדפת התכלית האחת על פני רעותה. הפתרון מצוי באיזון הראוי בין התכליות הסותרות" (עניין זוילי, עמ' 703).

9. בענייננו, דומה כי החלטת יו"ר ועדת הבחירות לפיה הסיסמה "חוזרים לחיים" היא "נכס בלתי מוחשי" לצורך סעיף 2א לחוק, היא החלטה המבטאת איזון ראוי בין חופש הביטוי לעיקרון השוויון והתכליות הנוספות העומדות בבסיס חוק תעמולת בחירות. השימוש של מפלגת הליכוד עלול ליצור רושם כי מסע הפרסום הממשלתי הוא מטעם מפלגה פוליטית. שימוש בסיסמה "ממשלתית" עשוי גם לפגוע באמון הציבור בשירות הציבורי. לבסוף, באמצעות שימוש בסיסמה מפלגת הליכוד עושה שימוש בנכסים שנועדו לציבור כולו, למטרה שלא נועדו לה. במסגרת זו מוכן אני לקבל את העמדה של בא-כוח העותרים כי לא הושקעו משאבים כספיים ספציפיים בהגיית הסיסמה "חוזרים לחיים". ואולם, אין ספק כי משרד הבריאות השקיע משאבים על מנת ליצור זיהוי בקרב הציבור בין הסיסמה "חוזרים לחיים" לבין הקמפיין לעידוד חיסונים, אשר בו הושקעו משאבים רבים ובלתי מבוטלים. קמפיין מפלגת הליכוד העושה שימוש בסיסמה "רוכב" אפוא על המשאבים שהושקעו זה מכבר על ידי משרד הבריאות מכספי הציבור. על כן, בעיניי, הסיסמה "חוזרים לחיים" אכן מהווה "נכס בלתי מוחשי" הנכנס לגדרי סעיף 2א לחוק, כאמור.

10. יתרה מכך, בא-כוח העותרים לא חלק על העובדה שככלל סיסמה (כלשהי) עשויה להוות "נכס בלתי מוחשי" לעניין סעיף 2א לחוק. המחלוקת בעניין זה הצטמצמה רק לשאלה האם הסיסמה הספציפית "חוזרים לחיים" היא נכס בלתי מוחשי. היינו, השאלה שבמחלוקת אינה אפוא של פרשנות החוק, כי אם יישום הדין במקרה הקונקרטי. בעניין זה, אין להתעלם משיקול הדעת הרחב המוקנה ליו"ר ועדת הבחירות, עליו עמדתי לעיל. שיקול דעת שלא בנקל יתערב בו בית משפט זה.

11. בשולי הדברים, לא מצאתי ממש גם בטענת העותרים בעניין השיהוי שנפל בהגשת העתירה על ידי המשיבה לוועדת הבחירות או בטענה כי שגה יו"ר ועדת הבחירות בעניין השימוש הראשוני בסיסמה על ידי המפלגה. ביסודו של דבר שתי טענות אלה נוגעות לעניינים המסורים לגרעין שיקול דעתו של יו"ר ועדת הבחירות, על כל המשתמע מכך.

12. סיכומם של דברים, פרשנותו של יו"ר ועדת הבחירות לסעיף 2א לחוק היא הפרשנות הראויה, בנסיבות המקרה, ואין מקום להתערבותנו בהחלטתו לאסור על השימוש בסיסמה "חוזרים לחיים" בתעמולת הבחירות של מפלגת הליכוד. על כן כאמור, אם דעתי תשמע העתירה תדחה.

ש ו פ ט

השופטת ד' ברק-ארז:

1. חברי השופט ד' מין סבור שדין העתירה להידחות, ואני מסכימה עמו – הן בשים לב להיקפה המצומצם של הביקורת השיפוטית על החלטותיו של יו"ר ועדת הבחירות, ששמורה למקרים חריגים, והן לגוף הדברים.

2. כאשר בוחנים את המקרה שבפנינו מעבר למעבה הצפוף של הטענות משני הצדדים, השאלה העומדת במרכזו מתגלה כפשוטה יחסית: האם יכולה מפלגה המתמודדת בבחירות ליהנות מפרי ההשקעה שיצר מסע פרסום או הסברה אשר מומן בכסף ציבורי? התשובה לשאלה זו היא קצרה וחדה: לא.

3. סעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: חוק דרכי תעמולה) אוסר על שימוש במסגרת תעמולת בחירות "בכספים או בנכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים" של גופים ציבוריים. כפי שציין חברי, הטעם לכך הוא ברור וחשוב: שמירה על עקרון השוויון במסגרת ההתמודדות בבחירות, שהוא נשמת אפו של ההליך הדמוקרטי, ועל כן מוגן בגדרו של סעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת. ברי כי הנגישות לשימוש במשאבים ציבוריים אינה שווה בקרב כלל המתמודדים בבחירות, ומי שקרוב יותר ל"צלחת" השלטונית יכול ליהנות יותר משימוש ישיר או עקיף במשאבים ציבוריים.

4. שאלת השוויון היא קריטית בהקשר זה. אין לקבל את טענת העותרים כי כל אחת מן הרשימות המתמודדות יכולה לעשות שימוש שווה במסע ההסברה או בסיסמתו. מובן שהאפקט של השימוש באלה אינו שווה בקרב כלל המתמודדים. כשם שהזכות לישון תחת הגשר היא שוויונית רק באופן פורמאלי בין כלל בני החברה, כך גם האפשרות לעשות שימוש בהפניה למסע ההסברה שלטוני אינה פתוחה הלכה למעשה במידה שווה בפני כלל המתמודדים בבחירות.

5. השאלה האם הסיסמה "חוזרים לחיים" הייתה יכולה להיות מוכרת כראויה להגנה במסגרת דיני הקניין הרוחני אינה רלוונטית לסוגיית הניצול הלא-שוויוני של משאבים ציבוריים במסגרת דיני התעמולה. על כך ניתן להוסיף, כי בירורן של שאלות הנוגעות לאפשרות להגן על

סיסמאות או מסעי פרסום בגדרם של דיני הקניין הרוחני אינו יכול להיעשות בלוחות הזמנים הקצרים שקוצבים דיני הבחירות. ההחלטה מושא העתירה הולכת בתלם חרוש היטב של החלטות קודמות שהחילו את סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה על מכלול רחב של מצבים שבהם נעשו פעולות של "רתימת" משאבים ציבוריים למסע הבחירות של רשימות או מועמדים מסוימים – שלא בהתאם להגדרות הפורמאליות של "נכס" לפי דיני הקניין (ראו: פסקה 8 להחלטה מושא העתירה וההפניות שם). זאת, בשם לב הן ללשון החוק והן לתכליתו. באשר ללשון, לא בכדי נקט המחוקק בנוסח מרחיב שחל לא רק על "נכסים מוחשיים", אלא גם על "כספים" ו"נכסים לא מוחשיים".

6. באשר לתכלית, כפי שכבר הוסבר, העיקר הוא בהקפדה על השוויון. למעשה, סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה בנוסחו המקורי קבע איסור רחב לשימוש ב"כספים" של גופים ציבוריים לצורך תעמולה (חוק הבחירות (דרכי תעמולה) (תיקון), התשכ"א-1961). לאחר שנים רבות, הוספה בחוק התייחסות אף ל"נכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים" על מנת להוסיף על תחולתו הרחבה ממילא, כך שיחול אף על מקרים נוספים של שימוש במשאבי הרשויות (חוק הבחירות (תיקוני חקיקה), התשע"ה-2014). זאת, על רקע מקרה שבו "נעשה שימוש בסמל של הרשות המקומית" (הצעת חוק הבחירות (תיקוני חקיקה), התשע"ה-2014). גלגול זה של נוסח החוק מעיד כמאה עדים על הכוונה "לתפוס" מגוון רחב של שימושים במשאבים של רשויות על מנת להגשים את תכלית החקיקה.

7. העותרים השליכו יהבם על עקרון חופש הביטוי, ובגדרו טענו לפרשנות זהירה ומצמצמת של המונחים שבחוק דרכי תעמולה. אכן, לא ניתן להפריז בחשיבותו של חופש הביטוי, ולא כל שכן בהקשרו של הליך בחירות. אולם, בצד זאת יש לזכור כי כל מהותו של חוק דרכי תעמולה היא יצירת איזון עדין בין ההגנה על עקרון זה לבין שמירה על ערכי ליבה אחרים של ההליך הדמוקרטי, ובראשם ערך השוויון.

ש ו פ ט

השופט א' שטיין:

1. בניגוד לחבריי, הנני סבור כי דין העתירה להתקבל. בגלל סד זמנים קצר, אומר את דבריי בקיצור נמרץ.

2. סעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק), אוסר על "שימוש בקשר עם תעמולת בחירות ... בנכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים של גוף מבוקר", כדוגמת משרד ממשלתי או רשות מקומית (ההדגשה הוספה – א.ש.). משרד הבריאות פיתח סלוגן "חוזרים לחיים" ועשה בו שימוש נרחב במסע הסברה ועידוד אשר נועד להגביר את התחסנות

הציבור נגד נגיף הקורונה. מפלגת הליכוד עשתה שימוש בסלוגן זה בתעמולת הבחירות הנוכחית שלה במטרה להעביר לציבור הבוחרים מסר המזהה את ה"חזרה לחיים" עם פועלו של ראשה וראש ממשלת ישראל, מר בנימין נתניהו. לית מאן דפליג, כי אם הסלוגן הוא בגדר "נכס של גוף מבוקר", מדובר בתעמולת בחירות אסורה, שאותה יושב ראש ועדה הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 מוסמך – ולדידי, אף חייב – למנוע על ידי הוצאת צווים מתאימים. מאידך, אם הסלוגן איננו בגדר "נכס של גוף מבוקר", מדובר בחופש ביטוי מוגן ובתעמולת בחירות מותרת, שליושב ראש ועדת הבחירות אין סמכות למנעה.

3. בפתח הדיון אציין, כי איש לא טען – וממילא לא הוכיח – שהסלוגן שבו עסקינן פותח מעיקרו כדי לשרת אינטרס תעמולתי של מפלגת הליכוד והעומד בראשה. ברי הוא, כי מעשה כזה היה בגדר שימוש פסול בכספים של גוף מבוקר לצרכי תעמולה, אשר נאסר בסעיף 2א לחוק.

4. יושב ראש ועדת בחירות החליט שהסלוגן "חוזרים לחיים" הוא בגדר "נכס של גוף מבוקר". השאלה המשפטית שהובאה לפתחנו היא: האם הדבר נכון? האם הסלוגן הוא אכן בגדר "נכס של גוף מבוקר" במובנו של סעיף 2א לחוק? בעניינה של שאלה זו ליושב ראש ועדת הבחירות אין שום עדיפות עלינו. שאלה זו היא שאלה משפטית מובהקת שאינה תלויה בקביעת עובדות או בהפעלת שיקול דעת.

5. סבורני כי הסלוגן איננו בגדר "נכס" אסור לשימוש תעמולתי במובנו של סעיף 2א לחוק. סעיף זה מדבר על נכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים של גוף מבוקר – הווה אומר: נכסים המצויים בבעלותו של גוף מבוקר, להבדיל מנכסים ציבוריים המותרים לשימוש לכולי עלמא. הסלוגן "חוזרים לחיים" פותח על ידי משרד הבריאות למען הכלל ושחרר לעולם כטובין קולקטיביים או כמוצר ציבורי (public good) – מוצר הפתוח לשימוש חנם-אין-כסף לכל אדם ואדם מבלי שהדבר מפחית מכמותו או מזמינותו (ראו: Abraham Bell & Gideon Parchomovsky, *Of Property and Antiproperty*, 102 MICH. L. REV. 1, 9-11 (2003)). מוצר בלתי-מתכלה זה הוא של כולם ואיננו מושא לקניין ולבעלות של שום אדם או רשות ציבורית. מסיבה פשוטה זו, לא ניתן, לדעתי, לסווגו כ"נכס של גוף מבוקר" במובנו של סעיף 2א לחוק. בהקשר זה אוסיף, כי בפני יושב ראש ועדת הבחירות לא הובאו שום הוכחות שמכוחן ניתן היה לקבוע כי משרד הבריאות או מדינת ישראל יצרו לעצמם קניין רוחני – כדוגמת זכות יוצרים או סימן מסחר – בסלוגן "חוזרים לחיים" וכי יושב ראש ועדת הבחירות אף קבע במפורש כי אינו מכריע בשאלות של קניין רוחני. קביעתו זו נשענה על פסיקתו הקודמת כי בשאלת השייכות יש להכריע לפי דיני התעמולה, ולא לפי דיני הקניין. הנני סבור אחרת: לטעמי, התיבה "של" – שכאמור מחברת את ה"נכס" ל"גוף מבוקר" בסעיף 2א לחוק – מוציאה מוצרים ציבוריים וטובין קולקטיביים מכלל הנכסים האסורים לשימוש בתעמולה, ובדרך זו משלבת את דיני הקניין בתוך דיני התעמולה.

6. מכאן עולה, כי כל פוליטיקאי וכל מפלגה רשאים להשתמש בסלוגן "חוזרים לחיים" בתעמולת בחירות.

7. נטען לפנינו, כי ראש הממשלה ומפלגת הליכוד מפיקים מחיבורם לסלוגן "חוזרים לחיים" יותר תועלת אלקטורלית מאשר מפלגות אחרות וחבריהם – דבר שלכאורה פוגע בשוויון. לאחר ששקלתי טענה זו, הגעתי לכלל דעה כי דינה להידחות. זאת מהטעם הבא: היתרון היחסי שראש הממשלה ומפלגת הליכוד מפיקים מחיבורו לסלוגן איננו נובע מהסלוגן עצמו, אלא מפועלו של ראש הממשלה כאחד האחראיים למבצע ההתחסנות, שאותו ראש הממשלה מבקש להציג בפני הבוחרים – ועל כן מדובר ביתרון לגיטימי שהשימוש בו במסגרת תעמולת הבחירות מותר. יתרון זה אינו גורע מההזדמנות השווה של התחברות לסלוגן אשר נמצאת בידיו של כל פוליטיקאי המבקש להיבחר לכנסת ה-24. חברתי, השופטת ד' ברק-ארז, מדמה הזדמנות זו ל"זכות לישון תחת הגשר", אך אינני סבור שהיקש זה תקף במקרה דנן. כל פוליטיקאי שהתחברותו לסלוגן "חוזרים לחיים" עשויה להשביח את תדמיתו בעיני הבוחרים יוכל להפיק מכך תועלת בתעמולת הבחירות שלו. פוליטיקאי שנמצא במצב אחר מן הסתם הגיע לאותו מצב בשל פועלו בזירה הציבורית, וגם ממנו לא נגרעת שום הזדמנות.

8. חברי, השופט ד' מין, סבור כי מפלגת הליכוד וראש הממשלה "רוכבים" על ההשקעה הציבורית בסלוגן ובהטמעתו בקרב הציבור הישראלי, אך אני סבור אחרת. לטעמי, מפלגת הליכוד וראש הממשלה אינם מנכסים לעצמם שום השקעה ציבורית – זאת, שוב, מאחר שהסלוגן היה ונשאר פתוח ל"רכיבה" של כולם. השימוש שנעשה בסלוגן על ידי ראש הממשלה ומפלגתו איננו גורע משימושם של פוליטיקאים אחרים באותו סלוגן – סלוגן שבהחלט ניתן לראות בו "נכס" אך לא "נכס של".

9. יושב ראש ועדת הבחירות קבע בהחלטתו נשוא העתירה כי היותו של הסלוגן "נכס של גוף מבוקר" נובע מהפרשנות התכליתית של סעיף 2א לחוק. לשיטתו, פרשנות זו ניזונה משלושה אלה: (1) הצורך למנוע את הטעיית הציבור, אשר עלול לזהות את המבצע "חוזרים לחיים" עם מפלגת הליכוד, ולא עם משרד הבריאות; (2) הצורך למנוע פגיעה אפשרית באמון הציבור; ו-(3) הצורך למנוע שימוש בנכסים השייכים לציבור כולו למטרה שלא נועדו לה. לזאת אשיב, כי שיקולים אלה אינם יכולים להפוך את הסלוגן – גם אם נראה בו "נכס" – לנכס של משרד הבריאות, או של גוף מבוקר אחר, לצרכיו של סעיף 2א והחוק כולו. לדידי, שום פרשנות – "תכליתית" או אחרת – לא יכולה לבטל את הצורך להוכיח כי משרד הבריאות או גוף מבוקר אחר שמר לעצמו את זיקת הבעלות לנכס שבו נעשה שימוש למטרות תעמולה, ולא יצר את הנכס כמוצר ציבורי או כטובין קולקטיביים בלתי-מתכלים אשר מותרים לשימוש וזמינים לכולי עלמא. שלא כמו יושב ראש ועדת הבחירות, אינני סבור שהציבור הישראלי לא יידע להבחין בין מבצע החיסונים של

משרד הבריאות לבין תעמולת הליכוד, אך גם אם סברתי אחרת, לא הייתי הופך טובים קולקטיביים לנכס של משרד הבריאות באמצעות מטה הקסמים של "פרשנות תכליתית".

10. סוף דבר: אילו דעתי היתה נשמעת, היינו דנים בעתירה זו כאילו ניתן צו-על-תנאי ומעניקים לעותרים את מבוקשם.

ש ו פ ט

הוחלט ברוב דעות לדחות את העתירה, כאמור בפסק דינם של השופטים ד' מין ו-ד' ברק-ארז כנגד דעתו החולקת של השופט א' שטיין.

ניתן היום, ו' בניסן התשפ"א (19.3.2021).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 15/24

העותר : עו"ד שחר בן מאיר

נגד

המשיבים :

1. פרופ' אבי שמחון
2. הליכוד תנועה לאומית ליברלית
3. בנימין נתניהו, ראש הממשלה
4. ישראל כץ, שר האוצר
5. היועצת המשפטית למשרד ראש הממשלה
6. היועץ המשפטי למשרד האוצר
7. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

העותר : בעצמו
בשם המשיבים 1, 5-7 : עו"ד תהילה רוט
בשם המשיבים 2-4 : עו"ד אבי הלוי

החלטה

1. המשיב 1 (להלן : שמחון) הוא ראש המועצה הלאומית לכלכלה במשרד ראש הממשלה. לטענת העותר, שמחון ביצע לאחרונה שני מעשים של תעמולת בחירות : ביום 13.1.2021 הוא השתתף בהיוועדות שהמשיב 3 קיים עם קבוצת אזרחים, וזו עולה, לדעת העותר, כדי כנס בחירות (להלן : ההיוועדות); ביום 25.1.2021 התראיין שמחון לתכנית רדיו, הנושא העיקרי של הריאיון היה תכנית כלכלית שהמשיבים 3-4 הציגו לציבור (והיא עצמה נחשבת לתעמולת בחירות, לגישת העותר; להלן : התכנית הכלכלית), ולכן הריאיון היה, לעמדת העותר, תעמולת בחירות לטובתם. העותר סבור שפעולות אלו היו אסורות לפי סעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן : חוק דרכי תעמולה), משום ששמחון הוא עובד מדינה בכיר. לכן התבקשתי לצוות על שמחון להימנע מלהתראיין באמצעי התקשורת עד לבחירות לכנסת ה-24, ולחלופין לאסור עליו לבצע תעמולת בחירות לטובת המשיבה 2 או להשתתף בה – בכל דרך, לרבות ראיונות בתקשורת. העותר מוסיף שכבר בחודש אוגוסט 2020 פנה למשיבה 5 בגין תעמולת בחירות של שמחון בראיונות לתקשורת. העותר ציין שסמוך לאחר ההיוועדות הוא הלך

על התנהלות זו למשיבה 5, וזו השיבה לו שהופצו לעובדי המשרד הנחיות על המגבלות שחלות עליהם לקראת הבחירות הקרבות, ושבידורים וטיפול בעובדים – אם יידרשו – יהיו לפי הוראות התקשי"ר והדין. מנהל אגף בכיר משמעת בנציבות שירות המדינה השיב שהנחה את ממלא מקום מנכ"ל משרד ראש הממשלה לקיים בירור עם שמחון, להעיר לו ולשקול לנקוט נגדו הליך משמעת.

לאחר שהמשיבים 2–4 הגישו את תגובתם, ביקש העותר לצרף ראיה. אחרי קבלת רשות הוא צירף אותה. מדובר בסרטון שמוכיח, לטענתו, שהתכנית הכלכלית היא תעמולת בחירות מטעם המשיבה 2.

2. המשיבים 2–4 טוענים שהתכנית הכלכלית אינה תעמולת בחירות; שמעשי שמחון הם עניין לגורמים בשירות המדינה, ולא ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית; שהריאיון היה בהתאם לסמכותו של שמחון ובתחום עיסוקו; שלא התקיימו תנאים מקדמיים לתחולת סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה; שהעותר לא עמד בנטל הראיה להוכיח הפרה של דיני הבחירות; ושהסעד המבוקש כללי. בתגובתם לראיה החדשה חזרו המשיבים 2–4 על כך שהעותר מבקש לקבוע שהתכנית הכלכלית היא תעמולת בחירות, ושאין ממש בטענתו זו.

3. שמחון והמשיבים 5–7, שיוצגו יחדיו בידי פרקליטות המדינה, עדכנו בתגובתם שעובר להגשת העתירה ערך ממלא מקום מנכ"ל משרד ראש הממשלה בירור לשמחון (נספח מש/1 לתגובה). ממלא מקום המנכ"ל מצא שמעשי שמחון לא עלו כדי פעילות פוליטית וששמחון לא התכוון לערוך פעילות כזו, ולכן לא מצא להעיר לו בנושא. הוא הזכיר לשמחון לפעול בהתאם למגבלות שחלות על עובדי מדינה בתקופה זו. נוסף על כך, סמוך להגשת תגובתם פנתה המשיבה 5 לשמחון בכתב (נספח מש/2 לתגובה) על דעת היועץ המשפטי לממשלה והזכירה לו אילו מגבלות חלות עליו בתוקף תפקידו ואת הצורך בזהירות יתרה בתקופת הבחירות. במכתבה עמדה המשיבה 5 על הגדרת המונח "תעמולת בחירות" כפי שעוצבה בפסיקה, ונתנה דוגמאות לפעולות שהן בגדר תעמולה כאמור. המשיבה 5 הנחתה את שמחון להיוועץ בלשכה המשפטית במשרד ראש הממשלה לפני שיבצע פעילות שמתעורר חשש שתיתפס כפעילות פוליטית, ולפני שיתראיין בתקשורת בנושא שהתבטאות בו עלולה להתפרש בעיני הבוחר הסביר בתור השתתפות בתעמולת בחירות.

שמחון מסר שהוא מבין את המגבלות אשר חלות עליו, ושיפעל בהתאם להן. שמחון והמשיבים 5–7 סבורים שדי בכל אלו כדי לענות על הסוגיה שבבסיס העתירה.

4. לאחר שעיינתי בעתירה, בתגובות לה, בנספחיהן ובראיות השונות, הגעתי למסקנה שדין העתירה להתקבל בחלקה. תחילה אבהיר שאין לי צורך לקבוע אם סעיף 2א לחוק דרכי תעמולה חל כאן. סעיף 130(א) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969 (להלן: חוק הבחירות), אוסר על עובדי מדינה להשתתף בתעמולת בחירות. הפרת האיסור

היא עבירה על סעיף 126(6) לחוק הבחירות, שמצוי בפרק י"א לחוק זה. מכוח סעיף 17ב(א) לחוק דרכי תעמולה אני מוסמך להוציא צו למניעת עבירה לפי פרק י"א לחוק הבחירות או המשכה. משום כך העתירה נתונה לסמכותי (תב"כ 26/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' נשיא בית הדין הרבני הגדול והרב הראשי הספרדי לישראל, פסקה 14 (3.3.2015) (להלן: עניין יוסף)).

5. פעילות פוליטית של עובדי מדינה אסורה, כאמור. "אדם שמקבל על עצמו תפקיד א-פוליטי של משרת ציבור חייב לספק את השירות שעליו לספקו באופן שוויוני, הוגן, חסר פניות, ומבלי לאחוז במצע פוליטי כלשהו" (בג"ץ 7150/16 המרכז הרפורמי לדת ומדינה – התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' שרת המשפטים, פסקה 52 לפסק הדין של השופט א' שטיין (21.9.2020) (להלן: עניין אליהו)). תעמולה פוליטית, ובוודאי תעמולת בחירות, היא פעילות פוליטית מובהקת, ולכן אסור לעובדי מדינה להשתתף בה. יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית הקפידו במהלך השנים על איסור זה (למשל תב"כ 3/19 אמסלם נ' טיעת ש"ס (26.12.2012); עניין יוסף; תר"ם 69/21 לוי נ' עיריית כפר סבא (23.9.2018); תב"כ 8/22 בן מאיר נ' גלבוע (5.9.2019)). הנשיא שמגר עמד על הטעמים שביסוד האיסור:

"תדמיתו של עובד כחסר פניות וכחסר העדפות פוליטיות, המשרת את הציבור כולו, נעלמת עקב עוצמת מעורבותו הפוליטית הפומבית ועקב השמעתה ברבים של הביקורת בעלת הגוון הפוליטי המובהק ... או נטילת חלק בוויכוח פוליטי פומבי תוך צידוד בגישה פוליטית פלוגנית. אצל אלה שאינם מזדהים עם השקפותיו תפחת הנכונות לפנות אליו. קרי, הוא שולל מן הציבור הזכאי לעובדי ציבור חסרי פניות את האמון והביטחון בהעדר הפניות הפוליטיות של השירות, מערער את הנכונות להיזקק לשירות הציבורי ופוגע באמון הכללי בו. הפגיעה בשירות הציבורי הנובעת מכך ברורה כמובן בעליל, שהרי יקיומו של שירות ציבורי סדיר, אחראי ובעל עמדה ציבורית נאותה, מחייב אמון הציבור בכך שהחלטות עובדי הציבור הן ענייניות, ונעשות ביושר ובהגינות"

... מתעוותת גם התדמית של השירות הציבורי, שהרי אין לטשטש את התחומים בין שירות המדינה, שאינו חלק ממערכת ארגונית פוליטית-מפלגתית אלא נחלתו של כלל הציבור, לבין ארגונים פוליטיים. החיץ בין אלה חייב להיות ברור, והזדהות קולנית ברבים של העובד עם קו מפלגתי-פוליטי או עם זרם פוליטי גוררת אחריה השפעות, שהשלכתן על תדמיתו של שירות המדינה כולו.

... עובד ציבור בחר במשרה בה טמון מניה וביה העדר פניה פוליטית. משרה ציבורית ופעילות של תועמלן פעיל וקולני, המטיף למען השקפה פוליטית מובהקת, אינם מתיישבים זה עם זה. הפגיעה נובעת כאן הן מעצם העיוות של התדמית של השירות הציבורי והן מן הפגיעה ביכולת הפעולה של השירות הציבורי" (עש"ם 5/86 ספירו נ' נציב שירות המדינה, פ"ד מ(4) 227, 245, 247 (1986)). ראו גם עניין אליהו, בפסקה 53, לפסק הדין של השופט שטיין; HCA 23 [2019] *Comcare v Banerji*.

הטעמים הללו נכונים לכל עובדי הציבור, וביתר שאת לעובדי ציבור בדרגה בכירה. ככל שהעובד בכיר יותר, כך לסמכותו ולתפקידיו השפעה על חלק גדול יותר בציבור ועל היבטים רבים בחייו; כך הוא מזוהה עם המשרד שהוא עובד בו ועם השירות הציבורי בכלל; ומידת השפעתו על הדימוי של השירות הציבורי נגזרת מכל אלה. אם ישתתף בתעמולת בחירות, הוא עלול לפגוע פגיעה קשה באמון הציבור בשירות הציבורי וביכולת של שירות זה למלא את תפקידו נאמנה (ראו גם עניין אליהו, בפסקה 42 לפסק הדין של השופט שטיין).

6. ממלא מקום מנכ"ל משרד ראש הממשלה והיועצת המשפטית למשרד, על דעת היועץ המשפטי לממשלה, הבהירו לשמחון את חובותיו בסוגיה זו. נוכח הרגישות המיוחדת בתקופת הבחירות הוא הונחה להיוועץ בייעוץ המשפטי במשרד ראש הממשלה, כדי למנוע אי בהירות בעניין חובות אלו. שמחון ציין שהוא מבין את המגבלות החלות עליו ושינהג בהתאם להן.

בנסיבות אלו אני נותן בזאת תוקף של צו להסכמתו. להשקפתי, זהו הסעד המתאים. איסור גורף על שמחון להתראיין הוא סעד רחב מדי, שהרי בשל תפקידו הוא עשוי להידרש, למשל, להסביר לציבור את המדיניות הכלכלית של הממשלה. הסעד החלופי שהתבקש צופה פני עתיד, והמגבלות שנקבעו כאמור, יש בהן כדי להבטיח את קיומן של התכליות העומדות בבסיס הוראות הדין לא רק ברמה העקרונית, כי אם גם בחיי המעשה.

7. לפני סיום אעיר בנוגע לייצוג המשיבים 2–4. ברשימת הצדדים לעתירה צוינו התפקידים הרשמיים של המשיבים 3 ו-4. ככלל, ייצוג של חברי ממשלה בתפקידם הרשמי הוא בידי היועץ המשפטי לממשלה. אלא שכאן מדובר בעתירה נגדם בכובעם בתור מועמדים בבחירות, ונראה שגם היועץ המשפטי לממשלה סבר כך, ולכן ייצג אותם בא כוח מפלגתם, היא המשיבה 2.

8. העתירה מתקבלת אפוא בחלקה כאמור בפסקה 6. בנסיבות העניין לא אעשה זו הפעם צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ג בשבט התשפ"א (5 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 40/24

העותרת: רשימת תקווה חדשה בהנהגת גדעון סער לראשות הממשלה

נגד

המשיבים: 1. יעקב ברדוגו
2. גלי צה"ל
3. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד עמיחי ויינברגר; עו"ד עדי סדינסקי לוי
בשם המשיב 1: בעצמו
בשם המשיבים 2-3: עו"ד תהילה רוט

החלטה

1. העתירה שלפניי עניינה התוכנית "וילנסקי את ברדוגו" שמשודרת במשיבה 2 (להלן בהתאמה: התוכנית וגל"צ), ובעיקר השתתפות המשיב 1 (להלן: ברדוגו) בתפקיד מנחה בה. העותרת (להלן: תקווה חדשה), רשימת מועמדים שמתמודדת בבחירות לכנסת ה-24, טוענת שברדוגו מנהל בתוכנית תעמולת בחירות לטובת רשימת "הליכוד בהנהגת בנימין נתניהו לראשות הממשלה" (להלן: הליכוד) ונגד תקווה חדשה ומועמדיה. תקווה חדשה צירפה "מקבץ ארוך ומפורט" של התבטאויות ברוח זו, שנאמרו לטענתה בידי ברדוגו בתוכנית ובתוכניות נוספות אצל המשיבה 2. עיקרם, לדבריה, "השתלחויות והשמצות"; חזרה על מסרים בניסיון לקבע אותם בתודעת המאזינים; שימוש במונחים משפילים ומבזים; "האשמות מופרכות וחסרות בסיס"; וטענות על בסיס "מידע שאין לו בסיס עיתונאי או עובדתי" על מה שעתיד להתרחש לאחר הבחירות. העותרת מוסיפה שהפקת התוכנית אינה מוכנה לראיין מועמדים בתקווה חדשה שאינם העומד בראשה, מר גדעון סער (להלן: סער).

העותרת טוענת שבכך מופרים האיסור להשתמש בנכסי הציבור בתעמולת בחירות, לפי סעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק או חוק דרכי

תעמולה), והאיסור לשדר תעמולת בחירות ברדיו ב-60 הימים שלפני הבחירות, להוציא שידורי תעמולה, לפי סעיף 5(א)(1) לחוק. עוד נטען ש"קיים חשש ממשי בהסתברות גבוהה" שברדוגו ימשיך במעשיו ואף יגביר אותם ככל שיתקרבו הבחירות עצמן. לכן התבקשתי למנוע את השתתפות ברדוגו בתוכניות הרדיו של גל"צ עד לתום הבחירות; לאסור על ברדוגו להשתמש במשאבי גל"צ ובמשאבי ציבור אחרים לתעמולת בחירות; ולהורות לגל"צ לבטל את ההנחיה שלא לראיין בתוכנית את מועמדי העותרת עד שסער יתראיין בה.

2. ברדוגו טוען בתגובתו שהיה צריך לצרף לעתירה את כל רשימות המועמדים האחרות בתור משיבות; שהעתירה נסבה סביב סגנונו, ו"על טעם ועל ריח אין מקום להתווכח"; שאינו מזוהה עם הליכוד; שלא ברור מנין הטענה שהוא מבקש לפגוע בתקווה חדשה; ושהוא מביע את עמדותיו ואת פרשנותו כחלק מתפקידו בלי "אג'נדה כנגד מאן דהוא". לגישת ברדוגו, לפנינו "ניסיון סתימת פיות של איש תקשורת", והוא "דורש הוצאות ופיצוי על הוצאת דיבה ולשון הרע".

גל"צ והיועץ המשפטי לממשלה (להלן: היועץ) עומדים בתגובתם על כך שהעתירה מעלה שאלות רגישות בדבר חופש הביטוי של פרשן פוליטי ובדבר התערבות בשיקולי עריכה ותוכן של כלי תקשורת עצמאי. עם זאת, לטעמם אין צורך להכריע בהן משום שמהיום ועד לבחירות ביום 23.3.2021 התוכנית אינה אמורה להיות משודרת; גל"צ תשדר משדר מיוחד עם "ערוץ כנסת", וברדוגו ישתתף בו בתור פרשן אחד מני רבים; ומפקד גל"צ יקיים היום "שיחת חידוד" עם בעלי תפקיד בתחומי התוכן, בהם ברדוגו, על המגבלות שחלות בתקופת הבחירות. עוד נמסר שגל"צ מקפידה על איזון בלוח השידורים לכל אורך השנה ובתקופת הבחירות, בתוכנית נושא העתירה וביתר השידורים בתחנה. כמו כן, הודגש שברדוגו משמש פרשן פוליטי בתחנה ומגיש התוכנית מדי יום, ושאינו מגיש יחיד בה.

תקווה חדשה הגישה "בקשה למתן תגובה קצרה לתגובת [גל"צ והיועץ] ובקשה למתן החלטה". לטענתה, האחרונים לא אמרו דבר על תוכן דברי ברדוגו; עדיין קיים חשש שהוא יחריף את התקפותיו על העותרת; ולכן נדרש צו מניעה שיאסור כליל את השתתפותו בגל"צ עד לאחר הבחירות.

3. לאחר שעיינתי בעתירה, בנספח לה ובתגובות לה, הגעתי למסקנה שבהינתן הנסיבות שגל"צ והיועץ עמדו עליהן, אין עילה לתת צו בנקודת הזמן הנוכחית; זאת בלי להידרש – בשלב זה – לגופן של הטענות. לפני כעשור עמדה השופטת א' פרוקצ'יה על חשיבות ההגינות בשידורי גל"צ, כמו בכל גוף תקשורת:

"תחום התקשורת בישראל, וגלי צה"ל בכלל זה, כפוף 'לדוקטרינת ההגינות' בשידורים. משמעותו של עקרון זה הוא כי לצורך מימוש חופש הביטוי המלא בחברה, יש להעניק בשידורים במה לכל מגוון העמדות בסוגיות ציבוריות שנויות במחלוקת תוך

איזון ראוי ביניהן. ההגינות בשידורים נועדה לאפשר לקולות מן הציבור להשמיע את עמדותיהם בנושאים שונים. בד בבד, תכליתה היא לאפשר בכך לציבור הרחב לקלוט את המסרים השונים המובעים, ובאמצעות זרימת מידע אמין ושוטף, לגבש עמדתו בענייני השעה על יסוד תשתית מידע ונתונים מלאים הגשמת דוקטרינת ההגינות מותנית בשמירה על השוויון ומניעת הפלייה בשידורים בין זרמי דעות שונים" (בג"ץ 8707/08 אלהרר נ' מפקד גלי צה"ל, פסקה 16 (30.6.2010) (להלן: עניין אלהרר)).

בית המשפט העליון הכיר בכך שגל"צ עשויה להעדיף אופי שידורים מתון בעניינים פוליטיים:

"בהינתן העובדה כי קהל היעד של התחנה, לפחות בחלקו, הוא חיילי צה"ל, הרי גם אם, ככלל, נוהגת התחנה לעסוק בנושאי אקטואליה ופוליטיקה כלליים, אין להוציא מכלל אפשרות כי התחנה עשויה לאמץ מדיניות שידורים שתבקש לשמור על סגנון מתון במיוחד בשיח הפוליטי-אידיאולוגי המתנהל בשידוריה, ותחתור להרחיק אלמנטים מתסיסים בשידור, שיש בהם כדי להלהיט את הרוחות ולגרום לקיטוב בסגנונם הקיצוני והבוטה, וכל זאת מתוך הסתכלות אל עבר אופיו הא-פוליטי והממלכתי של הצבא, המדגיש את היסודות המאחדים והמשותפים לחברה ולמדינה" (שם, בפסקה 19).

4. לצד זאת, לגל"צ ולעורכיה, כמו לכל גוף תקשורת ועורכיו, נתון –

"שיקול דעת מקצועי רחב להחליט על הדרך והאופן שבאמצעותם יש להגשים את חובת השידור המהימן. האיזון בין זרמי הדעות, הרעיונות וההשקפות עשוי למצוא את ביטויו בדרכים שונות, ובסגנונות שונים, והגופים המנהלים את רשתות התקשורת הם המופקדים על קביעת מסגרת השידורים הכוללת, על שיבוץ התכניות ותכניהן, על זהות מגישיהן, על סגנון ואופיין של התכניות, על מועדיהן, ועל המינונים הנדרשים בתכנים על פי הענין. ... מיתחם הסבירות הנתון לגורם התקשורת בבניית לוחות השידורים וקביעת תוכנם הוא רחב מאד, והוא פתוח למגוון גדול של אפשרויות. הגיוון והשינויים בתפיסות המקצועיות לענין מבנה ותוכן השידורים הראויים הם לא רק קו אופייני בפעילותם של גופי השידור; הם משקפים תופעה טבעית ומבורכת, המעידה על דינמיקה, חיפוש מתמיד אחר שיפור הביטוי התקשורתי, ואיתור זוויות ראייה חדשות ומימדים אחרים שיש בהם כדי לרתק את קהל המאזינים והצופים, להעניק לו כיווני הסתכלות חדשים, ולקדם בכך את השגת יעדיו ותכליותיו של השידור הציבורי" (שם, בפסקה 17).

לכן מתחם ההתערבות השיפוטית בהחלטות עריכה של גופי התקשורת "מצומצם" עד מאד" (שם, בפסקה 20). בצד האמור, למותר לציין כי שיקול הדעת המקצועי של העורכים כפוף להוראות הדין, ולענייננו – חוק דרכי תעמולה.

5. ברדוגו משתתף בתוכנית אקטואליה בתור פרשן פוליטי. האופי האקטואלי והחדשותי של התוכנית מקנה לה תכלית נוספת על תכלית תעמולה שעשויה להיות בה (תב"כ 10/20

חדו"ש – לחופש דת ושוויון נ' תחנת רדיו "קול ברמה", פסקות 19, 26–27 (3.2.2015) (להלן: עניין בניזרי); תב"כ 28/24 הליכוד, תנועה לאומית ליברלית נ' הנדל, פסקה 3 (5.3.2021) (להלן: עניין הנדל)). עוד יש לציין את העמידה על חובת האיוון: ברדוגו אינו מנחה יחיד בתוכנית, ולא נטען ששותפו להנחיה נוקט קו אידאולוגי דומה לשלו; גל"צ חותרת להביא מרואיינים מכל קצוות הקשת הפוליטית לתוכנית נושא העתירה; היא עושה זאת גם ביתר שידוריה (על חובת האיוון ראו בג"ץ 869/92 זוילי נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה, פ"ד מו(2) 692, 710–711 (1992); תב"כ 12/15 גולדשמידט נ' ראש-הממשלה, פ"ד נה(3) 145 (1999); תב"כ 26/24 בן מאיר נ' נתניהו, פסקה 10 (2.3.2021); עניין הנדל, בפסקה 3). כמובן, "זליגת תעמולה בתקופת הבחירות בשידורי הטלוויזיה והרדיו מעבר לגבולות [ה]גזרה" שהמחוקק קבע, אסורה (עניין בניזרי, בפסקה 18).

6. האם ברדוגו עשה תעמולת בחירות? היועץ וגל"צ סבורים כי בנסיבות העניין אין צורך להכריע בכך, ועמדתם מקובלת עליי. סמכותי לפי סעיף 17ב(א) לחוק חלה רק על הפרה בהווה או על הפרה שעלולה להתרחש (תב"כ 24/23 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (19.2.2020)). כפי שהודיעו גל"צ והיועץ, התוכנית נושא העתירה לא תשודר עוד עד לסוף הבחירות. לכן הסעדים שהתבקשו בעתירה ושקשורים אליה, התייתרו. אשר לסעד הכללי בנוגע לתעמולת בחירות בידי ברדוגו בכל שידורי גל"צ, היועץ וגל"צ נמנעו מהתייחסות קונקרטית להתבטאויות נושא העתירה. רשמתי לפני את הצהרת משיבים אלה בדבר "שיחת החידוד" שתיערך כאמור. חזקה על גל"צ ועורכיה שיסבירו לברדוגו היטב את המותר והאסור, ושיפעלו בהתאם לשיקול דעתם המקצועי למנוע תעמולת בחירות בשידורי התחנה בניגוד לדין (השוו לעניין בניזרי, בפסקה 28; תב"כ 15/24 בן מאיר נ' שמחון, פסקה 6 (5.2.2021)). שיקול הדעת הרחב המוקנה לעורך, ראוי שיופעל בהתאם להוראות הדין, דוקטרינת ההגינות והמסגרת שבית המשפט העליון עמד עליה בעניין אלהרר. אזכיר עוד שהאיסור על תעמולת בחירות בשידורי הטלוויזיה והרדיו מקבל משנה תוקף החל מהערב שלפני יום הבחירות בשעה 19:00, לאור הוראת סעיף 129 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969.

7. בנסיבות אלו אין לי צורך לדון בטענה המקדמית של ברדוגו על אי צירוף משיבים נדרשים. עם זאת, אציין כי הואיל ונטען שברדוגו עושה תעמולת בחירות לטובת הליכוד, ובהתאם לסעיף 5(א)(1) להוראות הבחירות (דרכי תעמולה) (סדרי הדין בבקשות ועררים), התשע"ה–2015 (להלן: הוראות סדרי הדין) – היה על העותרת לצרף את הליכוד כמשיבה. אשר לבקשתו לפיצוי בגין הוצאת לשון הרע, העניין אינו בסמכותי (ראו דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)).

בשולי הדברים, אעיר בנוגע לבקשה שתקווה חדשה הגישה להגיב לתגובת גל"צ והיועץ. בדרך כלל, ההכרעה בעתירות לפי סעיף 17ב(א) לחוק היא לאחר עיון בעתירה בלבד או בעתירה ובתשובה בלבד (סעיפים 8(1), 13(א) להוראות סדרי הדין). תגובת עותרת

לתגובת משיבים דורשת רשות. טוב עשתה תקווה חדשה שהגישה בקשה מתאימה. עם זאת, לא היה מקום לפרט את התגובה קודם שניתנה רשות לכך.

8. העתירה נדחת אפוא. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ח' בניסן התשפ"א (21 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

איסור על שימוש בצה"ל ובילדים בתעמולת הבחירות

ועדת הבחירות המרכזית לנכסות
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelmann
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 12/24

העותר: דורון טאובין

נגד

המשיבים: 1. הליכוד מפלגה לאומית ליברלית
2. מר בנימין נתניהו – יו"ר הליכוד

הודעה מטעם המשיבה 1 מתאריך 4.2.2021

בשם המשיבה 1: עו"ד אבי הלוי

החלטה

1. ההודעה שלפניי היא בעקבות החלטתי מיום 29.1.2021 בעתירה זו. בעתירה התבקשתי להורות למשיבים להסיר סרטון תעמולה ובו חיילי צה"ל ליד המשיב 2 (להלן: הסרטון). נטען שהדבר מנוגד לאיסור על שימוש בצה"ל במערכת הבחירות, לפי סעיף 2ב(ב) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק). עוד צוין כי מופיעים בסרטון חומרים שצילמה לשכת העיתונות הממשלתית (להלן: לע"מ), ושימוש בהם מנוגד לאיסור על שימוש בנכסי הציבור בתעמולת בחירות, שקבוע בסעיף 2א לחוק.

לאחר קבלת תגובות מהמשיבים ומלע"מ התברר שהמשיבה 1 לא שילמה בעד השימוש בחומרי לע"מ. לכן קיבלתי ביום 29.1.2021 את העתירה והוריתי למשיבים להסיר מהסרטון את הקטעים שלע"מ צילמה, ואם ייווצר להם קושי בשל כך – להסיר את הסרטון כולו מחשבונותיהם במרשתת ולא לפרסמו. משכך, התייתר באותו שלב דיון בטענות המתייחסות להפרת האיסור לפי סעיף 2ב(ב) לחוק.

2. ביום 4.2.2021 הודיעה המשיבה 1 ששילמה ללע"מ עבור שימוש בחומריה במערכת הבחירות הקרובה. לגישה, אין עוד מניעה שתשתמש בקטעים שלע"מ צילמה, בהם אלו שהוריתי לה להסיר מהסרטון. בהתאם להחלטתי, הגישה לע"מ את המתייחסות. היא אישרה את דבר התשלום, אולם ציינה שאין זו הפעם הראשונה שהמשיבה 1 משלמת בעד שימוש בחומרי לע"מ בדיעבד, לאחר שהשתמשה בפועל בחומרים. לכן התבקשתי להבהיר להבא שאין להשתמש בחומרי לע"מ אלא בהסדרת התשלום מראש.

3. לאחר שעיינתי בהודעת המשיבה 1, בהתייחסות לע"מ, בעתירה ובתשובת המשיבים לה, החלטתי לראות בהודעה בקשה לפרסם את הסרטון, והגעתי למסקנה שדין הבקשה להתקבל בחלקה. מאחר שאין בסרטון עוד שימוש בנכסי הציבור בניגוד לסעיף 2א לחוק, אפשר להשתמש בו בקטעים שלע"מ צילמה, כל עוד אין לגביהם מניעה אחרת. כמפורט בעתירה המקורית, מניעה כזו עשויה לחול על אחד הקטעים מכוח סעיף 2ב(ב) לחוק. בהחלטתי מיום 29.1.2021 לא דנתי בסוגיה זו, היות שכאמור הקטע נפסל מטעם אחר. כעת יש להכריע בה.

4. סעיף 2ב(ב) לחוק אוסר להשתמש בצה"ל בתעמולת בחירות באופן שעשוי ליצור רושם שצה"ל מזוהה עם מפלגה או עם רשימת מועמדים. הסעיף נועד לאזן בין חופש הביטוי הפוליטי, מצד אחד, לצורך למנוע מצג שווא, למעמד הא-פוליטי של צה"ל ולעקרון השוויון, מצד שני. בהיבט האחרון יש לזכור שמועמד בבחירות שמכהן בתפקיד ממלכתי, כמו ראש ממשלה ושר ביטחון, נהנה מגישה ישירה לצה"ל, לפעילותו, לבסיסיו ולמשרתים בו (תב"כ 13/21 מפלגת העבודה הישראלית נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית, פסקות 15–16 (18.2.2019) (להלן: עניין נתניהו)). יש שני חלקים עיקריים לבחינת עמידה בתנאי סעיף 2ב(ב). הראשון הוא קיום תעמולת בחירות. בענייננו ברור שמדובר בסרטון תעמולה, ולא נטען אחרת. השני הוא "ניכוס" של צה"ל, כלומר אם בעיני הבוחר הסביר נוצרה מראית עין של זיהוי – גם חלש, גם עקיף, גם לא מודע – בין צה"ל למפלגה או לרשימה (עניין נתניהו, בפסקה 19; תב"כ 15/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ד) נ' יו"ר רשימת כחול לבן, פסקה 4 (16.2.2020) (להלן: עניין גנץ)). לטעמי, יש לבחון את הפרסום כולו: התמונה, הכיתוב, הקול – בהתחשב בהשתלשלות הכללית בו, בהקשרו הרחב ועל רקע מסר התעמולה שבו.

5. העותר טען שהמשיב 2 נראה בסרטון "יורד ממסוק צה"לי מלווה בקציני צה"ל וטייסי חיל אוויר". המשיבים ענו שהמשיב 2 נראה על רקע מסוק בלי סימנים של צה"ל עליו, ושמופיע רק חייל אחד שאין יודעים מיהו, מה דרגתו ומה תפקידו. צפיתי בסרטון. הקטע המדובר הוא אחד הראשונים בו. בפתח הסרטון שומעים את המשיב 2 אומר: "כשאני נאבק באיראן, כשאני עומד לבד מול כל העולם, אני מגן על כולכם, כל אזרחי ישראל". המילים מופיעות על המסך בעת אמירתן. כששמעות המילים "אני מגן על כולכם", רואים את המשיב 2 על רקע מסוק. לצד המשיב 2 נמצא מאבטח, ומאחוריו אנשים לבושים בגדים אזרחיים (יורדים מהמסוק ואחד שכבר ירד ממנו), אדם במדי צה"ל (את דרגתו אי אפשר לראות), ואדם בסרבל ובקסדה מביט אל היורדים מהמסוק. בהיאמר המילים "כל אזרחי ישראל", רואים את המשיב 2 הולך על רקע מסוק (כנראה אותו מסוק), ולצידו מאבטחים ואנשים לבושים בגדים אזרחיים.

6. אני סבור שמבחן הניכוס מתקיים כאן. ברקע של המשיב 2 מופיעים חייל במדים ואיש צוות אוויר. גם אם לא ידוע מי הם, הם מייצגים את צה"ל. המשיב 2 ופמלייתו הולכים

על רקע מסוק. אין על המסוק סימני זיהוי כלשהם, אבל כל בר דעת יבין שהמשיב 2, ראש ממשלת ישראל, משתמש במסוק של צה"ל. חשוב מכך: ברקע נשמעים דברי המשיב 2, ומילותיו גם נכתבות על המסך: "אני מגן על כולכם, כל אזרחי ישראל". צופה סביר עשוי לקשר בין המילים למראות. כך יכול להיווצר זיהוי בין צה"ל למשיב 2, ודרכו למפלגתו, המשיבה 1 (ראו עניין גנץ, בפסקה 4 (תמונת חיילי צה"ל במדים בטקס השבעה ולידה הכיתוב "מול כל אויב ובכל מקום ננצח", יוצרת "רושם של שותפות ואחדות" בין המועמד לחיילים). השוו לתב"כ 30/21 מפלגת הליכוד נ' מפלגת העבודה (24.3.2019) (בחינה אם הכללת חיילים בסרטון תעמולה נועדה להטמיע את המסר הפוליטי או לחדד אותו, אם לאו)). לכן הקטע המתואר מפר את הוראת סעיף 2ב(ב) לחוק.

7. לפני סיום מבקש אני להעיר כי, כפי שלע"מ ציינה בהתייחסותה, אסור להשתמש בחומרים שהפיקה, בלי הסדרה מדאש של התשלום עליהם. הסדרת התשלום בדיעבד פירושה שבעת מעשה התבצע שימוש בנכסי הציבור שלא כדין.

8. הבקשה מתקבלת אפוא בחלקה. המשיבים יוודאו ללא דיחוי כי הסרטון הוסר מכל חשבון שבשליטתם. הם יוכלו לפרסמו מחדש רק לאחר שיסירו ממנו את הקטע שבו המשיב 2 נראה ליד חיילי צה"ל ועל רקע מסוק, או לאחר שיחליפו בו את קטע החוזי בתמונות או סרטים שאינם אסורים, וישבצו אותם על רקע הדברים שנאמרים ונכתבים בסרטון).

המשיבים יישאו בהוצאות לע"מ בגין ההתייחסות בסך 2,000 ש"ח.

ניתנה היום, כ"ז בשבט התשפ"א (9 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכסות
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 25/24

העותרת: התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

נגד

- המשיבים: 1. ראש רשימת "ש"ס התאחדות הספרדים העולמית", מר אריה מכלוף דרעי
2. רשימת ש"ס התאחדות הספרדים העולמית

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרת: עו"ד תומר נאור; עו"ד הידי נגב
בשם המשיבים: עו"ד ישראל באך

החלטה

1. בעתירה שלפניי נטען שבסרטון תעמולת בחירות של המשיבה 2 (להלן: הסרטון) מופרים האיסורים על שימוש בצה"ל ובילדים בתעמולת בחירות, בניגוד לסעיפים 2ב(ב) ו-2ג לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: החוק). כמתואר בעתירה, הסרטון עלה לעמוד ה"פייסבוק" של המשיב 1, יושב ראש המשיבה 2. אציין שמדובר בקליפ לשיר בחירות לטובת המשיבה 2 מפי הזמר חיים ישראל ובאורך 20:3 דקות. העותרת קובלת על קטעים קצרים שמופיעים בו. מילות השיר נשמעות ברקע התמונות ומופיעות בכתב:
א. קטעים שקשורים לצה"ל:
- חיילים מתפללים ליד הכותל המערבי. מוצגות המילים "אמונה וביטחון זה הנשק שלי";
- ארבעה מטוסים טסים: אחד קדימה, שני אחריו, שלישי פונה ימינה ורביעי פונה שמאלה, ומתחתם מתנופף דגל ישראל;
- אדם בתא טייס עוטה קסדה;
- מסוק ממריא. מוצגות המילים "ישראל בחר ב-ה'".

לטענת העותרת, קטעים אלה עשויים ליצור רושם שצה"ל מזוהה עם המשיבים, בניגוד לאיסור על כך בחוק.

ב. קטעים ובהם ילדים :

- אב עוטה טלית וחבוש כיפה מנשק את בנו. מוצגות המילים "שומרים על השבת, על חינוך יהודי";

- הרב עובדיה יוסף ז"ל מחבק פעוט או פעוטה ;

- אם וילד מצולמים מאחור מקיימים מנהג זריקת נרות לאש. מוצגות המילים "דואגים לחלש מחזירים עטרה";

- אדם מבוגר עוטה טלית ומנשק ראש עוטה כיפה. מוצגות המילים "אמונה וביטחון זה הנשק שלי".

העותרת סוברת שקטעים אלה מנוגדים לאיסור להציג ילדים בתעמולת בחירות.

2. המשיבים טוענים בתגובתם שהקטעים שקשורים לצה"ל אינם מקיימים את "מבחן הניכוס" של צה"ל למשיבים. עוד נטען שכלל לא ברור שהמטוסים שמופיעים בסרטון הם מטוסי צה"ל. המשיבים מוסיפים שהקטעים קצרים והם חלק מסרטון ארוך. אשר לקטעים שמופיעים בהם ילדים, המשיבים טוענים שמדובר בפעילות שגרתית של ילדים, ולכן לא הופר האיסור בנדון. בשולי הדברים צוין שהסרטון "אינו באוויר" זה כשבוע ימים (סעיף 27 לתגובה).

3. לאחר שעיינתי בעתירה, בנספחיה, בתגובה ובסרטון, הגעתי למסקנה שדין העתירה להידחות משום שבנסיבות העניין לא הוכחה הפרה של איזה מהאיסורים שנוכרו בה. תחילה – לאיסור על שימוש בצה"ל בתעמולת בחירות. סעיף 2(ב) לחוק מורה: "לא ייעשה שימוש בתעמולת בחירות בצבא הגנה לישראל באופן העשוי ליצור רושם כי צבא ההגנה לישראל מזוהה עם מפלגה או עם רשימת מועמדים ; אין בסעיף קטן זה כדי למנוע ממפלגה או מרשימת מועמדים להביע תמיכה בצבא ההגנה לישראל". על איסור זה כתבתי לאחרונה :

"הסעיף נועד לאזן בין חופש הביטוי הפוליטי, מצד אחד, לצורך למנוע מצג שווא, למעמד הא-פוליטי של צה"ל ולעקרון השוויון, מצד שני. ... יש שני חלקים עיקריים לבחינת עמידה בתנאי סעיף 2(ב). הראשון הוא קיום תעמולת בחירות. ... השני הוא 'ניכוס' של צה"ל, כלומר אם בעיני הבורח הסביר נוצרה מראית עין של זיהוי – גם חלש, גם עקיף, גם לא מודע – בין צה"ל למפלגה או לרשימה. ... לטעמי, יש לבחון את הפרסום כולו: התמונה, הכיתוב, הקול – בהתחשב בהשתלשלות הכללית בו, בהקשרו הרחב ועל רקע מסר התעמולה שבו" (תב"כ 12/24 טאובין נ' הליכוד מפלגה לאומית ליברלית, פסקה 4 (9.2.2021) (להלן: עניין טאובין)).

המשיבים אינה חולקים על כך שהסרטון הוא תעמולת בחירות. השאלה היא אם מתקיים בקטעים הנדונים מבחן הניכוס. לאחר שצפיתי בהם, אני סבור שהתשובה על כך היא בשלילה. הקטע היחיד שיש לו בוודאות קשר לצה"ל הוא זה שבו חיילים במדים מתפללים ליד הכותל המערבי. הם אינם מבצעים פעילות פוליטית או מביעים הזדהות עם המשיבה 2. המילים "אמונה וביטחון זה הנשק שלי" מצביעות על מסרים הנוגעים להשגחה עליונה, ואין בהן ניכוס של צה"ל (השוו לתב"ס 2/2001 בעניין בקשת סיעת "שינוי", פסקה 10, ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-16 ולראש הממשלה החלטות והנחיות מהבחירות לראשות הממשלה 82, 84 (2001)). לגבי יתר הקטעים הנדונים, הקשר הדברים אינו מלמד על פעילות צבאית או על פעילות של נבחר ציבור בקשר לצבא או לביטחון. אין ברקע מילים שקשורות לנושאים אלו, ונושאי הסרטון אינם נוגעים להם (השוו לעובדות בעניין טאובין, בפסקה 6). העותרת לא עמדה בנטל להוכיח ניכוס של צה"ל למשיבה 2. על כן יש לדחות את טענותיה בסוגיה זו.

4. מכאן – לאיסור על שיתוף ילדים בתעמולת בחירות. לפי סעיף 2 לחוק, "לא ישותף בתעמולת בחירות ילד שגילו מתחת לגיל 15; לענין זה, 'שיתוף', בתעמולת בחירות – למעט שימוש, בתעמולת בחירות, בצילום או בהקלטה שבהם מופיע ילד בפעילות שגרתית". איסור זה "חד וברור" (תב"ס 5/20 התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' נתניהו, פסקה 11 (20.1.2015) (להלן: עניין נתניהו)). תכליתו של האיסור היא למנוע גם צל של אפשרות לניצול ילדים:

"עיקרו של החוק הוא ברצון להגן על קטינים, שאם האפוטרופוסים הטבעיים אינם מודעים או אינם עושים את הנדרש כדי להגן עליהם, בא החוק למלא את מקומם ומוציא קטינים מחוץ לזירת המשחק הפוליטי... שיתופם של ילדים מתחת לגיל 15 יותר רק אם הופעתם בשידור היא אינצידנטלית לעיקרו של השידור" (מכתב ממישאל חשין, יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-16 ולראש הממשלה, לאיתן הברמן (4.1.2001), ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-16 ולראש הממשלה החלטות והנחיות מהבחירות לראשות הממשלה 98, 99 (2001)).

אולם יש לאיסור חריג מפורש: מותר להציג ילד בפעילות שגרתית. אני סבור שכל הקטעים הנדונים נכנסים לגדרי חריג זה, והתמונות שעליהן עותרים הן אגביות לתשדיר: אב שמחבק את בנו; אם ובנה משתתפים במנהג דתי; הרב יוסף ז"ל במה שנחזה להיות סרטון ביתי ולצידו פעוטה או פעוט ממשפחתו; אדם מבוגר מנשק אדם צעיר ממנו (אעיר שמצפייה בסרטון כלל לא ברור אם האדם הצעיר נחשב לילד) – כל אלו פעולות שגרתיות שילדים משתתפים בהן. אין מדובר בפעילות מבויתת. אין בסרטון מסר תעמולה שמועיל להעבירו באמצעות ילדים דווקא (השוו לעניין נתניהו, בפסקות 24–25). משחל החריג, לא הפרה המשיבה את האיסור שבסעיף 2 לחוק.

5. יש להקפיד הקפד היטב על האיסורים על שימוש בצה"ל ובילדים במערכת הבחירות. אולם כל מקרה נבחן לפי נסיבותיו. בעתירה שלפניי לא הוכחה הפרה של איזה מאיסורים אלו. העתירה נדחית אפוא. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ח באדר התשפ"א (2 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 38/24

בעניין: תשדיר תעמולה מטעם רשימת הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ'

החלטה

בעת הליך אישור תשדירי התעמולה בטלוויזיה לפי סעיף 15א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: חוק דרכי תעמולה), נמצא כי בתשדיר מטעם רשימת הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ' (להלן: הרשימה), מוצגת ילדה, שגילה נחזה מתחת לגיל 15, וזאת בניגוד להוראות סעיף 2ג לחוק דרכי תעמולה, הקובע כי: "לא ישותף בתעמולת בחירות ילד שגילו מתחת לגיל 15; לענין זה, "שיתוף", בתעמולת בחירות – למעט שימוש, בתעמולת בחירות, בצילום או בהקלטה שבהם מופיע ילד בפעילות שגרתית".

אי לכך ביקשתי כי הממונה על שידורי התעמולה יבוא בדברים עם נציגי הרשימה בנושא, ואלה השיבו כי הם יטשטשו את פניה של הילדה בתשדיר. כדי לעמוד בלוחות הזמנים להעברת התשדיר לערוצי הטלוויזיה, נציגי הרשימה התבקשו להעביר את התשדיר המתוקן עד השעה 13:00.

בשעה 13:22 פנתה נציגת הרשימה אל נציג ועדת הבחירות המרכזית בהודעת דואר אלקטרוני, ובה נכתב: "לטעמנו אין טעם לטשטש את הילדה, ואין בעיה חוקית בפרסום כמו שהוא. מטרת הסרטון היא להציג את הדילמה של אבא רגע לפני שפורץ תוקף את הבת שלו. הילדה היא מרכז הסרטון והטשטוש יעקור את מטרותיו".

אין בידי לקבל עמדה זו, שאינה מתמודדת עם הוראת החוק האוסרת על שילוב ילדים בתעמולת בחירות. המסר אותו מבקשת הרשימה להעביר לא נפגע בטשטוש פניה של הילדה, ולמעשה מדובר באיזון בין הוראת החוק האוסרת במפורש על שיתוף ילדים בתעמולת בחירות, לבין חופש הביטוי הפוליטי של הרשימה.

נוכח הוראת החוק הברורה, אין בידי מנוס אלא מלהתיר לשידור את התשדיר, תוך טשטוש פניה של המשתתפת.

ניתנה היום, ג' ניסן התשפ"א (16 במרץ 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 36/24

העותר: עו"ד שחר בן מאיר

נגד

- המשיבים:
1. רשימת הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ' לכנסת ה-24
 2. הפרקליט הצבאי הראשי
 3. איגוד ישיבות ההסדר
 4. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותר: בעצמו
בשם המשיבה 1: עו"ד אלי שמואליאן
בשם המשיבים 2 ו-4: עו"ד תהילה רוט; עו"ד מתן שטיינבוך

החלטה

1. בעתירה שלפניי נטען ש"מסע רבנים" מטעם המשיבה 1 (להלן: "הציונות הדתית") בישיבות הסדר הוא שימוש בצה"ל בתעמולת בחירות, בניגוד להוראות סעיף 2ב(ב) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: חוק דרכי תעמולה). לפי המתואר בעתירה, ב"מסע הרבנים" המתואר הופיעו בישיבות הסדר שונות מועמדים ברשימת "הציונות הדתית" ורבנים שתומכים בה, כמו הרב חיים דרוקמן, וקראו לתלמידים לתמוך ב"ציונות הדתית". לתמיכה בטענותיו צירף העותר קישורים לשני סרטונים: כתבת חדשות של "כאן תאגיד השידור הישראלי" (להלן: סרטון הכתבה); וסרטון שיושב ראש "הציונות הדתית", ח"כ בצלאל סמוטריץ', העלה לחשבון ה"טוויטר" שלו (להלן בהתאמה: ח"כ סמוטריץ' והסרטון בטוויטר). לגישת העותר, מדובר בתעמולת בחירות לפני עשרות תלמידי ישיבות הסדר, שהם חיילים בתקופת שירות בלא תשלום (של"ת); ולכן הופר האיסור על שימוש בצה"ל בתעמולת בחירות. לכן התבקשתי לאסור על "הציונות הדתית" לקיים אירועי תעמולת בחירות בישיבות הסדר, ולהורות לה להסיר מכל עמודיה וחשבונותיה ברשתות החברתיות סרטונים שצולמו באירועים כאלה ושעולים כדי תעמולת בחירות.

2. "הציונות הדתית" טוענת בתגובתה שב"מסע הרבנים" לא התנהלה תעמולת בחירות, אלא המפגשים עסקו ב"חשיבות לימוד התורה וחיזוק זהותה היהודית של המדינה" (סעיף 6 לתגובה); שהשתתפו בהם – מרצונים החופשי – תלמידים לפני השירות בצה"ל או אחריו; ושמיילא הפעילות נפסקה הואיל והחלה תקופת "בין הזמנים" בישיבות ההסדר.

3. המשיבים 2 ו-4 (להלן: היועמ"ש והפצ"ר) מפרטים בתגובתם את המעמד החוקי של תלמידי ישיבות הסדר, שחלקם חיילים בשירות משולב בתקופת של"ת, חלקם טרם התגייסו וחלקם השתחררו משירות סדיר. היועמ"ש והפצ"ר מדגישים את חשיבות האופי הממלכתי של צה"ל. הם מפנים לסעיף 130(ב) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות), שלפיו אסור לחיילים בשירות סדיר להשתתף בתעמולת בחירות. היות שתלמידי ישיבות הסדר שמשרתים בשירות משולב נחשבים לחיילים בשירות סדיר, ומאחר שהסרטון בטוויטר עולה כדי תעמולת בחירות, נטען שפרסומו עלול להביא לכך שתלמידים שמופיעים בו יוכשלו בעבירה על הוראת סעיף 130(ב) לחוק הבחירות. לכן התבקשתי להורות להסיר סרטון זה. בנוגע לאיסור לערוך אירועים נוספים, היועמ"ש והפצ"ר סבורים שהפך לתיאורטי משהישיבות נמצאות בתקופת "בין הזמנים" ולא צפוי שייערכו אירועים נוספים עד לבחירות.

4. הואיל והיועמ"ש והפצ"ר התייחסו בתגובתם לאפשרות לתת סעד מכוח סעיף חוק שלא נזכר בעתירה, ניתנה הזדמנות ל"ציונות הדתית" להגיש תגובה משלימה. בהודעתה המשלימה היא טוענת שלפי איגרת של ראש אגף כוח אדם (אכ"א) בצה"ל, חיילים רשאים להשתתף בכינוסי בחירות, ובלבד שאינם לובשים מדים. "הציונות הדתית" סוברת שהאיסור על חיילים להשתתף בתעמולת בחירות עניינו השתתפות פעילה, ולא סבילה, בתעמולת בחירות. משני טעמים אלו, נטען, המפגשים נושא העתירה נערכו כדין, והחשש להכשלת חיילים רחוק. "הציונות הדתית" מבהירה שלא היה במפגשים משום זיהוי של צה"ל איתה, ולכן לא הופר סעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה.

5. המשיב 3 לא הגיש תגובה לעתירה.

6. לאחר שעיינתי בעתירה, בתגובות לה ובנספחיהן וצפיתי בסרטונים, הגעתי למסקנה שדין העתירה להתקבל בחלקה. שאלה ראשונה היא אם הביקורים ב"מסע הרבנים" הם תעמולת בחירות. המבחן המשפטי לזיהוי תעמולת בחירות ידוע:

"בוחנים אם מסר הוא תעמולת בחירות, במבחן האפקט הדומיננטי (התוצא הנגזר) של הפרסום בעיני הבוחר הסביר ... אם בתכלית העיקרית של הפרסום יש כדי להניע בוחר לבחור כך או אחרת, להניא אותו מבחירה מסוימת או להשפיע על העדפתו הפוליטית; ותכלית זו גוברת על תכליות אחרות בפרסום – הרי זו תעמולת בחירות' ... כדי לעמוד על תכליתו הדומיננטית של הפרסום נקבעו בפסיקה ובהחלטות יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית כמה מבחני משנה לעניין זה ... בין מבחני המשנה ניתן

למנות למשל את מועד הפרסום וקרבתו לבחירות; את זהות יוזם הפרסום; את זהות המפרסם; ואם קיימת תכלית אחרת בבסיס הפרסום" (תב"כ 18/24 רשימת ימינה נ' אוטברייך ישראל בע"מ, פסקה 7 (1.3.2021) (להלן: עניין אוטברייך)).

צפייה בסרטון הכתבה (כאן חדשות (@KAN11NEWS) "אין תלמיד שנשאר אדיש מול הרב דרוקמן": מסע הישיבות של סמוטריץ' יוטיוב (10.3.2021) <https://youtu.be/p-RqHttay3s>) אינה מותירה מקום לספק: הביקורים ב"מסע הרבנים" עולים כדי תעמולת בחירות. הרב דרוקמן, מהבכירים ביותר ברבני הציבור הציוני-דתי, קרא במפורש לשומעיו להצביע לרשימת מועמדים פלונית, היא "הציונות הדתית". הוא דיבר על "נציגנו בצלאל [ח"כ סמוטריץ' – ע"פ]", והאיץ בקהל "לתת את כוחנו לרשימת הציונות הדתית". עד כמה מסוגל הרב דרוקמן להשפיע על התלמידים העיד ח"כ סמוטריץ' עצמו בסרטון זה: "אין תלמיד שמסוגל להישאר אדיש כשהוא רואה את זקן ראשי הישיבות עם ההליכה שכבר לא קלה עליו בגילו, כמובן אומר דברים ברורים שיוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב, כולם מבינים את גודל השעה". בעיני הבוחר הסביר ברור שהתכלית העיקרית של נאומי הרב דרוקמן לתלמידים היא להניע אותם לבחור ברשימה מסוימת. בענייננו אפשר ללמוד על אופי הסיורים גם מנסיבותיהם. יושב ראש רשימת מועמדים מסייר במשך כמה ימים במוסדות לימוד רבים בכל רחבי הארץ בתקופת בחירות. עיתוי הסיורים והיוזמה להם, שניים ממבחני העזר לזיהוי תעמולת בחירות (על קשיחותם של מבחני העזר בהחלטתם בנוגע לשימוש בצה"ל ראו תב"כ 15/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ד) נ' גנץ, פסקה 4 (16.2.2020)), מצביעים על כך שמדובר בניסיון להשפיע על השומעים את ח"כ סמוטריץ' להצביע לרשימתו. לכן אין בידי לקבל את טענת "הציונות הדתית" שמדובר "בראש ובראשונה [ב]מסע ערכי-ציבורי-רוחני" (סעיף 19 לתגובה). זו תעמולת בחירות.

7. קביעה זו מעלה את השאלה אם אפשר לנהל תעמולת בחירות לפני תלמידי ישיבות הסדר ולפרסם סרטונים שמתעדים זאת. מתגובת "הציונות הדתית" עולה שסיורים נוספים מהסוג נושא העתירה לא ייערכו עוד במערכת הבחירות הנוכחית, שכן ישיבות הסדר נמצאות בתקופת "בין הזמנים" ואין לימודים במתחמיהן. לכן הסעד הראשון שהתבקש בעתירה, לאסור קיום אירועים כאלו בעתיד, הפך לתיאורטי. העתירה נדחת בראש זה שלה.

8. כדי להכריע בראש השני של העתירה, זה שעניינו הסרטונים, יש לבחון אם יש בהם הפרה של דיני התעמולה. היות שהעתירה נסבה סביב טענות להפרת דינים בקשר לחיילי צה"ל ותעמולת בחירות, יש לקבוע תחילה אם תלמידי ישיבות הסדר נחשבים לחיילים לצורך דינים אלה.

9. סעיף 22א לחוק שירות בטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986 (להלן: החש"ב), קובע כללים בנוגע ליוצאי צבא שלומדים בישיבות הסדר. הם רשאים לשרת בשירות משולב, כלומר "שירות סדיר המשלב פרק זמן או פרקי זמן של שירות צבאי פעיל ופרק זמן או פרקי זמן של לימוד בישיבת הסדר בתנאים של שירות בלא תשלום". פקודת מטכ"ל (פ"מ) 31.0402 "חיילי נח"ל וחיילי ישיבות ההסדר – שירות ללא תשלום – מעמד, חובות וזכויות" (1.8.1985) (להלן: פ"מ של"ת) מורה שתלמידי ישיבות הסדר שהם חיילים בשל"ת "הינם חיילים בשירות סדיר" ו"חובותיו [של תלמיד כזה] בכל הנוגע למשטר ומשמעת הן כחובותיו של חייל בשירות סדיר" (סעיפים 9 ו-24, בהתאמה). יוצא שלפי החש"ב ולפי פ"מ של"ת, יש לראות בתלמידים אלה חיילים שמשרתים בצה"ל. כך גם לעניין דיני תעמולת הבחירות.

10. העותר הסתמך על סעיף 2ב(ב) לחוק דרכי תעמולה. סעיף זה אוסר להשתמש בצה"ל בתעמולת בחירות "באופן העשוי ליצור רושם כי צבא ההגנה לישראל מזוהה עם מפלגה או עם רשימת מועמדים". הסעיף נדון לא פעם בהחלטות יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית (סקירה מקיפה אצל חנן מלצר, שני וינדר וענבל לויצקי "צה"ל ודיני בחירות" ספר מנחם פיינקלשטיין 225, 227–242 (שרון אפק ואח' עורכים 2020). ראו לאחרונה תב"כ 12/24 טאובין נ' הליכוד מפלגה לאומית ליברלית, פסקה 4 (9.2.2021); תב"כ 25/24 התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ד) נ' דרעי, פסקה 3 (2.3.2021)). הוא נועד לשמור על האופי הממלכתי של צה"ל ועל הדימוי הא-פוליטי שלו (למשל תב"כ 24/21 הליכוד – תנועה לאומית ליברלית נ' כחול לבן – בראשות בני גנץ ויאיר לפיד, פסקה 16 (21.3.2019)). השאלה אם "מסע הרבנים" יוצר זיהוי בין צה"ל ל"ציונות הדתית", היא שאלה נכבדה. בנסיבות העניין אין לי צורך להכריע בה, משום שהוכחה הפרה של דין אחר.

11. סעיף 130(ב) לחוק הבחירות קובע: "חיילים בשירות סדיר לפי חוק שירות בטחון או בשירות קבע של צבא-הגנה לישראל וכן המשרתים בשירות מילואים לפי חוק שירות המילואים לא יקחו חלק בתעמולת הבחירות" (ההדגשה הוספה). כפי שטוענים היועמ"ש והפצ"ר, הוראה זו חלה גם תלמידים בישיבות הסדר שנמצאים בשל"ת. נוסף על כך, סעיף 92(א) לחוק הבחירות מתיר "תעמולת בחירות בכתב ... בין חיילים כמו בין לא-חיילים" במגבלות מסוימות (ההדגשה הוספה). ראו גם את איסורי התעמולה במחנות צבא בסעיפים 92(ג)–(ד) לחוק הבחירות). במקרים נושא העתירה דובר בתעמולת בחירות בעל פה.

"הציונות הדתית" טוענת בהקשר זה ש"איגרת לקראת הבחירות לכנסת ה-24" מיום 26.1.2021 שראש אכ"א הפיץ לקראת מערכת הבחירות הנוכחית, מתירה לחיילים "להשתתף באסיפות (או כינוסים) של מפלגות כקהל, ובלבד שאינם לובשים מדים בעת האסיפה". מכאן היא מבקשת ללמוד שהתלמידים שהשתתפו בהרצאות נושא העתירה, לא הפרו את הדין. אין בידי לקבל טענה זו. ראשית, איגרת זו, שלא ברור מעמדה הנורמטיבי, ודאי אינה גוברת על הוראות החוק, וגם לא התיימרה לעשות כן. שנית,

באיגרת האמורה מפורטים איסורים רבים על מעורבות חיילים בתעמולת בחירות. ההיתר להשתתף באספות וכינוסים הוא חריג להם. הוא כפוף לאיסור על החייל ללבוש מדים באותם אספה או כינוס. צמוד לו איסור על השתתפות פעילה של החיילים באספה או בכנס ואיסור להשתתף השתתפות פעילה בתעמולת בחירות. בדומה, נאסר באיגרת על חיילים להביע במרשתת תמיכה ברשימה או מועמד או להסתייג מהם. כל אלו מצביעים על התכלית של מניעת עירוב פוליטיקה בצה"ל גם מבחינת חיילי צה"ל. לכל היותר מותר להם להיות מאזינים סבילים למסר פוליטי. יש לראות באיגרת חלק ממכלול ההוראות המסדירות את הסוגיה. דומה שההוראה ש"הציונות הדתית" מסתמכת עליה מקורה בסעיף 19(א) לפ"מ 8.0105 "פעילות ציבורית של אנשי צבא, התבטאויות פומביות וקשר עם עיתונאים, עם הציבור ועם הדרג הממלכתי הבכיר" (8.2016) (להלן: פ"מ פעילות ציבורית). לפי סעיף זה, "חייל רשאי להיות נוכח בכינוס או באספה של אגודה, ובלבד שלא יהיה לבוש מדים", אלא אם כן קיבל אישור מתאים ללבוש מדים. בפקודה זו איסורים רבים נוספים על פעילות פוליטית של חיילים במחנה צבאי ומחוץ לו, והמתעניין יעיין (סעיפים 2–8, 16–24, 38–44). אזכיר את האיסורים על תעמולת בחירות בכתב ש"מכוונת לחיילים בלבד" ועל תעמולת בחירות ברבים בעל פה במחנה צבא (סעיף 92(א) ו-ג) לחוק הבחירות, בהתאמה. ראו גם סעיפים 39(א) ו-38 לפ"מ פעילות ציבורית). אחד העקרונות שנלמדים מכל אלה הוא שמותר להעביר לחיילים מסר פוליטי שנועד לציבור הרחב, ובהיותם חלק מהציבור הרחב. ב"מסע הרבנים" נושא העתירה מדובר במפגשים שברור מראש שחלק ניכר מהמשתתפים בהם נחשבים לחיילים – בשל"ת, גם אם לא בשירות פעיל. מעמד הנורמטיבי, בהתאם להוראת חוק ברורה, הוא של חיילים. המסר הפוליטי מכוון לאותם חיילים. הוא לא היה מיועד לציבור הרחב. נוסף על כך, בסרטון הכתבה נראה בבירור שהתלמידים קיבלו את פני הרב דרוקמן בשירה וריקודים (אין לפניי נתונים, למשל, על האפשרות לשאול שאלות ולהעיר הערות). בנסיבות העניין די בכך כדי להראות שהשתתפות התלמידים במפגשים לא הייתה רק של מאזינים סבילים.

12. סרטונים שמתעדים השתתפות של תלמידים כאלה בהרצאה שנחשבת לתעמולת בחירות, האם יש בהם משום הפרה של סעיף 130(ב)? "הציונות הדתית" טוענת שהשתתפות אסורה היא רק השתתפות פעילה, ולא סבילה. אין צורך להכריע בשאלה זו. גם אם השתתפות סבילה מותרת, מצאתי כאמור שבנסיבות העניין יש השתתפות פעילה – או חלק פעיל – בסרטון. הסרטון בטוויטר הוא סרטון תעמולה מטעם "הציונות הדתית". מופיעות בו תמונות מביקורים בתחנות רבות ב"מסע הרבנים". שמות התחנות מופיעים על תמונותיהן. בכל תמונה תלמידים (ובאחת מהן תלמידות), לעיתים עשרות מהם, בקהל. נשמע קול שירת תלמידים בקהל. רואים תלמידים מוחאים כפיים בריקוד. זו השתתפות פעילה. נוסף על כך, מאחר שתעמולה היא מסרים מופשטים, יש לבחון גם את החלק של התלמידים בהיבט הסמלי בסרטון. בסוף הסרטון בטוויטר נכתב "מסע הרבנים בשיבות הציונות הדתית", לצד פתק ועליו אות הרשימה וכינויה. כל תכליתו של הסרטון

– הצגת המסע בישיבות, שהן כאמור מוסדות שרבים מתלמידיהן חיילים. החלק הסמלי של אותם תלמידים-חיילים בסרטון אינו שולי. הוא עיקרי.

13. ומה על סרטון הכתבה? ככינויו כן הוא, כתבה במהדורת חדשות. כידוע, בדיווח חדשותי יש תכלית של מסירת מידע לציבור. בנסיבות דנן תכלית זו גוברת על ערך התעמולה שבסרטון ומוציאה אותו מגדר תעמולת בחירות (תב"כ 19/24 אני ואתה – מפלגת העם הישראלית נ' עיתון ישראל היום בע"מ, פסקה 6 (10.2.2021); עניין אאוטברייין, בפסקה 8; תב"כ 26/24 בן מאיר נ' נתניהו, פסקה 12 (2.3.2021)). כך גם בעניין שלפניי. סרטון הכתבה אינו נחשב לתעמולת בחירות, ולכן הופעת תלמידים-חיילים בו אינה מפירה את דיני התעמולה.

14. העתירה מתקבלת אפוא בחלקה. "הציונות הדתית" והפועלים מטעמה יסירו מחשבוניותיהם את הסרטון בטוויטר. "הציונות הדתית" תישא בהוצאות העותר בסך 2,000 ש"ח ובהוצאות היועמ"ש והפצ"ר בסך 2,000 ש"ח.

ניתנה היום, ד' בניסן התשפ"א (17 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

איסור על שימוש בתוכניות בידור בתעמולת הבחירות

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 21/24

העותרת: מפלגת ישראל ביתנו

נגד

המשיבה: מפלגת ש"ס התאחדות הספרדים העולמית

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד איתן הברמן ; עו"ד מישל נגר
בשם המשיבה: עו"ד ישראל באך

החלטה

1. לפניי עתירה למתן צו מניעה שיורה למשיבה לבטל השתתפות זמרים באירוע תעמולה שהיא עומדת לקיים. העותרת טוענת שמטה הצעירים של המשיבה עתיד לערוך הערב בשעה 20:30 "מסיבת ראש חודש אדר" (להלן: האירוע). האירוע יתקיים בהשתתפות יושב ראש המפלגה (שהוא גם הראשון ברשימת מועמדיה בבחירות לכנסת) וזמרים. הוא התגלה לעותרת רק אתמול בערב. היא סבורה שמדובר בתעמולת בחירות, ושלפי סעיף 8 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק), אין ללוות אותה בתוכנית בידור, כגון הופעות של "אמנים, נגינה, זמרה". על כן התבקשתי להורות למשיבה לבטל את השתתפות הזמרים באירוע המתוכנן, ולחדול מלקיים אירועי תעמולה שמלווים בתוכניות בידור ובהענקת מתנות.

2. המשיבה טוענת בתגובתה שתי טענות עיקריות. ראשית, אין לראות במופע מתנה (שסעיף 8 לחוק אוסר לקשור אותה בתעמולת בחירות). שנית, האיסור על קיום תוכנית בידור לצד תעמולת בחירות נועד למנוע השפעה בלתי הוגנת על הבוחרים באמצעות מופע שיש לשלם בעד צפייה בו; כאן מדובר במופע שישודר בחינם ברשתות החברתיות. אפשר לצפות במרשתת בהופעות אחרות של הזמרים. לכן יש להתיר את קיום האירוע במתכונת המתוכננת.

3. לאחר שעיינתי בעתירה, בתגובה ובנספחיהן, הגעתי למסקנה שדין העתירה להתקבל בשל קיום תעמולת בחירות בליווי תוכנית בידור. מטעם זה אין צורך להכריע בשאלה אם האירוע נחשב למתנה לצורך סעיף 8 לחוק, טענה שהעותרת לא העלתה.

4. המשיבה אינה חולקת בתגובתה על כך שהאירוע עולה כדי תעמולת בחירות. סעיף 8 לחוק מורה: "לא תהא תעמולת בחירות מלווה תכניות בידור, לרבות הופעות של אמנים, נגינה, זמרה, הצגת סרטים ונשיאת לפידים...". האיסור מוחלט (תר"ם 94/98 סיעת "ירושלים עכשיו" בראשות ארנן יקותיאלני מפלגת ש"ס, פ"ד נב(4) 654, 658–659 (1998)). הוא נועד לקדם שוויון בין הרשימות המתמודדות, בכך שלא יינתן יתרון לא הוגן בשימוש באמצעים שעלולים "לשבש את דעתם של הבוחרים" (שם, בעמ' 659). החוק אינו מבחין לעניין זה "בין תכנית בידור עשירה ויקרה להופעת אמן קצרה הנעשית בהתנדבות" (שם). לכן אין בסיס לטענת המשיבה כאילו תכלית החוק היא למנוע הופעות בתשלום דווקא. אפילו זו הייתה תכליתו, מופע מקוון חוסך לצופה הוצאות על נסיעה למקום האירוע. הצופה אף ייחנה מהופעה חיה של אומן אהוב שלא בהכרח יוכל להיחשף לה באתרים אחרים. כאן מדובר בהופעה של שישה זמרים, ולא ברור אם מופע משולב כזה זמין במקום אחר. על כל פנים, השאלה אינה אם המופע מיוחד. ההנחה היא שמופע כזה ימשוך צופים בעצם קיומו, ולא בעצם ייחודו. המחוקק ביקש לאסור תעמולת בחירות בדרך זו. האירוע מושא העתירה שלפניי מפר את האיסור.

5. העתירה מתקבלת אפוא. על המשיבה ומי מטעמה נאסר לקיים את האירוע בהשתתפות זמרים ובכל מתכונת אחרת של תוכנית בידור. המשיבה תישא בהוצאות העותרת בסך 2,000 ש"ח.

ניתנה היום, כ"ט בשבט התשפ"א (11 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 26/24

העותר: עו"ד שחר בן מאיר

נגד

המשיבים: 1. בנימין נתניהו
2. הליכוד תנועה לאומית ליברלית
3. רשת מדיה בע"מ
4. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותר: בעצמו
בשם המשיבים 1-2: עו"ד אבי הלוי
בשם המשיבה 3: עו"ד רועי בלכר; עו"ד אלעד כהן; עו"ד תמר עברי-שטרן

החלטה

1. לפניי עתירה לקבוע כי השתתפותו של המשיב 1, ראש הממשלה וראש רשימת המועמדים מטעם המשיבה 2, בתוכנית בידור של המשיבה 3 היא תעמולת בחירות, ולכן אסורה לשידור. לפי הנטען בעתירה, המשיבה 3 עתידה לשדר ביום 2.3.2021 פרק בתוכנית "סטנד-אפ Nation" (להלן: התוכנית) בהשתתפות המשיב 1. העותר סבור שהופעת המשיב 1 בתוכנית תיחשב לתעמולת בחירות, ושיש בכך הפרה של האיסור לקיים תעמולת בחירות בהשתתפות אומנים, לפי סעיף 8 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק).

2. המשיבים 1-2 טוענים שיש לדחות את העתירה על הסף מאחר שהעותר לא הביא ראיות להוכיח שבתוכנית תתקיים תעמולת בחירות. כן נטען כי היה על העותר לפנות אליהם בפנייה מוקדמת לפני הגשת העתירה. לגופם של דברים, טוענים המשיבים 1-2 שבחינת התוכנית בהתאם למבחנים המשפטיים לסיווג תעמולת בחירות מגלה כי אין מדובר בתעמולה: עסקינן בתוכנית טלוויזיה אומנותית, שמשודרת בטלוויזיה תקופה ארוכה ובקביעות; היא מופקת במנותק מהמשיבים 1-2; המשיבה 3 היא שהזמינה את המשיב 1 להשתתף בה; והתכלית הדומיננטית של התוכנית היא בידור.

3. בתגובתה מתארת המשיבה 3 את מבנה התוכנית: כמה קומיקאים הם משתתפים קבועים, ומדי שבוע מתארח אדם מפורסם שאינו קומיקאי. הוא משתתף בפאנל עם המשתתפים הקבועים ואחר כך מציג מופע "סטנד-אפ" קצר. כעולה מהתגובה, בראשית חודש ינואר 2021 פנתה הפקת התוכנית לפוליטיקאים רבים וביקשה שיתארחו בתוכנית; רק המשיב 1 הסכים, אך לימים השתתפותו בתוכנית לא יצאה אל הפועל. מדברי המשיבה 3 עולה ש"לאחרונה, לקראת יום הצילום האחרון של התוכנית, פנתה הפקת התוכנית לראש הממשלה פעם נוספת בהצעה להשתתף בתוכנית, והוא נעתר להזמנה" (סעיף 3 לתגובה). התוכנית בהשתתפותו צולמה ביום 28.2.2021, והיא כוללת קטע בן כ-30:9 דקות ובו מופיע המשיב 1 (להלן: הקטע). המשיבה 3 מציינת שהיא וחברת ההפקה של התוכנית הקפידו לוודא שבקטע זה לא תהיה תעמולת בחירות; היא סבורה שיש לסמוך על מקצועיות העורכים בסוגיה זו. לגישתה, האפקט הדומיננטי בתוכנית הוא בידור; הפקת התוכנית יזמה את השתתפות המשיב 1; המשיבה 3 עורכת את התוכנית; מדובר בתוכנית שבועית; ומועד השידור אינו צמוד לבחירות – ולכן אין לסווג אותה כתעמולת בחירות. המשיבה 3 מציינת שהשתתפות המשיב 1 בתוכנית אינה תעמולת בחירות גם לצורך סעיף 5 לחוק, שאוסר לשדר בטלוויזיה תעמולת בחירות, להוציא שידורי התעמולה, ב-60 הימים קודם לבחירות וביום הבחירות.

מאחר שמתגובת המשיבה 3 עלה שהקטע כבר צולם ונערך, הוריתי שיועבר לעיוני.

4. לאחר שעיינתי בעתירה, בתגובות לה ובקטע נושא העתירה, הגעתי למסקנה שדינה להתקבל. סעיף 8 לחוק מורה: "לא תהא תעמולת בחירות מלווה תכניות בידור, לרבות הופעות של אמנים...". האיסור מוחלט (תר"ם 94/98 סיעת "ירושלים עכשיו" בראשות ארנן יקותיאלני נ' מפלגת ש"ס, פ"ד נב(4) 654, 658–659 (1998)). תכליתי לקדם שוויון בין רשימות המועמדים, בכך שלא יינתן לאיזו מהן יתרון לא הוגן בשימוש באמצעים שעלולים "לשבש את דעתם של הבוחרים" (שם, בעמ' 659). ראו גם תב"כ 21/24 מפלגת ישראל ביתנו נ' מפלגת ש"ס התאחדות הספרדים העולמית, פסקה 4 (11.2.2021); תב"כ 40/20 מורג נ' מפלגת הליכוד, פסקה 32 (15.3.2015); תר"ם 73/20 שחר נ' ראש עיריית טירת הכרמל, פסקה 4 (18.8.2013)). כפי שהזכירה המשיבה 3, שידור הקטע עלול להיות הפרה גם של האיסור שקבוע בסעיף 5 לחוק, שעניינו איסור על שידור תעמולת בחירות בטלוויזיה ב-60 הימים שקודמים לבחירות וביום הבחירות (להוציא שידורי התעמולה המוסדרים בסעיף 15 לחוק). איסור זה חל בכל סוג שידור, ובלבד שהתוכן הוא בגדר תעמולת בחירות, בראי הבוחר הסביר. מכאן שהמחלוקת בענייננו נוגעת לשאלה אם הקטע עולה כדי תעמולת בחירות. אם התשובה לכך בחיוב, שידורו אסור הן לפי סעיף 8, הן לפי סעיף 5. אם התשובה היא בשלילה, אין הפרה של איזה מסעיפים אלו.

5. על המבחן המשפטי לזיהוי תעמולת בחירות עמדנו לא אחת. כך, בהחלטה מהימים האחרונים ציינתי:

"בוחנים אם מסר הוא תעמולת בחירות, במבחן האפקט הדומיננטי (התוצא הנגר) של הפרסום בעיני הבוחר הסביר 'אם בתכלית העיקרית של הפרסום יש כדי להניע בוחר לבחור כך או אחרת, להניא אותו מבחירה מסוימת או להשפיע על העדפתו הפוליטית; ותכלית זו גוברת על תכליות אחרות בפרסום – הרי זו תעמולת בחירות' כדי לעמוד על תכליתו הדומיננטית של הפרסום נקבעו בפסיקה ובהחלטות יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית כמה מבחני משנה לעניין זה בין מבחני המשנה ניתן למנות למשל את מועד הפרסום וקרבתו לבחירות; את זהות יוזם הפרסום; את זהות המפרסם; ואם קיימת תכלית אחרת בבסיס הפרסום" (תב"כ 18/24 רשימת ימיונה נ' אאוטברייך ישראל בע"מ, פסקה 7 (1.3.2021) (להלן: עניין אאוטברייך)).

אחיל מבחן זה בנסיבות המקרה שלפניי.

6. תחילה אעמוד על תוכנו של הקטע. מדובר בסרטון בן 9 דקות ו-36 שניות. ניתן לחלקו לשני חלקים: בחלק הראשון (שאורכו בערך 6 דקות) "מתארח" ראש הממשלה בפאנל התוכנית ובינו לחברי הפאנל מתקיימים חילופי דברים קומיים; בחלק השני עומד המשיב 1 מול המצלמה במתכונת של מופע "סטנד-אפ". יש להדגיש שהמשיב 1, בתור האורח בקטע הנדון, נמצא במרכז תשומת הלב בקטע. המשתתפים בתוכנית והוא מדברים עליו ועל פעולותיו.

אין בקטע אמירות מפורשות בעד המשיב 1 או המשיבה 2; בעד רשימה אחרת או נגדה; או קריאה מפורשת להצביע או להימנע מהצבעה. אולם מסר תעמולה אינו רק מסר ישיר או מפורש בעד רשימת מועמדים פלונית או נגדה. כפי שנקבע עוד לפני עשורים: "מותר להביא בגדר הדיבור 'תעמולת בחירות' גם תעמולת בחירות עקיפה, והמבחן הוא מבחן האיש הסביר. לשון אחר: האם לפי מבחנים של סבירות ושל שכל ישר יש לראות את המישדר הנדון כתעמולת בחירות עקיפה שיש לפסלה?" (בג"ץ 524/83 האגודה למען החייל בישראל נ' המנהל הכללי של רשות השידור, פ"ד לז(4) 85, 89 (1983)).

לאורך הקטע מתייחס המשיב 1 לסוגיות מרובות שמצויות על סדר היום הציבורי בימים אלה. כך:

א. המנחה ליטל שוורץ שואלת את המשיב 1: "מתי הילדות שלי יחזרו לבית ספר, באמת? די, זה באמת..." , ולאחר ששאל את שוורץ לגיל בנותיה, ענה המשיב 1: "חזרו חלק, החלק השני יבוא עכשיו, החלק השלישי אחר כך – תלוי בחיסונים", ושאל את המשתתפים אם התחסנו לקורונה;

ב. המנחה שלום אסייג שאל: "בשבוע שעבר מנכ"ל 'פייזר' אמר שישראל היא המעבדה של העולם לקורונה, זה לא מפחיד, מה אנחנו ניסוי, מה?" , והמשיב 1 ענה: "הוא מתכוון להגיד שאנחנו המודל של העולם. כותבים עלינו מאמרים עכשיו ב-New England Journal of Medicine, זה הכי, הכי גבוה שאפשר";

ג. אסייג שאל: "אתה גם מחכה כמונו שנתב"ג ייפתח?" והמשיב 1 ענה: "בטח, תראו לאן הגעתי. פעם הייתי מופיע באו"ם למען המדינה שלנו, עכשיו אני צריך להופיע ב'סטנד-אפ Nation'" ;

ד. בתחילת מופע הסטנד-אפ שלו בירך המשיב 1 את המנחה ליטל שוורץ. המנחה אסייג העיר שגם הוא בתפקיד זה. המשיב 1 הגיב: "אה, כלומר אצלכם יש מנחה ומנחה חליפי. מהניסיון שלי זה, זה לא עובד כל כך טוב" ;

ה. מייד לאחר מכן ביקש המשיב 1 "להגיד רגע משהו רציני": "חשוב לי להגיד לכל ענף התרבות בארץ: אני יודע שעברתם שנה קשה מאוד. אני מבטיח שאנחנו עושים הכול כדי להחזיר את אולמות הסטנד-אפ לתפוסה מלאה מהסיבה הפשוטה שהכל עדיף על זה שאני אנסה להצחיק אתכם" ;

ו. בהמשך אמר המשיב 1 שלאחרונה הוריד ממשקלו. "עשיתי את זה בדרך הישנה. הרבה פחות פחמימות, הרבה יותר ירקות. והכי קשה: בלי לשתות מנדטים אחרי שמונה בערב, אפילו לא מנדט אחד" ;

ז. המשיב 1 שאל את המנחה אסייג אם הוא יודע "כמה זה קשה לקבל מקרר של חיסונים, ואין שם 'בן אנד ג'ריס' אחד" ;

ח. המשיב 1 ציין: "הרבה אנשים תוהים לגבי הוויתורים שעשינו בשביל השלום עם האמירויות, אז כן אני חייב לחשוף בפניכם, השמועות נכונות, בהסכם עם האמירויות היה סעיף סודי שבו התחייבנו לתת להם את עומר אדם בכל שבת שניה" ;

ט. בסוף דבריו, אומר המשיב 1: "אני רוצה לנצל את הבמה כדי להגיד משהו נוסף. בסופו של דבר כולנו חלק ממדינה אחת, עם גורל אחד. יהודים, ערבים, מוסלמים, נוצרים, בדואים, צ'רקסים; ימנים ושמאלנים; חרדים וחילונים – כולנו אוהבים לצחוק, כולנו אוהבים לשמוח, אני מאחל לכולנו שרק נמשיך לצחוק ונחזור יחד לחיים שכל כך אהבנו".

אכן, צפייה בקטע מלמדת שיש לו תכלית בידור. אולם לאורך הקטע כולו שזורים מסרים שנוגעים במישרין לסוגיות שנמצאות בימים אלה על סדר היום הפוליטי, ובכלל זאת הטיפול במשבר הקורונה והיציאה ממנו, החיסונים למחלה, הצגת המורכבות ב"ראש ממשלה חליפי" והסכמי השלום. מסרים אלו מתקשרים במישרין גם למסרי המשיבים 1–2 בתעמולת הבחירות מטעמם. בעיני הבוחר הסביר אמירות אלו עשויות להשפיע על ההצבעה. זאת ועוד, חלק מהמסרים ממוקדים בהתפארות בהצלחות עבר – שיקול שנוטה לטובת הקביעה כי מדובר בתעמולת בחירות (השוו לתב"כ 6/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ד) נ' ראש הממשלה, פסקה 4 ((19.1.2020).

7. עוד בעניין תוכן הקטע, במהלך השיח בין המשתתפים הועלו חשבוניות של המשיב 1 ברשתות החברתיות "טיקטוק" ו"אינסטגרם". חשבון ה"טיקטוק" נזכר גם במופע הסטנד-אפ של המשיב 1. גם לכך אפשר להעניק משקל. הזכרת החשבוניות עשויה בהסתברות לא מבוטלת לגרום לפחות לחלק מהצופים לבקר בהם. חשבוניות אלו משמשים את המשיב 1 בימים אלו לתעמולת בחירות. העניין של המשיב 1 בכך שבוחרים יצפו בחשבוניותיו, נועד לגרום לבוחרים לצפות בתעמולה לטובתו (השוו לעניין אאוטברייין).

8. אשר למבחני המשנה לקביעה אם האפקט הדומיננטי של פרסום פלוני הוא בבחינת תעמולת בחירות, אחד המבחנים הוא כאמור הסמיכות למועד הבחירות. הקטע נושא העתירה עתיד להיות משודר שלושה שבועות בדיוק לפני ההצבעה בקלפי, ושבוע בלבד לפני תחילת שידורי התעמולה הממוסדים. אנו בעיצומה של מערכת הבחירות ומסריו של המשיב 1 יובנו על ידי הבוחר הסביר על רקע זה.

9. כן נקבע בעבר שיש ליתן משקל להיקף ההשפעה שיש לשידור, כך שפרסומים בשעות השיא של הצפייה בטלוויזיה צריכים להיבחן בזהירות רבה (תב"כ 10/20 חדו"ש – לחופש דת ושוויון נ' תחנת רדיו "קול ברמה", פסקה 13(א) (3.2.2015)). התוכנית אמורה להיות משודרת ביום 2.3.2021, מייד לאחר מהדורת החדשות באחד הערוצים המסחריים הנצפים בישראל. אין חולק כי מידת החשיפה לשידור תהיה ברמות הגבוהות ביותר בטלוויזיה הישראלית.

10. סוגיה נוספת קשורה להקשר הכללי – אולם לזה של התוכנית כולה, ולא רק של הקטע או של הפרק שהוא אמור להיות משודר בו. כפי שציינה המשיבה 3, המשיב 1 הוא המועמד היחיד במערכת הבחירות הנוכחית שמופיע בתוכנית ושזוכה ליתרונות שגלומים בהופעה זו. חלקם תוארו לעיל. ייחודיות זו עשויה ליצור בקרב הצופים את הרושם שהתוכנית שהם אוהבים תומכת במשיב 1. הייחודיות אף ממקדת את תשומת הלב בו במידה רבה יותר מאשר במועמדים אחרים (השוו לקביעה שהדרת רשימה מסקר בחירות עשויה לעלות כדי תעמולת בחירות: תב"כ 10/24 גלסברג נ' טלזר 019 שירותי תקשורת בינלאומיים בע"מ, פסקה 6(ג) (28.1.2021)). כל אלו נותנים למשיב 1 יתרונות בקרב על דעת הקהל ועל קולו בקלפי. הם עשויים להשפיע על ההצבעה, וגם פגיעה זו בשוויון מחזקת את המסקנה כי ההשתתפות בתוכנית היא בבחינת תעמולת בחירות.

המשיבה 3 ציינה בהקשר זה שבמקור, בחודש ינואר, הזמינה הפקת התוכנית פוליטיקאים רבים להשתתף בה, וצוין שהמשיב 1 הוא היחיד שנענה להזמנתה. כמתואר לעיל, המשיב 1 ביטל בסופו של דבר את השתתפותו. בהמשך פנתה המשיבה 3 למשיב 1 בלבד "לקראת יום הצילום האחרון של התכנית". התנהלות זו, בניגוד לפנייתה הראשונית של המשיבה 3, אינה מאוזנת ואינה נותנת ביטוי הולם למתמודדים השונים בבחירות (בג"ץ 869/92 זוילי נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה, פ"ד מו(2)

692, 710–711 (1992). ראו בהקשר זה גם סעיפים 103–108 למכתב מאופיר ביתן, היועץ המשפטי בפועל לרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו, ליועצים המשפטיים לבעלי הרישיונות לשידורי טלוויזיה וליועצים משפטיים לבעלי הזכויות ברדיו האזורי (21.1.2021)). דברים אלו נכונים ביתר שאת משידעה המשיבה 3 כי מועד השידור יהיה כה סמוך למועד הבחירות. אף בהתעלם מהתנהלות אחרונה זו, היה על המשיבה 3 ליתן את הדעת לכך שבסופו של דבר התוצאה היא שיופיע בתוכנית רק מועמד אחד מאז עלייתה לשידור לפני כמה שבועות ועד ליום הבחירות. הבוחר הסביר אינו מודע למתרחש מאחורי הקלעים ולכך שרבים הוזמנו מלכתחילה להשתתף בתוכנית. אפילו היה מודע לכך, בפועל הוא צופה במועמד אחד בלבד. אילו היו מופיעים בתוכנית מועמדים רבים ממגוון מפלגות ובעלי דעות פוליטיות שונות, ודאי אם היו מופיעים בתקופת מערכת הבחירות, היה נוצר איזון בעיני הצופים. איזון זה עשוי לגמד את היתרונות שיש להופעת יחיד ולתרום לשוויון בין המועמדים (על השוויון בייצוג באמצעי התקשורת ראו תב"כ 12/15 גולדשמידט נ' ראש-הממשלה, פ"ד נה(3) 145 (1999) (להלן: עניין גולדשמידט)).

11. נוכח כל האמור לעיל, אני סבור כי יש לסווג את הקטע נושא העתירה בתור תעמולת בחירות. אינני שולל את הטענה כי לקטע הנדון תכלית בידור, אולם בחינת תוכנו, בשילוב קרבתו למועד הבחירות ובפרט בשים לב לחוסר השוויון – שהוחרף שעה שהמשיבה בחרה לפנות דווקא למשיב 1 לקראת צילומי התוכנית האחרונה – מוליכים למסקנה שהקטע נושא עימו תעמולה במשקל סגולי מספק אשר מסווג אותו בתור תעמולת בחירות.

12. אכן, מועמדים בבחירות – ובהם המשיב 1 – מופיעים לא פעם בתוכניות שעיקרן חדשות ואקטואליה. מה ההבדל בין לתוכנית שלפניי ראשית, בתוכניות החדשות מופיעים מועמדים רבים ושונים, ואילו כאן כאמור הופיע רק המשיב 1. שנית, אחד ממבחני המשנה לזיהוי תעמולת בחירות עניינו תכלית חלופית לפרסום וחשיבותה. תוכנית חדשות נועדה למסור לציבור מידע על המתרחש, בין היתר כדי לדעת למי להצביע בבחירות. ריאיון בה נועד לספק מידע מטעם המועמד ולעמת אותו עם טענות נגד. זו תכלית חיונית במערכת הבחירות, ולכן היא עשויה לגבור על תכלית התעמולה שבדבר (עניין גולדשמידט, בעמ' 150–151; תב"כ 19/24 אני ואתה – מפלגת העם הישראלית נ' עיתון ישראל היום בע"מ, פסקה 6 (10.2.2021); עניין אאוטברין, בפסקה 8).

התוכנית שלפניי נועדה לבדר. בידור עשוי להעשיר את שוק הרעיונות, למשל באמצעות סאטירה. סאטירה היא יצירה אומנותית "המתארת את הפגמים שבמציאות בצורה לגלגנית ועוקצנית. הסאטירה שמה ללעג ולשנינה את הטיפוס השלילי או את התופעות השליליות שבחיים מתוך תפיסת הנגוד בין האידאל למציאות (מלון אבן-שושן כרך רביעי 1281 (משה אזר עורך ראשי 2003). ראו גם רע"א 2687/92 גבע נ' חברת וולט דיסני, פ"ד מח(1) 251 (1993); ע"א 3425/17 Societe des Produits Nestle נ' אספרסו קלאב בע"מ, פסקה 24 (7.8.2019)). במובן זה סאטירה, כמו דיווח חדשותי, יכול שתכלול חלקים מסוימים שעשויים להשיק לתעמולת בחירות, כדי להשיג את האפקט המבוקש. לכן קבע

השופט מ' חשין בהיותו יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית ש"סאטירה, בהיותה מה שהיא, חייבת שתישא עימה 'תעמולת בחירות' במשקל סגולי כבד עד שנסווג אותה כתעמולת בחירות אסורה" (תב"ס 22/2001 המטה למען א"י – חיפה והצפון נ' טלעד אולפני ירושלים (4.2.2001)).

לעומת זאת, התוכנית נושא העתירה אינה סאטירית אלא בידורית באופייה, ולכן אינה נדרשת לכלול מסרי בחירות. המשיב 1 לא הוזמן לתוכנית כדי להגביר את הידע של הצופים על המתרחש בעולם. המשתתפים בה לא אתגרו את המשיב 1 בשאלות על פעולותיו או על עמדותיו. בנסיבות העניין מאחר שהקטע בהשתתפותו עשוי להשפיע על הצבעה בעיני הבוחר הסביר, והתכלית האחרת שנטענה אינה גוברת במקרה דנן על תכלית התעמולה, הקטע שלפניי נחשב לתעמולת בחירות – בניגוד, למשל, לראיונות של המשיב 1 בתוכניות חדשות.

13. אכן, ההכרעה כאן היא גבולית. בנסיבות שונות במקצת ייתכן שהייתי מגיע לתוצאה שונה. אך אני, כקודמי בתפקיד, סבור שיש לתת משקל לצורך בוודאות, במיוחד בתקופה הסמוכה לבחירות, ולכך שפרסום תעמולת בחירות אסורה אינו ניתן לריפוי בדיעבד. מסר שהועבר בניגוד לדין, יצא לאוויר העולם והבוחרים כבר נחשפו אליו. בשקלול כל הנתונים במקרה שלפניי מצאתי שהספק בסיווג תומך במסקנה שמדובר בתעמולת בחירות (תב"ס 13/21 מפלגת העבודה הישראלית נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית, פסקה 16 (18.2.2019); תב"ס 12/20 כהן נ' מפלגת הבית היהודי, פסקה 7 (4.2.2015); תר"ס 125/20 סומך נ' ראש המועצה המקומית בית אריה, פסקה 4 (25.9.2013); החלטת יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-19 בעניין אופנהיימר נ' רשימת "הבית היהודי בראשות נפתלי בנט – מיסודם של האיחוד הלאומי, מפד"ל החדשה לכנסת ה-19, פסקה ו (1.1.2013)).

14. לפני סיום אציין שראיתי להידרש לגופה של העתירה חרף העובדה שהעותר לא הקדים פנייה למשיבים 1–2 לפני הגשתה. כפי שנפסק אך לאחרונה, חובת מיצוי ההליכים אינה כלל נטול חריגים. הפעלתה תיעשה בהתאם לנסיבות המקרה – ובכלל זאת אם קיימת דחיפות מיוחדת להידרש לעתירה אף שלא מוצו ההליכים (בג"ץ 267/21 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' שר האוצר, פסקה 5 (24.1.2021). ראו באופן כללי דפנה ברק-ארז, משפט מינהלי כרך ד – משפט מינהלי דיוני 348 (2017)). העותר טען, ואין חולק על כך, שרק ביום 28.2.2021 נודע שהמשיב 1 צפוי להשתתף בתוכנית שתשודר ביום 2.3.2021. בנסיבות אלו ונוכח דוחק הזמן מצאתי כי לפניי מקרה חריג שמצדיק הידרשות לעתירה חרף אי מיצוי ההליכים.

15. העתירה מתקבלת אפוא. ניתן בזה צו שאוסר לשדר את הקטע בתוכנית שבו אמור להשתתף המשיב 1, עד לאחר הבחירות; בחלוף יום הבחירות לא יחולו עוד האיסורים שבסעיפים 5 ו-8 לחוק, ויהיה מותר לשדר את הקטע. משהעותר לא פנה פנייה מוקדמת למשיבים, איני עושה צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ח באדר התשפ"א (2 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 1501/21

לפני:

כבוד המשנה לנשיאה ח' מלצר
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט נ' סולברג

העותרים:

1. בנימין נתניהו
2. הליכוד, תנועה לאומית ליברלית

נגד

המשיבים:

1. יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע
2. עו"ד שחר בן מאיר
3. רשת מדיה בע"מ
4. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה למתן צו על-תנאי ובקשה לקיים דיון דחוף

בשם העותרים:

עו"ד אבי הלוי

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

1. היום בשעה 21:00, צפויה היתה להיות משודרת תוכנית הטלוויזיה ההומוריסטית 'סטנד-אפ Nation', בצירוף קטע בן 9 וחצי דקות לערך, שבו משתתף ראש הממשלה נתניהו. בחלקו הראשון של הקטע, מתקיימים חילופי דברים קומיים בין ראש הממשלה לבין חברי פאנל התוכנית; בחלקו האחר, מדבר ראש הממשלה אל המצלמה, במתכונת של מופע 'סטנד-אפ'.

2. ביום 28.2.2021, משנודע למשיב 2, עו"ד שחר בן מאיר, על הכוונה לשדר את התוכנית בהשתתפות ראש הממשלה, פנה בעתירה ליו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24, השופט נ' פוגלמן (תב"כ 26/24), בדרישה לאסור את שידורו. לטענתו, ההופעה עולה כדי תעמולת בחירות, ויש בה גם משום הפרה של האיסור לקיים תעמולת בחירות בהשתתפות אמנים, לפי סעיף 8 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959.

לעומת זאת, העותרים טענו כי יש לדחות את העתירה על הסף ולגופה. על הסף – מאחר שהמשיב 2 לא הביא ראיות המוכיחות כי בתוכנית צפויה להתקיים תעמולת בחירות, ומשום שנדרש היה למצות הליכים, בדרך של פנייה מקדימה, עובר להגשת העתירה. לגופה – משום

שכלל אין מדובר בתעמולה. לטענת העותרים, מדובר בתוכנית אומנותית המשודרת באופן קבוע, משך זמן רב; התוכנית מופקת ומשודרת בלא קשר לעותרים, ותוסיף להתקיים, עמם או בלעדיהם; מערכת התוכנית היא זו שהזמינה את ראש הממשלה להשתתף בתוכנית ואין מדובר ביוזמה שלו; מטרתה הדומיננטית של התוכנית – בידור; לא תעמולה.

3. לאחר שהתברר כי הקטע מושא המחלוקת צולם זה מכבר, ביקש יו"ר ועדת הבחירות להעבירו לעיונו. בתום העיון, קבע יו"ר ועדת הבחירות כי דין העתירה להתקבל. תחילה פורט תוכנו של הקטע, ולאחר מכן צוין כי ניתן להיווכח שעל אף שהתוכן מקיים 'תכלית בידורית', הריהו שזור כולו במסרים הנוגעים במישרין לסוגיות המצויות על סדר יומה של המערכת הפוליטית. אמירות אלה, כך נקבע, עשויות להשפיע על הצבעת הבוחר. כמו כן צוין, כי במהלך השיח באותו קטע, הועלו חשבונותיו של ראש הממשלה ברשתות החברתיות השונות, כאשר קיימת הסתברות לא מבוטלת כי הדבר יגרום, לפחות לחלק מן הצופים, לבחור לבקר בהם. עוד נקבע, כי גם הסמיכות למועד הבחירות יש בה כדי להשפיע. כמו כן, ניתן משקל לעובדה שראש הממשלה הוא הפוליטיקאי היחיד שצפוי להופיע עד ליום הבחירות במסגרת התוכנית (הגם שהוצע לאחרים – שסירבו בעבר). צוין עוד, כי בשונה מראיונות לאתרי חדשות, שם נדרשים לעיתים, ראש הממשלה ואחרים, להתראיין, לשם מסירת מידע וכדומה, במקרה זה התכלית הבידורית שבתוכנית, אינה גוברת על תכלית התעמולה העולה מבין השיטין, הגם שבהקשר זה צוין כי מדובר במקרה גבולי. בטרם סיום נקבע עוד, כי הגם שהמשיב 2 לא מיצה הליכים כדבעי, חובה זו אינה נטולת חריגים. בעניין דנן, משעה שאין חולק כי נודע למשיב 2 על התכנון לשדר את התוכנית רק ביום 28.2.2021, לא היה מקום לעמוד בדווקנות על דרישה למיצוי הליכים 'לפי הספר'. ניתן אפוא צו האוסר על שידור הקטע בתוכנית, שבו אמור ראש הממשלה להשתתף, עד לאחר הבחירות.

ההחלטה פורסמה היום לפני הצהריים, והיא מנומקת כראוי.

4. על אף הדחיפות המתבקשת, נוכח הכוונה לשדר את הקטע עוד היום בשעה 21:00, הוגשה העתירה רק דקות ספורות לפני השעה 18:00, באמצעות דואר אלקטרוני. נטען בעתירה, כי ההחלטה לוקה בחוסר סבירות קיצוני, וכי נפלו בה פגמים דיוניים ומשפטיים. העותרים הדגישו, כי הם סבורים ש"יש לדון בעתירה בדחיפות שכן התוכנית נשוא העתירה אמורה להיות משודרת היום בשעה 21:00 ואולם גם אם הדיון בעתירה יתקיים לאחר המועד שנקבע לשידור התוכנית, תהיה לו תרומה משמעותית להבהרת הדין בנוגע לסוגיות עקרוניות בתחום דיני הבחירות, חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת" (ההדגשה במקור – נ' ס').

5. דין העתירה להידחות על הסף, אם מחמת השיהוי שדבק בהגשתה בנסיבות העניין, ואם בהיותה תיאורטית (זאת בנוגע לטענה כי יש לברר את העתירה במבט צופה פני עתיד). כאמור,

החלטת יו"ר ועדת הבחירות פורסמה לפני הצהריים, והעתירה הוגשה כמה וכמה שעות לאחר מכן. נוכח סמיכות הזמנים למועד השידור, התברר מיד עם הגשתה, כי אין מנוס אלא לדחותה. אין ניתן לצפות כי עתירה המוגשת בדד-ליין כה צפוף, כזו שנדרש לברר ולהכריע בה בהליך בזק, בתוך 3 שעות בלבד, תידון כדבעי, לאחר קבלת תגובה וקיום דיון כהלכתו. דין העתירה להידחות אפוא על הסף.

6. אמנם, העותרים טענו כי יש במתן פסק דין בעתירה תועלת לעתיד לבוא, גם לאחר שתחלוף שעת השידור, משום ש"תהיה לו תרומה משמעותית להבהרת הדין בנוגע לסוגיות עקרוניות בתחום דיני הבחירות, חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת". טענה זו – דינה להידחות אף היא. הרבה פעמים נאמר על ידי בית משפט זה, כי בדרך כלל לא יאות להידרש לעתירה תיאורטית, ולא יעניק סעדים שאינם אקטואליים (ראו למשל, בין רבים: בג"ץ 4380/07 ההסתדרות הרפואית בישראל נ' משרד הבריאות, פסקה 7 (30.8.2009)). אם כן, הכלל הנוהג, שאין לחרוג ממנו גם במקרה זה, הוא כי לא ניתן פסק דין, שאין לו השלכה מעשית וקונקרטית. אם יבואו מקרים מעין אלו בעתיד, ותידרש בהם הכרעה משפטית, יתבררו הם אז, בעתם ובזמנם. לא כעת, לא היום.

7. אשר על כן, ולו מן הטעמים שלעיל, העתירה נדחית בזאת.

משלא נתבקשה תגובה, לא נעשה צו להוצאות.

ניתן היום, י"ח באדר התשפ"א (2.3.2021).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

המשנה לנשיאה

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 28/24

העותרת: הליכוד, תנועה לאומית ליברלית

נגד

המשיבים: 1. ח"כ יועז הנדל (תקווה חדשה)
2. היועץ המשפטי לממשלה
3. קבוצת קשת

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרת: עו"ד מיכאל דבורין

החלטה

1. לפניי "עתירה בהולה במעמד צד אחד" למנוע שידור ריאיון עם המשיב 1 הערב בשעה 18:00 בתוכנית "אופירה וברקו" של המשיבה 3 (להלן, בהתאמה: הריאיון והתוכנית). העתירה הוגשה לוועדת הבחירות המרכזית בשעה 15:33, ונטען בה שדבר הריאיון נודע לעותרת "לפני דקות אחדות". העותרת מוסיפה שהתוכנית היא "תוכנית קלילה של ערב שבת"; שמגישיה, אופירה אסייג ואייל ברקוביץ', מתנגדים לעותרת ולעומד בראשה, ראש הממשלה בנימין נתניהו (להלן: נתניהו), "מפרגנים" למרואיינים שתומכים בדעתם ו"תוקפים חזיתית" את אלו שתומכים בנתניהו; שבתוכנית הערב צפויים להופיע שלושה מרואיינים שמתנגדים לנתניהו ולעותרת: המשיב 1, בוגי יעלון וליהיא לפיד (רעייתו של יו"ר רשימת יש עתיד). העותרת טוענת שיש למנוע את שידור הריאיון עם המשיב כפי שמנעתי לפני כמה ימים את השתתפות נתניהו בתוכנית "סטנד-אפ Nation" (תב"כ 26/28 בן מאיר נ' נתניהו (2.3.2021) (להלן: עניין בן מאיר)), ושנסיבות המקרים דומות. לדבריה, העותרת לא פנתה למשיבים בפנייה מוקדמת למיצוי הליכים בשל דוחק הזמן. על יסוד האמור העותרת טוענת ששידור התוכנית אסור לפי סעיף 5 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: החוק).

2. לאחר שעיינתי בעתירה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות על הסף. תחילה אציין שלא צורף לה תצהיר, בניגוד לקבוע בסעיף 2(ג) להוראות הבחירות (דרכי תעמולה) (סדרי הדין

בבקשות (ועררים), התשע"ה–2015. על כן אין לפניי תשתית בהתאם להוראות הדין שתומכת בטענות העותרת. אין מדובר בפגם טכני-פרוצדורלי, שכן בהעדר תצהיר אין לפניי ראיה לכך ש"חרף מאמצים שעשתה – הצליחה העותרת לגלות רק כעת מה יהיה הליינאפ בתוכנית" (סעיף 12 לעתירה). נוסף על כך, נפל בעתירה שיהיו שמונע לברר אותה כראוי. כפי שקבע בית המשפט העליון בדחותו עתירה לבג"ץ על החלטתי בעניין בן מאיר: "אין ניתן לצפות כי עתירה המוגשת בדד-ליין כה צפוף, כזו שנדרש לברר ולהכריע בה בהליך בזק, בתוך 3 שעות בלבד, תידון כדבעי, לאחר קבלת תגובה וקיום דיון כהלכתו" (בג"ץ 1501/21 נתניהו נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע, פסקה 5 (2.3.2021)).

3. למעלה מן הצורך, גם לגוף העניין אין מקום להשוות בין העתירה שלפניי למקרה שנדון בעניין בן מאיר. שם דובר בתוכנית בידור, שלא נטען כי יש בה ערך חדשותי או אקטואלי מיוחד, ושאסורה גם בשל ליווי תעמולת בחירות בתוכנית בידור, לפי סעיף 8 לחוק; ניתנה שם במה למועמד בבחירות בלי לאתגר את עמדותיו; והוא היחיד שהופיע בתוכנית. לעומת זאת, כפי שהעותרת עצמה מציינת, התוכנית שהמשיב 1 אמור להופיע בה היא תוכנית ראיונות. גם אם אינה תוכנית חדשות, היא תוכנית אקטואליה. בכל שבוע מופיעים בה פוליטיקאים ומרואיינים נוספים ממפלגות שונות ומכל קצווי הקשת הפוליטית; העותרת עצמה מנתה בעתירה כמה מהם. המראיינים מעמתים את המרואיינים עם שאלות וטענות נגד. לא נטען שמועמדים מטעם העותרת או אחרים שמזוהים עימה ביקשו להתראיין ונדחו, או שמערכת התוכנית נמנעת מלהציע להם להופיע בתוכנית. אני סבור שנוכח הערך האקטואלי בתוכנית ראיונות והעמידה על גיוון דעות המשתתפים בה, אין מקום לקביעה אפריורית כי תכנית מעין זו היא משום תעמולת בחירות. הבחנה זו צוינה בבירור גם בהחלטתי בעניין בן מאיר, בפסקה 12.

כמובן, גם בתוכנית כמו זו שלפניי יש להקפיד לקיים את הוראות הדין, את החלטות יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית ואת הנחיות הייעוץ המשפטי של הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו ושל המשיבה 3 בעניין השידורים בתקופת מערכת הבחירות.

4. בהינתן המכלול לא מצאתי עילה להורות על מניעת שידור הריאיון. העתירה נדחת אפוא על הסף. משלא התבקשה תגובה, לא אעשה הפעם צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"א באדר התשפ"א (5 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

איסור על מתנות וברכות בתעמולת הבחירות

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 44/24

העותרת: מפלגת העבודה הישראלית

נגד

המשיבה: מפלגת ש"ס התאחדות הספרדים העולמית שומרי תורה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרת: עו"ד עמרי שגב
בשם המשיבה: עו"ד ישראל באך

החלטה

לפניי עתירה להורות למשיבה להסיר פרסומים שונים, כמפורט בעתירה ובנספח לה, שיש בהם ברכות של רבנים לאלה שיצביעו למשיבה בבחירות הקרובות. לטענת העותרת, פרסומים אלה מפירים את האיסור לשדל להצביע בדרך של הבטחה להעניק ברכה, לפי סעיף 122(6) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969 (להלן: חוק הבחירות); ואת האיסור לעשות תעמולת בחירות שקשורה בהענקת מתנות, לפי סעיף 8 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: חוק דרכי תעמולה). לדברי העותרת, לא פנתה למשיבה לשם מיצוי הליכים, בשל דוחק הזמן ומאחר שבמהלך השנים הפרה המשיבה את הדין פעמים רבות.

המשיבה מציינת שאחד הפרסומים הוא סרטון שהופיע בעמוד "פייסבוק" שאינו בשליטתה, ושהורד לבקשתה. אשר ליתר הפרסומים, המשיבה טוענת שהיה על העותרת לפנות אליה לצורך מיצוי הליכים, ולגוף העניין – שהדין אוסר להעניק לאדם מתת ממשית, וכזו לא ניתנה כאן.

לאחר שעיינתי בעתירה, בנספח לה ובתגובה, הגעתי למסקנה שדין העתירה להידחות. סעיף 8 לחוק דרכי תעמולה אוסר תעמולת בחירות שקשורה בהענקת "מתנות". מתנות אלו הן מתת שתכליתה הדומיננטית בעיני הבוחר הסביר היא תעמולה. ככלל, יש לו גם ערך כספי (ראו עמדות השופטים השונים בדנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)). עם

זאת, מתנה אינה חייבת להיות חפצית. היא יכולה להיות למשל בדרך של מתן שירות או הענקת אחרת שיש לה ערך כלשהו לבוחר (תר"ס 94/98 סיעת "ירושלים עכשיו" בדאשות ארנן יקותיאלני נ' מפלגת ש"ס, פ"ד נב(4) 654 (1998) (להלן: עניין ירושלים עכשיו); תב"כ 44/21 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ש"ס – התאחדות הספרדים שומרי תורה (4.4.2019)). ברכה ערטילאית כמו אלו שלפניי אינה מסוג הדברים הללו, ולכן הענקת ברכה כללית לבדה אינה "מתנה" כמשמעותה בסעיף 8 לחוק דרכי תעמולה.

סעיף 122(6) לחוק הבחירות אוסר, בין היתר, לשדל אדם להצביע בעד רשימת מועמדים מסוימת בדרך של "הבטחה להעניק ברכה". תכליתו היא:

"שהבוחרים יכריעו בדעתם בעבור מי יצביעו ובעבור מי לא יצביעו לאחר שישקלו בדעתם באורח חופשי ומושכל מיהו הראוי לדעתם כי יבחרו בו... בדרכו של אותו הלוח מחשבה, תכלית החוק היא למנוע תופעה בלתי ראויה זו, שאנשים יצביעו או יימנעו מהצביע בעבור מפלגה ... בהיותם מושפעים על-ידי שיקולים שאינם ממין העניין או שיקולים בלתי ראויים אחרים" (תב"ס 11/01 פינס-19 נ' סיעת ש"ס, פ"ד נה(3) 168, 171–172 (2001) (להלן: עניין פינס-19)).

המשיבה מדגישה בתשובתה כי אמירות כגון "מי שיפעל בדרך פלונית יישא ברכה", שגורות בלשון מצביעה, וכי אין בהן משום שיקול להצבעה. העותרים לא הניחו לפניי תשתית שלפיה הבוחר הסביר עלול להרגיש כבול לדרך הצבעה מסוימת נוכח הבטחות ערטילאיות, שאינן אישיות ושאינן טעונות התחייבות או רישום, לברכה. משהנטל להוכחת העתירה מוטל על העותרים (עניין פינס-19, בעמ' 173), מצאתי לדחות את העתירה. אעיר שבסרטון שהוסר לבקשת ש"ס, אמר הרב דוד קוק: "מי שלא מצביע ש"ס, שלא יבוא לקבל ממני ברכה". בלי להכריע אם אמירה כזו נכנסת בגדר סעיף 122(6), הרי שכאמור היא הוסרה.

משזו התוצאה לגוף הדברים, אין לי צורך לדון בטענה בדבר מיצוי הליכים. העתירה נדחת אפוא. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ט' בניסן התשפ"א (22 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 51/24

העותרת: רשימת מרצ

נגד

המשיבה: מפלגת ש"ס התאחדות הספרדים העולמית שומרי תורה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד אורי הברמן; עו"ד דרור בן אבי
בשם המשיבה: עו"ד ישראל באך

החלטה

1. העותרת, רשימת מרצ, טוענת שהמשיבה, רשימת ש"ס, מחלקת בקלפי בעיר הרצליה קמעות כתובים שכוללים הבטחה עבור מי שיצביע למפלגת ש"ס (להלן: החפצים). נטען בעתירה כי חלוקת החפצים היא הפרה של סעיף 8 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: חוק דרכי תעמולה), ושל סעיף 122(6) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות), ומשכך התבקשתי להוציא צו מניעה בהתאם לסמכותי בסעיף 17 לחוק דרכי תעמולה. עוד טוענת העותרת כי בשים לב לכך שהמשיבה מחלקת את החפצים חרף החלטות שניתנו בעניינה בהקשר זה בשלוש מערכות הבחירות הקודמות, "מתבקש להשית על המשיבה הוצאות עונשיות". לעתירה צורפו תמונות של החפץ, שעליו תמונת הרב עובדיה יוסף, כמה פסוקים, העתק של "כתב יד קודשו של מרן" והכיתוב "למען ירבו ימיכם וימי בניכם".

2. המשיבה טוענת בתגובתה כי בניגוד להחלטות שניתנו בעניינה במערכות הבחירות הקודמות, הפעם סמלה ושמה אינם מופיעים על החפצים; כי אין לחפצים ערך כלכלי בפני עצמם; וכי הם מחולקים לכל דורש, ללא התניה בהצבעה וללא הבטחה. משכך, נטען, אין מקום לקבל את העתירה.

3. לאחר שעיינתי בעתירה, בנספחיה ובתשובה לה, באתי למסקנה שדינה להתקבל. סעיף 8 לחוק דרכי תעמולה קובע: "לא תהא תעמולת בחירות קשורה במתן מתנות". השאלה מתי הענקת חפץ היא בבחינת "מתנה" לפי חוק דרכי תעמולה, הוכרעה בהרכב מורחב

של בית המשפט העליון בעניין שרלי הבדו (דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)). נקבע כי יש לבחון את ערכה של המתנה בעיני הבוחר הסביר, ואם בעיני התכלית הדומיננטית של הענקת החפץ חורגת מ"מדיום לקליטת המסר התעמולתי" – הוא יבוא בגדר מתנה (שם, בפסקה 18 לפסק הדין של הנשיאה מ' נאור). במערכות הבחירות האחרונות נתנו יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית החלטות בעניין חלוקת מתנות בידי המשיבה: בתב"כ 66/21 מפלגת מרצ נ' ש"ס – התאחדות הספרים שומרי תורה (9.4.2019) נבחנה חלוקת נרות שבת בתוך קופסה שנשאה את לוגו הרשימה ואותיותיה – ונקבע כי המשיבה הפרה את הוראות הדין (ראו גם תב"כ 67/22 רשימת המחנה הדמוקרטי נ' מפלגת ש"ס (23.9.2019)). בתב"כ 47/23 רשימת העבודה-גשר-מרצ נ' ש"ס התאחדות הספרדים העולמית שומרי תורה (2.3.2020) נבחנה חלוקת קופסה שעליה תמונת הרב עובדיה יוסף והכיתובים "מדינה יהודית" ו"ש"ס", שני נרות שבת וקמע שעליו תמונת הרב עובדיה יוסף וכמה פסוקים. נקבע כי די בכך שהחפץ חולק ביום הבחירות ומופיעות עליו האותיות ש"ס בליווי לוגו המפלגה, ולצידן תמונות הרב עובדיה יוסף, כדי להורות למשיבה לחדול מחלוקתו.

4. המשיבה טוענת כאמור שבניגוד למקרים הקודמים, הרי שבחפצים נושא העתירה אין אזכור למפלגת ש"ס, וכי הם מחולקים למצביעים ללא שיוך פוליטי. לא מצאתי כי בטענותיה אלו יש כדי לשנות מן המסקנה שלפיה מדובר במתנה לפי חוק דרכי תעמולה. החפצים מחולקים ביום הבחירות מחוץ לקלפיות בידי אנשיה של המשיבה. מדובר בחפצים מעוצבים אשר כוללים את תמונתו של הרב עובדיה יוסף – מייסד המשיבה ומי שהיה הראש הרוחני שלה שנים רבות – העתק מכתב ידו ופסוקים שונים. החפצים אמורים להקנות "שמירה" מטעמו על מחזיקיהם, כלומר יש להם ערך רוחני של ממש בעיני המקבלים אותם. לכן אני סבור כי מדובר בחפץ שעיקר שימושו אינו תעמולת בחירות (בשונה מכפתורים, מדבקות וכובעים), ושיש לו ערך אחר בעיני הבוחר הסביר. מזאת נובע שהופרו הוראת סעיף 8 לחוק דרכי תעמולה. משכך, יש להורות למשיבה לחדול מייד מחלוקת החפצים נושא העתירה. לאור מסקנתי זו אין צורך להכריע אם לפנינו "קמע" לפי סעיף 122(6) לחוק הבחירות.

5. העתירה מתקבלת אפוא. מוצא בזאת צו מניעה למניעת המשך חלוקת החפצים. המשיבה תישא בהוצאות העותרת בסך 3,000 ש"ח.

ניתנה היום, י' בניסן התשפ"א (23 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

שלטי חוצות

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 24/24

העותרת: חוצות זהב בע"מ

נגד

המשיבה: סיעת יש עתיד

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד יורם מושקט; עו"ד אוריין אשכולי

בשם המשיבה: עו"ד עודד גזית

בשם המבקשת להצטרף: עו"ד חיים בן יעקב

החלטה

1. העותרת, "משווקת פרסום" כהגדרת המונח בסעיף 10ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק), טוענת בעתירה שלפניי שהמשיבה פרסמה שלטי תעמולה בניגוד להוראות החוק. לפי הנטען, המשיבה תלתה שלטי בד מסוג ברזנט, שמשונית (PVC) או בד אחר, ועליהם תעמולת בחירות מטעמה, או שחיברה שלטים מטעמה לשלטים קיימים. היא תלתה אותם על גשר בכביש 4 כ-500 מטר לפני מחלף בר-אילן ובגשר פז בחיפה. אלה הוסרו, אולם לאחר מכן נתלו שלטי תעמולה של העותרת על גשר בתל אביב שמוביל מרחוב יגאל אלון לקניון "עזריאלי"; בתל אביב על גשר ההלכה; בכביש 4 במחלף יבנה; בכביש 2 בצומת גלילות; על תמרורים שמצביעים לכיוון הערים כפר סבא והוד השרון; ובגשר בר-אילן. העותרת סבורה שמדובר בהפרת כמה הוראות בחוק:

א. שימוש בנכסי ציבור לצורך תעמולת בחירות, בניגוד לסעיף 2א לחוק, שכן הגשרים הם בבעלות רשויות או תאגידים ממשלתיים;

ב. "תעמולת בחירות באמצעות הדבקה [או] התקנה ... על מבנים או גדרות או על ... שטחים אחרים המיועדים לציבור שילך או שישע בהם", בניגוד לסעיף 9 לחוק;

ג. תליית מודעות בגודל שעולה על המותר לפי סעיף 10א(1) לחוק;

ד. תליית שילוט חוצות בלי הודעה מוקדמת למבקר המדינה, בניגוד לסעיף 10ב לחוק.

למעלה מהנדרש, העותרת מציינת שמדובר גם בהפרת חוק הדרכים (שילוט), התשכ"ו–1966 (להלן: חוק הדרכים).

לשלמות התמונה אציין שהעותרת עתרה לאחרונה בטענות דומות כלפי המשיבה ושתי רשימות מועמדים נוספות. דחיתי את עתירתה בשל העדר פנייה מוקדמת למשיבות (תב"כ 23/24 חוצות זהב בע"מ נ' סיעת יש עתיד (17.2.2021)). העותרת פנתה כנדרש. שתי הרשימות האחרות הסירו את שלטיהן. המשיבה הסירה את שלטיה אולם, כאמור, נטען שתלתה חדשים. בשל כל האמור התבקשתי להורות למשיבה להסיר את השלטים האמורים ולאסור עליה לתלות שלטים בהפרת הדינים האמורים.

2. בתגובתה טוענת המשיבה שהסירה את השלטים נושא העתירה. על דרך העיקרון נטען כי רוב השלטים אינם קבועים, אלא נתלים בתחילת היום ומוסרים בסופו; פעילי שטח עומדים לידם והשלטים הם חלק מפעילות תעמולה סמוכה; ולכן מדובר בשימוש מותר בשלטים במהלך הרגיל של מערכת הבחירות. המשיבה מוסיפה שאם הייתה הפרה של הדין, למשל לגבי השלטים שנתלו על התמרורים לכיוון הערים כפר סבא והוד השרון, השלטים הוסרו עם היוודע הדבר. עוד נטען שהרשויות המקומיות אינן פועלות נגד המשיבה בקשר לשלטים, ומכאן משתמע שהפעילות מותרת; ואילו העותרת עתרה רק נגד המשיבה, וכך תיווצר אכיפה בררנית נגדה.

3. לאחר שעיינתי בעתירה, בתגובה ובנספחיהן, הגעתי למסקנה שדין העתירה להידחות. המשיבה הסירה את השלטים מושא העתירה. על כן אין עוד עילה לתת צו לגביהם. אשר לטענות בעניין דיווח למבקר המדינה לפי סעיף 10ב לחוק, השילוט מושא העתירה אינו "במיתקן פרסום חוצות", ועל כן סעיף זה אינו חל עליו. נוסף על כך, חובת הדיווח חלה על "משווק פרסום", דוגמת העותרת, ולא על רשימת מועמדים, כמו המשיבה (סעיף 10ב(ג) לחוק). לכן אין ממש בטענות אלו. אשר לחוק הדרכים, אין לי סמכות לדון בטענות בדבר הפרתו בהקשר שלפניי (השוו סעיף 10(א)(1) לחוק).

עם זאת, מתגובת המשיבה עולה שהיא סבורה שמותר להציב שלטים בלי הגבלה כל עוד הם יוסרו בסוף היום או הפעילות. נראה שהיא מתכוונת להמשיך בכך. סברה זו בטעות יסודה. כדי להעמיד דברים על דיוקם ולמנוע הפרות דומות בעתיד, מצאתי להרחיב בעניין.

4. סעיף 9(ב) לחוק קובע הוראה כללית בדבר פרסום תעמולת בחירות במרחב הציבורי: "לא תהיה תעמולת בחירות באמצעות הדבקה, התקנה, כתיבה, צביעה או זריקת אור על מבנים או גדרות או על כבישים, מדרכות או שטחים אחרים המיועדים לציבור שילך או שישע בהם". החוק קובע כמה חריגים להוראה זו. סעיף 10(א) עניינו פרסום מודעה מודפסת על לוח מודעות שרשות מקומית ייעדה; סעיף 10(א) דן בפרסום מודעות על

דירת מגורים או על מבנה שמשמש מפלגה או רשימת מועמדים; סעיף 10ב מסדיר פרסום מודעה במתקן פרסום חוצות. חריגים אלו אינם חלים כאן, ולכן אין צורך להרחיב בהם.

5. סעיף 9 לחוק אוסר כמה פעולות של תעמולת בחירות: "הדבקה, התקנה, כתיבה, צביעה או זריקת אור". הוא מגביל את האיסור לשטחים מסוימים: ראשית, "מבנים או גדרות"; שנית, "כבישים, מדרכות או שטחים אחרים המיועדים לציבור שילך או שישע בהם" (ר"ע 156/85 פינקר נ' מדינת ישראל, פ"ד לט(1) 473, 474 (1985)).

6. כאמור, סעיף 9 אוסר "התקנה" של תעמולת בחירות בשטחים שמנויים בו. דומה שהמשיבה מפרשת זאת "התקנת קבע". אין בידי לקבל פרשנות זו. כידוע, את החוק יש לפרש תחילה לפי המשמעות שמילותיו נושאות, ואם יש כמה משמעויות כאלו – בוחרים בזו שמגשימה הגשמה מיטבית את תכליתו הסובייקטיבית ואת תכליתו האובייקטיבית (ע"א 8622/07 דוטמן נ' מע"צ – החברה הלאומית לדרכים בע"מ, פסקה 34 (14.5.2012)).

התקנה, לענייננו, היא "עשיית דבר, הכנה, קביעה" או "סדור מתקן לצורך הפעלתו" (מלון אבן-שושן כרך שני 459 (משה אזר עורך ראשי 2003)). התקין, לענייננו, הוא מי ש"הכין, הכשיר, סדר" (מלון אבן-שושן כרך ששי 2034 (משה אזר עורך ראשי 2003)). הגדרות אלו מצביעות על מעשים קבועים, אולם גם על כאלה שאינם בהכרח קבועים, כמו הכנה, הכשרה וסידור. כך, למשל, הביטוי "להתקין סעודה" אינו עוסק בהכנת דבר שישאר קבוע, כנראה אפילו לא למשך יום. יוצא ש"התקנה" עשויה לסבול את המובנים "התקנת קבע" ו"התקנת ארעי". יש לעבור לבחון את תכליות הסעיף.

האיסור שבסעיף 9 והחריגים לו נועדו להגשים שתי תכליות עיקריות: שמירה על חזות המרחב הציבורי ועל ניקיונו (תר"ם 23/89 סיעת הליכוד – ח"פה נ' סיעת המערך – ח"פה (22.2.1989)) ושמירה על שוויון בין המתמודדים בבחירות (תר"ם 60/03 שינוי – מפלגת המרכז נ' דוקורסקי (12.10.2003)). במקרים מסוימים האיסור משיג גם תכליות שעניינן בטיחות (ראו גם סעיף 10(א1)(2) לחוק (אפשר להגביל פרסום מודעות על דירת מגורים ועל בניין מפלגה או רשימת מועמדים לשם הבטחת בטיחות הציבור)): ראשית, בטיחות של המשתמשים בדרכים, לבל יסיטו נהגים והולכי רגל את מבטם אל עבר שלטים מושכי עין; שנית, בטיחות של עוברי דרך, שלא ייפלו עליהם שלטים שהותקנו שלא כראוי; שלישית, בטיחות של מתקיני תעמולת הבחירות, שמא יתלו אותה במקומות מסוכנים.

תכליות אלו מתקיימות גם בתעמולת בחירות שהתקנתה זמנית. היא עלולה לפגוע בחזות המרחב הציבורי. נוסף על כך, שלט זמני עלול להישאר באזור, ויהיה צורך לנקות את המקום. גם תעמולה זמנית מושכת את העין, ואולי דווקא החידוש בה יסיט במידה רבה יותר את תשומת הלב של עוברי הדרך הקבועים. הסכנות לבטיחות עוברי הדרך נכונות במיוחד בשלטים זמניים, שהתקנתם לא בהכרח יציבה כהתקנת שילוט קבוע. התקנת שלט במקום שאינו מוסדר לכך, יש בה סכנות רבות יותר למתקינים. אשר לשוויון בין המתמודדים, גם הצבה זמנית דורשת משאבים, ודווקא הפעילות של המשיבה – הצבת

שלטים זמניים יום אחר יום במקומות רבים – דורשת משאבים רבים לצורך השגת שלטים ואמצעי התקנה, הסעת פעילים ותשלום משכורתם ועוד. רשימות קטנות שהממון אינו בכיסן, אינן מסוגלות לקיים פעילות מסוג זה, והגבלת תתרום לשוויון בין הרשימות.

לצד התכליות המיוחדות של האיסור קיימת תכלית כללית של חופש הביטוי הפוליטי (בג"ץ 10203/03 "המפקד הלאומי" בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד סב(4) 715 (2008)). פרשנות מצמצמת ל"התקנה", כזו שתראה במונח רק "התקנת קבע", ודאי תאפשר ביטויים רבים יותר. אולם צמצום ההיקף של חופש הביטוי הפוליטי כאן יפגע רק בשוליו. אין איסור על ביטויים פוליטיים בשל תוכנם, בשל זהות אומנם וכדומה. מותר לפרסם תעמולת בחירות במרחב הציבורי בתנאים שנקבעו בחוק, ולא קשה לעמוד בהם (בהמשך אבהיר היבט נוסף של תנאי ההתקנה שיש בו כדי לצמצם את הפגיעה בחופש הביטוי הפוליטי). נוסף על כך, בטיחות, חזות המרחב הציבורי ושוויון בין מועמדים אף הם מביעים תכליות כלליות: בהתאמה, הזכויות לחיים ולשלמות הגוף, איכות הסביבה ושוויון.

תוצאת המהלך הפרשני היא אפוא שאת "התקנה" בסעיף 9 לחוק יש לפרש כך שהיא הן התקנת קבע, הן התקנת ארעי. הצבת שלט וקיבועו בדרכים שתוארו בעתירה, למשל בקשירה למבנה, לגשר או לעמוד, נכללים בהגדרה זו. זאת גם אם מדובר בהתקנה זמנית.

7. אחת הטענות של המשיבה מתקשרת להיבט אחר של המילה התקנה. המשיבה ציינה שפעיליה ניצבים ליד השלטים נושא העתירה, עדות לכך שמדובר במעשה ארעי. בצד הקביעה שהתיבה התקנה מתייחסת גם להתקנת ארעי, איני רואה להידרש למקרים קונקרטיים שאינם נדרשים להכרעה. עם זאת, בשל החשיבות של חופש הביטוי הפוליטי מצאתי להבהיר שהנפת שלט בידי אדם אינה נחשבת ל"התקנה" (או ל"הדבקה") לצורך סעיף 9 האמור. מתמודדים בבחירות ופעילים מטעמים רשאים לעמוד במרחב הציבורי ולהניף שלטי תעמולה שלא היו ניצבים בלי החזקה זו, גם למשך זמן רב (וכמובן מותר שאנשים שונים יתחלפו בהנפת השלט), כל עוד אין איסור על כך לפי דין אחר.

8. סוגיה אחרת שהעותרת טענה לה, נוגעת לשימוש בנכסי הציבור בניגוד לסעיף 2א לחוק. סעיף 9 חל הן נכסי ציבור, הן על נכסים שאינם כאלה (ראו החלטתו של יושב ראש ועדת הבחירות האזורית חיפה, סגן הנשיא י' כהן, בתר"ס 62/21 כסלו ספקטור נ' שורקי, פסקה 11 (29.7.2018)). מכאן שאין צורך להידרש לטיעון בהקשר זה.

9. לפני סיום אעיר שתי הערות קצרות. ראשית, המשיבה ביקשה ללמוד על כך שלא הפרה את הדין, מהעדר אכיפה כלפיה מצד הרשויות המקומיות. לא ירדתי לסוף דעתה. הגורמים העיקריים שנתונות להם סמכויות לבירור הפרת דיני תעמולת הבחירות, הם יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית ולצידו יושבי ראש ועדות הבחירות האזוריות (סעיפים 17ב–17ד לחוק). לכן להעדר אכיפה מצד גורם אחר אין משקל רב בשאלות אלו.

שנית, המשיבה הצביעה על כך שלעותרת, בתור חברה לשילוט חוצות, יש עניין במניעת שלטים שלא יתפרסמו באמצעותה. גם אם כך הוא, אין זו סיבה להתעלם מהפרה אפשרית של הדין.

10. לאחר שהוגשה תשובת המשיבה, הגיעה אליי בקשה מטעם חברת מרקעים שילוט חוצות בע"מ להצטרף לעתירה. עיקר טענתה הוא ששלטי תעמולה מטעם המשיבה נתלו על שלטי פרסומת של המבקשת. אף שהם הוסרו, היא עתרה להורות למשיבה להסיר שלטים כאלה ולהימנע מתלייתם בעתיד. דין בקשת ההצטרפות להידחות. בניגוד לעותרת, המבקשת אינה טוענת להפרות חוזרות ונשנות. לגוף העניין אין בבקשה טענות חדשות או סוגיות שיסייעו להכרעה. גם טיב העניינים שונה: טענה על הפרת דיני התעמולה בשטחים ציבוריים (בעתירה) מול טענה לפגיעה ברכוש פרטי במהותו (בבקשה). מאחר שטענות המבקשת לא יסייעו להכריע בעתירה, אין מקום לצרף אותה להליך שלפניי.

11. העתירה נדחית אפוא לגבי נסיבות המקרה הנדון. מובהר שאיסור התקנת תעמולת בחירות שבסעיף 9 לחוק עניינו הן התקנת קבע, הן התקנת ארעי. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ח באדר התשפ"א (2 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
 لجنة الانتخابات المركزية
 The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelmann
 Supreme Court of Israel
 Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
 المحكمة العليا
 رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
 בית המשפט העליון
 יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 34/24
תב"כ 37/24

העותרת בתב"כ 34/24 : חוצות זהב בע"מ
 העותרת בתב"כ 37/24 : מרקעים שילוט חוצות בע"מ

נגד

המשיבות בתב"כ 34/24 :
 1. סיעת "יש עתיד"
 2. רשימת "תקווה חדשה – אחדות לישראל"
 3. תנועת הליכוד
 4. רשימת הציונות הדתית

המשיבה בתב"כ 37/24 : סיעת יש עתיד

עתירות לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת בתב"כ 34/24 : עו"ד יורם מושקט ; עו"ד אוריין אשכולי
 בשם העותרת בתב"כ 37/24 : עו"ד חיים בן יעקב
 בשם המשיבה 1 בתב"כ 34/24 : (המשיבה 1 בתב"כ 34/24)
 בשם המשיבה 2 בתב"כ 34/24 : עו"ד עמחי ויינברגר ; עו"ד עדי סדינסקי לוי ; עו"ד ירדן כחלון
 בשם המשיבה 3 בתב"כ 34/24 : עו"ד אבי הלוי
 בשם המשיבה 4 בתב"כ 34/24 : אלי שמואליאן
 בשם היועץ המשפטי לממשלה : עו"ד יונתן ציון מוזס ; עו"ד יעל קולודני
 בשם סיעת מרצ : עו"ד אורי הברמן ; עו"ד דרור בן אבי
 בשם רשימת ימינה : עו"ד אפרת איצקוביץ

החלטה

רקע

1. העתירות שלפניי עניינן הכללים בדבר פרסום שלטי תעמולת בחירות במרחב הציבורי, לפי סעיף 9(ב) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן : החוק). העתירות הוגשו בהמשך להחלטתי בתב"כ 24/24 חוצות זהב בע"מ נ' סיעת יש עתיד (2.3.2021) (להלן : עניין התקנת ארעי).

2. אעמוד תחילה על הרקע לדברים. העותרת בתב"כ 34/24 (להלן: חוצות זהב) היא "משווקת פרסום" כהגדרת המונח בסעיף 10ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק). היא עתרה נגד המשיבות 1-2 וסיעת ימינה בראשות נפתלי בנט (להלן בהתאמה: יש עתיד, תקווה חדשה וימינה) על שפרסמו שלטי תעמולת חוצות במקומות אסורים. דחיתי את העתירה משום שהוגשה בלא מיצוי הליכים כנדרש (תב"כ 23/24 חוצות זהב בע"מ נ' סיעת יש עתיד (17.2.2021)).

שבוע לאחר מכן הוגשה העתירה בעניין התקנת ארעי. לאחר פנייה מוקדמת שנשאה פרי לתקווה חדשה וימינה, עתרה חוצות זהב רק נגד יש עתיד. היא טענה שזו תלתה שלטי בד שונים ועליהם תעמולת בחירות מטעמה, או שחיברה שלטים מטעמה לשלטים קיימים, על גבי גשרים ותמרורים; ושמדובר בהפרת הוראות שונות בחוק. יש עתיד השיבה, בתמצית, ששלטים מסוג זה הם חלק מפעילות תעמולה במקום: הם נתלים בתחילת יום פעילות ומוסרים בסופו, ופעילי שטח עומדים לידם. לכן, לטעמה, לא היה מדובר בהפרת החוק.

בהחלטתי נדרשתי לטענות על הפרת סעיף 9(ב) לחוק. לפי סעיף זה, בין היתר, "לא תהיה תעמולת בחירות באמצעות ... התקנה... על מבנים או גדרות או על כבישים, מדרכות או שטחים אחרים המיועדים לציבור שילך או שישע בהם". מצאתי שלשון הסעיף, "התקנה", עשויה לסבול הן התקנת קבע, הן התקנת ארעי. תכליות הסעיף: שמירה על חזות המרחב הציבורי ועל ניקיונו; שוויון בין המתמודדים בבחירות; ובטיחות המשתמשים בדרכים, עוברי הדרך ומתקיני תעמולת הבחירות – כולן מתקיימות גם בהתקנת ארעי. התכלית הכללית של חופש הביטוי הפוליטי, קבעתי, נפגעת רק בשוליה אם מכירים גם בהתקנת ארעי לעניין זה. וכך סיכמתי:

"תוצאת המהלך הפרשני היא אפוא שאת 'התקנה' בסעיף 9 לחוק יש לפרש כך שהיא הן התקנת קבע, הן התקנת ארעי. הצבת שלט וקיבועו בדרכים שתוארו בעתירה, למשל בקשירה למבנה, לגשר או לעמוד, נכללים בהגדרה זו. זאת גם אם מדובר בהתקנה זמנית" (בפסקה 6).

לצד זאת, הבהרתי בנוגע להנפת שלטים:

"הנפת שלט בידי אדם אינה נחשבת ל'התקנה' ... לצורך סעיף 9 האמור. מתמודדים בבחירות ופעילים מטעמים רשאים לעמוד במרחב הציבורי ולהניף שלטי תעמולה שלא היו ניצבים בלי החזקה זו, גם למשך זמן רב (וכמובן מותר שאנשים שונים יתחלפו בהנפת השלט), כל עוד אין איסור על כך לפי דין אחר" (בפסקה 7).

כל זאת – מבחינה עקרונית. את העתירה הקונקרטית בעניין התקנת ארעי דחיתי מפני שהשלטים שם כבר הוסרו.

לאחר מכן הגישה חוצות זהב בקשה לפי פקודת בזיון בית משפט נגד יש עתיד ותקווה חדשה. דחיתי אותה מאחר שלא ניתן צו בעתירה העיקרית, והואיל ולא נוהל הליך נגד תקווה חדשה באותה עתירה (תב"כ 24/24 חוצות זהב בע"מ נ' סיעת יש עתיד (8.3.2021)).

טענות הצדדים

3. בעקבות כל אלו הוגשו העתירות שלפניי. חוצות זהב טוענת בתב"כ 34/24 שרשימות מתמודדים שונות ממשיכות לתלות שלטים בניגוד להחלטתי בעניין התקנת ארעי. לדבריה, יש עתיד ותקווה חדשה מפירות הפרות שיטתיות, חוזרות ונשנות של ההחלטה; ולגבי המשיבות 3 ו-4 לעתירתה (להלן בהתאמה: הליכוד והציונות הדתית) צורפו תמונות של הפרה אחת או שתיים, בהתאמה. מדובר בתליית שלטי בד על גשרים בכבישים מרכזיים ברחבי הארץ.

העותרת בתב"כ 37/24 (להלן: מרקעים), גם היא "משווקת פרסום", טוענת שיש עתיד תולה שלטים רבים בניגוד להחלטתי בעניין התקנת ארעי: על גדרות, על שלט פרסום של מרקעים ועל גשרים. אציין שמרקעים ביקשה להצטרף לעניין התקנת ארעי בשלב מתקדם של ההליך. דחיתי את בקשתה, משום שהיה מדובר בטענות שונות מאלו של חוצות זהב (שם, בפסקה 10).

בשל הדמיון בנושאי העתירות הוריתי ביום 11.3.2021 על איחוד הדיון בהן.

4. יש עתיד טוענת בתגובתה שהשלטים נושא העתירות הוסרו עוד לפני הגשתן. בסוגיה העקרונית שהיא מבקשת להעלות – חוקיות התקנות שלטים לפרק זמן קצר בנוכחות פעילים – היא מציינת שמאז מאי 2020 מקיימים פעיליה פעילות מחאה על גשרים, שנובעת מאילוצי מגבלות מגפת הקורונה. מוקד הפעילות, לפי יש עתיד, הוא התייצבות של אדם למשך עד שלוש שעות, ואילו השלטים רק נלווים לה; את השלט "מאבטחים" באמצעות אזיקונים לבל ייפול על הכביש, ומסירים בתום הפעילות. במצב כזה, נטען, אין תחולה למגבלות סעיף 9(ב) לחוק, וכך נובע גם מחופש ההפגנה. עוד נטען שחוצות זהב ומרקעים פועלות בחוסר תום לב ובהפליה, משום שהן עותרות רק נגד יש עתיד, שסירבה להשתמש בתשלום במתקניהן.

תקווה חדשה טוענת שלאחר ההחלטה בעניין התקנת ארעי היא מורה לפעיליה להחזיק בשלטים, ושולחת נציגים כדי לוודא שמקיימים את החלטתי. לשיטתה, התמונות שחוצות זהב צירפה אינן מראות אחרת, ולכן לא הוכחו הטענות בעתירה. יתר על כן, תקווה חדשה סבורה שהחלטתי בעניין התקנת ארעי פוגעת בחופש הביטוי הפוליטי פגיעה לא מידתית: אין לאסור תלייה ארעית של שלטים שנלווית לפעילות תעמולה נרחבת של פעילים לידה.

הליכוד טוען שהוצגה ראיה על הפרה אחת בלבד שלו, אולם ראיה זו לא צורפה לפנייה המוקדמת אליו. הוא מוסיף שבביקור במקום לא נמצא השלט שנזכר בעתירה. עוד נטען שהעותרת מבקשת סעד כוללני.

הציונות הדתית טוענת שהטענות כלפיה עניינן שלטים זמניים. פעיליה מניפים אותם, עומדים לידם ומקפלים אותם בתום הפעילות – וכנראה גם אלה נושא העתירה הונפו בידי פעילים.

5. יש עתיד ותקווה חדשה ביקשו לצרף את היועץ המשפטי לממשלה (להלן: היועץ) להליך בשל השפעות הרוחב של הסוגיה. ביקשתי לקבל את עמדתו, והרשיתי גם ליתר הסיעות שמיוצגות בכנסת היוצאת להביע את עמדתן. את אלו אפרט בקצרה.

בתגובתו תומך היועץ בהחלטה בעניין התקנת ארעי על נימוקיה. לגישתו, הפגיעה שטמונה בה בחופש הביטוי הפוליטי – קטנה. סיעת מרצ טוענת שבעתירה מבוקש סעד כוללני, ושקיים סעד חלופי בדמות אכיפה בידי הרשויות המקומיות של דיני השילוט (לפי סעיף 246 לפקודת העיריות [נוסח חדש]). סיעת ימינה מצטרפת לעמדת תקווה חדשה.

דיון והכרעה

6. לאחר שעיינתי בעתירות, בתגובות ובנספחיהן, באתי למסקנה שדין העתירות להידחות. תחילה אסיר מעל הדרך סוגיית משנה.

אשר להצעת מרצ בעניין סעד חלופי של אכיפה בידי הרשויות המקומיות, אפנה להערתו בעניין התקנת ארעי בנוגע לאכיפה בידיהן: "הגורמים העיקריים שנתונות להם סמכויות לבירור הפרת דיני תעמולת הבחירות, הם יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית ולצידו יושבי ראש ועדות הבחירות האזוריות" (שם, בפסקה 9). לכן אין בידי לקבל את טענת הסעד החלופי. יתר על כן, העברת האכיפה לרשויות המקומיות עשויה אומנם לייעל את האכיפה ברשויות פעלתניות. אולם היא עלולה להביא לאכיפה בררנית בין רשויות ולפרשנויות משתנות ביניהן בנוגע לתנאים לתלות שלטים (ראו גם הנחיית היועץ המשפטי לממשלה 1.1912 "תחולת חוקי עזר של רשויות מקומיות על תעמולת בחירות ועל שלטים ומודעות בעלי מסר פוליטי" (1.2021)). בשל עקרון השוויון בבחירות עדיף להשאיר את ההכרעה העקרונית בסוגיה בידי יושבי ראש ועדות הבחירות. מובן שאין בכך כדי לגרוע מסמכויות הרשויות המקומיות אם יחליטו להפעילן. דומה שאין עושות זאת במקומות נושא העתירות שלפניי, ולא – לא היו אלו מוגשות.

7. מכאן – לטענות העקרוניות בעתירות. נותרתי בעמדתי העקרונית שלפיה סעיף 9(ב) לחוק אוסר גם התקנת ארעי שלטים. כך נובע מלשון החוק ומתכליותיו:

"[תעמולת בחירות שהתקנתה זמנית... עלולה לפגוע בחזות המרחב הציבורי. נוסף על כך, שלט זמני עלול להישאר באזור, ויהיה צורך לנקות את המקום. גם תעמולה זמנית מושכת את העין, ואולי דווקא החידוש בה יסיט במידה רבה יותר את תשומת הלב של עוברי הדרך הקבועים. הסכנות לבטיחות עוברי הדרך נכונות במיוחד בשלטים זמניים, שהתקנתם לא בהכרח יציבה כהתקנת שילוט קבוע. התקנת שלט במקום שאינו מוסדר לכך, יש בה סכנות רבות יותר למתקני. אשר לשוויון בין המתמודדים, גם הצבה זמנית דורשת משאבים, ודווקא הפעילות של המשיבה

– הצבת שלטים זמניים יום אחר יום במקומות רבים – דורשת משאבים רבים לצורך השגת שלטים ואמצעי התקנה, הסעת פעילים ותשלום משכורתם ועוד. רשימות קטנות שהממון אינו בכיסן, אינן מסוגלות לקיים פעילות מסוג זה, והגבלת תתרום לשוויון בין הרשימות" (עניין התקנת ארעי, בפסקה 6).

על כך יש להוסיף שתליית שלט על גבי גשר מעל לכביש סואן, וכך נטען בנוגע לרוב השלטים לפניי, מגדילה את הסיכון להסטת תשומת הלב של נהגים רבים (ראו גם מסמכים שהיועץ הפנה אליהם בתגובתו: מכתב מהשופטת דורית ביניש, יושבת-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השבע-עשרה, לבאי-כוח הרשימות המתמודדות לכנסת ה-17, בעניין תעמולת בחוצות (26.2.2006) ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השבע-עשרה החלטות והנחיות 90 (2006); "סיכום ולקחים מהבחירות לכנסת השבע-עשרה" ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השבע-עשרה החלטות והנחיות 271, 287–289 (2006)). יתר על כן, היתר לתלייה יומית עלול להפוך את סעיף 9(ב) לאות מתה באותו מקום: רשימת מועמדים תדאג לתלות שלט במקום אסור בכל יום ולהסירו בלילה (או ההפך), וכך תרוויח חשיפה מרבית בשעות מתאימות לצד עקיפה של מגבלת ההתקנה הקבועה. עקיפה זו זמינה בעיקר לרשימה בעלת אמצעים לדאוג לתלייה ולהסרה בכל יום, וכך ייפגע גם השוויון בין הרשימות שמתמודדות בבחירות. מנגד, כאמור, הנפת שלטים אינה אסורה לפי סעיף 9(ב) לחוק.

8. לצד זאת, בעקבות טענות יש עתיד ותקווה חדשה (שימינה הצטרפה אליה) מצאתי לחדד נושאים שעלו בהחלטתי בעניין התקנת ארעי. בהחלטה נקבע כאמור כי הנפת שלט בידי אדם אינה נחשבת ל"התקנה", אולם לא הייתה התייחסות למכלול המצבים שבהם אין תחולה להוראות סעיף 9(ב) לחוק. במקרה שלפניי מתייחסות הרשימות למופעים נוספים של הזכויות לחופש הביטוי הפוליטי ולחופש ההפגנה, ובכלל אלה לפעילות מוגבלת בזמן שבה השלט נלווה להפגנת פעילים ונתלה רק למשך פרק זמן מוגבל זה. כך למשל יש עתיד מציינת כי אין לאסור על אבטחת שלט באזיקון לשעה או שעתיים במהלך פעילות מחאה שמתקיימת על גשר.

בהקשר אחרון זה אני מבקש להוסיף כי אין חולק על החשיבות הקרדינלית שנודעת לחופש המחאה ולחופש הביטוי הפוליטי. זה האחרון "קשור ב'קשר ענייני הדוק לכבוד האדם' ונכלל אף בזכות החוקתית לכבוד האדם" (רע"פ 5991/13 סגל נ' מדינת ישראל, פסקה 33 לחוות הדעת של הנשיאה (בדימ') מ' נאור (2.11.2017) (להלן: עניין סגל)). ענייננו בזכות אדם בסיסית ותנאי הכרחי לקיום משטר דמוקרטי – ובעיקר לקיום בחירות חופשיות, שנשמכות על החלפת רעיונות בין המצביעים לבין עצמם ובין הרשימות למצביעים:

"הביטוי הפוליטי מצוי בגרעינה של הזכות לחופש הביטוי והוא מקיים במידה הרבה ביותר את הטעמים המונחים בבסיסה של הזכות האמורה. חופש הביטוי הפוליטי מהווה תנאי חיוני לקיומו

ולתפתחותו של המשטר הדמוקרטי אשר מצידו בא להבטיח זכויות יסוד אחרות. הוא מאפשר החלפת דעות בין בני הציבור ובכך מאפשר להם לגבש את עמדתם בנושאים העומדים על סדר היום הציבורי. חופש הביטוי הפוליטי מהווה גם כלי להגשמת העצמית של הפרט ולגיבוש השקפת עולמו. באמצעות חופש הביטוי בכלל, וחופש הביטוי הפוליטי בפרט, יכול היחיד לגבש דעה עצמאית, להוציא לאור את האמת שבה הוא מאמין, לשכנע ולהשתכנע, וכן להיות מעורב ולהשפיע על ענייניה של החברה שבה הוא חי" (בג"ץ 10203/03 "המפקד הלאומי" בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד סב(4) 715, 808 (2008)).

"הביטוי הפוליטי הוא אמצעי למימוש חירותו וסגולותיו של הפרט וגלום בו ערך חברתי משמעותי. הוא מאפשר, אולי יותר מכל ביטוי אחר, להגשים את הרכיב הדמוקרטי של חופש הביטוי. הביטוי הפוליטי הוא תנאי הכרחי להחלפת דעות, לזרימת מידע ולקיומו של שיח חופשי שבלעדיהם לא ניתן לגבש עמדה בנושאים אשר על סדר היום הציבורי וליטול חלק בהליך הדמוקרטי. בלא ביטוי פוליטי אף לא יתאפשר פיקוח אפקטיבי על השלטון" (עניין סגל, בפסקה 34 לחוות הדעת של הנשיאה (בדימ') מ' נאור. ראו גם פסקה 1 לחוות הדעת של השופט נ' הנדל; פסקה 4 לחוות דעתי).

חופש ההפגנה הוא החופש לממש את אחת הדרכים לבטא ברבים ביטוי (בעיקר) פוליטי, בין ביחידות ובין עם אחרים:

"הזכות להפגין ולקיים אסיפה או תהלוכה, היא אחת מזכויות היסוד של האדם בישראל. זכות זו, הקשורה בטבורה לחופש הביטוי, שייכת לאותן חירויות המעצבות את אופיו של המשטר בישראל כמשטר דמוקרטי, שהביקורת על רשויות המדינה ועל אישי ציבור היא מנשמת אפו ההפגנה מעניקה לבני הציבור במה להשמיע את קולם, להביע את השקפותיהם בענייניה של המדינה ולהעלות סוגיות חברתיות על סדר היום הציבורי באמצעות חירות ההפגנה ניתן אמצעי הבעה לאלה שכלי הביטוי הממלכתיים והמסחריים אינם עומדים לרשותם" (בג"ץ 5078/20 פדידה נ' מפקד מחוז ירושלים, פסקה 19 לחוות דעתי (19.8.2020)).

ראו גם ע"ס 1775/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' עיריית ירושלים, פסקות 32–38 לחוות הדעת של המשנה לנשיאה ח' מלצר (24.9.2020). ההפגנה על צורותיה השונות היא דרך להביע עמדות גם במהלך מערכת הבחירות בניסיון להשפיע על ההצבעה של אחרים. אף שאנו רגילים היום לתעמולת בחירות באמצעי התקשורת, במרשתת ובטלפון, ההפגנה עודה משמשת כלי עוצמתי להבעת עמדה אישית וקבוצתית בפומבי.

לשלט עשויה להיות חשיבות מיוחדת בהפגנה. הוא מעביר מסר בקביעות וחוסך את הצורך לשוב עליו כל הזמן; הוא מושך תשומת לב לתוכנו; הוא עשוי להיות זול יחסית ויצירתו אינה כרוכה בהכרח בשימוש בטכנולוגיה מסובכת (ע"ס 1775/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' עיריית ירושלים, פסקה 50 לחוות הדעת של המשנה לנשיאה ח' מלצר (24.9.2020)). שם דובר בשימוש בשלטים במשמרת מחאה נמשכת, ולא בהפגנה

קצרה, ובהפגנה שלא בתקופת מגבלות מיוחדות על תעמולת בחירות מכוח החוק. רוח הדברים מתאימה בחלקה גם כאן).

9. כפי שהסברתי בפסקות 6–7 לעניין התקנת ארעי, להגבלת תליית שלט במשך יום נלווית פגיעה בחופש הביטוי הפוליטי, אולם פגיעה זו שולית: היא אינה נוגעת לתוכן הביטוי או לזהות אומרו; התנאים בחוק להיתר תליית שלט אינם מסובכים; ההיתר להניף שלט מצמצם את הפגיעה; הפגיעה נועדה להגן על ערכים חשובים אחרים, בהם זכויות אדם. ועוד, אין בה הגבלה על פעילות הבחירות העיקרית, כמו הפגנה או משמרת, שתליית השלט מצטרפת אליה.

10. מאפייני הפגיעה בחופש הביטוי הפוליטי משתנים בפעילות מהסוג שתיארו יש עתיד ותקווה חדשה. לדבריהן, פעילותן היא מסוג הפגנה במקום ציבורי במשך זמן קצוב; השלטים רק נלווים לה; וכל העת נמצאים פעילים לצד השלטים. המקרה שיש עתיד הציגה כאמור – אבטחת שלט באזיקון לשעה או שעתיים במהלך פעילות מחאה שמתקיימת על גשר – נמצא בליבת חופש הביטוי הפוליטי. הדרישה לקבל היתר לתליית שלט לפרק זמן קצר בכל פעילות מחאה מעין זו, עלולה לפגוע בזכות להפגין ובחופש הביטוי הפוליטי פגיעה לא מידתית וליצור אפקט מצנן. לכן מוכן אני להניח כי תליית שלטים ארעית לפרק זמן קצר כגון זה שהוזכר; שכלויות לפעילות בחירות במקום; תוך וידוא שהשלט מחובר היטב למקום תלייתו רק בפרק הזמן האמור שהפעילים נוכחים בו; בשמירה על כללי בטיחות נאותים; ובהסרת השלט מהמקום בתום הפעילות – לא יתחשב להפרת הוראת סעיף 9(ב) לחוק.

11. לצד האמור, ברי כי תליית השלט אמורה להיות נלווית לפעילות עיקרית, ולא עיקר הפעילות. תליית שלט ועמידה לצידו רק לשם "הכשרתו" יהיו בגדר ניסיון מובהק לעבור על הוראת סעיף 9(ב) לחוק בהיתר מדומה.

12. בצד הערות כלליות אלה, אינני רואה לטעת מסמרות בנושא זה, שראוי שיתברר על רקע תשתית עובדתית קונקרטית. במקרה שלפנינו ההכרעה אינה נדרשת. לגוף העתירות שלפניי, כל השלטים שהופיעו בהן הוסרו, כך נמסר לי. מאחר שסמכותי לפי סעיף 17ב(א) לחוק אינה צופה פני עבר (תב"כ 24/23 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (19.2.2020)), די בטעם זה כדי להביא לדחיית העתירות.

אציין בצד האמור כי למצער בחלק מהתמונות שצורפו לעתירות, לא נראו פעילים ליד השלטים. הדבר מקשה לראות במקרים אלה משום מקרים שנמנים עם הקטגוריה שדנתי בה לעיל. מאחר שכאמור דין העתירות להידחות, אין צורך לקיים בירור עובדתי בשאלה זו.

13. העתירות נדחות אפוא. בהינתן ההבהרות שנדרשו, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ט' בניסן התשפ"א (22 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 45/24

העותרת: הליכוד, תנועה לאומית ליברלית

נגד

המשיבים: 1. אחריות לאומית – ישראל הבית שלי בע"מ (חל"צ)
2. עו"ד אושי אלמליח

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרת: עו"ד אבי הלוי; עו"ד ניבה הלוי
בשם המשיבים: עו"ד ליאור גרו; עו"ד ארי הלל

החלטה

בשלטי תעמולת בחירות של העותרת (להלן: הליכוד) הופיעה הסיסמה "חוזרים לחיים". אסרתי על הליכוד להשתמש בסיסמה זו, היות שהיה בכך משום שימוש בנכסי הציבור (תב"כ 35/24 אחריות לאומית – ישראל הבית שלי בע"מ (חל"צ) נ' נתניהו (16.3.2021). עתירה נגד החלטתי נדחתה: בג"ץ 1931/21 נתניהו נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע (19.3.2021)). הליכוד שינה בחלק מהשלטים את הכיתוב ל"חוזרים לחיך". לטענתו, פעילי המשיבה 1 (להלן: אחריות לאומית) השחיתו 17 שלטי תעמולת בחירות שלו בערים שונות בתלותם עליהם מדבקות שחורות או אדומות ועליהן כיתוב (למשל מה שמופיע בסוגריים מרובעים: "חוזרים לחיך! [עם 1,000,000 מובטלים]"; "חוזרים לחיים! [חוץ מ-6,000 מתים]"). הליכוד מציג פרסומים בחשבון ה"פייסבוק" של אחריות לאומית ובהם קבלת אחריות מצידה על המעשים והודעה שתמשיך במעשיה ב-48 השעות לאחר מכן. לטענת הליכוד, מדובר בהפרה של האיסורים על הסרת מודעת תעמולת בחירות, על השמדתה ועל כללוקה; ועל השמדת חומר תעמולת בחירות ועל העלמתו, לפי סעיפים 126(2) ו-126(3), בהתאמה, לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969 (להלן: חוק הבחירות). הליכוד מסר שלא מיצה הליכים אל מול אחריות לאומית, בשל הדחיפות שבדבר. לכן התבקשתי לאסור על המשיבים לעבור עבירה פלילית לפי הסעיפים האמורים. עוד התבקשתי לתת צו ארעי שיאסור על המשיבים להסיר שלטי תעמולת בחירות של הליכוד, להשמידם,

לכלכם ולעשות בהם פעולה אחרת; עם קבלת העתירה בוועדת הבחירות המרכזית נתתי צו ארעי כאמור.

המשיבים טוענים בתגובתם שהליכוד עדיין מפרסם שלטי תעמולת בחירות ועליהם הסיסמה האסורה, "חוזרים לחיים"; ולכן הוא עתר בחוסר ניקיון כפיים. עוד הם מוחים על שלא נערך מיצוי הליכים. המשיבים מוסיפים שבשגה תלו שלטים גם על שלטי "חוזרים לחיים". לבסוף, לגישתם, האיסורים שבסעיף 126 לחוק הבחירות מגינים על תעמולת בחירות מותרת, ולא על תעמולת בחירות אסורה, ולכן במעשיה לא עברה עליהם.

הוריתי לליכוד להגיב לתגובת המשיבים. הוא שב על טענתו שלפיה המשיבים החליטו "ליטול החוק לידיהם" (סעיף 4 לתגובה). הליכוד מוסיף שבינתיים הסיר כמעט את כל שלטי "חוזרים לחיים" או תיקן אותם ל"חוזרים לחיים", והיתר יוסרו בקרוב; הובאו נתונים ותמונות בעניין.

לפני חתימת החלטה זו הגיעה אליי בקשת אחריות לאומית להוסיף ראיות על כך שפעילי הליכוד תולים היום שלטי "חוזרים לחיים" ליד קלפיות, וששלט כאמור על "מצודת זאב" תוקן תיקון לא הולם. הליכוד הגיב שהשלטים החדשים הם יוזמה של פעילים מקומיים ספורים והם שלטי בד, בניגוד לשלטי החוצות נושא העתירה המקורית; שהשלט על "מצודת זאב" תוקן כנדרש; וששלט נוסף של הליכוד הושחת בידי אלמונים – שקשורים לאחריות לאומית. אחריות לאומית ביקשה להגיב וטענה שההשחתה הנוספת אינה מטעמה וספק אם התרחשה; ושנתלו שלטי "חוזרים לחיים" ליד קלפיות נוספות. החלטתי לדחות את הבקשה, מאחר שהאמור בה ובתגובות חורג בעיקרו מעניינה של עתירה זו. העתירה הנוכחית אינה אכסניה המתאימה לבירור טענות בדבר תלייה מחודשת והסרת שלטים שנושאים את הכיתוב "חוזרים לחיים".

לגוף העתירה, הגעתי למסקנה שהיא מיצתה את עצמה בעיקרה, אף שבמקורה היה מקום להגשתה. אשר לתליית "תוספות" על שלטי "חוזרים לחיים", המשיבים מסכימים שלא היה מקום לכך. אשר לשלטי "חוזרים לחיים", הואיל ולא יהיו עוד שלטי חוצות כאלה, אין מקום לדון בעתירה בעניינם, וממילא בינתיים חל הצו הארעי. כאמור, הליכוד הבהיר ששלטי חוצות שבהם הסיסמה "חוזרים לחיים" יוסרו; כדי להבטיח שלא יושחתו עד להסרתם, אני מאריך את תוקף הצו הארעי.

לא אוכל לסיים בלי לציין שדעתי אינה נוחה מהתנהלות שני הצדדים. הליכוד השאיר במקומה תעמולת בחירות אסורה במשך כמעט שבוע (אציין שבקשתו בבג"ץ לצו ארעי נדחתה. בג"ץ 1931/21 נתניהו נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע (17.3.2021)). עם זאת, המשיבים אינם רשאים לאכוף על דעת עצמם את החלטתי באמצעות השחתת שלטי תעמולה. אם סברו שהדין הופר, היו רשאים לפנות אליי בהליך (נגיש, יעיל ומהיר) לפי פקודת בזיון בית משפט, או להגיש עתירה חדשה, או (כפי שעשו) להגיש תלונה

למשטרה. אין להכיר בעשיית דין עצמי ובאכיפה פרטית בעניינים אלה. כידוע, "אין מתקנים עוול בעוול" (בג"ץ 292/61 בית אריזה רחובות בע"מ נ' שר-החקלאות, פ"ד טז 20, 31 (1962)). הנחתי היא כי אם נתלו שלטים חדשים הנושאים את הכיתוב "חוזרים לחיים", הם יוסרו על ידי הליכוד ללא דיחוי לאחר שאחריות לאומית תפנה את תשומת ליבו למקרים כאלה (בהקשר זה ראו את החלטתי שניתנת במקביל להחלטה זו בתב"כ 50/24 מפלגת יש עתיד – בראשות ח"כ יאיר לפיד נ' הליכוד – מפלגה לאומית ליברלית (23.3.2021))

הצו הארעי יישאר בתוקפו עד ליום 24.3.3021 בשעה 23:59. בשים לב להתנהלותם שתוארה לעיל, יישאו המשיבים בהוצאות הליכוד בסך 3,000 ש"ח.

ניתנה היום, י' בניסן התשפ"א (23 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 43/24

העותר: רמי כהן

נגד

המשיבה: כנען מדיה בתנועה בע"מ

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותר: בעצמו

בשם המשיבה: עו"ד עידו פרישתא; עו"ד רינת גרויסמן

החלטה

1. המשיבה היא "משווקת פרסום" כהגדרת המונח בסעיף 10ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: החוק). העותר טוען שהיא לא העבירה לוועדת הבחירות המרכזית מידע שהיא חייבת לשלוח לה לפי סעיף 10ב(ד) לחוק. מדובר במידע על מתקני פרסום החוצות שהמשיבה מפעילה ושמנינים למודעות תעמולת בחירות, על "חבילות הפרסום" בהם ועל מחיריהן. לטענת העותר, אי פרסום המידע מעלה חשש שהמשיבה מפלה בתמחור הפרסום לרשימות המועמדים השונות שמתמודדות בבחירות. לכן התבקשתי לחייב את המשיבה להעביר לוועדת הבחירות המרכזית את המידע הנדרש, ואם לא תעשה כן – לאסור עליה לפרסם תעמולת בחירות חדשה עד שתמסור את המידע.

2. המשיבה מסרה בתגובתה שעליה למסור לוועדה מידע שהעבירה למבקר המדינה; שבשל פעילות מוגבלת בתקופת מגפת הקורונה הרשה לה האחרון לשלוח לו את המידע לאחר תום מערכת הבחירות לכנסת ה-24; ושמסיבה זו לא הפרה את חובתה לפי סעיף 10ב(ד) לחוק. עוד נטען שהעתירה הוגשה בשיהוי, רק יומיים לפני הבחירות לכנסת ה-24; ושבעת הגשת התגובה – יומיים לאחר הבחירות – הפכה העתירה לתיאורטית. המשיבה מוסיפה שפעלה בשוויון בין רשימות המועמדים; ושלא ברור מה עניינו האישי של העותר בעתירה.

3. לאחר שעיינתי בכתבי הטענות ובנספחיהם, הגעתי למסקנה שדין העתירה להידחות. סעיף 10ב לחוק קובע הוראות שונות בעניין פרסום תעמולת בחירות בשילוט חוצות בידי

"משווקי פרסום" כמו המשיבה (על ההסדר ותנאיו ראו תב"כ 6/22 מפלגת לזוז נ' י. מור בפרסום בע"מ (6.8.2019); תב"כ 11/21 שדולת הנשים בישראל נ' עיריית בני ברק, פסקות 33–48 (20.3.2019)). לענייננו רלוונטי ההסדר הנוגע למסירת מידע על הפרסום לגורמים מוסמכים.

העותר מבקש לאכוף על המשיבה את חובתה למסור מידע לוועדת הבחירות המרכזית. חובה זו קבועה בסעיף 10ב(ד) לחוק: "משווק הפרסום ישלח העתק מההודעה לפי סעיף קטן (ג)(1) לוועדת הבחירות המרכזית, לעיון כל דורש". הודעה זו עניינה שטחי הפרסום שמשווק הפרסום מציע לשיווק ומחיריהם. את המידע יש להעביר למבקר המדינה "לפני תחילת השיווק של שטח הפרסום כאמור" (סעיף 10ג(1) לחוק). מכל זאת יוצא שמבקר המדינה הוא הגורם המאסדר שאמור לקבל את המידע שמבוקש בעתירה שלפניי; ועדת הבחירות המרכזית תקבל רק "העתק" מהמידע שנשלח אליו.

כפי שהראתה המשיבה בנספחים 2 ו-3 לתגובתה, מבקר המדינה דחה את המועד שבו היה עליה למסור לו את המידע במערכת הבחירות הנוכחית: תחילה, ביום 22.2.2021, עד לשבוע העוקב ("כנסת 24- אנחנו בתקופת הבחירות, אפשר שתשלחו את ההודעה בשבוע הבא"); ואחר כך, ביום 28.2.2021, עד לאחר הבחירות ("כנסת 24 אפשר לשלוח אחרי הבחירות"). הואיל והמועד לביצוע החובה העיקרית לפי סעיף 10ג(1) נדחה, כך נדחה גם המועד לביצוע החובה המשנית להעביר העתק ממידע זה לוועדת הבחירות המרכזית. ממילא אין יסוד להורות למשיבה לסטות מהוראת הגורם המאסדר, שאינו צד להליך שלפניי.

מאחר שכך הכרעתי לגוף העניין, לא מצאתי להידרש לטענות הסף שהמשיבה העלתה. מובן שעל המשיבה למלא את חובותיה לפי החוק במועדיהן העדכניים. כעולה מתגובת המשיבה, המועד נדחה בידי משרד מבקר המדינה בעטיו של משבר הקורונה. העותר לא צירף פנייה למשרד מבקר המדינה, וממילא אין לפנינו עמדתו של גורם זה. הנחתי היא כי בשוקלו לדחות את המועד להגשת הודעה אליו, מביא מבקר המדינה בגדר שיקוליו גם את תכלית השקיפות שבסעיף 10ב(ד) לחוק ואת החשיבות שבפרסום המידע במהלך תקופת הבחירות. זאת בלי שאני נוטע מסמרות בשאלת סמכות המבקר, שכאמור אינו צד להליך לפניי, ובשאלת הפעלת הסמכות במקרה זה.

4. העתירה נדחית אפוא. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ז בניסן התשפ"א (30 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

זיהוי מפרסם תעמולת בחירות

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
لجنة الانتخابات المركزية للكنيست 24

The Central Elections Committee for the 24th Knesset

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 13/24

העותר : 1. עו"ד טל קונסטנטין לדרמן
2. יוגב עזרא

נגד

המשיב : 1. ותיקי ישראל
2. דני יתום
3. מפלגת "כח להשפיע"
4. אלמוני

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרים : עו"ד טל קונסטנטין לדרמן

החלטה

1. העותרים קיבלו, לטענתם, מסרוני תעמולת בחירות מטעם המשיבה 1, מפלגת "ותיקי ישראל" בראשות המשיב 2. לדבריהם, ביררו וגילו שלא נרשמה מפלגה בשם זה, ושלמעשה המשיבה 3, המפלגה הרשומה "כח להשפיע", מתכוונת להגיש את רשימת המועמדים מטעמה. העותרים מבקשים צו מניעה ולפיו :

- המשיבים 1-2 יימנעו מלשלוח תעמולת בחירות במסרונים שבהם זיהוי מטעה או בלתי מספיק, בניגוד לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן : חוק דרכי תעמולה) ;
- המשיבים 1-2 יציינו באתר של המשיבה 1 במרשתת בציון בולט וברור את המען שלה ואת צורת ההתאגדות שלה, כולל מספר הזיהוי שלה ;
- המשיבה 3 תפרט את מערכת היחסים בינה למשיבים 1-2, ובפרט אם נמכרה להם בתור "מפלגת מדף" כדי שישתתפו בבחירות לכנסת ה-24 ;
- המשיבים 1-2 יפרטו במסגרת איזו מפלגה הם מתמודדים בבחירות לכנסת ה-24, ואם אינם פועלים במסגרת מפלגה כלשהי –

- לא ישתמשו במידע מפנקס הבוחרים בניגוד לסעיף 118א לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969;
 - יחשפו את זהות המשיב 4, מי שמכר להם מידע מפנקס הבוחרים בניגוד לחוק או שמסר להם אותו;
 - המשיב 4 יימנע מלמסור מידע מפנקס הבוחרים בניגוד לחוק.
2. לאחר שעיינתי בעתירה ובנספחיה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות על הסף גם בלי לבקש תשובה. כמה עילות לכך.
3. לבד משני עניינים שאעמוד עליהם בהמשך, העותרים לא קיימו את דרישת הפנייה המוקדמת למשיבים, שמופיעה בסעיף 2(ב)(6) להוראות הבחירות (דרכי תעמולה) (סדרי הדין בבקשות ועררים), התשע"ה–2015. כידוע, פנייה מוקדמת משרתת כמה תכליות מהותיות. היא עשויה לחסוך את ההתדיינות. לכל הפחות, ההידברות בין הצדדים עשויה למקד את המחלוקת ולגבש את התשתית שנדרשת להכרעה (בג"ץ 267/21 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' שר האוצר, פסקה 3 (24.1.2021); תר"ם 16/20 קונינסקי נ' ראש עיריית כרמיאל, פסקות 38–44 (23.6.2013)); תב"כ 24/21 הליכוד – תנועה לאומית ליברלית נ' כחול לבן – בראשות בני גנץ ויאיר לפיד, פסקה 11 (21.3.2019); תב"כ 10/23 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית נ' רשימת כחול לבן (12.2.2020); תב"כ 14/23 בן-מאיר נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית, פסקה 4 (18.2.2020)). משהעותרים לא עמדו בדרישה זו בנוגע לכמעט כל הטענות, עתירתם נדחת על הסף בטענות אלו. אוסיף שחלק מהסעדים המבוקשים כלל אינם בסמכותי לפי סעיף 17ב לחוק דרכי תעמולה (ראו דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)).
4. על מה כן פנו העותרים למשיבים? המסמכים היחידים שהעותרים צירפו בעניין זה הם התכתבות קצרה של העותר 1 עם נציג המשיבה 1 ביישומון המסרים המיידיים "ווטסאפ" והודעת דוא"ל ששלח העותר 2 למשיבה 3 (נספחים 6 ו-7, בהתאמה, לעתירה). העותר 1 שאל את המשיבה 1 לשמה "הרשמי", כלומר השם של המשיבה 3, ומדוע אינה משתמשת במסרוניה בו במקום בשמה. העותר 2 שאל את המשיבה 3 אם נמכרה למשיבה 1. אדון בכל סוגיה לגופה.
5. שימוש בשם "הרשמי" – לדרישת העותרים שהמשיבה 1 תשתמש דווקא בשם של המפלגה שבאמצעותה היא אמורה להתמודד בבחירות, אין עיגון בסעיף 10 לחוק דרכי תעמולה. הוא אינו קובע שיש לפרסם דווקא את השם הרשמי של מפלגה בפרסומיה. דרישת הזיהוי נועדה לדעת מי עומד מאחורי מודעת פרסומת. לכן נקבע שהזיהוי צריך להיות ברור וגלוי מתוכן הפרסום, כדי שהנמען לא יאלץ לערוך בירורים בעניין (למשל תב"כ 38/23 בן מאיר נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית (28.2.2020)).

בהתאם לסעיף 61 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, רשימת מועמדים רשאית לבחור לה כינוי שונה משם המפלגה, ובשם זה היא תוכר לציבור באותה מערכת בחירות. כך, למשל, המפלגה "ציונות ליברליות שוויון" הגישה כמה פעמים את רשימת המועמדים "ימינה" או "הימין החדש", ומפלגות "יש עתיד", "תל"ם – תנועה לאומית ממלכתית" ו"חוסן ישראל" התמודדו יחדיו תחת הכינוי "כחול לבן בראשות בני גנץ", ועוד. אם רשימת מועמדים מתמודדת – או מתעתדת להתמודד – בכינוי השונה משמה של המפלגה, ציון שם המפלגה המתמודדת לא יועיל לנמען מן היישוב לדעת איזו רשימה שלחה לו את דבר התעמולה. הוא יאלץ לברר זאת, בניגוד לתכלית החוק. על כן אין בטענת העותרים ממש, ואני דוחה אותה על הסף בהעדר עילה.

6. "מכירת" מפלגה לצורך התמודדות בבחירות – פרסום עסקה כזו כלל אינו בסמכותי, והעותרים גם לא הרימו את הנטל העובדתי להוכיח שמכירה כזו אכן התרחשה.

7. העתירה נדחית אפוא על הסף – רובה בשל העדר פנייה מוקדמת, חלקה בשל העדר עילה וחלקה בשל העדר סמכות. מאחר שלא התבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ב בשבט התשפ"א (25 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 18/24

העותרת: רשימת ימינה

נגד

- המשיבים: 1. אוטברין ישראל בע"מ
2. Outbrain, Inc. באמצעות אוטברין ישראל בע"מ
3. פלוני

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרת: עו"ד אפרת איצקוביץ
בשם המשיבות 1–2: עו"ד אדם שפירא
בשם המשיב 3: עו"ד עמיחי ויינברגר; עו"ד עדי סדינסקי לוי
בשם היועץ המשפטי לממשלה: עו"ד יונתן נד"ב; עו"ד מיה דיין

החלטה

רקע וטענות הצדדים

1. לפניי עתירה, מכוח סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: החוק), לזיהוי הגורם שאחראי ל"קידום ממומן" במרשתת. כעולה מן העתירה, ביישומן של אתר העיתון "הארץ" התפרסמו "המלצות תוכן", כלומר פרסומות שמקשרות לתוכן באתר אחר, שסומנו במילה "ממומן", ושבתחתיתן צוין "Recommended by Outbrain" (להלן גם: ההמלצות או ההפניות). עסקינן בשתי המלצות: הראשונה כללה תמונה מטושטשת של יו"ר העותרת, ח"כ נפתלי בנט (להלן: ח"כ בנט) ומתחת לתמונה הכותרת "mako" // כך הגיב בנט כשנדרש להצהיר שלא יישב עם נתניהו; השנייה כללה תמונה של ח"כ בנט ומתחת לתמונה הכותרת "סרוגים" // כמו אז: נפתלי בנט שוב משלם את מחיר הפזיזות". לחיצה על ההמלצות הובילה לכתבות באתרים "mako" ו"סרוגים" (בהתאמה) שנשאו כותרות דומות ושהיו, כנטען, ביקורתיות כלפי ח"כ בנט. המשיבות 1–2 מנהלות את השירות שפרסם את ההמלצות (להלן גם: חברת אוטברין). העותרת טוענת שההמלצות הן תעמולת בחירות. על כן, לגישה, חובה לציין מי מימן את פרסומן, בהתאם לסעיף 10(א)(3) לחוק. העותרת מבקשת שאורה לחברת אוטברין לחשוף את מממן ההמלצות ושאסור עליה לפרסם תעמולה אנונימית.

2. המשיבות 1–2 מציינות בתגובתן שההמלצות נושא העתירה הוסרו, ולכן נחלש הצורך בצו מניעה במקרה זה. אשר לאיסור כללי על פרסום תעמולה אנונימית, לטענתן הן אינן אמורות להכריע בדבר תוכן הפרסום, ויש להעדיף מנגנון של פנייה אליהן או לערכאות במקרה של טענה להפרת הדין במקרה מסוים.

3. הוריתי שהעתירה תובא לידיעת מממן הפרסום, ושהוא יהיה רשאי להגיב לעתירה. מממן הפרסום – אשר צורף להליך בתור משיב 3 – טוען בתגובתו ש"המלצת קריאה" לכתבה עיתונאית אינה תעמולת בחירות, ולכן אין חובה לזהות את המממן של המלצה כזו. בצד האמור מבהיר המשיב 3 שאם יוחלט אחרת, ינחה עצמו בהתאם להכרעה שתינתן.

4. התבקשה התייחסות היועץ המשפטי לממשלה (להלן גם: היועץ) המשפטי לממשלה הביע את עמדתו שיש לראות בהמלצות הקריאה במקרה דנן משום תעמולת בחירות, ושלפיכך חלה עליהן חובת הזיהוי. לשיטת היועץ, כתבה עיתונאית כשלעצמה לא תיחשב ככלל לתעמולת בחירות בהתאם למבחנים המשפטיים הנוהגים, וכך גם הפניה אליה לצורך חדשות, ביקורת על השלטון וכדומה. אולם ייתכנו מצבים שבהם האופי הדומיננטי של הפניה הוא להשפיע על הבוחר, ומשכך הוא יבוא בגדר תעמולת בחירות. לדברי היועץ, יש לבחון כל מקרה לגופו בהתאם למבחנים שנקבעו לזיהוי תעמולת בחירות. בנסיבות העניין יש לסווג את ההמלצות מושא העתירה בתור תעמולת בחירות. אשר לסעד, נטען שבהינתן שההמלצות הוסרו ומאחר שבעת הגשת העתירה היה ספק בדבר תחולת חובת הזיהוי, אין צורך לזהות כאן את המשיב 3 – אולם החובות בעניין יחולו מכאן ואילך.

דיון והכרעה

5. לאחר שעיינתי בטענות הצדדים ובנספחים להן, הגעתי למסקנה שדין העתירה להתקבל בעיקרה. אקדים אחרית לראשית ואציין שאני סבור שבתקופת הבחירות, היינו 90 ימים שלפני יום הבחירות וביום הבחירות עצמו, המלצות התוכן נחשבות בעצמן ל"תעמולת בחירות", ולכן היה צריך לכלול בהמלצות את שמו של המשיב 3, מי שהזמין אותן. דרך הילוכי תהיה כדלקמן: אפתח בהסברים קצרים על המלצות תוכן (וליתר דיוק: על קידום ממומן), על תעמולת בחירות ועל חובת הזיהוי לגביה; בהמשך אסביר מדוע לשיטתי קידום ממומן עשוי לעלות כדי תעמולת בחירות; ולבסוף איישם את הדין בנסיבות ענייננו.

מהו קידום ממומן?

6. המלצת תוכן (או "המלצת קריאה", "קישור ממומן", "תוכן ממומן", "ברחבי הרשת" ושמות נוספים) היא קידום ממומן של תוכן. קידום ממומן מסב את תשומת הלב של הגולש לתוכן שהמממן מעוניין שהגולש יקרא. הוא מופיע בעמוד במרשתת ומציע לגולשים שמגיעים אליו, לקרוא תוכן בנושא קשור. מנקודת המבט של הגולש סדר

הדברים הוא זה: הגולש צופה באתר שבחר, הוא רואה את הקידום הממומן, הוא לוחץ עליו ומגיע למסר הממומן, שנמצא בכתובת אחרת (לעיתים באתר אחר ולעיתים באותו אתר).

הקידום הממומן שוכן באזור שנועד לפרסומות. חברות לקידום ממומן, כמו חברת אוטברייך, "שוכרות" שטחי פרסום כאלה ומפרסמות בהם קידומים ממומנים. המממן פונה לחברה כזו ומגדיר לה מתי ובאילו נסיבות הקידום יופיע. כך למשל הוא יכול לבקש שכל כתבה שבה מופיעות המילים "פלוני אלמוני", יבוא בסופה קידום ממומן לכתבה מסוימת על אותו פלוני אלמוני, כתבה שבה מופיע מסר על פלוני אלמוני שהמממן רוצה להביא לידיעת הקוראים. אפשרות נוספת היא לצרף קידום ממומן בהתאם לנתוני הגולש: מי הוא, מה תכונותיו, ובאילו נושאים הוא מתעניין בדרך כלל – כדי להתמקד בגולשים שהמממן מעוניין לפנות אליהם (Guy Pessach, *Some Realism About Copyright Skepticism*, 57 IDEA 227, 277 n.163 (2017)). למעשה, קידום ממומן הוא פרסומת שנועדה לעודד גולשים לצרוך תוכן נוסף בנושאים שקשורים במישרין או בעקיפין לתכנים שכבר צרכו. גם אם התוכן המומלץ זמין במרשתת ואולי הגולש היה נחשף אליו ממילא, הקידום הממומן נועד להגביר את הסיכוי שהגולש יקרא אותו. כמתואר, מדובר בפרסום ממוקד לגולשים שלדעת המממן, המסר שלו צפוי להשפיע עליהם בכיוון המבוקש. מחקרים בתחום הפרסום מצאו קשר בין מיקוד הפרסומת ליעילותה (אמל ג'בארין דיני מסחר אלקטרוני צרכני כרך ב 1273–1274 (2015)). ראו גם בג"ץ 15/96 תרמוקיר חורשים נ' הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו, פ"ד נ(5) 397, 415 (1996); בג"ץ 7833/96 מליק נ' הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו, פ"ד נב(3) 586, 597 (1998)). כך גם בפרסום לצורך בחירות.

מהי תעמולת בחירות?

7. בוחנים אם מסר הוא תעמולת בחירות, במבחן האפקט הדומיננטי (התוצא הגָבֵר) של הפרסום בעיני הבוחר הסביר (בג"ץ 869/92 זוילי נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה, פ"ד מו(2) 692 (1992); דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)). כפי שנקבע, "אם בתכלית העיקרית של הפרסום יש כדי להניע בוחר לבחור כך או אחרת, להניא אותו מבחירה מסוימת או להשפיע על העדפתו הפוליטית; ותכלית זו גוברת על תכליות אחרות בפרסום – הרי זו תעמולת בחירות" (תב"כ 10/24 גלסברג נ' טלזר 019 שירותי תקשורת בינלאומיים בע"מ, פסקה 5 (28.1.2021) (להלן: עניין גלסברג)). כדי לעמוד על תכליתו הדומיננטית של הפרסום נקבעו בפסיקה ובהחלטות יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית כמה מבחני משנה לעניין זה (ראו לאחרונה תר"ם 1/24 אטדגי נ' ראש עיריית אשקלון, פסקה 9 (3.11.2020), וההפניות שם). בין מבחני המשנה ניתן למנות למשל את מועד הפרסום וקרבתו לבחירות; את זהות יוזם הפרסום; את זהות המפרסם; ואם קיימת תכלית אחרת בבסיס הפרסום.

8. כדי לבחון אם פרסום פלוני בא בגדרי תעמולת בחירות, יש לשלב אפוא בין בחינת תוכנו של המסר, תכליתו והקשרו (תב"כ 6/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר) נ' ראש הממשלה, פסקה 3 (19.1.2020) (להלן: עניין התנועה למען איכות השלטון)). כך, למשל, סקר – שכלל אינו בא בגדרי תעמולת בחירות – עשוי להיות מנוסח כך שיוביל למסקנה שהוא בבחינת תעמולת בחירות. במקרה שכזה "השימוש במתכונת של סקר אינו יכול לשנות את המהות" (עניין גלסברג, בפסקה 5).

בדומה, ההקשר יכול להפוך מסר שמבחינת תוכנו הוא תעמולה למסר שאינו תעמולה. חשבו על דוגמה מובהקת לתעמולת בחירות: תשדיר תעמולה בטלוויזיה, לפי סעיף 15א לחוק. בעבר התפרסמו בתקשורת ביקורות על התשדירים ודירוגים שלהם שעסקו בחזות התשדירים, באיכות האומנותית שלהם וכדומה. בביקורות אלו הופיעו לעיתים קטעים מהתשדירים. קטעים אלו, ודאי בהקשר המקורי שלהם, הם תעמולת בחירות. אבל בהקשר החדש שלהם הם הובאו לתכלית אחרת: ביקורת אומנותית, הומור ועוד. משכך, ואף שהביקורת והדירוג נערכו בתקופת מערכת הבחירות, המסקנה הייתה שאין מדובר בתעמולת בחירות.

גם ההפך נכון: ההקשר עשוי להפוך מסר שאינו תעמולה, לתעמולת בחירות. נניח שעיתון פרסם שבועיים לפני הבחירות כתבה ובראשה הכותרת "האבטלה ירדה ב-2%", ולחלופין "האבטלה עלתה ב-2%". מידע זה עשוי להשפיע על ההצבעה של הבוחר הסביר, והוא התפרסם סמוך לבחירות. אולם הוא הופיע בגוף חדשות וביוזמתו ותכלית החדשות בו גוברת על תכלית התעמולה בו. לכן בהקשר המקורי שלו לא ייחשב הדיווח על שיעור האבטלה לתעמולת בחירות (תב"כ 19/24 אני ואתה – מפלגת העם הישראלית נ' עיתון ישראל היום בע"מ, פסקה 6 (10.2.2021) (להלן: עניין אני ואתה)). אולם בתרחיש שבו רשימה שמתמודדת בבחירות פרסמה מודעה ובה הכתבה, עשוי הקשר הפרסום להוליך דווקא למסקנה שמדובר בתעמולת בחירות.

האם קידום ממומן הוא תעמולת בחירות?

9. תחילה אעיר שכנקודת המוצא לדיוננו מקובלת עליי עמדת היועץ המשפטי לממשלה שלפיה חובת הזיהוי שקבועה בחוק חלה גם על הפניות דוגמת אלו שבהן עסקינן במקרה דנן. זאת, בשים לב לקביעת יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21, המשנה לנשיאה ח' מלצר, בתב"כ 8/21 בן מאיר נ' מפלגת הליכוד (27.2.2019) (להלן: עניין בן מאיר) שלפיה ראוי לקבוע בדרך של פרשנות תכליתית "זהירה ומדודה" כי חובת השקיפות – אשר חלה בהתאם לנוסחו הקיים של החוק על "מודעות מודפסות" – חלה גם על פרסומים מסוימים ברשת האינטרנט (שם, בפסקות 64–83).

10. לגופם של דברים, בקידום ממומן נחשף הגולש לשני מסרים: המסר הראשון הוא ההפניות עצמן – הקידום – שממליצות לגולש לקרוא את התוכן; המסר השני הוא התוכן המקודם עצמו, בענייננו הכתבות העיתונאיות. לקידום אין תוכן משל עצמו; המסר שלו

הוא שמומלץ לגולש לקרוא את התוכן המקודם. מטבע הדברים, גם המחבר המקורי של הכתבות העיתונאיות סבור שחשוב לקרוא אותן, אולם המממן מבקש להפיק תועלת אחרת מהן. האם הקידום כשלעצמו הוא מסר נפרד מהתוכן המקודם, המקורי? לטעמי, לכל הפחות לעניין סיווג מסרים אלה בתור תעמולת בחירות התשובה היא בחיוב. הסיבה לכך היא שכפי שאראה להלן, יישום מבחני המשנה לסיווג פרסום בתור תעמולת בחירות על כל אחד מהמסרים בנפרד מוביל לתוצאות שונות.

א. מועד הפרסום – במקרה שלפניי הן הכתבות העיתונאיות, הן ההפניות התפרסמו בתקופת מערכת הבחירות. אולם לא תמיד יהיה הדבר כך. ספק אם גורם פוליטי ישקיע כסף בקידום ממומן של תוכן – לטובתו או לרעת מתחריו – שלא במהלך מערכת בחירות. אבל התוכן שהוא יבקש לקדם, עשוי להיות מכל תקופה שהיא: המממן עשוי להעלות באוב כתבות עיתונאיות ישנות לתמיכה בו, פרסומים שתקפו בעבר את מתחריו, והתבטאויות קודמות שלו או שלהם. לכן החלטת מבחן משנה זה תקרב (כמעט) תמיד את הקידום הממומן בתקופת מערכת הבחירות לסיווג בתור תעמולת בחירות, אולם לא בהכרח תוביל לאותה מסקנה לגבי התוכן המקורי.

ב. יוזם הפרסום – את המסר המקורי יכלו ליזום גורמים שונים: גוף תקשורת רצה לפרסם כתבה, אומנית ביקשה ליצור יצירה, קומיקאי ניסה להצחיק את הקהל, גורם פוליטי היה מעוניין להפיץ את משנתו, ועוד. ההכרעה במבחן המשנה הזה משתנה בהתאם לזהות הגורם. במקרה שלפניי יוזם הפרסום המקורי הוא גופי תקשורת שפרסמו ידיעה או טור דעה. המעמד החשוב של חופש העיתונות והעיתונאים (שעליו ארחיב בהמשך) מביא לכך שהנטייה היא לא לראות במסר המקורי תעמולת בחירות. לעומת זאת, את הקידום הממומן שנדון כאן, יוזם תמיד גורם פוליטי. נתון זה שוקל לכיוון סיווג המסר בתור תעמולת בחירות.

ג. זהות המפרסם – גם כאן אפשר למנות מפרסמים שונים למסר המקורי: גוף תקשורת או כותב בו, אומנית, אדם פרטי, גורם פוליטי ועוד. התשובה למבחן המשנה תלויה אף היא בזהות המפרסם. בענייננו מדובר בגופי תקשורת ובכתביהם. חופש העיתונות מוביל שוב למסקנה שאין מדובר בתעמולת בחירות. מנגד, את הקידום הממומן מפרסמת חברת פרסום בתור היד הארוכה של גורם פוליטי. מבחן המשנה מביא לסיווג הקידום הממומן בתור תעמולת בחירות.

ד. תכלית חלופית וחשיבותה – התוכן המקורי עשוי להשפיע על הצבעה של בוחר סביר. לעיתים אין לו תכלית נוספת. אין בכך פסול: הביטוי הפוליטי חשוב הן בהיבטים של קידום חברה דמוקרטית, הן בהיבטים של קידום זכויות האדם (בג"ץ 10203/03 "המפקד הלאומי" בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד סב(4) 715 (2008)). אבל תכלית יחידה זו מובילה את הפרסום לגדרי תעמולת בחירות. במקרים אחרים התוכן המקורי נועד למטרות נוספות. כך לגבי פרסומים חדשותיים, כתיבה אקדמית, סאטירה פוליטית, יצירת אומנות אחרת ועוד. תכלית חלופית עשויה, כאמור,

להשפיע על סיווג מסר בדיני התעמולה. לשם הפשטות אדון בתכלית החלופית בענייננו, פרסום עיתונאי.

במקום אחר עמדתי על כך ש"בימינו, תקשורת ההמונים היא כיכר העיר, האגורה, המקום שאליו מגיע הציבור כדי לקבל מידע ולהאזין לדעות שונות" (ע"א 751/10 פלוני נ' דיין-אורבך, פ"ד סה(3) 369, 481 (2012)). משום כך ניתנת לפעמים לפרסומים הגנה רבה יותר משום שאופיים עיתונאי, מאשר אילו היה להם אופי אחר. כך למשל החיסיון העיתונאי (ב"ש 298/86 ציטרין נ' בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין במחוז תל-אביב, פ"ד מא(2) 337 (1987); רע"פ 761/12 מדינת ישראל נ' מקור ראשון המאוחד (הצופה) בע"מ (29.11.2012)), הגנות בדיני לשון הרע (דנ"א 2121/12 פלוני נ' דיין-אורבך, פ"ד סז(1) 677 (2014)), וכפי שהנשיא א' גרוניס ואני ציינו שם, בעמ' 731, 769, חשוב אופי הפרסום, ולא בהכרח זהות המפרסם) והגנות בדיני זכויות יוצרים (סעיף 19 לחוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007). כך גם בדיני התעמולה. פרסום על הצלחות הממשלה בתחום הכלכלי או על כישלונותיה בהם עשוי בהחלט להשפיע על ההצבעה של הבוחר הסביר. אם הוא בא מפי מתמודד בבחירות ומופיע בעמוד הפייסבוק האישי שלו, קל לסווג אותו בתור תעמולת בחירות (השוו לעניין התנועה למען איכות השלטון). לעומת זאת, אם הפרסום הוא כתבה בתוכנית חדשות, הוא לא ייחשב, ככלל, לתעמולת בחירות (עניין אני ואתה, בפסקה 6). מובן שאלו דוגמות מופשטות, ושכל מקרה יש לבחון לפי כלל נסיבותיו.

לקידום ממומן למטרה פוליטית יש תכלית אחת בלבד: השפעה על הצבעת בוחרים. המטרה הפוליטית אינה הרחבת דעת לשמה או ויכוח רעיוני לשם שמיים. היא נועדה לגרום לתוצאה מעשית ביום הבחירות: הצבעה לטובת רשימה פלונית, מניעת הצבעה לטובת רשימה אלמונית, עידוד הצבעה, הרתעה מהצבעה וכדומה. תכלית זו תוביל תמיד לסיווג הקידום הממומן בתור תעמולת בחירות – בניגוד לתוכן המקורי, שעשוי להיות מסווג סיווג שונה במקרים מסוימים.

התוצאה היא כאמור שארבעת מבחני המשנה מבחינים בין התוכן המקורי שעשוי להשפיע על הצבעה, לקידום ממומן שנועד להשפיע עליה. מכאן נובע שיש לבחון בנפרד את שני המסרים.

11. הקידום הממומן שנדון בפרק זה, נועד להגביר את הסיכוי שהגולש ייחשף לתוכן שעשוי להשפיע על הצבעתו. יותר מכך: מאחר שהקידום הממומן הוא פרסום ממוקד, העלייה בסיכוי גדולה מהרגיל. הוא נועד להשפיע על הצבעת הגולש, לעיתים אפילו בהתבסס על מאפייניו ותחומי העניין שלו, והוא עשוי בפועל לעשות זאת. בעיני בוחר סביר יש לו השפעה על ההצבעה במנותק מהתוכן המקורי. הוא תעמולת בחירות בשל כך ובשל כל אחד ממבחני המשנה בסוגיה זו.

12. ניתן לטעון שהקידום הממומן אינו מכיל תוכן משל עצמו. הוא רק מהדהד תוכן של מסר אחר. האין זה נימוק לראות בו מסר נלווה למסר המקורי ולסווגו בהתאם? לגישה, התשובה היא בשלילה. הפסיקה כבר הכירה בכך שהדהוד של מסר אחר, ודאי במרשתת, עשוי להיחשב למסר עצמאי. כך, חזרה על מסר של אדם אחר עשויה להיחשב לפרסום עצמאי בדיני לשון הרע (רע"א 1239/19 שאול נ' חברת ניידלי תקשורת בע"מ, פסקות 43–45 לפסק הדין של השופטת ד' ברק-אדל, פסקה 1–2 ו-6 לפסק הדין של השופטת י' וילנר (8.1.2020)). בדומה, בית המשפט המחוזי מרכז קבע שהצבת קישורית לאתר שיש בו הפרה של זכות יוצרים, עשויה להיחשב להפרה תורמת של הזכות (ת"א (מחוזי מר') 567-09-08 א.ל.י.ס. אגודה להגנת יצירות סינמטוגרפיות (1993) בע"מ ואח' נ' רוטרנט בע"מ (8.11.2011)). השוו לפסק דין של בית הדין האירופי לצדק בסוגיית קישור לאתר מפר: Case C-160/15, GS Media BV v. Sanoma Media Neth. BV, ECLI:EU:C:2016:644 (Sept. 8, 2016). דיני התעמולה נועדו להסדיר תעמולת בחירות, בעיקר בתקופת בחירות. מסרים מסוימים יוצאים מתחולתם רק בשל כך שמתקיימים בהם מאפיינים נוספים, חיוביים גם הם, שהכרחיים לקיום שוק חופשי של ביטויים, רעיונות וידע. הדהוד של מסרים מעין אלה למטרה פוליטית נעדר מאפיינים אלו, ולכן דיני התעמולה חלים עליו במלואם.

זיהוי האחראי לתעמולת בחירות

13. סעיף 10 לחוק קובע הוראות שונות על פרסום מודעות מודפסות שיש בהן תעמולת בחירות. בין היתר, הוא מחייב לציין בהן מי הזמין אותן:

10. הגבלה של מודעות מודפסות

(א) לא תהא תעמולת בחירות באמצעות מודעות מודפסות המוצגות ברבים, אלא בהגבלות אלה:

...
(3) המודעה תישא את שמו ומענו של המדפיס שהדפיס אותה ושל האדם האחראי להזמנתה; ואם פעל אותו אדם מטעם סיעה, רשימת מועמדים, מועמד בבחירות מיוחדות לראש רשות מקומית או גוף אחר, תישא המודעה את שם הסיעה, רשימת המועמדים, המועמד או הגוף כאמור, או את האות או הכינוי של הסיעה או רשימת המועמדים;

...
(ב) לא תהא תעמולת בחירות באמצעות מודעות מודפסות המתפרסמות בעתונים יומיים, בשבועונים או בירחונים, אלא בהגבלות אלה:

...
(5) המודעה תישא את שמו ומענו של האדם האחראי להזמנתה, ואם פעל אותו אדם מטעם סיעה, רשימת מועמדים, מועמד כאמור בסעיף קטן (א)(3) או גוף אחר, תישא המודעה את שם הסיעה, רשימת המועמדים, המועמד או הגוף כאמור, או את האות או הכינוי של הסיעה או של רשימת המועמדים."

14. בעניין בן מאיר החיל כאמור המשנה לנשיאה ח' מלצר את חובת הזיהוי על "פרסומים מסוימים ברשת האינטרנט, אשר מאפייניהם שקולים לאלה של הפרסומים שאותם נועדו הסעיפים [10(א)(3) ו-10(ב)(5) לחוק] להסדיר מלכתחילה" (שם, בפסקה 64), לרבות פרסומים ברשתות חברתיות (שם, בפסקה 72). לחלופין, הוא ראה מקור סמכות לכך בסעיף 13 לחוק, שאוסר על מפלגה אחת להפריע הפרעה בלתי הוגנת לתעמולה של מפלגה אחרת (שם, בפסקה 75).

15. כאמור, סעיפים 10(א)(3) ו-10(ב)(5) לחוק מחייבים לציין במודעות תעמולת בחירות מי הזמין אותן, ומטעם איזו סיעה, רשימה, מועמד או גוף עשה זאת (אם פעל מטעמם). חובה זו מקדמת שקיפות והגינות, בעיקר בתעמולה שלילית; מפחיתה את התעמולה השלילית; ומפחיתה את הסיכון להטעיית בוחרים (עניין בן מאיר, בפסקות 70–71; סלים ג'ובראן וגיא רוה "דיני התעמולה – עבר, הווה, עתיד" ספר יורם דנציגר 531, 549 (לימור זר-גוטמן ועידו באום עורכים, 2019). במקור באה החובה על רקע "מקרים, ויש להישמר מהם, של אלמונים אשר מתוך רצון להזיק לרשימת בחירות מסוימת, הדפיסו מודעות בחירות בשמה אם כי לא הוזמנו על-ידיה" (דברי יושב ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת בדיון לקראת הקריאה הראשונה, ד"כ 27, 2254 (התשי"ט). ראו גם דברי ח"כ עזרא איכילוב בעמ' 2256 ודברי ח"כ מאיר וילנר בעמ' 2267). הזיהוי גם מאפשר לבוחרים להבין מי עומד מאחורי המסר שמועבר להם, ולהתייחס אליו ואל תוכנו בהתאם (תב"כ 4/17 לירן נ' מפלגת "הליכוד", פסקה 7 (12.2.2006)). נוסף על כך, זיהוי האחראים למודעת תעמולה מקל לאכוף את החוק במקרה של הפרתו (דברי ח"כ ישראל רוקח בדיון לקראת הקריאה הראשונה, ד"כ 27, 2262 (התשי"ט); דברי ההסבר לתיקון סעיף 10(א)(3), הצעת חוק הבחירות (דרכי תעמולה) (תיקון – דרכי תעמולה), התש"ס–2000, פ/1286).

הנוסח הנוכחי של חובת הזיהוי נקבע בסעיף 4 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה) (תיקון מס' 18), התשס"א–2000, ס"ח 94, 95. מציעת החוק, ח"כ יהודית נאות, הסבירה את הגיונו: "בעבר היתה חובה לכתוב על גבי מודעות רק את שם המדפיס. היום החוק הזה קובע שהמדפיס – מה פתאום הש"ג אשם? אלא הרשימה, או המועמד, או המפלגה שמפרסמים את המודעה, אדרבה, שייקחו אחריות" (ד"כ התשס"א 2019. ראו גם דבריה בדיון ההכנה לקריאות השנייה והשלישית: "היום החוק אומר שאתה חייב רק את שם המדפיס. מה זה שם המדפיס? לכן אני אומרת שכל אחד יזהה את הסחורה שלו". פרוטוקול ישיבה מס' 245 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-15, 28 (2.1.2001)).

16. קידום ממומן הוא, כאמור, פרסומת. אם שם המזמין-המממן אינו מופיע לצד מודעת הקידום הממומן, הרי שעולה כאן היבט של פרסום סמוי. לרוב פרסום סמוי נערך בלי שידועים שקיים פרסום כלל (העניין מוסדר בסעיף 7(ג)(1) לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א–1981). כאן דבר הפרסומת ידוע, שהרי כתוב לידו "המלצת תוכן". זהות המפרסם היא שאינה גלויה. עדיין קיימת בכך אחת הסכנות לצרכן-הגולש. "הפרסום הסמוי, בכך

שהוא מטמיע את המסרים השיווקיים בתכנים המערכתיים של אמצעי התקשורת, מטעה את הצרכנים ביחס למקור המידע, דבר העלול לגרום להם לקבל החלטת קנייה שגויה שלא היו מקבלים אילו היו יודעים את מקור המידע האמיתי" (אמל ג'בארין דיני מסחר אלקטרוני צרכני כרך א 94 (2015)). ראו גם תהילה שוורץ אלטשולר ותובל צ'סלר אסדרת פרסום סמוי בתקשורת הישראלית 40 (2014)). סכנה כזו נכונה גם לתעמולת בחירות. הבוחר הסביר יוכל להעריך מסר תעמולה גם לפי זהות אומרו: האם להאמין למסר? האם לבחון אותו בביקורת? האם להשתכנע ממנו? בענייננו עולה שאלה מקדמית: האם בכלל ללחוץ על המודעה ולהיכנס למסר המקודם כדי לקרוא אותו? האם להיחשף למסר של תעמולת בחירות? האם לקרוא מסר מטעם הגורם המממן?

17. שיקולים אלה יפים גם לענייננו. גילוי שם המפרסם-המממן ימנע את הטעיית הגולשים, שעשויים לחשוב שהם מופנים לקרוא תוכן אובייקטיבי או מקבלים המלצה נטולת פניות, אף שבפועל מסתתרת בהפניה תכלית תעמולה. הגילוי עשוי גם למנוע במקרים מסוימים תעמולה שלילית, מחשש שגולשים מסוימים יירתעו ממנה ויקשרו אותה למממן; כך במקרה שלפניי קידמו מסרי תעמולה שנועדו לפגוע במתחרה – ובינתיים הסירו אותם. הזיהוי יבהיר מי המפרסם-המממן. כך הגולש ידע מי מעוניין שהוא יקרא את התוכן; הגולש יחליט אם לקרוא אותו; ואם כן, יוכל להעריך את התוכן על רקע זהות המממן. כך יהיה אפשר גם לאכוף את הדין במקרה של הפרתו.

נוסף על כך, ברוח התיקון לחוק שהביא לנוסחו הנוכחי, אפשר להקביל את הגורמים שמעורבים בקידום ממומן לאלו שנזכרים בחוק. בעבר חייב החוק לציין את המדפיס, כלומר את מי שאחראי לפרסום הטכני של המודעה, ואילו כעת יש לציין את האחראי המהותי לה: הרשימה, הסיעה, המועמד או הגוף. בדומה, החברה לקידום ממומן (כאן חברת אוטברייך) היא האחראית לפרסום הטכני של הפרסומת באתר הנצפה. המזמין-המממן (כאן המשיב 3) הוא האחראי המהותי, ולכן יש לציין (גם) את פרטיו.

מן הכלל אל הפרט

18. המשיב 3 שילם לחברת אוטברייך עבור הפניית הקורא של כתבות באתר אחד, לכתבות אחרות. צפיתי בכתבות שמפנים אליהן. אחת מהן היא דיווח חדשותי, והשנייה – מאמר דעה. אם בוחנים אותן לעצמן, במנותק מהמלצות התוכן, האפקט הדומיננטי בכל אחת מהן הוא, בהתאמה, מסירת מידע חדשותי לציבור והבעת דעה בעניין שעל סדר היום הציבורי. תכליות אלו גוברות על ערך התעמולה שעשוי להיות להן במותחן ביקורת על יושב ראש העותרת. לכן הכתבות במקורן אינן עולות כדי תעמולת בחירות (עניין אני ואתה, בפסקה 6). אפילו היו תעמולת בחירות, מופיעים בהן פרטי כותביהן ומפרסמיהן. לצד האמור, וכפי שהסברתי לעיל, המלצת התוכן (הקידום הממומן) שמפנה אל הכתבות, עשויה להיחשב לתעמולת בחירות. המשיב 3 לא טען, אף לא ברמז, שאינו גורם פוליטי או שכוונתו בקידום הממומן אינה להשפיע על הצבעה. הוא טען רק שמבחינה עקרונית

קידום ממומן של כתבה עיתונאית אינו יכול להיחשב לתעמולת בחירות. את הטענה העקרונית דחיתי. באין טענה בנוגע לעובדות המקרה, עליי להניח שהמשיב 3 הוא גורם פוליטי שביקש להשפיע על הצבעה. ודוק, המשיב 3 אף ציין בתגובתו כי מימון ההפניות נעשה "לצורך קידום מטרותיו" (סעיף 6 לתגובה). משאלה הם פני הדברים, אין לי אלא לקבוע שהמלצות התוכן נושא העתירה שלפניי הן תעמולת בחירות. לפי סעיף 10 לחוק, נדרש לציין בהן מי ביקש לפרסמן. כך לא נעשה. לכן אני רואה להורות למשיבות 1–2 למסור לעותרת את פרטי המשיב 3. אף שההמלצות הוסרו בינתיים, יש לטעמי חשיבות לחשיפת הגורם שעומד מאחוריהן.

19. אשר לחשש שהמשיבות 1–2 העלו בנוגע לחיובן למנוע מראש פרסומים אסורים כאמור, מקובל עליי שיש להחיל בעניין זה את המנגנון שחל על מפרסמים ברשתות החברתיות ועל שולחי מסרונים. החברה לקידום ממומן תקים אפוא מנגנון הודעה והסרה (בהקשר זה ראיתי לציין שהמשיבות 1–2 ציינו בתגובתן שאפשר לפנות אליהן כבר עתה בכתובות הדוא"ל ipviolations@outbrain.com ו-legal@outbrain.com). עוד אציין שחזקה על מפרסמים שיתקשרו ממועד החלטה זו ואילך עם חברות דוגמת המשיבות 1–2, שיודיעו להן כי פרסומים מעין אלה שנדונו בהחלטתי זו הם בבחינת תעמולת בחירות, וכי עליהם להיות מזוהים (כדרישת סעיף 10 לחוק. ראו עניין בן מאיר, בפסקה 87). מסירת פרטי המממן, תחילה ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית ובמקרים מתאימים גם ליתר הצדדים, דורשת צו שיפוטי (עניין בן מאיר, בפסקה 87; עניין גלסברג, בפסקה 8).

20. העתירה מתקבלת אפוא במובן זה: המשיבות 1–2 ימסרו לעותרת את פרטי המשיב 3 עד ליום 3.3.2021 בשעה 12:00. הן ישלחו במקביל הודעה למזכירות ועדת הבחירות המרכזית על פרטיו ועל מסירתם לעותרת. בשים לב להסרת ההמלצות, לכך שיתכן שמדובר בפיתוח נוסף של ההלכה בדבר חובות זיהוי של תעמולת בחירות במרשתת, ולהצהרת המשיב 3 בסעיף 20 לתגובתו, אינני עושה צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ז באדר התשפ"א (1 במרץ 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 33/24

העותרת: עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית,
רשימת הציונות הדתית לכנסת ה-24

נגד

המשיבים: 1. יהדות התורה
2. ימינה
3. הבית היהודי
4. יהודה יצחקי
5. יהודה לוינגר
6. אורי חשין

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד חנמאל דורפמן
בשם דגל התורה: עו"ד מנחם מושקוביץ
בשם אגודת ישראל: עו"ד אברהם יוסטמן

החלטה

1. לפניי עתירה לזיהוי אחראים לסרטוני תעמולה, לפי סעיף 10 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק), ותב"כ 8/21 בן מאיר נ' מפלגת הליכוד (27.2.2019) (להלן: עניין בן מאיר). העותרת מתמודדת בבחירות לכנסת ברשימה משותפת עם שתי מפלגות נוספות, היא רשימת "הציונות הדתית". לדברי העותרת, בימים האחרונים הופצו ברשתות החברתיות וביישומון "ווטסאפ" ארבעה סרטוני תעמולה לא מזוהים נגדה. אלו טענותיה:

א. בסרטון הראשון נאמר שיו"ר "הציונות הדתית", ח"כ בצלאל סמוטריץ' (להלן: ח"כ סמוטריץ'), רק מתחזה לתומך בחרדים. הסרטון עלה בחשבון "טוויטר" שכינויו היה "צעירי יהדות התורה", ושבינתיים הוא ותוכנו נמחקו.

ב. בסרטון השני מתואר ח"כ סמוטריץ' בתור אדם כוחני, ונשמעות התבטאויות נגדו מפי יושב ראש העותרת. את הסרטון פרסמו המשיבים 4 ו-5. המשיב 4 צירף טקסט משלו, ו"הוא שהעלה את הסרטון לרשת" (סעיף 14 לעתירה).

ג. בסרטון השלישי קריאה שלא להצביע לרשימת "הציונות הדתית", משום שהיא עלולה לא לעבור את אחוז החסימה וכך "תשרוף קולות" למחנה הימין. המשיב 6 פרסם את הסרטון בקבוצת "ווטסאפ" בשם "קבוצת עדכונים צעירים". בהודעה נפרדת צירף מסר משלו באותה רוח. לאחר מכן התפרסם הסרטון בשנית, ומופיעות בצידו השמאלי העליון המילים "חרדי מצביע רק יהדות התורה".

ד. בסרטון הרביעי טענות על כך ש"כ סמוטריץ' נמנע מלפרסם ברבים את המועמדת במקום השני ברשימה, מיכל וולדיגר, משום שהיא מחזיקה בעמדות ליברליות. העותרת מציינת שהסרטון פורסם ביום 8.3.2021, אבל אינה מציינת היכן ובידי מי.

הואיל ובסרטונים לא צוין מטעם מי הם, העותרת מבקשת להורות לכל המשיבים שלא לשלוח הודעות וסרטוני תעמולה לא מזוהים; ולמשיבים 4–6 – לגלות מטעם מי פרסמו סרטונים ולא לעשות תעמולת בחירות אסורה ולא מזוהה.

2. בהתחשב בתגובות שהעותרת קיבלה לפנייתה המוקדמת למשיבים (כמפורט בהמשך), הוריתי למשיבה 1 בלבד להגיש תגובה לעתירה. התקבלו תגובות נפרדות משתי המפלגות שמתמודדות ברשימת המועמדים המשותפת שהיא המשיבה 1. האחת, דגל התורה, הודיעה שאינה אחראית ליצירת הסרטונים ולהפצתם, ושלא ידוע לה שהמפלגה השנייה אחראית להם. האחרת, אגודת ישראל, הודיעה גם היא ש"לא יזמה [את הסרטונים], לא ביצעה אותם ולא הפיצה אותם". אעיר שהעותרת ביקשה לחייב גם את אגודת ישראל להגיש תגובה לעתירה; נראה שהבקשה הוכנה לפני שהגיעה לעותרת תגובת אגודת ישראל, ועל כל פנים הבקשה התייתרה.

3. לאחר שעיינתי בעתירה, בנספחיה ובתגובות לה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות. צפיתי בארבעת הסרטונים. בכל אחד מהם תעמולת בחירות. לא צוין בגוף הסרטונים מטעם מי הם (למעט בעקיפין בגרסה השנייה של הסרטון השלישי, כאמור). עם זאת, העותרת לא הוכיחה שהופרה חובת הזיהוי כמובנה בדיני התעמולה.

4. אשר לסרטון הראשון, העותרת עצמה טוענת שעלה בחשבון שמזוהה עם צעירי מפלגה מסוימת (המשיבה 1). די בכך כדי לענות על דרישת הזיהוי. העותרת לא פירטה היכן פורסם הסרטון נוסף על אותו פרסום ראשון, שאף לטענתה כבר הוסר. לכן לא הוכח שבמקום אחר הייתה הפרה של חובת הזיהוי.

5. את הסרטונים השני והשלישי העלו ל"ווטסאפ" משתמשים שמזוהים בשמותיהם האמיתיים. לטעמי, די בכך כדי למלא אחר חובת הזיהוי. בעניין בן מאיר החיל המשנה לנשיאה ח' מלצר חובה זו על "פרסומים מסוימים ברשת האינטרנט, אשר מאפייניהם שקולים לאלה של הפרסומים שאותם נועדו הסעיפים [10(א)(3) ו-10(ב)(5) לחוק] להסדיר מלכתחילה" (שם, בפסקה 64), לרבות פרסומים ברשתות חברתיות (שם, בפסקה 72).

לחלופין, הוא ראה מקור סמכות לכך בסעיף 13 לחוק, שאוסר על מפלגה אחת להפריע הפרעה בלתי הוגנת לתעמולה של מפלגה אחרת (שם, בפסקה 75).

סעיפים 10(א)(3) ו-10(ב)(5) לחוק מחייבים לציין במודעות תעמולת בחירות מי הזמין אותן, ומטעם איזו סיעה, רשימה או מועמד עשה זאת (אם פעל מטעמים). חובה זו מגשימה כמה תכליות: שקיפות והגינות, בעיקר בתעמולה שלילית; הפחתת תעמולה שלילית; הפחתת הסיכון להטעיית בוחרים; לאפשר לבוחרים להתייחס למסר התעמולה גם על בסיס מי שעומד מאחוריו; הקלת אכיפת הדין על מפיריו (תב"כ 18/24 רשימת ימינה נ' אוטברייך ישראל בע"מ, פסקה 15 (1.3.2021) (להלן: עניין אוטברייך), והמקורות שמאזכרים שם).

הוראה אחרת בחוק בעלת זיקה לענייננו מצויה בסעיף 10(א)(1) לחוק. הוא קובע הסדר נפרד לתליית מודעות על גבי דירת מגורים או על משרד או מועדון של רשימת מועמדים. הסדר זה אינו כולל דרישת הזדהות (על דירת מגורים של עובדי ציבור ראו תר"ס 87/20 רשימת מהפך ברמה בראשות נורית אבנר נ' ראש עיריית רמת השרון, פסקות 9–14 (8.9.2013)). סעיפים 10(א)(3), 10(א)(1) ו-10(ב)(5) לחוק נחקקו יחד בסעיף 4 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה) (תיקון מס' 18), התשס"א–2000, ס"ח 94, 95. יוצא שהמחוקק בחר במפורש להחריג את המודעות על בתים ועל מבנים "מפלגתיים" מדרישת הזיהוי. הטעם להבחנה מובן. לוח מודעות הוא אתר ציבורי. בלי אמצעי זיהוי אי אפשר לדעת מי אחראי למודעה שעליו. לעומת זאת, דירת מגורים נמצאת בחזקת דייריה. מבנה של מפלגה או רשימת מועמדים מזוהה איתה. אם תולים על גבי דירה או מבנה כאמור מודעת תעמולה, ברור מי אחראי לה. לכן דרישת הזיהוי הרגילה אינה נחוצה במודעות שתלויות על מבנים כאלה – אפילו לגבי מודעה שלעצמה אינה מזוהה.

המקרה שלפניי הוא גרסה מקוונת של תליית מודעה על גבי דירת מגורים. המשיבים 4–6 פרסמו את הסרטונים בחשבונות האישיים שלהם. חשבון אישי הוא ה"בית" הפרטי של אדם במרשתת, בין היתר להבעת עמדות פוליטיות לציבור הרחב. המשיבים שלפניי הם בני אדם אמיתיים, ושמותיהם האמיתיים מופיעים בראש הפרסום (על חשבונות של "בוטים" או בשמות בדויים ראו תב"כ 52/21 כחול לבן בראשות בני גנץ ויאיר לפיד נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית (5.4.2019)). שניים מהם גם הוסיפו מסרים משלהם לצד הסרטונים, מסרים שמביעים הסכמה לנאמר בהם. בכך הם הדגישו שהם מקבלים על עצמם אחריות לפרסום. שילוב הנתונים הללו יוצר מקרה מובהק של ביטוי ב"דירת המגורים" המקוונת. כמו בעולם הגשמי, דרישת הזיהוי מתקיימת ב"מבנה", בשם החשבון, ואין צורך לכלול אותה גם בפרסום עצמו. יתר על כן, פה השם מופיע, בניגוד לדירת מגורים, שלעיתים יש לערוך בירור כדי לגלות מי בעליה (במודעה מקוונת נדרש זיהוי ברור וגלוי מתוכן הפרסום. תב"כ 47/22 רשימת ימינה נ' רשימת עוצמה יהודית (13.9.2019); תב"כ 38/23 בן מאיר נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית (28.2.2020)). אבהיר: הסרטונים לעצמם, במנותק מהפרסום שהמשיבים 4–6 נתנו להם, הם תעמולת בחירות

שדורשת זיהוי. אולם, ככל פרסום שמפורסם תחת שם מפרסמו, די בפרטי המפרסם לבדו. משיבים אלה סיפקו, כאמור, את הזיהוי הנדרש.

חריג לקביעה זו יהיה אם יוכח שהמפרסמים מופעלים בידי רשימת מועמדים מסוימת או פועלים בשליחותה. במקרה שלפניי העותרת לא הציגה ראיות כלשהן למעורבות של המשיבות 2 ו-3 בהכנת הסרטונים או בהפצתם. משיבות אלו עמדו על כך בתשובותיהן לפנייה המוקדמת של העותרת והוסיפו שאינן אחראיות לסרטונים. המשיבה 2 השיבה ש"אין [לה] קשר לסרטונים המוזכרים ... [היא] לא היתה מעורבת בייצור סרטונים אלו בשום צורה שהיא ולא מימנה את הפצתם". המשיבה 3 ענתה ש"אינה מתעסקת בהפצת סרטים ככלל ובהפצת סרטי תעמולת בחירות בפרט". אשר למשיבה 1, יש לכל היותר ראיות עקיפות למעורבות של גורם מטעמה בנוגע לסרטון הראשון, ובאשר אליו התמלאה דרישת הזיהוי של אותו גורם. נוסף על כך, הסרטון השלישי מזוהה (בעקיפין לפחות) עם המשיבה 1 בגרסתו השנייה. העותרת טענה בבקשה מאוחרת שהסרטון הלא מזוהה הופץ באתר "יוטיוב" בקידום ממומן, אולם הוסר לבקשתה. משהוסר הסרטון, התייתר הצורך לבחון עניין זה (על החובה לזהות את האחראי לקידום ממומן שבו תעמולה בחירות ראו עניין אוטברייין). על כל פנים, כאמור, שתי המפלגות שמתמודדות ברשימה שהיא המשיבה 1, הכחישו אחריות לסרטונים ולהפצתם. לסיכום, לא הוכחה אחריות של מפלגה לסרטונים או להפרת חובת הזיהוי כאן.

6. בעניין הנתיב החלופי להחלת חובת הזיהוי, הוא סעיף 13 לחוק, משהתקיים זיהוי של מפרסמי הסרטונים, אני סבור שלא הייתה אותה הפרעה לבחירות שגורם פרסום אנונימי. יוצא שלא הופרה דרישת הזיהוי שהוחלה בעניין בן מאיר גם על מודעות מקוונות.

7. העותרת לא ציינה היכן פורסם הסרטון הרביעי ובידי מי, ולא צירפה קישור לפרסום. משכך, אין לדעת אם התפרסם בחשבון מזוהה ואם התקיימה בכך דרישת הזיהוי.

8. התוצאה היא שלא הוכח שהסרטונים נושאי העתירה התפרסמו בפרסום שאינו מזוהה. העתירה נדחת אפוא. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, א' בניסן התשפ"א (14 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

הפרעה בלתי הוגנת לתעמולת בחירות

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
لجنة الانتخابات المركزية للكنيست 24

The Central Elections Committee for the 24th Knesset

Justice Uzi Vogelmann
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 9/24

העותרת: יש עתיד – בראשות יאיר לפיד

נגד

המשיבות: 1. עמותת "כן לשלום"
2. פייסבוק ישראל

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרת: עו"ד עודד גזית

החלטה

1. העותרת הגישה ביום 15.1.2021 את העתירה שלפניי להסרת סרטון שכולל, לטענתה, "דיף פייק" ושפורסם בדף שהמשיבה 1 מפעילה ברשת החברתית "פייסבוק".

2. לטענת העותרת, המשיבה 1 פרסמה בעמוד הפייסבוק שלה סרטון "דיף פייק" ובו דמות שנחזית להיות יושב ראש העותרת, ח"כ יאיר לפיד. הדמות נושאת נאום ליד דוכן "באוירה של 'נאום בחירות'" ואומרת דברים שח"כ לפיד לא אמר. במשך שתי שניות בתחילת הסרטון נוסף בתחתית המסך "כיתוב עמום" שלפיו הסרטון הוא "דיף פייק". על אף "תוספת שולית" זו, טוענת העותרת, קיימת סבירות גבוהה שהצופה הסביר יסבור שהסרטון אמיתי.

על כן התבקשתי להורות למשיבות להסיר את הסרטון בהיותו מנוגד לסעיף 13 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: סעיף 13 לחוק), שעניינו איסור הפרעה לא הוגנת לתעמולה של מפלגה.

3. אתמול, 17.1.2021, הגישה העותרת הודעה מעדכנת. לפיה, כמה שעות לאחר הגשת העתירה הודיעה המשיבה 1 שהסירה את הסרטון מעמוד הפייסבוק שלה. אולם, קובלת העותרת, המשיבה 1 העלתה מחדש את הסרטון בשינויים: בתחילתו שקופית "הסרטון שלפניכם נוצר בטכנולוגיית דיף פייק והמציג בו אינו יאיר לפיד", ולאורכו מופיע הכיתוב "המציג אינו יאיר לפיד". לעמדתה, עדיין מדובר בהטעה שעלולה לגרום למצביעים לחשוב שהדובר הוא ח"כ לפיד. לכן היא עומדת על עתירתה ומבקשת ממני להורות על הסרת הסרטון המעודכן.

4. עוד טרם אבחן את העתירה, יובהר המונח "דיפ פייק", שסביבו היא סובבת. "דיפ פייק" (deepfake) הוא כינוי לטכנולוגיה ליצירת תוכן קולי או חזותי או לשינוי תוכן קיים, כך שהצופה הסביר (ואף הצופה המתוחכם) יסבור כי פלוני ביצע פעולה או העביר מסר, אך התוכן אינו אמיתי. התוכן הוא באיכות גבוהה עד כדי כך שמשתמש מן היישוב יתקשה לרוב לגלות שמדובר בזיוף.

מילון מרים וובסטר מגדיר את המונח כך :

"an image or recording that has been convincingly altered and manipulated to misrepresent someone as doing or saying something that was not actually done or said" (deepfake, MERRIAM-WEBSTER, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/deepfake>).

הדין הישראלי טרם נדרש לסוגיה זו במפורש, אך מלומדים מהעולם ציינו את האתגרים שמציבה טכנולוגיה זו לאמון הציבור ולשמירה על הדין, בין היתר במסעות פרסום פוליטיים (עיינו Edvinas Meskys et al., *Regulating Deep Fakes: Legal and Ethical Considerations*, 15 J. INTELL. PROP. L. & PRAC. 24 (2020) ; תהילה שוורץ אלטשולר ואיתי ברון "פייק ניוז: הדור הבא" **המכון הישראלי לדמוקרטיה** (14.7.2019) www.idi.org.il/articles/27133).

5. עם זאת, לאחר שעיינתי בכתבי הטענות ובנספחים וצפיתי בסרטון המעודכן, הגעתי לכלל מסקנה שדין העתירה להידחות גם בלי לבקש את תשובת המשיבים. העילה המשפטית שהעותרים לפניי הציגו ושמצויה בתחום סמכותי, היא הפרת הוראת סעיף 13 לחוק. הלכה עימנו כי הוראת סעיף 13 לחוק נבחנת במבחן הוודאות הקרובה להטעיית הציבור (ראו למשל תב"כ 14/22 החדשות 13 בע"מ נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית, פסקה 14 (3.9.2019); תר"ם 63/20 צור נ' נחמני, פסקות 26–28 (14.8.2013); תב"כ 28/20 הליכוד – תנועה לאומית ליברלית נ' רשימת "המחנה הציוני" בראשות יצחק הרצוג וציפי לבני" (2.3.2015); תב"כ 45/20 כולנו בראשות משה כחלון נ' רשימת הליכוד בהנהגת בנימין נתניהו ראש הממשלה (17.3.2015)). זאת בשל החשיבות הרבה של שמירה על חופש הביטוי הפוליטי.

יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית איננו "עורך על" של פרסומי התעמולה. הדין אינו מסמיך אותו להכריע במחלוקות על אמיתות התוכן בתעמולה, אלא אם כן מדובר בהטעייה ברורה על פני הפרסום שעלולה – בוודאות קרובה לפגיעה ממשית – להטעות את הבוחר הסביר או לשבש את ההליך התקין של הבחירות.

6. המקרה שלפניי איננו עומד במבחן הוודאות הקרובה. הסרטון העדכני הוא שנתון כעת לבחינה. כאמור, בתחילתו מובהר שהוא נערך בטכנולוגיית "דיפ פייק". לכל אורך הצגת "דמותו" של ח"כ לפיד מצוין בבירור שהלה אינו הדובר. בתום הנאום מופיעה שקופית ובה כתוב "זה לא חייב להיות פייק". מייד אחריה מופיעה שוב הדמות, ופני הדובר הופכים לפנים של מי שגילם אותה. יתר על כן, המסר לאחר מכן קורא לח"כ לפיד

האמיתי לפעול כפי שהמשיבה 1 מעוניינת, כלומר ברור שבמציאות הוא אינו אומר (לפחות בשלב זה) ולא אמר לפני כן את מה שנאמר קודם לכן. כל בוחרת מן היישוב תדע לזהות מה אמת ומה לא. גם אם היא תצפה רק בחלק מהסרטון שבו הנאום של "ח"כ לפיד", הרי שהכתובית שמציינת שאין מדובר בו, תסיר את החשש לזיהוי שגוי. על כן אני סבור שאין ודאות, ודאי לא ודאות קרובה, להטעיית הציבור. משכך, בנסיבות אלו אין הפרה של הוראת סעיף 13 לחוק, אף בלי לבחון את התנאים האחרים המנויים בסעיף.

7. בלי להכריע בדבר, אפשר שיש ממש בטענה אחרת של המשיבה 1 במכתב התגובה שלה לעותרת, שזו צירפה להודעה המעדכנת מטעמה. סעיף 13 אוסר הפרעה בלתי הוגנת שנערכת ב"תעמולת בחירות מטעם מפלגה או רשימת מועמדים אחת או למענה". העותרת לא טענה שהמשיבה 1 היא מפלגה או רשימת מועמדים או שפעלה מטעמן. כאמור, אין לי צורך לקבוע מסמרות בסוגיה זו, הואיל וממילא יש לדחות את העתירה מטעם אחר.

8. לפני סיום אדגיש שאין לראות בהחלטתי משום אישור לשימוש ב"דיפ פייק" בתעמולת בחירות. טכנולוגיה זו עלולה לגרום לקשיים מרובים בזיהוי תוכן אמיתי ותוכן שקרי בתחומים שונים (ראו למשל Bobby Chesney & Danielle Citron, *Deep Fakes: A Looming Challenge for Privacy, Democracy, and National Security*, 107 CALIF. L. REV. (2019) 1753). קבצים שיוצרו בטכנולוגיה זו עלולים, בהתאם לנסיבות העניין, להביא בוודאות קרובה להטעיית הציבור. אפנה לדוגמה שבעמ' 1757 לאותו מאמר: "Imagine a deep fake video, released the day before an election, making it appear that a candidate for office has made an inflammatory statement". קבצים כאלה עלולים להפר את סעיף 13 לחוק ואולי אף את סעיף 119 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969. יתר על כן, הם עלולים לערער בקרב הציבור את האמונה בכך שיש אמת בבחירות בכלל: אם כל דבר אפשר לזייף, מדוע להאמין בדבר כלשהו? מכאן שגלומה בהם סכנה לעצם קיום הליכי הבחירות ולקיום המערכת הדמוקרטית. במקרים מתאימים יהיה מקום להשתמש בסמכויות שנתונות ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית ובסמכויות שנתונות לגופים אחרים – כל אחד וסמכויותיו – כדי למנוע את הפגיעה בבחירות.

9. העתירה נדחית אפוא על הסף. משלא התבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ה' בשבט התשפ"א (18 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 16/24

העותרת: רשימת ימינה

נגד

המשיבה: מפלגת "תקווה חדשה"

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד אפרת איצקוביץ
בשם המשיבה: עו"ד עמיחי ויינברגר; עו"ד עדי סדינסקי לוי

החלטה

1. העותרת טוענת שהמשיבה פרסמה מודעות תעמולה ובהן מידע מטעה. המידע הוא ציטוט (כביכול) מפי ח"כ איילת שקד, שמתמודדת לכנסת במקום השני ברשימת העותרת: "לא פוסלים ישיבה תחת נתניהו" (המירכאות במקור). לאחר הציטוט מופיע: "ערוץ 12, 22.1.21". המודעות הופיעו הן בחשבון של המשיבה ברשת החברתית "טוויטר", הן בעלון "מצב הרוח" שהתפרסם ביום הגשת העתירה. לדברי העותרת, בריאיון של ח"כ שקד בחדשות ערוץ 12 ביום 22.1.2021 (להלן: הריאיון) היא לא אמרה את הדברים שמופיעים בציטוט. נטען שמדובר בהפצת "שקר מוחלט" כדי "לזרות חול בעיני הציבור ולהטעות את הבוחרים על ידי שימוש בשקרים" (פסקה 8 לעתירה, הדגשות במקור הוסרו). לגישת העותרת, הדבר מנוגד לסעיף 13 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: סעיף 13), שעניינו איסור הפרעה בלתי הוגנת לתעמולת בחירות. היא מוסיפה שלאחר פנייה למשיבה, תיקנה זו את המודעה בחשבון הטוויטר שלה והסירה את הציטוט. העותרת מבקשת שאורה למשיבה לחדול מתעמולה שקרית ולהסיר את הפרסום המטעה מכל מקום, כולל העלון "מצב הרוח".

2. המשיבה טוענת בתגובה שיושב ראש ועדת הבחירות המרכזית אינו בוחן אמיתות פרסומי תעמולה; שלא התקיימו המבחנים לפסילת פרסום לפי סעיף 13; ושבראיונות רבים אחרים אמרה ח"כ שקד (וכמוהו ח"כ נפתלי בנט, שמתמודד במקום הראשון ברשימת העותרת לכנסת) דברים ברוח אלו שהופיעו בין מירכאות בשמה. המשיבה מזכירה שהורתה לתקן את המודעות שפרסמה, למעט בשני עלונים שכבר ירדו לדפוס.

3. לאחר שעיינתי בעתירה, בתגובה ובריאיון, באתי למסקנה שדין העתירה להידחות. סעיף 13 אוסר על הפרעה בלתי הוגנת לתעמולה של מפלגה. מאחר שנודעת חשיבות רבה לחופש הביטוי הפוליטי, המבחן לקיום הפרעה כזו הוא מבחן הוודאות הקרובה להטעיית הציבור. בקשר לפרסומים מטעים נקבע שהמבחן יתקיים רק אם מדובר בהטעיה ברורה על פני הפרסום שעלולה – בוודאות קרובה לפגיעה ממשית – להטעות את הבוחר הסביר או לשבש את ההליך התקין של הבחירות (תב"כ 9/24 יש עתיד – בראשות יאיר לפיד נ' עמותת "כן לשלום", פסקה 5 (18.1.2021), והמקורות שנוכחים שם). לכן ככלל יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית אינו בוחן אם פרסום הוא אמת (שם; תב"כ 20/17 מפלגת חזית יהודית לאומית נ' מפלגת אגודת ישראל (22.3.2006); תב"כ 18/20 הליכוד – תנועה לאומית ליברלית נ' רשימת המחנה הציוני בראשות יצחק הרצוג וציפי לבני, פסקה 5 (16.2.2015)).

4. הקושי העיקרי בענייננו הוא שהדברים שיוחסו לח"כ שקד הושמו בין מירכאות, כאילו הם ציטוט. צפיתי בריאיון שפרטיו הופיעו במודעה. ח"כ שקד לא אמרה בו את הדברים שמיוחסים לה. תחילה, אזכיר שהמשיבה הסירה את החלק הזה מכל הפרסומים שבשליטתה. לנוכח עמדתה הנוכחית חזקה עליה שלא תשוב לפרסם את החלק האמור באותה מתכונת. לגוף העניין, במבט כולל לא אוכל לומר שהתקיים מבחן הוודאות הקרובה להטעיית הציבור. העותרת גם לא פירטה בעתירתה כיצד הוא מתקיים כאן. המשיבה טוענת שאת תוכן הדברים שמיוחסים לח"כ שקד, אמרה זו פעמים רבות בתקופה האחרונה, לרבות סמוך לפני הריאיון וסמוך לאחריו. המשיבה הביאה בנספח לתגובתה דוגמאות שונות לטענה זו. היא הוסיפה שאולי היה צריך רק להחליף את התאריך ומקום הריאיון, ועיקר המילים שייחסה לח"כ שקד – נכונות. בריאיון אמרה ח"כ שקד שפוליטיקאים אחרים "הבטיחו הבטחות וכולם שיקרו וזחלו לממשלה של נתניהו", ושהיא ויתר חברי הכנסת מטעם העותרת "לא נמליץ עליו, אנחנו רוצים להחליף אותו, אנחנו חושבים שבנט הוא המתאים ביותר להחליף אותו". אולם היא סירבה להצהיר שלא ייכנסו לממשלה בראשות נתניהו, "כי בשיח החרמות בסוף כולם יצאו שקרנים". קודם לכן היא ציינה בהקשר דומה: "אנחנו היחידים שלא מחרימים אף אחד". במכלול הנתונים אי אפשר לומר שמתקיימת ודאות קרובה להטעיית הבוחר הסביר או לשיבוש ההליך התקין של הבחירות.

5. העתירה נדחת אפוא. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ו בשבט התשפ"א (8 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

סקרים

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
لجنة الانتخابات المركزية للكنيست 24

The Central Elections Committee for the 24th Knesset

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 10/24

העותר : זיו גלסברג

נגד

המשיבים : 1. טלזר 019 שירותי תקשורת בינלאומיים בע"מ
2. פלוני

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

העותר : בעצמו
בשם המשיבה 1 : עו"ד אורי קסיר
בשם המשיב 2 : עו"ד עמיחי ויינברגר ; עו"ד עדי סדינסקי לוי

החלטה

1. העותר קיבל ביום 15.1.2021 מסרון :

"האם אתם חושבים שיש אלטרנטיבה לבנימין נתניהו?
כן- השיבו 1
לא- השיבו 2".

לטענת העותר, המסרון הוא תעמולת בחירות בשני היבטים : עולה ממנו האפשרות שנתניהו הוא אדם שאין לו אלטרנטיבה כלשהי ; הוא נועד לקבוע שרק נתניהו מועמד לראש הממשלה. העותר מוסיף שתעמולה זו לא מזוהה, בניגוד להוראת סעיף 10 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן : החוק).

המסרון הגיע ממספר טלפון שהמשיבה 1 (להלן : טלזר) מפעילה בשם גורם עלום, הוא המשיב 2 (להלן : המזמין). העותר ביקש מטלזר שתחשוף את זהות המזמין. זו סירבה באין צו שיורה לה לעשות כן, אבל הודיעה שלא תתנגד להוצאת צו כאמור.

2. בעקבות זאת הגיש העותר את העתירה שלפניי. לטענתו, טלזר נדרשת להפעיל מערך "הודעה והסרה" שבו לאחר שפלוני מודיע לה על הפרת דיני הבחירות, עליה להפסיק את הפעולה הלא חוקית ולחשוף את המעוול (ולפחות את מי שהתקשר איתה) לפני פלוני המודיע גם בלי צו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית. העותר מבקש גם להורות

לטלזר למסור לו את פרטי המזמין; להימנע מלשלוח מסרונים תעמולה אנונימיים שלא כדין; לפעול בהתאם להחלטה בתב"כ 27/21 סיעת ישראל ביתנו נ' שמיר מערכות ומפעלים בע"מ (26.3.2019) (להלן: עניין ישראל ביתנו); ולהורות למזמין להימנע מלשגר מסרונים אנונימיים שלא כדין.

3. טלזר משיבה כי היא פועלת ככלל בהתאם להסדר שנקבע בעניין ישראל ביתנו. גם במקרה זה העבירה את העתירה למזמין, ותחשוף את פרטיו אם אורה על כך. המזמין – שלא גילה את זהותו – ביקש לדחות את העתירה לגופה. לטעמו, תוכן המסרון הוא סקר בחירות פנימי, ולא תעמולת בחירות, ואת זהות מזמין הסקר אין חובה לחשוף.

4. העותר ביקש למחוק את תשובת טלזר, משום שעלו בה טענות עובדתיות אולם לא הוגש תצהיר לתמוך בהן. טלזר השיבה שלא היה צורך בתצהיר, אבל צירפה אותו "למען הזהירות בלבד". משהוגש התצהיר, בקשת המחיקה התייתרה.

5. הסוגיה המהותית שמונחת לפנינו נוגעת לאופי המסרון. האם הוא נחשב לתעמולת בחירות? כידוע, על שאלה זו עונים בעזרת מבחן האפקט הדומיננטי (התוצא הנגזר) של הפרסום בעיני הבוחר הסביר (בג"ץ 869/92 זוילי נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה, פ"ד מו(2) 692 (1992); דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)). אם בתכלית העיקרית של הפרסום יש כדי להניע בוחר לבחור כך או אחרת, להניא אותו מבחירה מסוימת או להשפיע על העדפתו הפוליטית; ותכלית זו גוברת על תכליות אחרות בפרסום – הרי זו תעמולת בחירות (תב"כ 3/21 בן מאיר נ' שר החינוך, פסקה 24 (20.1.2019)). מבחני משנה מפורטים שם, בפסקות 25 ו-30; ובת"ס 1/24 אטדגי נ' ראש עיריית אשקלון, פסקה 9 (3.11.2020). אחד ממבחני המשנה עניינו חשיבות התכלית האחרת בפרסום. ברי, ולא נטען אחרת, כי עריכת סקר אין משמעה בהכרח תעמולת בחירות. לסקר צמודה בדרך כלל מטרת איסוף מידע, בין כדי שמפלגה תדע לכוון את התנהלותה ואת תעמולתה בעתיד, בין כדי לעמוד על הלכי הרוח בציבור. זו תכלית חשובה. אם היא המטרה העיקרית והאמיתית של הסקר, אין לומר כי לפנינו תעמולת בחירות. להבדיל מכך, אם הסקר הוא רק כסות לתעמולת בחירות, השימוש במתכונת של סקר אינו יכול לשנות את המהות.

6. בהחלטות קודמות הסכימו הצדדים שסקר שנדון בהן עולה כדי תעמולת בחירות (למשל עניין ישראל ביתנו, בפסקה 23)). כיצד ניתן לבחון את השאלה אם הסקר עצמו, להבדיל מתוצאותיו, נחשב לתעמולה? ניסוח השאלה או בחירת החלופות למענה עשויים לצייר בעיני הנשאל תמונת מצב שיכולה להשפיע עליו בנוגע לבחירות. כל המקרים הללו נחשבים לתעמולת בחירות. סעיף 10 לחוק חל עליהם, ובהתאם לו יש לציין בהם מי הזמין את הסקר. אדגים מקרים כאלו:

א. עצם העלאת שאלה בנושא מסוים יכול להיות מיועד להביא אותו לתשומת הלב של הנשאל או הנשאלת ולהשפיע על שיקוליהם בבחירות או על דירוג החשיבות של שיקולים אלה.

ב. לעיתים שאלה עוסקת בסוגיה שכבר מצויה על סדר היום הציבורי, אולם ניסוח השאלה כולל מסר תעמולה: סיסמת בחירות של אחת הרשימות; דברי שבח (או גנאי) כלפי מועמדת; כינוי משפיל או מאדיר למועמדת או לנושא הנדון; מלל שמצביע על העמדה הראויה כביכול בעניין, ועוד.

ג. אם בסקר כללי על רשימה מועדפת מדירים מהחלופות רשימות מסוימות שסיכוייהן לעבור את אחוז החסימה סבירים (או שהיא אף קרובה לסף החסימה החוקי, בהתאם לסקרים המפורסמים בציבור (עניין ישראלי ביתנו)), עלול להיווצר רושם שהן לא יעברו את אחוז החסימה – מה שישפיע על הנטייה לבחור בהן (כך הוסכם על הצדדים בעניין ישראלי ביתנו. השוו לתב"כ 27/20 מפלגת עלה ירוק נ' עיתון "הארץ", פסקות 18–20 (23.3.2015)).

ד. עיצוב הסקר (למשל הדגשה של מילים מסוימות או הצבתן כך שהן בולטות יותר ויוצרות מסר תעמולה) והצגתו (כמו קריאתו בהטעמת מילים נבחרות) עשויים גם הם להפוך אותו לתעמולת בחירות.

הרשימה אינה סגורה. כל מקרה ייבחן לגופו.

7. הטענה שלפניי היא כלפי השאלה בסקר: "האם אתם חושבים שיש אלטרנטיבה לבנימין נתניהו?". האם בוחר סביר חושב שיש לשאלה זו אפקט דומיננטי של דבר תעמולה? לדעתי, בנסיבות המיוחדות של המקרה הנדון התשובה שלילית. אנו נמצאים במערכת בחירות רביעית תוך שנתיים. שאלת המשך כהונתו של מר נתניהו בראשות הממשלה הייתה – ועודנה – במוקד הדיון הציבורי בכולן. אומנם שאלה על חלופה לאדם פלוני מציבה אותו במרכז תשומת הלב של הנשאלת ועשויה להשפיע על תפיסתה את הסוגיות שעומדות לדיון במערכת הבחירות. אולם כאן מדובר ממילא במי שמכהן זה זמן רב בתפקיד הרם ביותר שהבחירות משפיעות עליו, ראש הממשלה. הסבת תשומת הלב של הנשאלות והנשאלים לסוגיה זו אינה צפויה להציג להם נקודה חדשה למחשבה או להדגיש את החשיבות של נושא שניצב בדרגה נמוכה יותר ברשימת שיקוליהם. לשון השאלה ניטרלית לחלוטין. אין בה שמץ של עידוד הצבעה לכאן או לכאן, קריאה להצביע או להימנע מהצבעה, או תעמולה (גלויה או נסתרת) לטובת רשימה פלונית או נגדה. המסרון פשוט, ואין בעיצובו פרט שישפיע על הבחירה. בניגוד לטענות העותר, המסרון אינו רומז על כך שאין חלופה לנתניהו (או שיש כזו), או על כך שהוא המועמד היחיד לראשות הממשלה. בעיני הבוחר הסביר אין למסרון אפקט עיקרי של תעמולה, אלא של בקשת מידע.

8. מכאן – לסוגיה השנייה בעתירה. בקשת העותר שטלזר תגלה לו במישרין מי שולחים מסרונים באמצעותה, אין לה על מה שתסמוך. מערך "הודעה והסרה" עוסק במצב שבו אדם טוען שדבר מה פורסם תוך הפרת זכות שלו; המפרסם אינו ידוע; אבל מי שאפשר את הפרסום, גורם מתווך או גורם ביניים (למשל בעל אתר במרשתת), ידוע. לפי הנוהל, בעל הזכות מודיע לגורם המתווך על ההפרה, וזה מסיר אותה (ת"א (מחוזי מר') 567-08-09 א.ל.י.ס. אגודה להגנת יצירות סינמטוגרפיות (1993) בע"מ נ' רוטר.נט בע"מ (8.8.2011); מיכאל בירנהק "חשיפה מקוונת וחשיפה משפטית: על פרטיות ופומביות של פסקי דין ברשת" משפטים מח 31, 87–88 (2018); שרון בר-זיו וניבה אלקין-קורן "בין שתי זירות: אכיפת זכויות יוצרים באינטרנט" משפטים מח 411, 425 (2019)). יסוד ה"הודעה" בנוהל הוא הודעת בעל הזכות לגורם המתווך; הגורם המתווך אינו חייב להודיע לבעל הזכות מי המפר. בתב"כ 8/21 בן מאיר נ' מפלגת הליכוד (27.2.2019) ובעניין ישראל ביתנו נקבע מנגנון דומה בענייננו. לא נאמר בו שחברת התקשורת תמסור לכל מבקש את פרטי השולח. ההסדר הנוהג, והנכון בעיניי, הוא שנדרש צו שיפוטי כדי למסור את הפרטים – תחילה לעיון יושב ראש ועדת הבחירות בלבד, ואם ראה לנכון, גם לצדדים אחרים לעתירה. כך נשמרים הזכות לפרטיות וחופש הביטוי (במופע האנונימי שלו) במקרים שאין בהם הצדקה לחשוף את הפרטים. אשר לבקשה האחרונה של העותר, לקבל את פרטי המזמין – הואיל ואין כאן הפרה של דיני הבחירות, אני סבור שאין עילה במסגרת הדיונית שלפניי להיעתר לבקשה זו.

9. סוף דבר: העתירה נדחית על שני ראשיה. היות שטלזר לא הגישה תצהיר עם תשובתה המקורית, מצאתי להפחית את ההוצאות לזכותה. העותר ישלם לטלזר הוצאות בסך 1,000 ש"ח, ולמזמין – הוצאות בסך 2,000 ש"ח.

ניתנה היום, ט"ו בשבט התשפ"א (28 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 39/24

העותר : עו"ד נדב מיארה

נגד

המשיבים : 1. פרופסור ירון זליכה
2. המפלגה הכלכלית החדשה בראשות פרופסור ירון זליכה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותר : בעצמו
בשם המשיבים : עו"ד דפנה הולץ לכנר

החלטה

1. בעתירה שלפניי התבקשתי לאסור על המשיבים לפרסם בציבור סקר בחירות שערכו, אלא אם כן ימלאו אחר הוראות סעיף 16 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: החוק). לפי הנטען בעתירה, המשיבים מפרסמים בראיונות בתקשורת וברשתות החברתיות כי ערכו סקר בקרב 300,000 איש; וכי בסקר האמור התגלה שהמשיבה 2 (להלן: המפלגה הכלכלית) עתידה לעבור את אחוז החסימה בבחירות הקרובות ולזכות בחמישה מנדטים (ועוד שניים "מתלבטים"). העותר מפנה לראיונות של המשיב 1 (להלן: זליכה) לתוכניות רדיו שונות; לפרסום שלו ברשת החברתית "טוויטר"; ולמסרון שנשלח מטעם המשיבים ובו שאלה אם המקבלים יצביעו לזליכה, המשפט "כל האמת על הסקרים" וקישור לראיון של זליכה בערוץ "דמוקרטי TV" ובו חזר על טענותיו.

העותר טוען שיש בכך הפרה של הוראות סעיף 16 לחוק: אם הסקר נערך בשיטות סטטיסטיות מוכרות, יש לשלוח לוועדת הבחירות המרכזית העתק של תוצאותיו – וכך לא נעשה; אם הסקר לא נערך בשיטות סטטיסטיות מוכרות, יש לציין עובדה זו – אולם המשיבים נמנעים מכך. עוד צוין שהמשיבים מתכוונים לפרסם תוצאות של "סקר רחב, הכולל מיליוני בוחרים" (לשון העותר); וקיים חשש שהן יתפרסמו בניגוד להוראות החוק.

2. המשיבים טוענים שערכו "[מ]שאל ציבורי אשר כלל לא נועד לשם פילוח, ביצוע אומדן או בדיקת דפוסי הצבעה", אלא לשם גיוס מתנדבים; שהנתונים שהתקבלו לא נותחו; ולכן אין מדובר בסקר בחירות. הם מוסיפים שזליכה דיבר במונחים של "מדגם", "משאל טלפוני", "כמעט משאל עם" ו"כמעט בחירות דמה". עוד נטען שהמשיבים פרסמו מאז הבהרות ברוח זו בפנייה לתומכיהם ולמצביעים מתלבטים וברשתות החברתיות.

3. לאחר שעיינתי בעתירה, בתגובה ובנספחיהן, הגעתי למסקנה שדין העתירה להתקבל. "סקר בחירות" מוגדר בסעיף 16ה(א) לחוק: "סקר הנערך בתקופת הבחירות והבודק דפוסי הצבעה של בוחרים בבחירות, או הבודק נושאים הקשורים במישרין במי שמתמודד בבחירות". המשיבים מודים שכאן נשאלה שאלה על כוונת הצבעה למשיבה 2, ושברסומיהם עמדו על תוצאות שאלה זו. מדובר בשאלה על דפוסי הצבעה, ולפחות על נושא שקשור במישרין באלה שמתמודדים בבחירות: המשיבים 1 ו-2. לצורך סעיף 16ה לחוק, מדובר בסקר בחירות. הכינוי שעורך הסקר מעניק לו: "סקר", "מדגם", "משאל" וכדומה, אינו קובע, אלא התוכן. אם לא כן, יוכל כל עורך סקר להתחמק מתחולת הוראות הסעיף באמצעות נתינת שם אחר לסקר. הדברים כבר נקבעו בתר"ס 153/20 גוב ארי נ' ארנפורינד כהן, פסקות 7–12 (10.10.2013), ואין לי אלא להצטרף לדברי השופט ס' ג'ובראן שם. למעלה מהנדרש, בעתירה נטען – והמשיבים לא הכחישו זאת – שזליכה אמר בריאיון לרדיו "קול רגע": "אנחנו ביצענו סקר אמת". גם שני מונחים שזליכה הביא בתגובתו, "כמעט משאל עם" ו"כמעט בחירות דמה" מצביעים על סקר שנועד לחזות את תוצאות הבחירות. יתר על כן, אין חולק שהמשיבים הציגו בראיונות ובפרסומים תוצאות אפשריות של הבחירות בהסתמך על דפוסי הצבעה של בוחרים שהשיבו במשאל.

4. סעיף 16ה לחוק קובע חובות מסוימות בנוגע לפרסום תוצאות סקר בחירות. ביסודן שתי תכליות: "(1) גילוי נתונים במטרה למנוע הטעיית הבוחרים; (2) מתן האפשרות לבוחר לכלכל את הצבעתו באמצעות מצבן וסיכוייהן של רשימות המועמדים השונות ברגע נתון" (תב"כ 27/20 מפלגת עלה ירוק נ' עיתון "הארץ", פסקה 33 (23.3.2015). ראו גם תב"כ 12/21 מפלגת "עלה ירוק" נ' ידיעות אחרונות, פסקה 40 (2.2.2019)).

תכליות אלו משפיעות על הטענה העיקרית בעתירה שלפניי. המשיבים טוענים שלא ערכו סקר ככל משפטו וחוקתו. בלשון הסעיף, לפנינו "תוצאות של סקר בחירות שלא מבוססות על שיטות סטטיסטיות מוכרות לעריכת סקרים" (סעיף קטן (ד)). העותר מבקש שהמשיבים יצינו "בהבלטה שהסקר לא התבסס על שיטות סטטיסטיות מוכרות ולפיכך אי אפשר להסיק ממנו מסקנות לגבי דפוסי הצבעה או עמדות של הציבור", נוסף על שמות מזמין הסקר ועורכו – כדרישת הסעיף. בוחרת שנעזרת בסקר כדי להחליט למי להצביע (או למי לא להצביע), נותנת בו אמון משום שהוא אמור לייצג תמונת מצב של דעת הציבור. כדי להבטיח שמידת דיוקו גבוהה מספיק, יש לעמוד באמות מידה מקצועיות מקובלות. אם לא שמרו עליהן, מידת הדיוק של הסקר מצטמצמת. אין פירוש הדבר שאסור לפרסם את התוצאות – אלא שנדרש להוסיף לצידו "הערת אזהרה", כדי

שהבוחר יעניק לו את המשקל הראוי בחשבון שיקוליו. בדומה, סעיף 16ה(ח) לחוק קובע שהחל מיום שישי שלפני הבחירות אין לשדר תוצאות של סקר בחירות שטרם התפרסמו, או לפרסמן בכתב; אם מפרסמים אז תוצאות של סקר שנערך קודם לכן, חובה לציין "בהבלטה שהסקר אינו עדכני ואין ללמוד ממנו על דפוסי הצבעה או עמדות של הציבור ביום השידור או הפרסום". גם כאן המטרה היא לאפשר לבוחר להגיע להערכה מושכלת בדבר נכונות המידע שהוא מקבל.

5. המסקנה היא שהיה על המשיבים לכלול בפרסומיהם – הן בכתב, הן בעל פה (ראו תב"כ 44/23 בן מאיר נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (1.3.2020)) – על אותו "[מ]שאל ציבורי" כי תוצאותיו אינן מבוססות על שיטות סטטיסטיות מוכרות לעריכת סקרים, ולפיכך אי אפשר להסיק ממנו מסקנות על דפוסי הצבעה ועל עמדות הציבור. אני נכון להניח שהתפרסמו כיאות זהות מזמין הסקר ועורכו, וממילא לא נשמעו טענות בעניין.

6. המשיבים טוענים שפרסמו בינתיים הבהרות על כך שלא ערכו "סקר" אלא "משאל" או "משאל פתוח" בקרב "מיליוני אזרחים" שענו עליו כחצי מיליון משיבים; הם כתבו גם ש"המשאל הענק שלנו אינו סקר וגם אינו מדגם מייצג". אין די בכך. הטענות על משאלים בתפוצה רחבה אינם אומרים דבר על כך שלא נערכו בשיטה סטטיסטית מקובלת. אדרבה, אפשר שחלק מהקוראים יסברו שמאגר נשאלים גדול מצביע דווקא על דיוק. גם הטענה שאותו משאל אינו סקר או מדגם מייצג, אינה מבהירה בהכרח שאינו מקצועי, ובכל מקרה אין בה אזהרה על כך שאי אפשר להסיק מהסקר מסקנות על דפוסי הצבעה ועל עמדות הציבור.

7. העתירה שלפניי הוגשה לאחר שכבר התפרסמו הפרסומים שבמרכזה. אולם סמכותי לפי סעיף 17ב(א) לחוק היא לתת צו "המונע ביצוע מעשה עבירה לפי חוק זה... או המשכתו". מכוח סמכותי למנוע המשך ביצוע עבירה, אני מורה בזאת למשיבים לפרסם באתריהם ובחשבונותיהם ברשתות החברתיות עדכון לסקר שפרסמו (ראו תר"ס 231/20 ליבר נ' בריח, פסקה 6 (19.12.2013)). בעדכון עליהם לציין בהבלטה שהסקר (או המשאל) שערכו לא התבסס על שיטות סטטיסטיות מוכרות, ולפיכך אי אפשר להסיק ממנו מסקנות לגבי דפוסי הצבעה או עמדות של הציבור (כהוראת החוק). היות שאנו נמצאים בתקופה שבה אסור לשדר ולפרסם סקרים חדשים, וחובה לפרסם הבהרה על סקרים ישנים (סעיף 16ה(ח) לחוק) – על המשיבים לציין בהבלטה גם שאותו סקר (או משאל) אינו עדכני, ואין ללמוד ממנו על דפוסי הצבעה או עמדות של הציבור כיום. היות שנטען בעתירה שהמשיבים מתעתדים לפרסם סקר נוסף, אני אוסר על המשיבים לפרסם תוצאות סקרים בניגוד להוראות סעיף 16ה לחוק.

8. העתירה מתקבלת אפוא כאמור בפסקה 7. המשיבים יישאו בהוצאות העותר בסך 3,000 ש"ח.

ניתנה היום, ח' בניסן התשפ"א (21 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 47/24

העותר: עו"ד שחר בן מאיר

נגד

המשיבים: 1. הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ'
2. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותר: בעצמו
בשם המשיבה: עו"ד חנמאל דורפמן

החלטה

1. בעתירה שלפניי נטען שח"כ בצלאל סמוטריץ' (להלן: סמוטריץ'), יושב ראש המשיבה 1 (להלן: הציונות הדתית), פרסם היום, ערב הבחירות, תוצאות של סקרים בנוגע למעבר הציונות הדתית את אחוז החסימה. כך, הוא פרסם ברשתות החברתיות רשומה שתחילתה: "חברים, הסקרים הפנימיים שלנו מדאיגים. אנחנו ב"ה עדיין מעל אחוז החסימה אבל זה הולך להיות גבולי"; ובהודעה קולית לטלפונים ניידים דיבר על חשש שמא הציונות הדתית לא תעבור את אחוז החסימה, ואמר: "לפי הסקרים העדכניים אנחנו עומדים כעת על ארבעה וחצי מנדטים". לטענת העותר, מדובר בהפרת האיסור לפרסם תוצאות של סקר חדש החל בסוף יום שישי שלפני הבחירות, לפי סעיף 16ה(ח) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: חוק דרכי תעמולה); ובהפרת האיסור להפריע את המהלך התקין של הבחירות, לפי סעיף 119(א)(1) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות).

2. הציונות הדתית טוענת בתגובתה שהעותר לא עתר נגד הפרות אחרות של סעיף 16ה לחוק דרכי תעמולה, והיא הדגימה כאלו; היא מבקשת שאם העתירה לא תידחה מטעם זה, אוסיף את אותם מפירים כמשיבים לעתירה. הציונות הדתית סבורה שהסעיף נועד לעורכי סקרים ולכלי תקשורת, ולא לנבחרי ציבור; שאסור לדווח את תוצאות הסקר, ולא על אופיין (למשל שהסקרים "מדאיגים"); שהפרסום בהקלטה נשלח לקהל ממוקד,

ולא לציבור הרחב, ולכן אין תחולה לסעיף; ושדובר בהקלטה על מצב הרשימה בסקרים שהתפרסמו ביום שישי האחרון, כלומר אין בה דיווח על סקר "חדש".

3. לאחר שעיינתי בעתירה ובתגובה, באתי למסקנה שדין העתירה להתקבל. תחילה אציין שאין צורך לדון בסעיף 119(א)(1) לחוק הבחירות. העותר הפנה להחלטה שקבעה שפרסום סקר ביום הבחירות נכנס לגדר הסעיף (תב"ס 23/01 סיעת ישראל אחת נ' מעריב אינטרנט בע"מ, פ"ד נה(3) 174 (2001)). אולם לאחר שניתנה החלטה זו, נוסף דין מיוחד בסוגיית פרסום סקרים סמוך לבחירות: סעיף 16ה(ח) לחוק דרכי תעמולה. לכן לא אידרש לדון הכללי של הפרעה לבחירות.

גם טענת הציונות הדתית על שהעותר לא התייחס להפרות אחרות של הדין, אין לה מקום. העותר הוא אדם פרטי ואינו מופקד על מדיניות אכיפה שוויונית. לבד מכך, הפרות של אחרים אינן מכשירות את ההפרה הנטענת של העותרת. גם הבקשה לצירוף משיבים דינה דחייה. מדובר בנתונים עובדתיים אחרים בכל אחד מהמקרים, וצירופם לעתירה שלפניי יסרב את ההכרעה בה.

4. מכאן – לגוף העניין. סעיף 16ה(ח) לחוק דרכי תעמולה קובע:

"בתקופה שתחילתה בתום יום שישי שלפני פתיחת הקלפיות והמסתיימת במועד סגירת הקלפיות, לא ישדר ולא יפרסם אדם בכתב לציבור על תוצאותיו של סקר בחירות שלא שודרו או פורסמו בכתב לציבור לפני תחילתה של התקופה האמורה. המשדר או המפרסם בתקופה האמורה על תוצאותיו של סקר בחירות ששודרו או פורסמו לפני תחילתה של אותה תקופה, יציין בהבלטה שהסקר אינו עדכני ואין ללמוד ממנו על דפוסי הצבעה או עמדות של הציבור ביום השידור או הפרסום".

מטרת האיסור היא "לאפשר לבוחר להחליט סופית, בינו ובין עצמו, על הרשימה שלה הוא רוצה להצביע" (תב"ס 44/23 בן מאיר נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (1.3.2020) (להלן: עניין הליכוד)). האיסור בחוק חל, בין היתר, על פרסום התוצאות בהודעה בטלפון (עניין הליכוד) ועל פרסומן במרשתת, למשל ברשתות חברתיות (הגדרת "מפרסם בכתב לציבור" בסעיף 16הא לחוק דרכי תעמולה). טענות הציונות הדתית מעלות כמה סוגיות שנוגעות לפרשנות הסעיף.

א. מהו סקר בחירות? משיב על כך סעיף 16ה(א): "סקר הנערך בתקופת הבחירות והבודק דפוסי הצבעה של בוחרים בבחירות, או הבודק נושאים הקשורים במישרין במי שמתמודד בבחירות" (ראו לאחרונה תב"ס 39/24 מיארה נ' זליכה, פסקה 3 (21.3.2021)). ההגדרה אינה מתייחסת לפרסום הסקר או לשידורו. היא כוללת גם סקר פנימי, כלומר סקר שתוצאותיו אינן מיועדות לפרסום ברבים. לפרסום בכתב ולשידור בכתב נודעת חשיבות רק משעה שבחרו מועמד, רשימת מועמדים או גוף אחר לפרסם תוצאות של סקר בחירות. אז חלות הוראות סעיף 16ה לחוק דרכי תעמולה. שתיים מהן חלות, כאמור, מתום יום שישי שלפני הבחירות: אסור להפיץ

תוצאות של סקר בחירות שלא הופצו קודם לכן ; אם מפיצים תוצאות של סקר "ישן", יש לציין בהבלטה גם עובדה זו, גם שאי אפשר ללמוד ממנו על דפוסי הצבעה ועמדות של הציבור ביום ההפצה.

ב. סעיף 16ה(ח) חל על "אדם". אין בו הגבלה על זהות המפרסם. אין הוא מוגבל אפוא לעורך סקרים או לגוף תקשורת. סעיפים 16ה(ה)–(ז) מחילים את הוראותיהם רק על מי ש"עורך סקר בחירות", ואילו בסעיף 16ה(ח) נמנע המחוקק מהגבלה כזו. תכלית הסעיף מובילה לאותה מסקנה. ההחלטה הסופית הפנימית של הבוחר עשויה להיות מושפעת מסקר בלי תלות בזהות מי שפרסם אותו או שידר אותו. לכן גם הציונות הדתית חבה בחובות לפי הסעיף.

ג. בפרסום לאיזה "ציבור" חלות מגבלות הסעיף? גם מונח זה מוגדר בסעיף 16ה(א) לחוק דרכי תעמולה: "למעט ציבור האנשים העוסקים בניהול מערכת הבחירות, בשכר או שלא בשכר". גם אם קהל היעד של הפרסום ממוקד ומצומצם יחסית – כל עוד אינו רק אלה שעוסקים בניהול מערכת הבחירות, הרי זה ציבור שפרסום ושידור אליו נתפסים ברשת של סעיף 16ה(ח).

ד. סעיף 16ה(ח) לחוק דרכי תעמולה עוסק בפרסום "על" תוצאות הסקר. לשון זו מלמדת שהוא אינו מוגבל לתוצאות עצמן, אלא גם לפרשנות עליהן, לניתוח שלהן וכדומה. לכן גם האמירה שהנתונים "מדאיגים" חוסה תחת הוראות הסעיף.

5. סקר שמעיד על אחוזי הצבעה למפלגה פלונית או על מספר המנדטים שהיא צפויה לקבל, עוסק בדפוסי הצבעה של בוחרים, ולכל הפחות בנושא שקשור במישרין במי שמתמודדת בבחירות. לכן הסקר או הסקרים שסמוטריץ' דיווח עליהם ברשתות החברתיות ובהודעה הקולית, הם "סקר בחירות" לעניין סעיף 16ה לחוק דרכי תעמולה. בפרסום ברשתות החברתיות דיבר סמוטריץ' על "הסקרים הפנימיים" של מפלגתו. לא ברור מתגובת הציונות הדתית אם אלה סקרים "חדשים" או שהתפרסמו לפני תום יום שישי האחרון ; כך או כך, הפרסום שם אינו לפי הוראות סעיף 16ה(ח). הציונות הדתית טוענת שבהקלטה הקולית דובר בסקרים "ישנים". היה עליה לציין עובדה זו, כאמור בסעיף. מאחר שלא עמדה בחובותיה לפיו, החלטתי לקבל את העתירה נגדה.

6. העתירה מתקבלת אפוא. ניתן בזאת צו שמורה למשיבה 1 –

א. לתקן את הרשומות בחשבונותיה ברשתות החברתיות נושא עתירה זו, כך שישקפו את הוראות הדין : אם מדובר בתוצאות סקר שפורסמו לפני סוף יום שישי האחרון, עליה להוסיף בהבלטה שהסקר אינו עדכני ושאינו ללמוד ממנו על דפוסי הצבעה או עמדות של הציבור ביום הפרסום ; אם מדובר בתוצאות סקר שלא פורסמו לפני סוף יום שישי האחרון, עליה למחוק את ההתייחסות אליהן. אם אי אפשר לתקן את הרשומות בהתאם, עליה למחוק אותן.

ב. לשלוח הודעה קולית לכל אלה שקיבלו את ההודעה המקורית נושא עתירה זו, ולהודיע בה שהסקר שהיא התבססה עליו אינו עדכני ושאין ללמוד ממנו על דפוסי הצבעה או עמדות של הציבור ביום הפרסום.

ג. להימנע מלפרסם תוצאות סקרים בניגוד להוראות סעיף 16ה(ח) לחוק דרכי תעמולה. הציונות הדתית תישא בהוצאות העותר בסך 3,000 ש"ח.

ניתנה היום, ט' בניסן התשפ"א (22 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 48/24

העותרת: רשימת הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ' לכנסת ה-24

נגד

המשיבות: 1. רשימת ש"ס לכנסת ה-24
2. מפלגת ש"ס
3. רשימת ימינה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד אלי שמואליאן

החלטה

1. העתירה שלפניי עניינה התבטאויות מטעם המשיבות מהיום, יום הבחירות לכנסת, ולפיהן סקרים שבידיהן מצביעים על כך שהעותרת (להלן: הציונות הדתית) עוברת את אחוז החסימה. לטענת הציונות הדתית, יושב ראש המשיבות 1 ו-2 (להלן: ש"ס), השר אריה מכלוף דרעי (להלן: דרעי), אמר: "בסקרים שלי סמוטריץ' [יושב ראש הציונות הדתית – ע"פ] עובר. הוא עובד כרגע על המנדט השישי שלו. אנחנו עדיין לא במנדט התשיעי"; ואילו המשיבה 3 (להלן: ימינה) פרסמה ברשתות חברתיות שיועץ אסטרטגי אמריקני קובע ב"ניתוח פוליטי": "מפלגת סמוטריץ' עומדת על 6+ מנדטים ואינה בשום סכנה"; בסרטון שמצורף להודעה מבסס אותו יועץ את ניתוחו על סקרים ישנים שערך. לטענת הציונות הדתית, המשיבות הִפְרו את הוראות סעיף 16ה(ח) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק), שמסדירות פרסום תוצאות סקרים בימים שלפני הבחירות. לכן התבקשתי להורות לש"ס להימנע מלפרסם סקרים ביום הבחירות ולמחוק את הסרטון נושא העתירה (אציין שלא נטען שדברי דרעי התפרסמו בסרטון; לעתירה צורף ציוץ ב"טוויטר" בלבד). אף שלא נאמר דבר במפורש, נראה שסעדים דומים התבקשו גם נגד ימינה.

2. ש"ס טוענת בתגובתה שלא פרסמה דבר בכתב: דרעי רק השיב לשאלות בצאתו מהקלפי. לכן, נטען, לא הופרו הוראות סעיף 16ה(ח) לחוק.

ימינה טוענת בתגובתה שהיועץ מטעמה דיווח רק על סקרים ישנים, ולכן לא הופרו הוראות סעיף 16ה(ח) לחוק. היא מוסיפה שהציונות הדתית עצמה מפרסמת בשעות האחרונות תוצאות סקרים שונים בניגוד להוראות הסעיף.

3. לאחר שעיינתי בעתירה ובתגובות לה, הגעתי למסקנה שדין העתירה להידחות. סעיף 16ה(ח) לחוק קובע שהחל מסוף יום שישי שלפני הבחירות אין לפרסם תוצאות של סקר שלא התפרסמו קודם לכן, ושם מפרסמים תוצאות של סקר "ישן", יש לפרסם בהבלטה שאינו עדכני ושאינו ללמוד ממנו על דפוסי הצבעה או על עמדות הציבור ביום הפרסום (ראו גם תב"כ 44/23 בן מאיר נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (1.3.2020) (להלן: עניין הליכוד); תב"כ 47/24 בן מאיר נ' הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ' (22.3.2021)).

4. אשר לש"ס, מוסכם על ש"ס שאין לשדר סקרים בניגוד לדין. עם זאת, הפרסומים נושא העתירה אינם באתר שלה או בחשבונותיה. אין לה שליטה על הסרתם, והעותרת לא צירפה לעתירה את אלה שמסוגלים לעשות זאת. גם לא נטען שדרעי התייחס לסקרים ישנים, ושלכן עליו לפרסם את ההבהרה שבסוף סעיף 16ה(ח). לכן הסעד היחיד שאוכל לתת למעשה הוא הנחיה כללית לשמור על הוראות הדין – וזהו המובן מאליו. לצד זאת, לא ברור אם מי שעונה לשאלות עיתונאים, אינו נחשב למי שמסדר לציבור "בכלי התקשורת האלקטרוניים" (סעיף 16ה(א) לחוק) תוצאות סקר. בנסיבות העניין אין צורך להשיב לשאלה זו. מובן שעל כלי התקשורת, לרבות אלה שבמרשתת, להיזהר מפני שידור תוכן שאסור לפי סעיף 16ה(ח) לחוק.

5. בפרסומים של ימינה לא נאמר שהיא מסתמכת על סקרים חדשים. היועץ האסטרטגי מטעמה הבהיר שהוא מסתמך על סקרים שנערכו לפני כמה שבועות. בכך התמלאה דרישת סעיף 16ה(ח) לחוק.

6. העתירה נדחת אפוא. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, י' בניסן התשפ"א (23 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 52/24

העותרת: רשימת "ימינה" לכנסת ה-24

נגד

המשיבה: רשימת "הליכוד"

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד אפרת איצקוביץ
בשם המשיבה: עו"ד אבי הלוי

החלטה

1. בעתירה שלפניי נטען כי המשיבה, רשימת הליכוד, שלחה הבוקר מסרון שלשוננו: "סקרים פנימיים עדכניים: סמוטריץ' בסכנה עם 3 מנדטים, מתחת לאחוז החסימה. הצביעו לציונות הדתית – ט' – לניצחון גוש הימין! – הליכוד –". בעתירה נטען שמדובר בסקרים עדכניים ומשכך, מדובר בהפרה של הוראות חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק).

2. הליכוד ציין בתגובה כי "הבקשה אינה נתמכת בתצהיר" וכי "העותרת לא צירפה לעתירתה ראיה המעידה על כך שהליכוד פרסם, כטענתה, סקרים ביום הבחירות. ההודעה שהעותרת צירפה אינה סקר בחירות".

3. סעיף 16ה(ח) לחוק קובע שהחל מסוף יום שישי שלפני הבחירות אין לפרסם תוצאות של סקר שלא התפרסמו קודם לכן (ראו בהקשר זה החלטותי מהיום: תב"כ 48/24 רשימת הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ' לכנסת ה-24 נ' רשימת ש"ס לכנסת ה-24, פסקה 3 (23.3.2021) (להלן: תב"כ 48/24); תב"כ 47/24 בן מאיר נ' הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ', פסקה 4 (22.3.2021)). סקר בחירות מוגדר בסעיף 16ה(א) לחוק: "סקר הנערך בתקופת הבחירות והבודק דפוסי הצבעה של בוחרים בבחירות, או הבודק נושאים הקשורים במישרין במי שמתמודד בבחירות". טענת הליכוד שאין מדובר בסקר בחירות לא נומקה כלל, והיא מוקשית על פניה, מאחר שבמסרון כתוב במפורש שסקרים פנימיים

עדכניים מלמדים ש"סמוטריץ'" (הכוונה לרשימת "הציונות הדתית") בסכנה. אשר לטענה שהעותרת לא צירפה ראיות בדבר זהות שולח המסרון, הרי שהמסרון חתום על ידי הליכוד – וזה לא טען שאינו עומד מאחורי המסרון. אפשר להניח שאם המסרון לא נשלח בידיו – אף שהוא חתום בשמו – היה הליכוד מבליט זאת בתגובתו. משלא עשה כן, איני סבור כי טעם זה מצדיק את דחיית העתירה. לבסוף, בניגוד לנטען בתגובה, העתירה גובתה בתצהיר. משכך, נראה שהמשיבה אכן הפרה את הוראות סעיף 16ה(ח) לחוק.

4. עם זאת, מבחינת הסעד, בשים לב לכך שההפרה כבר הסתיימה, הסעד היחיד שאוכל לתת למעשה הוא הנחיה כללית לשמור על הוראות הדין, וזהו המובן מאליו (ראו החלטתי מהיום בתב"כ 48/24. כן ראו תב"כ 24/23 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (19.2.2020)). אשר לסעד השני שביקשה העותרת – "להוציא הודעת הבהרה לפיה הסקר שפורסם אינו רלבנטי" – העותרת לא הניחה תשתית כלשהי אשר לסמכותי לתיתו. בצד האמור, כפי שהבהרתי, פרסום הסקר נעשה שלא כדין.

בכך מסתיים אפוא ההליך שלפניי. בשים לב לאמור לעיל בכל הנוגע להפרת הוראות החוק, הליכוד יישא בהוצאות העותרת בסך 3,000 ש"ח.

ניתנה היום, י' בניסן התשפ"א (23 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

שידורי התעמולה

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
لجنة الانتخابات المركزية للكنيست 24

The Central Elections Committee for the 24th Knesset

Justice Uzi Vogelmann
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضى عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 8/24

העותרות :
1. שידורי קשת בע"מ
2. רשת מדיה בע"מ

נגד

המשיבים :

1. סיעת גשר
2. סיעת דרך ארץ
3. סיעת הבית היהודי
4. סיעת הליכוד
5. סיעת העבודה הישראלית
6. סיעת הרשימה המשותפת (חד"ש, רע"מ, בל"ד, תע"ל)
7. סיעת התאחדות הספרדים שומרי תורה – תנועת ש"ס
8. סיעת דגל התורה
9. סיעת אגודת ישראל
10. סיעת ימינה
11. סיעת יש עתיד – תל"ם
12. סיעת ישראל ביתנו
13. סיעת כחול לבן
14. סיעת מרצ
15. הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו
16. כאן – תאגיד השידור הציבורי הישראלי
17. ערוץ 9 בע"מ (ערוץ 9)
18. ערוץ יהודי ישראלי בע"מ (ערוץ 20)
19. מוסיקה 24 בע"מ (ערוץ 24)
20. הלא טי.וי בע"מ (ערוץ הלא TV)

עתירה להחלטה בדבר שידורי תעמולת הבחירות בטלוויזיה לכנסת ה-24

בשם העותרות : עו"ד רועי בלכר ; עו"ד נגה רובינשטיין ; עו"ד אלעד כהן

החלטה

1. הבחירות לכנסת העשרים וארבע יתקיימו ביום י' בניסן התשפ"א (23 במארס 2021), וזאת בהתאם להוראות סעיף 36א לחוק-יסוד: הכנסת. מערכת בחירות זו היא הרביעית בפרק זמן של פחות משנתיים ימים, לאחר שהכנסת העשרים, הכנסת העשרים ואחת, הכנסת העשרים ושתיים והכנסת העשרים ושלוש התפזרו לפני תום תקופת כהונתן, ושתי האמצעיות אף סמוך להיבחרן.

2. נסיבות חריגות אלה, בצירוף מגיפת הקורונה, הביאו לכך שהכנסת – מטבע הדברים – כמעט שלא הפעילה את סמכויות החקיקה שלה (עיינו בפסקאות 3–4 לפסק דינו של חברי, המשנה לנשיאה ח' מלצר, בבג"ץ 2144/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' יושב ראש הכנסת (23.3.2020)). אין לכחד, התקיימותן של כמה מערכות בחירות רצופות לא נצפתה בידי איש, והיא מציפה קשיים מורכבים בכל אחת מהמערכות הרלוונטיות. ואולם גם בנסיבות אלה ישנה חשיבות לשמירה על עקביות ורציפות של "כללי המשחק" החלים בבחירות. כך בכלל, וכך גם בסוגיה המונחת לפניי. על רקע דברים אלה אבחן את העתירה שלפניי.

3. העותרות, בעלות רישיון לשידורים בטלוויזיה לפי חוק הרשות השניה לטלוויזיה ורדיו, התשי"ן–1990 (להלן: חוק הרשות השנייה), מבקשות כי אשנה מהפרשנות הנהוגה של סעיף 16ג לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1969 (להלן: חוק דרכי תעמולה או החוק). לטעמן, יש לקבוע כי הזמנים של שידורי התעמולה, שמשודרים על ידי כל מורשה לשידורים לפי סעיף 15א לחוק, יחולקו בין כל בעלי הרישיונות, להבדיל מהמצב הנוכחי שבו כל בעל רישיון חייב לשדר את שידורי התעמולה במלואם.

4. פועל יוצא מקבלת עתירתן יהיה שכל מורשה לשידורים ישדר חלק קטן יותר משידורי התעמולה של רשימות המועמדים. זאת בניגוד לפרשנות הנוהגת לסעיף 16ג לחוק לאורך עשרים השנים האחרונות, שלפיה כל מורשה לשידורים מתוקף חוק הרשות השנייה (קרי: העותרות וחלק מהמשיבים), מחויב לשדר את מלוא זמן שידורי התעמולה לפי החוק, בפרק זמן שווה לזה שתאגיד השידור הישראלי מחויב לשדר.

5. עתירות זהות בעיקרן, שנסבו על בקשה זהה לשינוי הפרשנות הנוהגת, הוגשו אך לאחרונה לקודמי, יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-22 ויושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-23, ונדחו (תב"כ 2/22 שידורי קשת בע"מ נ' סיעת הליכוד (4.8.2019) (להלן: תב"כ 2/22); תב"כ 5/23 שידורי קשת בע"מ נ' סיעת הליכוד (23.12.2019) (להלן: תב"כ 5/23)).

6. בעתירה שלפניי חוזרות העותרות על מרבית טענותיהן ומדגישות את הפגיעה הכלכלית שחוו, אשר צפויה להתעצם בשל קיומה של מערכת בחירות רביעית בשנתיים. העותרות מוסיפות כי לאור הקביעה בהחלטה בתב"כ 2/22, ולפיה המענה לטענותיהן נמצא בין היתר בידי המחוקק, הן נמצאות כעת במבוי סתום כיוון שלחברי הכנסת יש אינטרס אישי שלא לשנות את חוק דרכי תעמולה, המאפשר להם לשדר שידורי תעמולה סמוך לבחירות ללא תשלום. כמו כן, העותרות מציינות כי פנו בעבר לשר התקשורת, ליושב ראש הוועדה המסדרת, ליושב ראש ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת ואף ליושב ראש הכנסת בבקשה ליזום תיקון חקיקה מתאים, כפי שהציעה ועדת ביניש (הוועדה הציבורית לבחינת חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 דין וחשבון (2017) (להלן: דוח ביניש), אולם לא זכו למענה. לכן, לטענתן, יש להעניק לסעיף 16ג לחוק את הפרשנות המבוקשת, אשר תקצר את זמן שידורי התעמולה בערוצי הטלוויזיה שמפעילות העותרות וכך תצמצם את הפגיעה בהן.

7. בתב"כ 2/22 דחה יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-22, המשנה לנשיאת בית המשפט העליון ח' מלצר, את העתירה בהחלטה מנומקת ומפורטת ולאחר שקיים דיון מקיף בנושא ושמע גם את עמדת היועץ המשפטי לממשלה. בהחלטה נסקרו תכליותיו של סעיף 16 לחוק ונקבע כי אלה תומכות באימוץ הפרשנות הנוהגת.

לעניין הפגיעה הנטענת בזכות החוקתית של העותרות לקניין, קבע השופט מלצר כי מאחר שהפרשנות הנוהגת לסעיף 16 לחוק נקבעה עוד בחוות דעתו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-16, כב' השופט (כתוארו אז) מ' חשין, לעניין "שידורי תעמולת בחירות בטלוויזיה, בערוצים 2 ו-10" (2.12.2002), אפשר לומר כי החובה לשדר שידורי תעמולה בהיקף שקבוע בחוק, הוחרגה מקניינן של העותרות עוד בתנאי רישיון, ולכן אין מתקיימת פגיעה מעין זו. אם יש כאן פגיעה בזכות לקניין של העותרות, נקבע כי מדובר בפגיעה קטנה יחסית שאינה מצדיקה אימוץ פרשנות לחוק ששונה מזו הנוהגת, ועל העותרות לשטוח טענותיהן בפני המחוקק. העותרות לא השיגו על החלטה זו.

8. יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-23, השופט נ' הנדל, אשר כאמור נדרש לאותה סוגיה בתב"כ 5/23, אימץ את הקביעות בתב"כ 2/22 ועמד בהחלטתו על המשקל שיש להעניק להחלטות שנתנו יושבי ראש קודמים של ועדת הבחירות המרכזית. מסכים אני עם עמדתו שלפיה אף שיושב ראש ועדת הבחירות המרכזית אינו כפוף להחלטת קודמו, נדרש שיקול דעת זהיר בעת שהוא שוקל לשנות הלכה פסוקה מעין זו, גם בשים לב לכך שההחלטה עשויה להפוך לנוהג בעל משקל נורמטיבי. הדברים מקבלים משנה תוקף בענייננו, שלגביו מדובר בפרשנות הנוהגת זה למעלה מעשרים שנה, אשר יושמה עד כה בשמונה מערכות בחירות שונות ושתוקפה אושר כאמור אך לאחרונה בהחלטות קודמיי. לפיכך ולאחר שבחנתי את העתירה על נספחיה, איני רואה צורך להידרש בפירוט לטענות המובאות פעם נוספת בעתירה המונחת לפניי, ואני מאמץ את הנימוקים המפורטים שצוינו בתב"כ 2/22 ובתב"כ 5/23 לעניין פרשנותו של הסעיף נושא הבקשה שלפניי, ודוחה את העתירה על הסף אף בלי לבקש את תשובת המשיבים.

9. קודם לחתימת הדברים אדרש לטענות שהועלו בעתירה ושמצאתי שהעותרות הוסיפו בהן על האמור בהחלטות קודמיי.

10. ראשית, לעניין טענת העותרות הנוגעת לניגוד העניינים שחברי הכנסת מצויים בו באשר לתיקון חוק דרכי תעמולה. טענה זו מוקשית בעיניי, בין היתר, בהינתן הטעמים הבאים:

(א) אכן, דוח ביניש הציע הסדר שלם לתיקון מקיף של חוק דרכי תעמולה בהיבטים שונים, בין היתר לשנות את מתכונת שידורי התעמולה הקיימים שמשכם יצומצם, ורשימות המועמדים יוכלו לרכוש זמן שידור נוסף. הסדר שלם זה, שכמובן איני מביע עמדה לגביו, חורג מהמוצע על ידי העותרות.

(ב) כפי שצוין בתחילת הדברים, עקב ההיקף המוגבל של חקיקת הכנסת בשנתיים האחרונות, בהינתן רוחב היריעה של התיקון הכולל המוצע לחוק דרכי תעמולה, ובנסיבות שבהן רובם של תיקוני החקיקה שחוקקו נגעו להתמודדות עם נגיף הקורונה, לא מצאתי כי העותרות הניחו מסד מספק להוכחת טענתן כי הכנסת נמנעה מתיקון חוק דרכי תעמולה אך בשל ניגוד עניינים שנטען שחבריה מצויים בו.

(ג) יתרה מכך, בנסיבות שעליהן עמדתי, אין בטענה בדבר הימנעות מחקיקה בנקודת הזמן הנוכחית משום עילה לשנות את הפרשנות הנוהגת כבר שנים רבות לסעיף 16ג לחוק, בפרט לנוכח העובדה שזו נבחנה שוב ושוב בעת האחרונה ממש.

11. טענות העותרות לפגיעה בהכנסתן, שמתעצמת, להשקפתן, בפתחה של מערכת בחירות רביעית, זכתה אף היא להתייחסות בהחלטות הקודמות, והניתוח הפרשני שם מקובל אף עליי כאמור. מבקש אני לשוב ולהזכיר – בלי שיהיה בכך כדי להביע עמדה או לקבוע מסמרות בדבר שלא לובן לפניי – כי בפסקה 46 לתב"כ 2/22 הוצע לעותרות לפנות לרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, שהיא הגורם המאסדר הנוגע אליהן, כדי שהאחרונה תוכל לבחון אם יש בידיה כלים למצוא מזור לטענותיהן.

12. העתירה נדחית אפוא ללא צורך בקבלת תגובות המשיבים. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ו' בשבט התשפ"א (19 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 31/24

העותר: כאן, תאגיד השידור הישראלי

נגד

המשיבה: רשימת מרצ – השמאל של ישראל

עתירה בעניין תשדיר תעמולה

בשם העותר: גדי צפרי
בשם המשיבה: עו"ד אורי הברמן

החלטה

לפני עתירה לפסול חלקים משני תשדירי תעמולת בחירות מטעם המשיבה ברדיו. חלקים אלו הם חלק מרצף של כמה קטעי תעמולה בתשדיר אחד. כל אחד מהחלקים נפתח במילים "כאן רשת ב' של קול ישראל, השעה [7:30 / 7:40] בבוקר", ואחר כך מסר תעמולה של המשיבה וקריאה להצביע לה בבחירות הקרובות.

העותרת טוענת שהשימוש בשם תחנה שלה ובנוסח של פתיחת מהדורת חדשות בה פוגע "בסימני[ה] ומותגי[ה]" ועלול להטעות כאילו מדובר במהדורת חדשות שלה. המשיבה סבורה שטענת הפגיעה בזכות יוצרים נטענה בעלמא. עוד היא טוענת שנוכח כלל הנסיבות: מיקום הקטעים באמצע תשדיר תעמולה; אורכם הקצר; הקריין אינו קריין מקצועי; השעה שמצוינת אינה שעה עגולה, בניגוד למהדורת חדשות; התוכן אינו הולם מהדורת חדשות – אין חשש להטעיה, ודאי לא ודאות קרובה להטעיה.

לאחר שעיינתי בעתירה ובתגובה והאזנתי לתשדירים נושא העתירה, הגעתי למסקנה שדין העתירה להידחות. לטעמי, יש בקטעים הללו חשש להטעיה בנסיבות שבהן השידור הוא ברשת ב' של העותר. אולם בשל כלל הנסיבות שהמשיבה ציינה בתגובתה, כמו גם אי ההתאמה בין השעה שנאמרת בתשדיר לשעה המתוכננת לשידור בפועל והקרבה לזמיר (גיינגל) של המשיבה, המקרה הוא גבולי ולא נחצה במקרה זה רף הוודאות הקרובה להטעיית הציבור.

עם זאת, אבהיר שהחשש להטעיה בגרסה הקיימת של הקטעים הוא חשש של ממש. מצופה שלהבא תדע המשיבה להעביר את מסריה באופן שיפחת החשש שחלק מהשומעים יטעו לחשוב שמדובר במהדורת חדשות אמיתית. אם הדברים יחזרו על עצמם, אשקול לא לאשר שידור שיהיה בו חשש חמור דיו להטעיה.

ניתנה היום, כ"ד באדר התשפ"א (8 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

אותיות הרשימות וכינוייהן

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
لجنة الانتخابات المركزية للكنيست 24

The Central Elections Committee for the 24th Knesset

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 3/24

בקשת מפלגת מרצ להכרעה מוקדמת בדבר הפרשנות הראויה של סעיף 61(ב) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969 (להלן: חוק הבחירות לכנסת)

בשם המבקשת: עו"ד אורי הברמן

החלטה

1. מונחת בפניי בקשת מפלגת מרצ להכרעה מוקדמת בדבר זכאותה לסמן את רשימת המועמדים שהיא עתידה, לטענתה, להגיש בבחירות לכנסת ה-24, באותיות מ', ר' וצ', וזאת בהתאם לסעיף 61(ב) לחוק הבחירות לכנסת.

2. עם קבלת הבקשה החלטתי כי היא תומצא לבאי כוח סיעות הכנסת ה-23 וליועץ המשפטי לממשלה, והם היו רשאים להגיש את עמדתם בשאלות המשפטיות העולות מן הבקשה. עד למועד זה לא התקבלה עמדה מאיזו מן הסיעות, ונציג היועץ המשפטי לממשלה הודיע כי אין בכוונת היועץ המשפטי לממשלה להביע עמדה.

אם כן, אפנה להכריע בבקשה, וראשית אסקור את הרקע הנורמטיבי הדרוש לשם הכרעה.

א. רקע נורמטיבי

3. בהתאם לסעיף 5א לחוק-יסוד: הכנסת, בבחירות לכנסת מתמודדות רשימות מועמדים המוגשות על ידי מפלגות. כל רשימת מועמדים שמתמודדת בבחירות לכנסת מסומנת בכינוי ובאות אחת או שתי אותיות כדי להבדילן מרשימות מועמדים אחרות (סעיף 61 לחוק הבחירות). הוראות דומות בעיקרן נקבעו בנוגע לבחירות לרשויות המקומיות בסעיף 39 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה–1965 (להלן: חוק הבחירות המקומיות).

אם כמה מפלגות מתמודדות ברשימת מועמדים אחת, מתיר להן הדין להשתמש בכל האותיות שבהן היו מסומנות רשימות המועמדים שלהן בבחירות האחרונות לכנסת, אף אם מספרן עולה על שתיים. כך, בעניינה של המבקשת התמודדו בבחירות לכנסת ה-13 שלוש מפלגות (מפ"ם, רצ ושינוי) ברשימת מועמדים אחת.

4. האותיות המסמנות את רשימות המועמדים, נועדו להבדיל בין רשימת מועמדים אחת לרעותה. הן מופיעות על פתקי ההצבעה (סעיף 76 לחוק הבחירות לכנסת) ומשמשות בתעמולת הבחירות מטעם רשימות המועמדים (כפוף להוראת סעיף 7 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959).

במסורת הישראלית האותיות הן לא פעם אחד מסימני ההיכר של הרשימה בקרב הציבור, וייתכן שחלק מהציבור מכיר את האותיות, אך לא את כינויה של הרשימה (כך למשל רשימת המועמדים שכינויה הוא "התאחדות הספרדים העולמית שומרי תורה – תנועתו של מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל" מסומנת באותיות המוכרות יותר "שס", ולמעשה הציבור מכנה את הרשימה בשם זה).

5. בשל הזיהוי של רשימה עם אותיותיה העניק המחוקק לכל מפלגה זכות עדיפות לסמן את רשימת המועמדים מטעמה בבחירות מסוימות, באותיות שהשתמשה בהן בבחירות שלפני כן. אף נקבע כי אם מפלגה החליטה לסמן את רשימתה באותיות שהשתמשה בהן בבחירות הקודמות, רשימת מועמדים אחרת (שאינה לה זכות עדיפות נוספת על אותיות אלה לפי דין), אינה רשאית להשתמש באותיות, כולן או מקצתן, ללא הסכמת בא כוח הסיעה בכנסת (סעיף 61(ב)–(ג) לחוק הבחירות לכנסת).

הוראות אלו אף קושרות בין רשימות מועמדים שאותה מפלגה מגישה בבחירות לכנסת ובבחירות לרשויות המקומיות, ואעמוד על כך בהמשך. הוראות אלו נועדו למנוע את הטעיית הבוחרות והבוחרים, לבל תציג עצמה רשימה פלונית כאילו היא רשימה אלמונית (ראו עוד סעיף 61(ו) לחוק הבחירות לכנסת; סעיף 39(ז) לחוק הבחירות המקומיות; ה"ש 22/20 שובל נ' מפלגת העבודה הישראלית (15.2.2015) (יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית, השופט גיבוראן). השוו לרע"א 312/09 מפלגת הירוקים – למען ארץ ישראל הירוקה – לאיכות הסביבה והחיים בישראל נ' רשם המפלגות (8.2.2009)).

ב. הבקשה שלפניי

6. המבקשת, מפלגת מרצ, נרשמה בתור מפלגה בשנת 1997. עוד לפני כן היא התמודדה בתור רשימת מועמדים משותפת של שלוש מפלגות: רצ, מפ"ם ושינוי. לכן, בהתאם לסעיף 61(ב) סיפא לחוק הבחירות לכנסת, היא הייתה רשאית לבחור בשלוש אותיות שמפלגות אלו השתמשו בהן במערכת הבחירות הקודמת, וכך עשתה: "מרצ". מאז ועד היום היא התמודדה בכל מערכות הבחירות לכנסת, בין לבדה ובין ברשימת מועמדים משותפת עם מפלגות אחרות. עד לבחירות לכנסת ה-22 (ועד בכלל) סומנו רשימות המועמדים מטעמה באותיות "מרצ". נוסף על כך, רשימות מועמדים מטעמה התמודדו כמה פעמים בבחירות לרשויות המקומיות, והוגשו אסמכתות מטעמה על כי בבחירות האחרונות לכלל הרשויות המקומיות, שנערכו בשנת 2018, סומנו גם רשימות המועמדים הנ"ל באותיות "מרצ".

7. בבחירות לכנסת ה-23 התמודדה המבקשת ברשימת מועמדים משותפת עם מפלגות העבודה וגשר. הרשימה, "העבודה-גשר-מרצ", סומנה באותיות "אמת". המבקשת טוענת כי מדובר באימוץ "זמני ונקודתי" של אותיות אלו בשל "[אילווצים זמניים]", וכי הוא "תחונן" לאותה מערכת בחירות" (סעיף 3 לבקשה).

8. המבקשת מתעדת לבקש מוועדת הבחירות המרכזית לסמן את רשימתה בבחירות לכנסת ה-24 באותיות שסימנו את רשימתה בעבר, "מרצ". על כן ביקשה שאכריע כבר עתה בדבר זכותה להשתמש באותיות אלה, כדי להבהיר את זכויותיה בעניין וכדי שהוועדה תפרסם מבעוד מועד אילו אותיות פנויות לשימוש בידי רשימות מועמדים אחרות. לטענתה, מאחר שרשימות מטעמה השתמשו באותיות הנ"ל בבחירות האחרונות לרשויות המקומיות, עומדת לה זכות עדיפות להשתמש בהן גם בבחירות לכנסת.

9. כאמור, עד למועד האחרון שקצבתי לשם כך, לא הגישה אף אחת מסיעות הכנסת היוצאת עמדה בנושא, והיועץ המשפטי לממשלה בחר שלא להגיש עמדה. בהתאם להחלטתי הגישה המבקשת אסמכתות לכך שהתמודדה בבחירות לרשויות המקומיות ברשימות מועמדים שסומנו באותיות "מרצ", כפי שטענה. המבקשת צירפה אסמכתות מתוך ילקוט הפרסומים בנוגע לבחירות ב-18 רשויות מקומיות, ובהן ירושלים, תל אביב-יפו, חיפה, ראשון לציון, שפרעם, ראש העין ועיילבון.

10. השאלה הפרשנית שלפניי נוגעת לפרשנותו של סעיף קטן 61(ב) לחוק הבחירות לכנסת, הקובע:

"מפלגה המיוצגת בכנסת היוצאת על ידי סיעה, זכות עדיפות לה לסמן את רשימתה בכינוי, באות או באותיות, כולם או מקצתם, שבהם היתה מסומנת רשימת המועמדים שלה בבחירות לכנסת היוצאת, או בכינוי או באות או באותיות ששימשו את המפלגה במהלך הבחירות האחרונות לרשויות המקומיות אף אם הם שונים משמה של המפלגה..." (ההדגשות אינן במקור – ע' פ').

הוראה זו מקנה זכות עדיפות למפלגה המיוצגת בכנסת היוצאת, לסמן את רשימת המועמדים מטעמה באותיות שהשתמשה בהן קודם לכן. הסעיף קובע כמה תנאים מצטברים. אבחן אותם ראשון-ראשון ואחרון-אחרון:

(א) אין חולק שהמבקשת מיוצגת על ידי סיעה בכנסת היוצאת. נציגיה נבחרו בין חברי רשימת "העבודה-גשר-מרצ" (הודעה בדבר תוצאות הבחירות לכנסת ה-23, י"פ התש"ף 4896, 4904, בשילוב פרטי ההשתייכות המפלגתית כפי שהוגשו ברשימת המועמדים לכנסת העשרים ושלוש, י"פ התש"ף 3912, 3912, לפי הוראת סעיף 57(ב) לחוק הבחירות).

בחלוף זמן מה החליטה הסיעה להתפלג, לפי הוראת סעיף 59(2) לחוק הכנסת, התשנ"ד-1994, והיום סיעת מרצ מייצגת את מפלגת מרצ בלבד (הודעה על שינוי בהרכב הסיעתי של הכנסת, י"פ התש"ף 5440).

(ב) אשר לזכות העדיפות לסמן את הרשימה בכינוי ובאותיות, נקבעו שתי חלופות. הראשונה היא שרשימת המועמדים מטעם המפלגה סומנה באותם כינויים ואותיות בבחירות לכנסת היוצאת. אין חולק, והמבקשת מסכימה, כי תנאי זה אינו מתקיים בה. חלופה שנייה היא שהמפלגה סימנה את רשימת המועמדים מטעמה בבחירות האחרונות לרשויות המקומיות.

האסמכתות שהמבקשת הגישה, מוכיחות בבירור כי היא השתמשה באותיות הנ"ל בבחירות הכלליות האחרונות לרשויות המקומיות. המבקשת התמודדה, כאמור, ב-18 רשויות מקומיות, מהן גדולות ומהן קטנות, באזורים שונים בארץ – ובכולן השתמשה באותיות "מרצ". עם זאת, מאז המועד האמור בשנת 2018 נערכו מערכות בחירות נוספות לרשויות מקומיות. כך, למשל, אך לאחרונה נערכו בחירות מיוחדות למועצת תל מונד.

לשון החוק נוקטת את המילים "הבחירות האחרונות לרשויות המקומיות" ומובילה אותנו לשאלה פרשנית. האם המחוקק התכוון לבחירות האחרונות לרשות מקומית פלונית, או לבחירות הכלליות לכלל הרשויות המקומיות? ראיתי לאמץ את החלופה הפרשנית האחרונה.

מבחינה לשונית, המחוקק השתמש בלשון רבים, "הבחירות האחרונות לרשויות המקומיות". לשון זו מלמדתנו על מערכת בחירות ארצית, הטומנת בחובה **כמה** מערכות בחירות. לצד זאת, נראה שגם תכלית החקיקה תומכת בתוצאה זו. כפי שציינתי, הוראת הסעיף נועדה למנוע הטעיה ולסייע לרשימות המועמדים שזכו, לייצר זיהוי בין לפתקי ההצבעה שלהן במערכות הבחירות. המבקשת התמודדה במערכות בחירות רבות ובמשך כמעט 30 שנה. להוציא אחת, היא השתמשה תמיד באותיות המבוקשות. שמה של המפלגה ניתן, ככל הנראה, בהתאמה לרצף האותיות האמור, שאף קדם להקמת המפלגה. כאשר המבקשת לא השתמשה באותיות אלו, הן הופיעו בתור שמה בכינוי הרשימה (העבודה-גשר-מרצ). אם שילוב האותיות יהיה זמין כפי שהוא לשימוש מפלגות אחרות, עלול להיווצר בלבול בין לרשימת המבקשת.

11. נותרה השאלה אם המבקשת רשאית להשתמש ביותר משתי אותיות, על אף הוראת סעיף 61(א) לחוק הבחירות לכנסת. לעמדתי, התשובה היא בחיוב.

ראשית, המחוקק נתן את זכות העדיפות בעניין האותיות שרשימת המועמדים מטעמה הייתה מסומנת בהן בבחירות הקודמות לרשויות המקומיות, "**כולן** או מקצתן", ללא ציון הגבלה על מספר האותיות שאפשר להשתמש בהן כך.

שנית, פעמים רבות בעבר אישרה ועדת הבחירות המרכזית את השימוש ביותר משתי אותיות גם לרשימת מועמדים שמפלגה אחת הגישה, כל עוד בעבר אותה רשימת מועמדים הייתה רשימה משותפת. כך, לדוגמה, רשימות המועמדים מטעם מפלגת

הליכוד, תנועה לאומית ליברלית, סומנו באותיות "מחל", רשימות המועמדים מטעם מפלגת העבודה הישראלית סומנו באותיות "אמת", וגם רשימות המועמדים מטעם המבקשת סומנו באותיות "מרצ", אף שהחל משנת 1997 היא אינה מורכבת עוד מהמפלגות רצ, מפ"ם ושינוי. פרקטיקה זו תומכת אף היא באותה מסקנה פרשנית.

12. סוגיה נוספת שיש לבחון, לבקשת המבקשת, היא אם זכות עדיפות זו משתרעת גם על זכותה של המפלגה כי אחרים לא ישתמשו באותיות הנ"ל ללא הסכמתה.

13. זכותה של רשימת מועמדים כי רשימות מועמדים אחרות לא ישתמשו באותיות המסמנות אותה, קבועה בסעיף 61(ג) ו-1(ג) לחוק הבחירות לכנסת, הקובע:

"(ג) לא תישא רשימת מועמדים את הכינוי, האות או האותיות, כולם או מקצתם, שבהם היתה מסומנת רשימת מועמדים של מפלגה שהיתה מיוצגת על ידי סיעה בכנסת היוצאת, אלא בהסכמתו בכתב של בא כוח אותה סיעה; היו שתי מפלגות או יותר מיוצגות בכנסת היוצאת על ידי סיעה אחת – בהסכמתו של בא כוח אותה סיעה.

(1ג) על אף הוראות סעיף קטן (ג) רשאית רשימת מועמדים לשאת אות או אותיות שבהן היתה מסומנת רשימת מועמדים של מפלגה שהיתה מיוצגת על ידי סיעה בכנסת היוצאת, אם אותה מפלגה אינה מסמנת את רשימתה באות או באותיות האמורות ולא נתנה את הסכמתה לסימון רשימת מועמדים אחרת בהן".

14. הוראה זו אוסרת על כל רשימה אחרת להשתמש באותיות האמורות (אלא אם כן היא רשאית להשתמש בהן על פי הוראה אחרת מדיני הבחירות). הזכות למנוע שימוש בהן נתונה למפלגה המיוצגת בכנסת היוצאת על ידי סיעה, וכפופה לתנאי: רשימת המועמדים של אותה מפלגה **בבחירות האחרונות לכנסת** סומנה בכינוי או באותיות הנדונים. להבדיל מההוראה המתירה שימוש באותיות לרשימה פלונית, הוראה זו לא אזכרה את הבחירות לרשויות המקומיות.

ומן הכלל אל הפרט: המבקשת התמודדה בבחירות האחרונות לכנסת ברשימה שלא סומנה באותיות "מרצ", לפי בחירתה המושכלת. נוכח כך, אין עומדת לה בבחירות אלו ההגנה המשריינת את האותיות המבוקשות מפני שימוש בידי רשימות אחרות, כפוף להבהרתי להלן.

לפיכך, מהטעמים שעמדתי עליהם לעיל, עומדת למבקשת זכות עדיפות לשימוש באותיות אלו בבחירות הקרובות, אולם לא תעמוד לה הזכות למנוע מרשימות אחרות להשתמש בחלקן (ר' ו-צ', להבדיל מהאות מ' שרשימתה אכן סומנה בה).

15. בסוגיה זו ראיתי להוסיף הבהרה. כפי שצוין לעיל, תכלית ההוראות הנוגעות לסדרי עדיפות בשימוש באותיות ובכינויים היא להבדיל בין רשימות המועמדים. מעל כולן מרחפת ההוראה המהותית שבסעיף 61(ו) לחוק הבחירות לכנסת: "רשימת מועמדים לא

תישא כינוי, אות או אותיות העלולות להטעות". אדגיש אפוא כי דומה שהשימוש באותיות "רצ" יחדיו עלול להטעות עם "מרצ", שאחת ממרכיבותיה המקוריות סומנה באותיות "רצ". לכן המבקש להשתמש באותיות אלו, ראוי שימצא צירוף שאינו עלול להטעות את הבוחר הסביר.

ג. סוף דבר

16. הבקשה מתקבלת אפוא במובן זה שלמבקשת יש זכות עדיפות לסמן את רשימת המועמדים מטעמה באותיות מ', ר' וצ' במערכת הבחירות הקרובה, אך שימוש באותיות ר' ו-צ' על ידי רשימות מועמדים אחרות, כפוף להערתו בסעיף 15 לעיל, אינו דורש את הסכמת בא כוח סיעת מרצ בכנסת.

ניתנה היום, כ"ז בטבת התשפ"א (11 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 8/24

המבקשת: מפלגת הבית היהודי, מיסודה של המפד"ל – המפלגה הדתית
לאומית המזרחי הפועל המזרחי בארץ ישראל

נגד

- המשיבות: 1. רשימת הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ'
לבחירות לכנסת ה-24
2. מפלגת האיחוד היהודי-תקומה
3. מפלגת לזוז
4. מפלגת חזית יהודית לאומית

בקשה שלא לאשר למשיבה את הכינוי "הציונות הדתית"

בשם המבקשת: עו"ד איתן הברמן ; עו"ד דרור בן אבי
בשם המשיבות: עו"ד אלי שמואליאן
בשם היועץ המשפטי לממשלה: עו"ד ענת גולדשטיין ; עו"ד סיון דגן

חוות דעת

1. המשיבות 2-4 מתמודדות בבחירות לכנסת ה-24 ברשימה משותפת כמשמעותה בסעיף 57(ב) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות), שהיא המשיבה 1 (להלן: הרשימה).

המשיבות ביקשו עבור הרשימה את הכינוי "הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ'" (להלן: הכינוי). המבקשת, מפלגה ותיקה שלראשונה אינה מתמודדת בבחירות לכנסת, מבקשת שלא לאשר את הכינוי המבוקש. לטענתה, הוא עלול להטעות, בניגוד לסעיף 61(ו) לחוק הבחירות. לגישתה, עלול להיווצר רושם שגוי כאילו הרשימה היא רשימת המועמדים היחידה שמייצגת את הציבור שמכונה "הציונות הדתית", אף שבפועל כמה מפלגות מזוהות איתו. המבקשת סבורה שמתקיים כאן מבחן הוודאות הקרובה להטעיה. היא תומכת את טענותיה בשתי החלטות קודמות. ראשית, בשנת 2000 פסל רשם המפלגות מפלגה בשם "המחנה הלאומי" מפני שהשם ייצג מחנה פוליטי ובו כמה מפלגות; בית המשפט העליון אישר את הפסילה. שנית, בשנת 2005 ביקשו שני חברי כנסת להתפלג מהסיעה שייצגה בכנסת את המבקשת, ולקרוא לסיעתם החדשה "הציונות

הדתית". היועצת המשפטית לוועדה סברה שהשם עלול להטעות את הבוחרים, ובדיוני הוועדה עלתה האפשרות שרשם המפלגות יסרב לאשר שם זה.

2. המשיבות סבורות שיש לדחות את הבקשה הן על הסף, הן לגופה. אשר לדחייה על הסף, הן מסתמכות על כמה נימוקים: המבחן לפסילת שם הוא צורני ולא מהותי, ובאין טענה להטעיה בנוגע לצורת שם הרשימה, אין סמכות לפסול אותו; המבקשת אינה מתמודדת בבחירות, ולכן אין יריבות בין הצדדים; המילים "הציונות הדתית" אינן מופיעות בשם המבקשת, כלומר אין הטעיה; המבקשת פעלה בחוסר ניקיון כפיים משום שהגישה את הבקשה לאחר למעלה מחודש שהמשיבות משתמשות בשם "הציונות הדתית" (ובכך יש גם משום שיהוי), ומאחר שהיא עצמה מעוניינת להשתמש בכינוי שלטענתה אסור. לגוף העניין המשיבות טוענות ש"הציונות הדתית" הוא שם גנרי, וכמה גופים יכולים לייצג נושא אחד או ציבור אחד; אין רשימה אחרת שמתמודדת בשם זה בבחירות הנוכחיות, ולכן אין חשש להטעיה; מבחן הוודאות הקרובה אינו מתקיים בכינוי, ודאי בהינתן שמופיעות בו המילים "בראשות בצלאל סמוטריץ'". אשר לסירוב לרשום מפלגה בשם "המחנה הלאומי", המשיבות מציינות שטעם הסירוב היה קיומה של מפלגה בשם דומה, "האיחוד הלאומי", ומכל מקום, המבחן לקיום הטעיה התפתח מאז.

3. ביקשתי את התייחסות היועץ המשפטי לממשלה, וזו הוגשה בהתאם. עמדת היועץ המשפטי לממשלה עולה בקנה אחד עם עמדת המשיבות, בעיקר מטעמים שצינו לגוף העניין.

4. לאחר שבחנתי את כתבי הטענות ונספחיהם, אני סבור שדין הבקשה להידחות לגופה. כל רשימת מועמדים בבחירות לכנסת תישא כינוי ואות או אותיות, ומטרתם להבדיל אותה מרשימות אחרות (סעיף 61(א) לחוק הבחירות. בבחירת אותיות דנתי לאחרונה בה"ש 3/24 מפלגת מרצ (11.1.2021)). סעיף 61(ו) לחוק הבחירות אוסר על רשימה לשאת "כינוי ... העלול[] להטעות". בדומה, אין לרשום מפלגה "בשם העלול להטעות" (סעיף 8(א) לחוק המפלגות, התשנ"ב-1992 (להלן: חוק המפלגות)). לגבי מפלגה מפורטים בסעיף 8(א1) לחוק המפלגות מקרים לדוגמה של הטעיה:

"בלי לפגוע בכלליות האמור בסעיף קטן (א), לא תירשם מפלגה בשם הזהה, או בשם הדומה עד כדי להטעות, לשם של אחד מאלה:

(1) מפלגה רשומה או שהיתה רשומה;

(2) תאגיד שקיימת זיקה בינו לבין המפלגה המבקשת להירשם..."

הדוגמות להטעיה שבסעיף 8(א1) לחוק המפלגות מכוונות להטעיה בין המפלגה לגוף קיים אחר. בהיקש משם, יש להבחין בין הכינויים של הרשימות השונות, לבל יוטעו בוחרים לחשוב שהם בוחרים באחת, ולמעשה הם בוחרים באחרת. סוגיות כאלו נדונו כמה פעמים בעבר (למשל רע"א 10503/02 אהרון נ' רשם המפלגות, פ"ד נז(1) 703 (2002); רע"א 312/09

מפלגת הירוקים – למען ארץ ישראל הירוקה – לאיכות הסביבה והחיים בישראל נ' רשם המפלגות (8.2.2009) (להלן: עניין הירוקים); ה"ש 22/20 שובל נ' מפלגת העבודה הישראלית, פסקה 12 (15.2.2015) (להלן: עניין שובל)).

הכינוי המבוקש לא יטעה בין הרשימה למבקשת או לרשימה אחרת. המבקשת אינה מכונה "הציונות הדתית". לא נטען – ולא הובאו ראיות לכך – שביטוי זה שימש אי פעם את המבקשת או רשימת מועמדים אחרת. לכל היותר, היה לו רמז: בבחירות לכנסת ה-11 התמודדה רשימת מורשה מצ"ד-פא"י; ראשי התיבות מצ"ד היו קיצור ל"מחנה הציונות הדתית".

ההטעיה הנטענת כאן היא בנוגע לזיהוי הרשימה לא עם רשימה אחרת, אלא עם ציבור מסוים: לדברי המבקשת, הרשימה מציגה עצמה כאילו היא היחידה שמייצגת את ציבור הציונות הדתית. בכל סוגי ההטעיה, הן לגבי שם מפלגה הן לגבי שם רשימה, חל אותו מבחן: ודאות קרובה להטעיה (עניין הירוקים, בפסקה 9; עניין שובל, בפסקה 4).

5. האם קיימת ודאות קרובה שהבוחרים יוטעו לחשוב שהרשימה היא היחידה שמייצגת את הציונות הדתית? לגישתי, התשובה על כך היא בשלילה. כמה טעמים לכך.

ראשית, הכינוי המבוקש עוסק בקבוצה חברתית, ולא פוליטית. רשם המפלגות סירב בעבר לרשום מפלגה בשם "המחנה הלאומי" מפני ששם זה תיאר מחנה פוליטי רב-מפלגות. נמצא שיש ודאות קרובה להטעיית הבוחרים כאילו הצבעה למפלגה כזו היא הצבעה לכל מפלגה במחנה (הת' מר/58 התנגדות לרישומה של מפלגה בשם "המחנה הלאומי" (12.4.2000). אושר ברע"א 3303/00 מייסדי מפלגת "המחנה הלאומי" (ברישום) נ' רשם המפלגות (27.12.2000). איני נדרש לשאלה אם היום אפשר לקרוא למפלגה בשם של מחנה פוליטי; היועץ המשפטי לממשלה ציין בתגובתו כמה מפלגות רשומות שכוללות בשמן ציון כזה). כינוי של קבוצה חברתית, לפחות זו שלפניי, אינו אומר דבר על תוכן פוליטי שמיוחס לה. זהו שם גנרי, כפי שטענו המשיבות והיועץ המשפטי לממשלה. רשימות שונות רשאיות להשתמש בו במקביל (כל עוד אין הטעיה ביניהן), ואין לנכס אותו לאחת עד כדי כך שאחרים לא יוכלו להיקרא בו (עניין הירוקים, בפסקה 8 הראשונה). כקבוצות רבות אחרות באוכלוסייה, הציונות הדתית היא רבת פנים וגוונים. כך, למשל, מפלגות שהתייחדו בכך שהמתמודדים בהן נמנים עימה, התמודדו בעבר בבחירות הן מהצד הימני של המפה הפוליטית, הן מצידה השמאלי. לכן הסיכון להטעיה כאילו הרשימה-המשיבה 1 מייצגת את כל פלגי הציונות הדתית, נמוך.

שנית, ניסיון העבר מלמד שכינויים ובהם שם של קבוצה חברתית, אושרו בעבר. כבר בבחירות לאספה המכוננת התמודדו רשימות בכינויים "החזית הדתית המאוחדת", "רשימת חרדים", "רשימת היהדות המסורתית", "הפועלת והאשה הדתית", "התאחדות התימנים בישראל" ו"רשימת האחד הארצי של הספרדים ובני עדות המזרח" (פרסום רשימות המועמדים, ע"ר התש"ט 316). רשימה נוספת שמתמודדת זה שנים רבות

משתמשת בכינוי "התאחדות הספרדים שומרי תורה" (בצירוף מילים נוספות. היא ידועה בציבור לפי אותיותיה, ש"ס). כפי שהציבור לא הוטעה לחשוב שאיזו מהרשימות הללו היא היחידה שמייצגת קבוצה פלונית באוכלוסייה, כך אין ודאות קרובה שיוטעה פה. יפים לכאן דברים שאמר ח"כ אפי איתם בדיון בוועדת הכנסת בנוגע לשם סיעתו הפורשת (דיון שהמבקשת הסתמכה עליו, כאמור):

"הכנסת מלאה בשמות שיש להם הקשר כללי: מפלגת הספרדים – ולא כל הספרדים כלולים בה, מפלגת העבודה – ולא כל העובדים כלולים בה, והמפלגה הדתית הלאומית – ולא כל הדתיים הלאומיים כלולים בה, בוודאי שיש יותר שינויים מאשר ב'שינוי'. לכן צמד המילים 'ציונות דתית' לא יכול להיות אסור בשימוש. אני מזכיר שהיה תקדים של מפלגה שכבר נרשמה ולא היה לגביה ערעור, שנקראה 'מפקד ציונות דתית' – מצ"ד – ובזמנו היא התפלגה מהמפד"ל עצמה. זאת אומרת, זה בדיוק אותו שם, וצמד המילים 'ציונות דתית' לא נפסל ככה. כך שוודאי אין שום דרך לפסול שימוש בצמד המילים הזה כשהוא בא בהקשר מצמצם או סיגניפיקנטי למפלגה מסוימת" (פרוטוקול ישיבה מס' 223 של ועדת הכנסת, הכנסת ה-16, 15.3.2005).

בהקשר זה, המבקשת הסתמכה על כך שוועדת הכנסת נמנעה מלאשר לאותה סיעה את השם "הציונות הדתית". עיינתי בפרוטוקול הדיון של הוועדה. בסופו של דבר העדיפו חברי הכנסת הפורשים לבחור בשם אחר (הציונות הדתית המתחדשת). הוועדה לא החליטה דבר. במצב כזה אין לומר שנוצר תקדים כלשהו.

לבסוף, הכינוי המלא של הרשימה הוא "הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ'". המפלגות בציבור הציונות הדתית, הרשימות שהן מתמודדות בהן וראשיהן ידועים בציבור. ציון השם של ראש הרשימה מבהיר לבוחרים באיזו רשימה מדובר. ציון שם זה יכול גם לחזק את הטעם הראשון שהזכרתי: מאחר שברור מי ראש הרשימה, הסיכון להטעיה בשם גנרי של קבוצה חברתית מצטמצם עוד יותר.

6. הואיל ולדעתי יש לדחות את העתירה לגופה, אין צורך לדון בטענות הסף שהמשיבות העלו.

7. חוות דעתי זו וכתבי הטענות בבקשה יונחו לפני ועדת הבחירות המרכזית בעת שתדון באישור רשימות המועמדים לפי סעיף 63 לחוק הבחירות. עמדתי היא שאין בכינוי המבוקש כדי להטעות, ולכן ועדת הבחירות המרכזית רשאית לאשרו לפי סעיף 61(ו) לחוק הבחירות.

ד' באדר התשפ"א (16 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 10/24

**החלטת מליאת ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 בעניין כינויה
של רשימת המועמדים 'משפט צדק, לרפורמה במערכת המשפט'**

1. בהתאם לסעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות), בתאריך 3.2.2021 הגישה מפלגת משפט צדק לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 (להלן: הוועדה) רשימת מועמדים שהכינוי שהתבקש לה הוא 'משפט צדק לרפורמה במערכת המשפט ולשחרור יגאל עמיר'.
2. ביום 21 בפברואר 2021 התכנסה מליאת הוועדה במטרה לאשר את רשימות המועמדים לכנסת ה-24, בהתאם לסעיפים 61 ו-63 לחוק הבחירות. במסגרת זו דנה מליאת הוועדה בכינויים ובאותיות שהתבקשו על-ידי כלל רשימות המועמדים.
3. בפני מליאת הוועדה הונחה בקשת מועמדים מטעם מפלגת העבודה הישראלית שלא לאשר את המילים "ולשחרור יגאל עמיר" בכינוי הרשימה. לאחר דיון מקיף, החליטה הוועדה שהמילים "ולשחרור יגאל עמיר" פוגעות בתקנת הציבור. משכך קבעה הוועדה, פה אחד, שאין לאשר את הכינוי המבוקש לרשימת המועמדים שבכותרת, ובמקומו כינוי הרשימה יהיה: 'משפט צדק, לרפורמה במערכת המשפט'.
4. בהתאם לסעיף 64(א) לחוק הבחירות, החלטה זו תועבר לבאת כוח הרשימה ולממלא מקומה.

ניתנה היום, ט' באדר התשפ"א (21 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

בבית המשפט העליון

ע"ב 1252/21

לפני :

כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופטת ע' ברון

המערערת :

רשימת משפט צדק

נ ג ד

המשיבים :

1. ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
2. היועץ המשפטי לממשלה

ערר על החלטות ועדת הבחירות המרכזית מיום 21.2.2021

תאריך הישיבה :

י"א באדר התשפ"א (23.02.2021)

בשם המערערת :

עו"ד מיכאל ליטווק

בשם המשיבים :

עו"ד אבי ספדי-עטילה, עו"ד אבי טוויג

הצדדים:

הגענו להסכמה לפיה כינוי הרשימה יהיה "משפט צדק בראשות ד"ר לריסה עמיר-טרימבולר", וכל טענות הצדדים שמורות להם.

פסק-דין

אנו נותנים תוקף להסכמת הצדדים דלעיל.

ניתן היום, י"א באדר התשפ"א (23.2.2021), בנוכחות הצדדים.

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

פסילת רשימות ומועמדים

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 6/24

- העותרים: 1. עו"ד אביעד ויסולי
2. פורום נאמני ארץ ישראל בליכוד
נגד

- המשיבים: 1. הליכוד תנועה לאומית ליברלית
2. ראש הממשלה בנימין נתניהו, יו"ר הליכוד
3. ח"כ חיים כץ, יו"ר מרכז הליכוד וועדת החוקה של הליכוד
4. השר ישראל כץ, יו"ר מזכירות הליכוד
5. חברי סיעת הליכוד בכנסת ה-23 באמצעות יו"ר הסיעה, ח"כ מיקי זוהר
6. בית הדין של הליכוד

עתירה דחופה לאי אישור רשימת הליכוד לכנסת ה-24 והחזרתה לתיקון ליקויים

בשם העותרים: עו"ד אביעד ויסולי

החלטה

העתירה שלפניי היא למעשה המשכה של העתירה בה"ש 5/24 ויסולי נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית (28.1.2021). בשתייהן התבקשתי לקבוע שרשימת המועמדים מטעם המשיבה 1 בבחירות לכנסת ה-24 (להלן: הרשימה) תיקבע בהתאם לתקנון המשיבה 1. את העתירה הקודמת דחיתי משום שהרשימה טרם הוגשה, ולכן העתירה הייתה מוקדמת, ומשום שמדובר למעשה בבקשה להתערבות בהליכים פנימיים במשיבה 1, והעניין אינו בסמכותי.

משהרשימה הוגשה, הגישו העותרים את העתירה הנוכחית. הם טוענים שיש לפרש את חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות), כך שמפלגה רשאית להגיש רשימת מועמדים רק לפי תקנונה; שהרשימה אינה עולה בקנה אחד עם תקנון המשיבה 1; ושבאי כוח המשיבה 1 הצהירו הצהרת מרמה שלפיה כל המועמדים ברשימה הם בעלי זכות להיבחר כחוק.

לאחר שעיינתי בעתירה ובנספחיה, באתי למסקנה שדינה להידחות על הסף. אומנם העתירה כבר אינה מוקדמת. עם זאת, עדיין הסעדים המבוקשים בה אינם בסמכותי. לאחרונה שב בית המשפט העליון על ההלכה בעניין: המפלגה ובאי כוחה "הם אלו אשר אמונים על הרשימה והרכבה, במידת הצורך גם על תיקונה; לא ועדת הבחירות, גם לא העומד בראשה.

... ועדת הבחירות לא תביא עצמה בנעלי המפלגה, לא תחליף את שיקול דעתה, לא תעצב את רשימתה". לאחר שהוגשה רשימת מועמדים לוועדת הבחירות המרכזית, אין לערוך בה שינויים כמו הוספת מועמדים, החלפתם ושינוי סדר הופעתם ברשימה (בג"ץ 1814/19 בן סעדון נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21, פסקה 11 (19.3.2019), והמקורות שנוכחים שם).

יתרה מכך, הסעד המתבקש חורג גם מהוראות חוק הבחירות. לפי סעיף 62(ג) לחוק זה, ועדת הבחירות המרכזית מוסמכת להעביר לתיקון המפלגות ליקויים אם "הוגשה רשימת מועמדים שלא בהתאם לחוק זה" (ההדגשה הוספה – ע' פ'). העותר טוען שהרשימה אינה בהתאם לתקנון המשיבה 1, ואינו מצביע על פגם שנובע מהוראות חוק הבחירות.

אכן, בע"א 10596/02 נס נ' תנועת הליכוד, תנועה לאומית ליברלית, פ"ד נז(1) 769, 777 (2003), נשארה בצריך עיון השאלה אם יש לוועדת הבחירות המרכזית סמכות לשנות את סדר המועמדים ברשימה לאחר חלוף המועד האחרון להגשתה, במקרה שהוכח כי מקורו בזיוף או במרמה. גם במקרה שלפניי אין צורך להכריע בכך. אותה "מרמה" שהעותרים טוענים לה אינה אלא פעולה של הנציגים המוסמכים של המפלגה להגיש רשימת מועמדים. היא אף פועל יוצא של החלטות בית הדין של הליכוד. תביעה המכוונת כלפי החלטה אחרונה זו נמחקה בידי בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו בת"א (מחוזי ת"א) 40868-01-21 פרץ נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (28.1.2021). כידוע, יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית אינו ערכאת ערעור על החלטות אלו. הוויכוח הפנים-מפלגתי בדבר תקנון המפלגה אינו בסמכותי ואינו עניין לוועדת הבחירות להכריע בו.

העתירה נדחית אפוא על הסף. העותר יישא בהוצאות לאוצר המדינה בסך 1,500 ש"ח.

ניתנה היום, כ"ו בשבט התשפ"א (8 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

פ"ר 1/24
פ"ר 2/24

המבקשת: הפיראטים

נגד

המשיבים בפ"ר 1/24: 1. הליכוד בהנהגת בנימין נתניהו לראשות הממשלה
2. היועץ המשפטי לממשלה

המשיבים בפ"ר 2/24: 1. הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ'
2. היועץ המשפטי לממשלה

בקשה לקבוע כי רשימות מועמדים מנועות מלהתמודד לכנסת לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת
ובקשה לפסילת הסכם בין רשימות מועמדים

בשם המבקשת: אוהד שם-טוב

החלטה

1. בפניי שתי בקשות שהגישה רשימת המועמדים הפיראטים לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת. בבקשות, מתבקשת הוועדה לקבוע כי שתי רשימות מועמדים מנועות מלהתמודד בבחירות לכנסת העשרים וארבע, על יסוד כל אחת מהעילות הקבועות בסעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת.

לחילופין, מתבקשת הוועדה לקבוע כי הסכם שנכרת בין המשיבה 1 בפ"ר 1/24 והמשיבה 1 בפ"ר 2/24 (להלן: הרשימות המשיבות) בטל, שכן לטענת המבקשת, הוא אינו עומד בתנאים הקבועים בסעיף 67 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות).

2. לאחר עיון בבקשות, מצאתי כי אין בהן – על פניהן – כדי לגלות עילה שבדין למתן הסעדים המבוקשים. נוכח כך דינן להדחות על הסף, אף מבלי להיזקק לתשובות המשיבים. אפרט להלן את טעמי להחלטה זו.

- א. קביעה כי רשימות המועמדים מנועות מלהתמודד לכנסת לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת
3. בבקשות, שמחזיקות עמוד ומחצה, נטען כי **חלק** מחברי הרשימות המשיבות עומדים **בכל** העילות הקבועות בסעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת, ועל כן דינן של הרשימות להפסל.
4. לבקשות כלל לא צורפו ראיות להוכחת הנטען בהן, והן מתבססות על שלושה קטעי וידאו, שאפרט להלן:
- (א) בקטע הוידאו הראשון שאליו הפנתה המבקשת בפ"ר 1/24 מוצג יושב ראש המשיבה 1 בפ"ר 1/24, שהוא ממריץ את בוחריו להגיע אל הקלפי ביום הבחירות לכנסת ה-20, ממרץ 2015, בטענה כי "המצביעים הערבים נעים בכמויות אדירות לקלפי".
- (ב) בקטע הוידאו השני שאליו הפנתה המבקשת בפ"ר 1/24 מוצג יושב ראש המשיבה 1 בפ"ר 1/24 שהוא משתתף בהפגנה נגד ראש הממשלה דאז, משנת 1994, ואחריו ארון קבורה.
- (ג) בקטע הוידאו היחיד שאליו הפנתה המבקשת בפ"ר 2/24 מוצג אחד המועמדים ברשימה שהגישה המשיבה 1 בפ"ר 2/24, שהוא נציגה של מפלגת חזית יהודית לאומית ברשימת המועמדים. בקטע הוידאו מוצג ראיון ארכיוני איתו, משנת 1994, שבו הוא מציג את סמל מכוניתו של ראש הממשלה דאז, וטוען, כפי שציננה המבקשת "שכפי שניתן להגיע לסמל – ניתן להגיע לראש הממשלה".
5. באסמכתאות אלו, שכולן אינן מהעת האחרונה, ושתיים מהן מציגות קטעים בני 27 שנים, סבורה המבקשת כי הוכיחה שהרשימות המשיבות, כולן, מנועות מהתמודדות לכנסת, בכל העילות המפורטות בסעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת.
6. כידוע, יש לפרש את "[ה]סמכות למנוע מרשימות או ממועמדים להתמודד בהליך הדמוקרטי של הבחירות לכנסת, בצמצום ובאורח דווקני וזהיר, בנתון לנקודת מוצא שלפיה יש ככלל לתת עדיפות להשתתפות בבחירות על פני מניעת השתתפות" (פסקה 1 לפסק דיני בא"ב 852/20 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-23 נ' ח"כ היבא יזבק (9.2.2020)), וכי הראיות המבססות את המעשים או המטרות אשר יש בהם כדי למנוע התמודדות בבחירות לכנסת, עולות כדי "מסה קריטית" של ראיות "ברורות, חד-משמעיות ומשכנעות" (א"ב 1806/19 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' ד"ר עופר כסיף (18.07.2019), בפסקה 16).
7. עיינתי בבקשות, ומבלי שיהיה בכך להביע עמדה או לחוות דעה בנוגע לאמור בהן, אני סבור שהן אינן מגלות על פניהן עילה לקבלתן.
8. ראשית, הראיות הספורות עליהן מתבססות הבקשות, מתבססות על אירועים רחוקים, הקרוב מבינם צולם לפני כמעט שש שנים, ומאז המצולם בו התמודד בארבע מערכות בחירות, בהן לא נקבע כי נמנע ממנו להתמודד על בסיס סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת

(והוא אף כיהן מאז ברציפות כראש הממשלה). יתר האסמכתאות מציגות אירועים בני 27 שנים, שדומני שלבדם, לא מהווים אף ראשית ראייה לנטען.

9. שנית, האסמכתאות עליהם מתבססות הבקשות נוגעות לשני מועמדים בלבד. אחד בכל רשימת מועמדים שמתבקשת פסילתה. סעיף 63א(א) לחוק הבחירות קובע כי:

"בקשה לקבוע כי מועמד מנוע מלהשתתף בבחירות לכנסת לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת, **תיחתם בידי שליש מחברי הועדה המרכזית** ותוגש לוועדה המרכזית לא יאוחר משבעה ימים מיום הגשת רשימת המועמדים הכוללת את שם המועמד".

לבקשה לא צורפו חתימותיהם של שליש מחברי ועדת הבחירות המרכזית, ולמעשה לא צורפה תמיכתו של אף לא אחד מחברי הוועדה. בנסיבות שבהן הוצגו אסמכתאות הנוגעות רק למועמד אחד בכל רשימת מועמדים, והטענות נגד הרשימה כולה נטענו בעלמא, וללא כל ביסוס, דומה שקבלת בקשה מעין זו לדיון יש בה כדי לעקוף את הוראות הסעיף האמור.

ב. פסילת ההסכם בין המפלגות

10. המבקשת טוענת כי בין חלק מהמפלגות שהגישו את הרשימות המשיבות נכרת הסכם שאינו כדין, ודורשת את ביטולו. לא מצאתי, ואף המבקשת לא הפנתה, כל מקור סמכות שבדין, המתיר לוועדת הבחירות המרכזית לבטל הסכם שנכרת בין מפלגות. משאין הדבר מצוי בסמכותה של הוועדה, אין מקום לקיים דיון בבקשה.

ג. סוף דבר

11. סעיף 7 לנוהל הטיפול בבקשות לפסילת רשימת מועמדים או מועמד לכנסת, התש"ף-2019 (להלן: הנוהל), קובע כי: "יושב ראש הוועדה רשאי לדחות על הסף בקשה, אם מצא שאין היא מגלה עילה שבדין".

12. בנסיבות שבהן הראיות שהוצגו לא מהוות אף ראשית ראייה לנטען בבקשה, כאשר הבקשות מכוונות, למעשה, לפסילתם של מועמדים מסוימים בלבד, מבלי לעמוד בהוראות החוק, ושהסעד החלופי שהתבקש כלל אינו מצוי בסמכות הוועדה – אני סבור שהבקשות לא מגלות עילה שבדין לקבלתן לדיון לפני הוועדה.

13. לכן, בתוקף סמכותי לפי סעיף 7 לנוהל, הבקשות נדחות על הסף.

ניתנה היום ל' בשבט התשפ"א (12 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

פ"מ 1/24

המבקש: מעוזיה סגל

נגד

המשיבים: 1. אבתיסאם מראענה
2. רשימת המועמדים "מפלגת העבודה בראשות מרב מיכאלי"
3. היועץ המשפטי לממשלה

בקשה למשיכת בקשה לפסילת מועמדות לכנסת ה-24 לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת וסעיף 63א לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969

המבקש: בעצמו

החלטה

1. לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 (להלן: הוועדה) הוגשה הבקשה שבכותרת, אשר עניינה במניעת השתתפותה בבחירות של הגב' אבתיסאם מראענה, אשר הוצבה במקום השביעי ברשימת המועמדים שהכינוי שהתבקש לה הוא מפלגת העבודה בראשות מרב מיכאלי.

2. הבקשה נקבעה לדיון בפני מליאת הוועדה, בהתאם לסעיף 8 לנוהל הטיפול בבקשות לפסילת רשימת מועמדים או מועמד לכנסת, התש"ף-2019 ולהחלטתי מתאריך 15.2.2021.

3. בפתח הדיון בבקשתו, ביקש המבקש לבקש למשוך את בקשתו.

4. הבקשה למשיכת הבקשה שבכותרת מתקבלת, והיא נמחקת בזאת.

ניתנה היום, ה' באדר התשפ"א (17 בפברואר 2021), במעמד הצדדים.

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

פ"מ 2/24

המבקשת: עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית, רשימת הציונות הדתית

נגד

- המשיבים: 1. אבתיסאם מראענה
2. רשימת המועמדים "מפלגת העבודה בראשות מרב מיכאלי"
3. היועץ המשפטי לממשלה

בקשה לפסילת מועמדת לכנסת ה-24 לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת וסעיף 63א לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969

בשם המבקשת: עו"ד איתמר בן גביר; עו"ד חור אוריאל ניזרי

בשם המשיבות 1-2: עו"ד גיא בוסי

בשם היועץ המשפטי

לממשלה: עו"ד רנאד עיד; עו"ד מתן שטיינבוך

החלטה

1. לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 (להלן: הוועדה) הוגשה הבקשה שבכותרת לפי סעיף 63א לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות). עניינה במניעת השתתפותה בבחירות של גב' אבתיסאם מראענה, אשר הוצבה במקום השביעי ברשימת המועמדים שהכינוי שהתבקש לה הוא "מפלגת העבודה בראשות מרב מיכאלי".

2. המבקשת טענה בבקשתה כי יש לקבוע שגב' מראענה מנועה מלהשתתף בבחירות לכנסת ה-24, על יסוד העילות שבסעיף 7א(א)(1) ו-(3) לחוק-יסוד: הכנסת. הבקשה הוגשה בתמיכת 12 מחברי הוועדה, כנדרש בחוק הבחירות.

3. בהתאם לנוהל הטיפול בבקשות לפסילת רשימת מועמדים או מועמד לכנסת, התש"ף-2019, ולהחלטתי מיום 11.2.2021 – צורף היועץ המשפטי לממשלה כמשיב בהליך, לשם הבעת עמדתו בו.

4. המשיבות 1–2 הגישו את תשובתן לבקשה, ולפיה דין הבקשה להידחות לגופה.
 5. לעמדת היועץ המשפטי לממשלה, דין הבקשה להידחות משום שהתשתית הראייתית הקיימת אינה מצדיקה את קבלתה.
 6. בתאריך 17.2.2021 התקיים דיון לפני מליאת הוועדה, ונכחו בו כל הצדדים הרלוונטיים. נציגי הצדדים וחברי הוועדה שביקשו להתייחס לדברים, הציגו בדיון את עמדותיהם.
 7. בתום הדיון ובנוכחות המועמדת, המשיבה 1, קיימה הוועדה הצבעה שמית בכל אחת משתי העילות שבגינן התבקש למנוע מגב' מראענה להתמודד בבחירות. בשתי ההצבעות ההכרעה התקבלה ברוב של 16 תומכים מול 15 מתנגדים לצד שני נמנעים, כאשר הח"מ לא השתתף בהצבעות.
 8. הוועדה הכריעה כי גב' מראענה מנועה מלהתמודד בבחירות לכנסת ה-24, בעילות של שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית ובשל תמיכה במאבק מזוין של ארגון טרור נגד מדינת ישראל, לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת.
 9. בהתאם לסעיף 63א(ב) לחוק הבחירות, ההחלטה, בצירוף הפרוטוקול המשקף את נימוקי הוועדה והחומרים שהונחו בפני הוועדה, תובא לאישור בית המשפט העליון.
- ניתנה היום, ה' באדר התשפ"א (17 בפברואר 2021), במעמד הצדדים.

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

בבית המשפט העליון

א"ב 1156/21

לפני :

כבוד הנשיאה א' חיות
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופט מ' מזוז
כבוד השופטת ע' ברון
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופט ד' מינץ

בעניין :

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24

המבקשת :

עוצמה יהודית - חזית יהודית לאומית, רשימת הציונות הדתית

נ ג ד

המשיבים :

1. אבתיסאם מראענה
2. רשימת המועמדים "מפלגת העבודה בראשות מרב מיכאלי"
3. היועץ המשפטי לממשלה

הליך אישור לפי סעיף 7א(ב) לחוק-יסוד : הכנסת ולפי סעיף 63א(ב) לחוק
הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969

תאריך הישיבה :

י"ב באדר התשפ"א (24.2.2021)

בשם המבקשת :

עו"ד איתמר בן גביר ; עו"ד חנמאל דורפמן

בשם המשיבות 2-1 :

עו"ד עמרי שגב

בשם המשיב 3 :

עו"ד רנאד עיד ; עו"ד מתן שטיינבוך

בשם ועדת הבחירות

המרכזית לכנסת ה-24 : עו"ד דין ליבנה

פסק-דין

הנשיאה א' חיות:

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 (להלן : ועדת הבחירות) החליטה ביום 17.2.2021, ברוב של 16 תומכים מול 15 מתנגדים ושני נמנעים, לקבל את בקשתה של רשימת "עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית, רשימת הציונות הדתית" (להלן : עוצמה יהודית) לפסול את אבתיסאם מראענה-מנוחין (להלן : מראענה), המוצבת במקום השביעי ברשימת "מפלגת העבודה בראשות

מרב מיכאלי" (להלן: העבודה), מלהתמודד כמועמדת לכנסת. זאת, בגין העילות הקבועות בסעיף 7א(א)(1) ו-(3) לחוק-יסוד: הכנסת שעניינן, בהתאמה, "שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית" ו-"תמיכה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד מדינת ישראל".

בעקבות החלטתה זו של ועדת הבחירות, ובהתאם לסעיף 7א(ב) לחוק-יסוד: הכנסת ולסעיף 63א(ב) לחוק הבחירות [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, הוגש הליך האישור דנן.

פתח דבר

1. הכנסת ה-23 התפזרה ביום 23.12.2020 לאחר תשעה חודשי כהונה בלבד בשל אי-העברת תקציב מדינה, ובעיצומה של מערכת בחירות רביעית בתוך פחות משנתיים ימים, שוב נדרש בית משפט זה להחלטה של ועדת הבחירות – גוף פוליטי בעיקרו – לפסול מועמדת מלהתמודד בבחירות לכנסת. המסגרת הנורמטיבית החולשת על פסילת מועמדים מהתמודדות לכנסת נסקרה בהרחבה ונפרשה במלואה אך לאחרונה, בשלושה פסקי דין מפורטים שניתנו על ידי בית משפט זה ערב שלוש מערכות הבחירות הקודמות והדברים ידועים (ראו: א"ב 1806/19 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' כסיף (18.7.2019) (להלן: עניין כסיף); ע"ב 5487/19 סגל נ' בן גביר (25.8.2019) (להלן: עניין בן גביר); א"ב 852/20 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-23 נ' יזבק (9.2.2020) (להלן: עניין יזבק)).

2. בתמצית ייאמר כי שלוש הן העילות המנויות בסעיף 7א(א) לחוק-יסוד: הכנסת, אשר מכוחן ניתן למנוע התמודדות של מועמד בבחירות, אם יש במעשיו של המועמד, לרבות בהתבטאויותיו, לפי העניין, במפורש או במשתמע אחד מאלה: (1) שלילת קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית (סעיף 7א(א)(1)); (2) הסתה לגזענות (סעיף 7א(א)(2)); (3) תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או ארגון טרור נגד מדינת ישראל (סעיף 7א(א)(3)).

הרף הראייתי הנדרש להוכחת התקיימותן של עילות הפסילה הוא רף מחמיר, וזאת בשל הפגיעה באחד מאדני היסוד של מדינה דמוקרטית – הזכות לבחור ולהיבחר – הנובעת מפסילת המועמד (ראו, בין רבים: עניין כסיף, פסקאות 3-17 לפסק דיני; שי ניצן "להיות עם יהודי ודמוקרטי בארצנו - על פסילת רשימות ומועמדים לכנסת" שורשים במשפט 979, 983 (דינה זילבר עורכת, 2020); ועל חשיבותה של הזכות ראו: א"ב 1095/15 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים נ' זועבי, פסקה 5 לפסק דינה של הנשיאה מ' נאור והאסמכתאות שם (10.12.2015) (להלן: עניין זועבי)).

3. ועדת הבחירות דנה ופסלה את מועמדותה של מראענה בשתי העילות שמנויות בסעיפים 7א(א)(1) ו-3 לחוק-יסוד: הכנסת. המבקשת אינה חולקת על כך שעילת הפסילה הנוספת המנויה בסעיף 7א(א)(2) לא נכללה בהחלטת הפסילה שקיבלה הוועדה ומשכך אף אינה עומדת לדיון בבקשת האישור שלפנינו.

טענות הצדדים

4. בקשת הפסילה שהגישה עוצמה יהודית נסמכה על התבטאויות של מראענה ברשתות החברתיות ובתקשורת, אשר לטענת עוצמה יהודית מעידות כי היא שוללת את קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית ותומכת במאבק מזוין של מדינות אויב וארגוני טרור נגד מדינת ישראל. הראיה המרכזית אשר בה מיקדה עוצמה יהודית את טיעוניה, היא אמירה של מראענה בריאיון מיום 18.9.2008 למקומון "מגזין המושבות" כי "הייתי משמידה את זכרון יעקב. [...] שתחזרו לארה"ב או לפולניה". עוד הפנתה עוצמה יהודית, בין היתר, לתגובה שכתבה מראענה לפוסט שהעלתה בשנת 2013 לעמוד הפייסבוק שלה, בה נכתב "לא עמדתי בצפירה, הייתי בנהיגה בזמן שכל המדינה כמעט עמדה דום. אני החלטתי להמשיך לנסוע. ואלה היו 2 דקות מופלאות בזמן הצפירה. הכביש היה ריק, אני המשכתי לחשוב על מה שעניין אותי באמת באותו הרגע"; לפוסט בעמוד הפייסבוק שלה מיום 6.12.2020 בנוגע לנער שנהרג בעימות עם כוחות הביטחון באיו"ש, שבו נכתב "ילד יפה כל כך שהאמין בזכותו הבסיסית להתנגד לכיבוש האכזרי. הוא נרצח ע"י חייל הכיבוש שהחליט שלילד הזה אין זכות להיות [...] כולה בן 14 שיצא להפגין על זכותו הבסיסית להגן על אדמתו ועל חירותו"; לפוסט מיום 2.11.2020 שהעלתה מראענה לעמוד הפייסבוק שלה ובו פורסמה תמונה של מאהר אלאחר'ס, עציר מנהלי פלסטיני שהכריז על שביתת רעב, בצירוף הכיתוב "לא מסוגלת להעלות תמונה של אדם רעב. עושה טריגר להמון נפשות פצועות"; ועוד מספר התבטאויות.

עוצמה יהודית הדגישה בטיעוניה כי גם עתה מראענה לא חזרה בה מאמירותיה אלה ולא התנצלה עליהן, ואך הצרה על האופן שבו נוסחו הדברים על ידה. עוד צוין כי מראענה בחרה שלא לשאת דברים בדיון שהתקיים בוועדת הבחירות, ואף נמנעה מלהתייחס ל"ראיות המרכזיות" נגדה במהלך ריאיון שנערך עמה לאחרונה ושודר ב"חדשות 12" ביום 13.2.2021. לשיטת עוצמה יהודית אף שמראענה הצהירה מספר פעמים כי היא מתנגדת לאלימות מכל סוג, התבטאויותיה מעידות אחרת. במיוחד, נטען כי יש ליתן משקל מכריע להתבטאותה ביחס לזיכרון יעקב כ"ראיית זהב" המגלמת "מסה קריטית" והמבססת עילה לפסילתה.

5. מראענה והעבודה טוענות, מצדן, כי ההתבטאויות שאליהן הפנתה עוצמה יהודית "רחוקות ת"ק פרסה" מאותם מקרים נדירים המבססים עילת פסילה מהתמודדות לכנסת. העבודה

ומראענה מדגישות כי התשתית הראייתית שהובאה לצורך תמיכה בבקשת הפסילה כוללת "פרסומים מועטים מן העבר", שהם לכל היותר "פרסומים תיאורטיים פילוסופיים" וממילא אינם מהווים "מסה קריטית" המצדיקה את פסילתה. לטענת העבודה ומראענה, בהתבטאויותיה של מראענה אין כל אמירה השוללת את קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית או התבטאות שיש בה משום תמיכה במאבק מזוין של ארגון טרור. עוד צוין כי מראענה מתנגדת באופן נחרץ לאליומות מכל סוג (פסקה 25 לתגובה שהוגשה לוועדת הבחירות).

6. מראענה והעבודה מוסיפות ומציינות כי מראענה "מצרה על הדרך והאופן בהם נכתבו הדברים" (פסקה 16 לתגובה שהוגשה לוועדת הבחירות), ולראיה מובאים דברים שאמרה בריאיון הטלוויזיוני מיום 13.2.2021, בו הבהירה כי מדובר באמירות מן העבר שאינן מייצגות את דעותיה וכי כיום הייתה מתנסחת אחרת. מראענה והעבודה מדגישות כי בריאיון היא הוסיפה ואמרה שהיא "מאמינה במדינה שהעם היהודי יכול להיות בה ויחיה בשלום לצידו" וכן ציינה כי אמירתה בדבר אי-עמידה בצפירה ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ונפגעי פעולות האיבה היא "סטטוס ישן מאוד ועלוב [...] היום לא הייתי כותבת אותו בכלל". כמו כן הודגש בתגובה מטעם מראענה והעבודה שמראענה "רואה ב'מאפיינים הגרעיניים' של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית בה שוויון זכויות לכלל אזרחיה ללא הבדל דת, לאום, נטיה מינית ומגדר ככאלו המקובלים עליה" (פסקה 22 לתגובה שהוגשה במסגרת ההליך דנן; ההדגשה במקור). בשולי הדברים מוסיפות העבודה ומראענה וטוענות כי בקשת הפסילה הוגשה בחוסר ניקיון כפיים, נוכח ה"עקרונות הגזעניים" שעומדים, לשיטתן, בבסיס פעילותם של עוצמה יהודית והעומד בראשה.

7. היועץ המשפטי לממשלה סבור אף הוא כי אין מקום למנוע ממראענה להתמודד לכנסת. הוא מדגיש בטיעונו את הרף הגבוה שנקבע בפסיקה והנדרש לצורך הגבלת מועמד מהתמודדות בבחירות לכנסת, וטוען כי חומר הראיות המצומצם שהוצג אינו מבסס אף אחת מעילות הפסילה שוועדת הבחירות קבעה כי מתקיימות באשר למראענה.

להשלמת התמונה יצוין כי הוגשו שתי בקשות הצטרפות להליך דנן, שבהן נכללו טענות נוספות נגד מראענה – אך בקשות אלו נדחו בהחלטותינו מיום 22.2.2021 ומיום 23.2.2021.

דיון והכרעה

8. התשתית הראייתית ששימשה בסיס להחלטת ועדת הבחירות המרכזית לפסול את מראענה היא מצומצמת וברובה מבוססת על פרסומים מלפני שנים. התבטאויותיה של מראענה באותם הפרסומים הן אכן בעייתיות ומקוממות ביותר, וכפי שהיא עצמה בחרה לכנות חלק מהן בדיעבד – "עלובות". אך כפי שכבר חזרנו ושנינו, תחושת קבס לחוד ועילות הפסילה הסטטוטוריות לחוד

(ראו למשל: עניין זועבי, פסקאות 71-75 לפסק דינה של הנשיאה מ' נאור; א"ב 11280/02 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה נ' טיבי, פ"ד נז(4) 1, 49-50 (2003) (להלן: עניין טיבי)).

9. לגישת עוצמה יהודית, אמירתה של מראענה בדבר "השמדת" זיכרון יעקב אשר פורסמה בשנת 2008 במקומון המופץ באזור זיכרון יעקב, היא ההתבטאות החמורה ביותר מבין אלו שפורטו בבקשה. יתר ההתבטאויות שפורטו בבקשה הן – אף לטענת עוצמה יהודית – "פחות חמורות" (ראו דבריו של עו"ד איתמר בן גביר, עמ' 9 שורות 28-30 לפרוטוקול הדיון בוועדת הבחירות מיום 17.2.2021; וכן עמ' 10-11 לפרוטוקול הדיון בוועדת הבחירות). בדיון לפנינו הוסיפה עוצמה יהודית וטענה כי האמירה ביחס לזיכרון יעקב חומרתה כה רבה עד כי היא מבססת הן את העילה שבסעיף 7א(א)(1) לחוק-יסוד: הכנסת בדבר שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית והן את עילת הפסילה שבסעיף 7א(א)(3) לחוק בדבר תמיכה במאבק מזוין של ארגון טרור, שעל בסיסן נפסלה מראענה. עוצמה יהודית מיקדה, כאמור, את טענותיה באמירה זו ומשכך חחרו החזיקו אחריה גם יתר הצדדים.

10. עיון בריאיון המלא של מראענה משנת 2008 ל"מגזין המושבות" – מקומון המופץ באזור זיכרון יעקב – מעלה כי מראענה אכן אומרת את הדברים שציטטה עוצמה יהודית בבקשת הפסילה והיא אף אינה מכחישה את הדבר. עם זאת, מן הראוי להביאם במלואם על מנת שניתן יהיה לעמוד בהמשך על המחלוקת שנפלה בין הצדדים באשר לפרשנותם:

"אם הייתי יוזמת תסריט אפוקליפטי הייתי משמידה את זכרון יעקב. תדגיש, בלי להרוג. שתחזרו לארה"ב או לפולניה. רק אז לפרדיס יהיה אולי צ'אנס. אחרת היחסים ימשיכו להיות כמו החיה הזאת שמנקה את החיה האחרת. איך קוראים לזה? (סימביוזה) אנחנו תמיד נמשיך להיות החיה שמנקה את החיה האחרת. מנקה לכם את הבית. אנחנו צריכים אתכם כמו שאתם צריכים אותנו. אבל אנחנו אלה שמנקים."

11. לא שוכנעתי כי איזו מן ההתבטאויות של מראענה ובכלל זה ההתבטאות בנוגע לזיכרון יעקב, עולה ולו בקירוב כדי תמיכה במאבק מזוין, לא כל שכן במאבק מזוין של מדינת אויב או של ארגון טרור. עוצמה יהודית בחרה לצטט בבקשתה חלקים בלבד מאמירתה המלאה של מראענה, ולהציג התבטאות זו בתור קריאה להשמדת מועצה מקומית בישראל. עיון בציטוט זה בהקשרו המלא מעלה, לכל הפחות, ספק באשר לפרשנות שמנסה עוצמה יהודית לייחס לדבריה של מראענה באשר לעילה שבסעיף 7א(א)(3) לחוק. ספק זה, כפי שנפסק, פועל לטובת המועמד (השוו: עניין זועבי, פסקאות 35 ו-73-74 לפסק דינה של הנשיאה מ' נאור, ופסקה 7 לחוות דעתו של השופט י' עמית; עניין כסיף, פסקה 16 לפסק דיני). בדבריה באותו הריאיון עצמו, מדגישה מראענה מפורשות כי היא שוללת אלימות ובתגובתה הכתובה שהוגשה לוועדת הבחירות (פסקה 25) היא חוזרת ומדגישה כי היא "מתנגדת התנגדות נחרצת עקבית ומתמשכת לאלימות מכל סוג ומין

שהוא, לא פעלה מעולם למימוש אותן מטרות (להן מעולם לא הסכימה) והפיכתן מרעיון להגשמתו". פשוטם של דברים – בהעדר תמיכה באלימות, נשללת תמיכה במאבק מזוין באשר הוא. זאת ועוד – כבר נפסק כי "מניעת ההשתתפות בבחירות אפשרית רק אם התמיכה היא במאבק מזוין של מדינת אויב או של ארגון טרור. תמיכה אחרת אינה נכללת במסגרתו של סעיף זה, אם כי היא עשויה להוות מרכיב של העילה בעניין שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית" (עניין טיבי, בעמ' 27; הדגשות הוספו).

12. לא למותר להוסיף ולציין כי אף לא אחת מהתבטאויותיה של מראענה כוללת התייחסות מפורשת למעשי טרור, שבח לפעילות כזו או קריאה לביצועה בעתיד (ראו והשוו עניין יזבק, פסקאות 14-21 לחוות דעתי; עניין זועבי, פסקאות 40-51 לפסק דינה של הנשיאה מ' נאור). כך, הפוסט שעסק בנער שנהרג ברצועת עזה בעימות עם כוחות הביטחון – ובו ציינה מראענה כי הנער "האמין בזכותו הבסיסית להתנגד לכיבוש האכזרי" – אינו מתייחס להתנגדות בדרך אלימה תוך ביצוע מעשי טרור או למאבק מזוין של ארגון או מדינה מסוימת. הוא הדין באשר להעלאת תמונתו של העציר המנהלי מאהר אלאחר'רס לצד הכיתוב "לא מסוגלת להעלות תמונה של אדם רעב. עושה טריגר להמון נפשות פצועות" – לגביה ציין היועץ המשפטי לממשלה בצדק, בהתבסס על ההלכה הפסוקה, כי "קריאה לשחרור אסירים פלסטינים או ביקורם בבתי הכלא בישראל אינם, לצורכי סעיף 7א(א)(3) לחוק היסוד, תמיכה במאבק מזוין נגד ישראל" (עניין טיבי, בעמ' 50) ובמקרה דנן מדובר בעציר מנהלי שובת רעב.

אני סבורה, אפוא, כי פסילת מועמדתה של מראענה בעילה הקבועה בסעיף 7א(א)(3) אינה יכולה לעמוד ואין לאשרה.

13. העילה המנויה בסעיף 7א(א)(1) – שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית – אף היא לא הוכחה במקרה דנן, בהיעדר "מסה קריטית" כמותית או איכותית של ראיות לביסוסה.

לשיטת עוצמה יהודית, "ראיית הזהב" לביסוסה של עילה זו היא אמירתה של מראענה בראיון משנת 2008 ביחס לזיכרון יעקב ולתושביה היהודים, אשר מלמדת, כך נטען, כי מראענה שוללת את קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית. אכן, כפי שכבר ציינתי, מדובר באמירה מקוממת ובעייתית, הפוגעת בעצבים החשופים ביותר של העם היהודי ובפצע שלעולם לא יגליד. מדינת ישראל כמדינה יהודית קמה בשנת 1948 כמדינה עצמאית על מנת שליהודים מכל קצות העולם, ובהם שורדי השואה, יהיה בית משלהם אשר בו יוכלו לחיות לבטח. האמירה כי יש להשמיד את זיכרון יעקב – ולו כתסריט אפוקליפטי – ולהחזיר את היהודים לפולין או לארצות הברית היא, על כן, קשה ואך טבעי הדבר כי היא מעוררת כעס ושאת נפש. עם זאת, מן הראוי

להסב את תשומת הלב בהקשר זה אל ההבהרה שבה נפתחת הכתבה ולפיה כבר למחרת הריאיון ביקשה מראענה להביע חרטה על חלק מן הדברים שנאמרו בו ולמנוע את פרסומם. וכך ציין הכתב:

"למחרת [הריאיון] היא [מראענה] מתחרטת. היא משגרת אליי מייל בהול: 'מבחינתי הריאיון התקיים במקום טעון מבחינה רגשית... ואם הייתי מדמיינת ריאיון איתי שנעשה בביתי בת"א, הוא היה אחרת, ממוקד, חכם יותר ולא כזה שעלול לפגוע בי ובבני משפחתי בפרדיס...'. קחו בחשבון שהריאיון הזה לא ממוקד ולא חכם. לא מבויים ולא מיוח"צן. מצד שני הוא מצונזר. מראענה ביקשה לראות את טיוטת הכתבה הזו לפני שתפורסם. טירבתי. צנזרתי אותה בעצמי. את הביקורת הקשה שלה על החברה הערבית היא אומרת טוב יותר בסרטיה. מי אני שאסכן אותה ואת בני משפחתה. כמו גם בקנדה, איטליה וצ'כיה, אצלנו היא דווקא מקבלת הערכה רבה ופרסים יוקרתיים. למשל, המקום הראשון בפסטיבל דוקאביב בשנה שעברה. לא נראה לי שאצלנו צפויה לה סכנה" (הדגשות הוספו).

הדואר האלקטרוני ששלחה מראענה למראיין לא צוטט במלואו בכתבה ולא הובא בפנינו, ועל רקע זה ביקש בא-כוח עוצמה יהודית, במסגרת הדיון שנערך לפנינו ביום 24.2.2021, לפרש את הודעתה של מראענה כהבעת חרטה שמוגבלת אך ורק לאמירות המבקרות את החברה הערבית – ולא כחרטה על האמירה הקשה הנוגעת לחברה היהודית ולתושבי זיכרון יעקב היהודים.

14. אכן קיימת עמימות באשר לאופן שבו נוסחה בכתבה הסתייגותה של מראענה. ניתן לפרשה כהבעת חרטה כללית שרק את חלקה – החלק הנוגע לחברה הערבית – נכון היה הכתב "לצנזר", וניתן לפרשה כהבעת חרטה חלקית בלבד שקיבלה ביטוי מלא בכתבה. אף שהיה בידי מראענה להבהיר את הדברים בעת הדיון בוועדה, היא בחרה שלא לעשות כן. תגובותיה הכתובות שהוגשו לוועדת הבחירות וכן בהליך האישור שלפנינו אף הן לא כללו התייחסות והבהרה באשר להסתייגות שהביעה בפני המראיין למחרת הריאיון. ובאופן כללי ראיתי להעיר כי בהליכי בחירות שבהם נדונה שאלת פסילתו של מועמד על בסיס התבטאויותיו, מן הראוי לשקול הגשת תצהיר מפורט מטעם המועמד, אף שבאופן פורמלי הדבר אינו נדרש לפי נוהל הטיפול בבקשות לפסילת רשימת מועמדים או מועד לכנסת, התש"ף-2019 (ראו ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 דיני הבחירות לכנסת 345-350 (2021)). מכל מקום, במהלך הדיון שהתקיים לפנינו ביקשה מראענה את רשות הדיבור והצהירה באופן שאינו משתמע לשתי פנים כי היא מתנצלת על התבטאויותיה והדגישה, בין היתר: "אני לא קראתי להשמדה [...] כל השיח הזה יצא מהקשרו" (עמ' 10 לפרוטוקול הדיון מיום 24.2.2021). עוד אמרה:

"אני מתנצלת על כל דבר שהיה יכול להישמע גזעני, מסית, לא אוהב לא אוהד לא בעד. מעולם לא הסתתי נגד אף בנאדם [...]. אני לא

מנוסה בריאיון עיתונות. אני יכולה לטעות, ליפול בלשון. אני גם בנאדם [...].

אני לא קראתי להשמדה. בערבית אומרים: 'אסלן'. זיכרון ופורידיס זה שני מקומות שאי אפשר להפריד ביניהם – גיאוגרפית, חברתית, מוסרית.

[...] בריאיון כל עיתונאי ועיתונאית זכותם המלאה לחתוך, לערוך, לעשות מה שהם רוצות ורוצים. אני מתנצלת. אני שוב חוזרת על הדברים. אני בנאדם שנולד בשביל לחבר ולהיות גשר בין 2 עמים. לנצל את הקיום שלי במדינה הזו, להילחם על זכויות נשים, מיעוטים, ובעיקר – אני רוצה להיות ח"כ, כדי שיהיה טוב לכולנו" (שם, בעמ' 10-11).

15. כפי שכבר נפסק, בעת בחינת התקיימותן של העילות המנויות בסעיף 7א(א) לחוק-יסוד: הכנסת, יש ליתן משקל להבעות חרטה ולהתנצלות של המועמד עצמו (ראו עניין טיבי, בעמ' 62-61; עניין כסיף, פסקה 47 לפסק דיני). בעבר נמנע בית משפט זה מלפסול מועמד – יותר מפעם אחת – וזאת אף כאשר התברר שאותו מועמד אינו עומד בהבטחתו לשנות מדרכיו ולמרות שהוטל ספק בכנות התנצלותו (ראו והשוו עניין בן גביר, פסקאות 22-24 לפסק דיני). וכבר אמרנו כי מתוך הכרה בחשיבותה של הזכות לבחור ולהיבחר – ספק המתעורר לגבי דיות המסכת הראייתית צריך לפעול נגד הפסילה (עניין כסיף, פסקה 16 לפסק דיני; והשוו: עניין בן גביר, פסקה 24 לפסק דיני).

לפיכך, אני סבורה כי מכלול נסיבות העניין – הקשרה של הכתבה משנת 2008 וכן הבהרותיה והתנצלותה של מראענה בפנינו כעת – מטה את הכף לזכותה.

16. התבטאויותיה האחרות של מראענה, שאף לשיטתה של עוצמה יהודית הן פחותות בחומרתן ושלגביהן לא נטען דבר בדיון שהתקיים לפנינו ביום 24.2.2021, אין בהן כדי לבסס עילת פסילה לפי סעיף 7א(א)(1) לחוק-יסוד: הכנסת. חלק מהתבטאויות אלה – דוגמת התבטאותה לגבי אי-עמידה בצפירה – מעורר אומנם שאט נפש, אך אין מדובר ב"התבטאויות המעידות באופן חד-משמעי, ברור ומשכנע על שלילת המאפיינים הגרעיניים של מדינת ישראל כמדינה יהודית" (עניין כסיף, פסקה 67 לפסק דיני). מראענה אף התייחסה לדברים בראיון מיום 13.2.2021 והצהירה:

"אני מצטערת שזה פוגע בכל לב של אמא או אבא, או אח או אחות, ששכל את הבת או את הבן שלו. זה לא משנה מה הסיבות. זה סטטוס ישן מאוד ועלוב. עלוב, אין לי מילים אחרות. היום לא הייתי כותבת אותו בכלל".

מכל הטעמים שפורטו, אני סבורה כי לא קמה עילה לפסילת מועמדותה של מראענה גם לפי סעיף 7א(א)(1) לחוק-יסוד: הכנסת.

17. ריבוי הליכי הבחירות בשנים האחרונות שעסקו בהתבטאויות של מועמדים ברשתות החברתיות מעיד, אולי יותר מכל, כי המרשתת אינה שוכחת דבר, בין לטוב בין למוטב. בעניין כסיף ציינתי בהקשר זה כי "הרשתות החברתיות מעמידות לרשות המועמדים בבחירות לכנסת ערוצי תקשורת מהירים לקהלים רבים ללא תיווך עיתונאי. בכך החליפו הרשתות החברתיות במידה רבה את 'כיכר העיר' ההיסטורית והן משמשות במה פעילה להחלפת דעות, להפצת רעיונות ולגיוס תמיכה בקרב קהלים רחבים ומגוונים" (פסקה 42 לפסק דיני). אך במה זו, שיש בה כדי לאפשר שיח ציבורי ער ומימוש של חופש הביטוי, עלולה לשמש פלטפורמה להתבטאויות ולרעיונות פוגעניים ומבזים (ראו והשוו: הוועדה בראשות השופטת (בדימ') ע' ארבל לגיבוש אמצעים להגנה על הציבור ונושאי משרה בשירות הציבור מפני פעילות ופרסומים פוגעניים, כמו גם בריונות ברשת האינטרנט – ד"ח הוועדה (2020)). יתרה מכך, מילים שנכתבו כלאחר יד (ומקלדת) תיוותרנה במרחב הדיגיטלי זמן רב לאחר שוך סערת הרגשות שהובילה לכתיבתן, וככלל את שפורסם לא ניתן להשיב. ראוי, אפוא, כי מקרים כגון זה – שבו מי שכתבה את הפוסט סבורה היא עצמה כי הוא פוגעני ועלוב ומוטב היה לו שלא יכתב – יהוו תמרור אזהרה לפעילים ברשתות החברתיות, שכן לעיתים לא ניתן יהיה לרפא באמצעות הסברים בדיעבד את אשר שוחרר אל החלל המקוון, וכבר נאמר כי סוף מעשה במחשבה תחילה.

סוף דבר

18. לו תישמע דעתי היינו מבטלים את החלטתה של ועדת הבחירות בהליך שבכותרת וקובעים כי מראענה רשאית להתמודד בבחירות לכנסת ה-24.

ה נ ש י א ה

השופטת ד' ברק-ארז:

1. מועמדות בבחירות אינה "פרס" הניתן רק לאזרחים למופת או רק לכאלה שדעותיהם רצויות לאחרים. בכך מתחיל הדיון בתיק זה, ובמידה רבה אף מסתיים בו.

2. כמו תמיד ראוי לפתוח בנקודת ההתחלה, המצויה עדיין בעניין ירדור (ע"ב 1/65 ירדור נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית, פ"ד יט(3) 365 (1965)), שבו נדונה בפעם הראשונה האפשרות לפסול התמודדות בבחירות (באותה עת, בהקשר של רשימה בלבד, להבדיל מזה של מועמד). הנחתו של הדיון הייתה שפסילת התמודדות בבחירות חייבת להיות שמורה למקרי קיצון, שבהם המועמדות מטילה צל של סכנה על המדינה. לימים, עוגנו עילות הפסילה

בחוק יסוד: הכנסת. כעת הן מפורטות יותר וכוללות כידוע אף התנגדות לקיומה של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית, הסתה לגזענות ותמיכה במאבק מזוין במדינת ישראל. חרף השוני ביניהן, העילות כולן אמורות להיות מוגבלות למקרי קיצון. אמירות קשות, ולעתים אף בזויות, כואבות ומקוממות מבחינת רוב שומעיהן, אינן מספיקות כשלעצמן לצורך פסילת מועמד, כאשר אין מדובר בדפוס פעולה עקבי המאפיין את פועלו. אני מסכימה אפוא לפסק דינה של חברתי הנשיאה א' חיות.

3. פסיקתו של בית משפט זה התוותה בעבר את אמות המידה הרלוונטיות גם למקרה שבפנינו: העובדה שאין מדובר בהתבטאויות שיטתיות ודומיננטיות, "גילן" של ההתבטאויות, הבעת חרטה והבהרות רלוונטיות, כמו גם ההשוואה למקרים אחרים שנדונו בבית משפט זה (ראו: א"ב 852/20 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-23 נ' יזבק, פסקאות 4-15 לחוות דעתי וההפניות שם (9.2.2020)). על רקע שיקולים אלה, עניינה של המשיבה הוא מובהק אף יותר ממקרים קודמים שהובאו לפתחנו. הדברים אמורים בשים לב לכך שמדובר באמירות בודדות וישנות יחסית – הגם שצורבות את הלב – וכאלה שהמועמדת התנערה מהן ואף התנצלה.

4. אכן, אנו חיים בעידן שבו "הזכות להישכח" כמעט ואינה קיימת. האינטרנט זוכר הכול (ראו: אשרת אילון וערן טוך "בעקבות הזמן האבוד: ממד הזמן בפרטיות ברשתות חברתיות" מן הפרט אל הכלל: פרטיות וחברת המעקב 101 (2019)). במקרה דנן הוצגו פוסטים של המשיבה מהרשת החברתית "פייסבוק" שפורסמו בעיקרם בשנים 2012-2013, ואף התבטאות משנת 2008 שנמסרה במסגרת ראיון למקומון (שעותק ממנו ניתן לאיתור בחיפוש באינטרנט). אכן, אנשים נושאים באחריות למוצא פיהם, ואף על כך נאמר "חכמים היזהרו בדבריהם". אולם, הדרך למועמדות לכנסת אינה אמורה לעבור בכור המצרף של "בדיקת ניקיון" ביחס לכל פרסום מן העבר שכבר אינו מייצג את פועלו הציבורי של אדם. השאלה שיש לשאול היא עד כמה הדברים, קשים וכואבים ככל שיהיו, משקפים את עמדותיה ודרכה של המועמדת באופן כללי, ובעת הזו בפרט. כפי שציננה חברתי הנשיאה, דבריה של המועמדת עצמה – כבר למחרת היום שבו ניתן הראיון בשנת 2008 (כפי שעולה עוד מהפרסום המקורי שלו), ולא כל שכן בראיון לערוץ 12, ואף בפנינו – הדגישו והבהירו כי אין אלה פני הדברים במקרה זה. למעשה, דווקא ה"חיפוש" אחר התבטאויות נשכחות של המועמדת הוא שהוביל להדהודן, לאחר שהמועמדת עצמה התנערה מהן.

5. הליך כמו זה שבפנינו, שבו נדונה שאלת פסילתה של מועמדת שאמרה דברים כואבים מנקודת מבטו של הציבור בישראל, וארשה לעצמי להוסיף – אף מנקודת מבטי – קולע את בית המשפט, ועמו את השיח הציבורי, למצב מורכב. ההגנה על ההשתתפות הדמוקרטית ועל תכליותיה של סמכות הפסילה של מועמדים מחייבת את בית המשפט שלא לאשר החלטות פסילה במקרים שבהם אין במועמדות כדי לאיים על קיומה או זהותה של המדינה. לצד זאת, אפקט

האישור של המועמדות עלול לעתים להטעות וליצור רושם כאילו יש בהחלטה כדי לתת תוקף חיובי או גושפנקה לאמירות עצמן. מבחינות רבות זוהי טרגדיה ידועה מראש. בניגוד לכך, שומה עלינו לומר בפה מלא: ניתן להסתייג מדברים קשים שנאמרו, מבלי שיש בכך כדי להשליך על ההתמודדות בבחירות.

6. לקראת סיום אחזור לעיקר: פסילת מועמדים או רשימות בדמוקרטיה היא החלטה שאמורה להיות שמורה למקרי קיצון מובהקים. אמת המידה לזיהוי של מקרה כזה אינה קיצוניותה של אמירה מסוימת, אלא הצטברותן של עובדות ונסיבות המצדיקות את ההתייחסות למקרה כחריג וקיצוני. אמירות בודדות, בעיקרן ישנות, שמהן המועמדת עצמה הסתייגה, נופלות במובהק מחוץ למסגרת זו. העובדה שאף חברים במפלגתה שלה גינו את ההתבטאויות, כפי שעולה מהדיונים בוועדת הבחירות המרכזית ומבקשת ההצטרפות שהוגשה אלינו, מלמדת כי הדינמיקה של החיים הפוליטיים בסוגיות אלה היא מורכבת יותר. ישפוט הציבור.

ש ו פ ט ת

השופט נ' סולברג:

כדעתה של חברתי הנשיאה חיות, וכהערותיה של חברתי השופטת ברק-ארז: מחד גיסא, סלידה ושאת-נפש מהתבטאויותיה של מראענה; מאידך גיסא, לא קמה עילה משפטית לפסילתה מלהתמודד כמועמדת לכנסת.

מיום שהונחה הוראת סעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת לפתחו, נקט בית משפט זה גישה מצמצמת, בבואו לפרשה – להלכה, וליישמה – למעשה. גישה זו משקפת הכרעה ערכית, שלפיה בדמוקרטיה נודעת חשיבות מיוחדת – כמעט עליונה – לזכות החוקתית לבחור ולהיבחר. פסילת מועמד או רשימת מועמדים מלהתמודד בבחירות לכנסת, חייבת להיות מוצא אחרון בהחלט, כזה השמור למצבי-קיצון מובהקים שבהם אין מקום לספק (א"ב 1806/19 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' כסיף, פסקה 2 לחוות דעתי (18.7.2019)).

בל נטעה: גם אחרי דברי הסבר וחרטה ששמענו מפיה, נותר דברה של מראענה מר פלענה. את ההתנצלות והחרטה שהביעה, דומני כי יש לקבל עם קב של תחבולות: לקבל – כי דין אחד למראענה ולקודמיה, מועמדים לכנסת – מהימנים ונאמנים יותר או פחות – שהביעו חרטה על דבריהם, ומשלא הצטברה לחובתם "מסה ראייתית קריטית" נקבע כי הם רשאים להתמודד בבחירות לכנסת (שם, פסקה 8).

עם קב של תמסין – משום שבדיון בוועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 – נאלמה מראשונה דום; בכתובים – הטיחה בזולתה, וגמגמה לגבי עצמה; ורק כאשר הקשינו עליה במהלך הדיון לפנינו, הואילה לבקש להביע חרטה ולהצהיר על כנותה.

האם פנים דבריה? ימים יגידו. על כל פנים, הדמוקרטיה הישראלית מסוגלת להכילה.

ש ו פ ט

השופטת ע' ברון:

1. אבתיסאם מראענה-מנוחין היא מועמדת מספר 7 ברשימת "מפלגת העבודה בראשות מרב מיכאלי" לבחירות לכנסת ה-24 (להלן: המשיבה). המשיבה, במאית ויוצרת קולנוע וטלוויזיה בהשכלתה ובמקצועה, גדלה בכפר פורדיס. בשנת 2008 התראיינה לכתבה שפורסמה במקומון העיר זכרון יעקב, הסמוכה לפורדיס; ובכתבה סיפרה המשיבה בין היתר על ילדותה ובגרותה בכפר, על העוני שבו גדלה, וכן שיתפה באג'נדה הפוליטית והחברתית שלה בהיותה אישה בחברה הערבית (להלן: הכתבה). המבקשת בהליך שלפנינו, מפלגת "עוצמה יהודית – חזית לאומית רשימת הציונות הדתית" (להלן: המבקשת), סבורה כי הדברים שצוטטו מפי המשיבה בכתבה, לפני כ-13 שנים, מקימים כשלעצמם עילה לפסילתה מהתמודדות לכנסת. לשון אחר: לעמדת המבקשת, הכתבה היא "ראיית זהב", שדי בה כדי להקים שתיים מתוך שלוש עילות הפסילה המנויות בסעיף 7א(א) לחוק-יסוד: הכנסת (להלן: חוק היסוד): "שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית" (סעיף 7א(א)(1)), ו-"תמיכה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד מדינת ישראל" (סעיף 7א(א)(3)).

טרם שאתייחס לטענת המבקשת, מן הראוי לחזור ולצטט את ההתבטאות הרלוונטית בתוך ההקשר שבו היא נאמרה:

"אם הייתי יוזמת תסריט אפוקליפטי הייתי משמידה את זכרון יעקב. תדגיש, בלי להרוג. שתחזרו לארה"ב או לפולניה. רק אז לפרדיס יהיה אולי צ'אנס. אחרת היחסים ימשיכו להיות כמו החיה הזאת שמנקה את החיה האחרת. איך קוראים לזה? (סימביוזה) אנחנו תמיד נמשיך להיות החיה שמנקה את החיה האחרת. מנקה לכם את הבית... אתם מפוחדים באופן טבעי. אתם עם מבוהל. מפוחד בגנטיקה. זה לא התחיל בשואה ולא קשור בערבים. אתם עם נורא רכושני ושתלטן. ואוי ואבוי שלא תבינו משהו. ומעל לכל חשוב לכם שכל הערבים בפרדיס ידברו עברית ולא ערבית. השתלטנות שלכם זה להכריח את כולם לדבר בשפה שלכם..."

2. מילותיה של המשיבה מקוממות, צורמות לאוזן, ראויות לגינוי. עם זאת, אין יסוד להסיק מהמילים כי המשיבה שמה לה למטרה לפעול למען "שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית", או שיש במעשיה משום "תמיכה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד

מדינת ישראל". ואוסיף עוד זאת – למקרא הכתבה בכללותה ניכר ממנה שהמשיבה מבטאת בה יותר מכל את המצוקה האישית שחוותה כילדה וכאישה ערבייה, ואת מצוקתם של תושבי הכפר פורדיס החיים בעוני אל מול רווחתם של תושבי זכרון יעקב שממול. התנסחותה של המשיבה היא פרובוקטיבית, ובה בעת מבטאת כעס וכאב. לא ניתן למצוא במילותיה כל קריאה לאלימות, או דה-לגיטימציה של מדינת ישראל כמדינה יהודית. אף בפרסומים אחרים של המשיבה שאליהם הפנתה המבקשת, לא מצאתי עדות להתקיימותן של איזה מעילות הפסילה שבחוק היסוד; ומכל מקום מדובר בפרסומים ישנים בעיקר, מהשנים 2008 עד 2013, כאשר כיום בחרה המשיבה להצטרף לשורותיה של מפלגת העבודה – מפלגה ציונית.

במהלך הדיון לפנינו הבהירה המשיבה כי היא מצרה על הפרסומים הפוגעניים, וכי היא "מתנצלת על כל דבר שהיה יכול להישמע גזעני, מסית, לא אוהב לא אוהד לא בעד". לדבריה – "מעולם לא הסתתי נגד אף בנאדם; אני נשואה אחרי שנים לבחור יהודי בשם בועז, איש מהמס, אנחנו מגדלים את בתנו סופיה; היא 100% יהודייה ו-100% ערבייה". וכפי שבתה היא גם יהודייה וגם ערבייה, מעידה המשיבה על עצמה כי המטרה שלשמה היא פועלת היא חיבור בין שני העמים ויצירת גשר ביניהם. קורות החיים שלה מעידים אף הם כי לא שנאה ואלימות הם דרכה אלא עיסוק בפעילות חברתית וציבורית, בדגש על זכויות מיעוטים ובהם נשים וערבים.

3. אכן, ניכר כי במסגרת פעילותה הציבורית לא בחלה המשיבה בעבר בהתבטאויות מתגרות ואף פוגעניות. אך רב המרחק בין התבטאויות אלה ובין קריאה לטרור או לשלילת אופייה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. לכל אדם, ובמיוחד למי שנמנה עם קבוצת מיעוט, שמורה הזכות להביע את מחאתו בנושאים חברתיים ופוליטיים; ועלינו להישמר מלפרש כל מחאה כזו כתוקפנות או כאיום על זהותה היהודית של מדינת ישראל. פרשנות כזו פוגעת פגיעה ממשית הן בחופש הביטוי הן בזכות לבחור ולהיבחר, שתיהן זכויות יסוד חוקתיות, ומכרסמת ביסודות שעליהן מושתתת הדמוקרטיה הישראלית. פרשנות כזו מסוכנת במיוחד כאשר עילות הפסילה משמשות ככלי בידי הרוב לדחיקתו של המיעוט אל מחוץ למשחק הדמוקרטי.

מטעמים אלה, אני מצטרפת לחוות דעתה הממצה של הנשיאה א' חיות ולתוצאה שאליה הגיעה.

ש ו פ ט ת

השופט ג' קרא:

אני מסכים עם חוות דעתה של הנשיאה א' חיות כי הפרסומים עליהם התבססה החלטת ועדת הבחירות לפסול את המשיבה 1 (להלן: המועמדת) מלהתמודד בבחירות לכנסת – אינם מבססים אף לא אחת מעילות הפסילה אשר ועדת הבחירות קבעה כי מתקיימות בעניינה.

התבטאויותיה של המועמדת במסגרת כתבה ב"מגזין המושבות" משנת 2008 – אשר בא כוח המבקשת אף כינה אותה "ראיית זהב" – ובפוסטים אשר המועמדת פרסמה ברשתות החברתיות – אינן מבססות את קיומה של אותה "מסה קריטית" הנדרשת כתנאי לפסילתה מלהתמודד בבחירות לכנסת.

ההתבטאויות אשר הונחו בפני ועדת הבחירות בעניינה של המועמדת אינן עולות כדי ראיות ברורות, חד-משמעיות ומשכנעות לכך שהמועמדת פעלה או פועלת באופן העולה כדי עילות הפסילה המנויות בסעיפים 7(א)(1) ו-3(3) לחוק-יסוד: הכנסת (ראו: ע"ב 2/84 ניימן נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת האחת-עשרה, פ"ד לט(2) 225, 249-250 (1985)). כל שהונח בפני הוועדה אינו אלא אוסף של אמירות קשות, מכוערות ומקוממות, שטוב להן שלא נאמרו משנאמרו, ושחלקן אף המועמדת עצמה הגדירה כ"עלובות" ואמרה שלא הייתה חוזרת עליהן. ראיות אלה, אשר חלקן הן מלפני למעלה מעשור, ואשר נאספו מהאינטרנט ומהרשתות החברתיות – אינן מלמדות על שיטתיות ודומיננטיות ב"משנתה" של המועמדת, כי היא מתבטאת ופועלת באופן העולה כדי עילות הפסילה הקבועות בסעיפים 7(א)(1) ו-3(3) הנ"ל. התנצלותה של המועמדת על התבטאויותיה סרות הטעם, מקהה את תוקפן של ההתבטאויות. בנסיבות אלו, אין מתקיימת בהתבטאויותיה של המועמדת, "האיכות" או "הכמות" המצדיקים את פסילת מועמדותה.

ש ו פ ט

השופט מ' מזוז:

אני מסכים לחוות דעתה ולמסקנתה של חברתי הנשיאה א' חיות, כי אין לאשר את החלטת ועדת הבחירות המרכזית לכנסת לפסול את מועמדותה של המשיבה 1 מלהשתתף בבחירות לכנסת ה-24.

התבטאויותיה של המשיבה 1, שהן אכן מקוממות, אינן עולות כדי עילות הפסילה הקבועות בסעיפים 7(א)(1), או 7(א)(3) לחוק יסוד: הכנסת. כפי שצוין על ידי חברתי השופטת ד' ברק-ארז, פסילת מועמדים או רשימות במשטר דמוקרטי שמורה "למצבי קיצון מובהקים", ובהתאם לכך נקבעה בפסיקתו של בית משפט זה שורה של אמות מידה לזיהויים של מקרי קיצון כאלה. התבטאויותיה של המשיבה 1 אינן עונות על אמות מידה אלה, אף לא בקירוב.

אוסף, באשר לעילה של "שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית", כי כפי שכבר הערתי בעבר (א"ב 19-1806 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' כסיף ואח' (18.7.2019)), יש לדעתי לפרש עילה זו "כמתייחסת לזהותה של מדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי במובן

הלאומי, כמקום בו הוא מגשים את זכותו להגדרה עצמית, ולא כמתייחסת לתכנים הפנימיים של המדינה המאפיינים אותה כמדינה יהודית". סוגיה זו אינה נדרשת להכרעה בענייננו, ועל כן אסתפק כאן בהערה קצרה זו.

ש ו פ ט

השופט נ' הנדל:

אני מצטרף לחוות דעתה של חברתי, הנשיאה א' חיות, ולתוצאה אליה הגיעה. הצגתי את השקפתי בסוגיות הרלוונטיות בהליך מעין זה בא"ב 1806/19 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' ד"ר עופר כסיף (18.7.2019).

ש ו פ ט

השופט ד' מינץ:

שוב מוצא אני את עצמי כקול קורא במדבר. נותר בגפי.

1. נקודת המוצא לדיון משותפת לי ולחבריי. והיא, שההגבלות המוטלות על הזכות החוקתית לבחור ולהיבחר לכנסת צריכות להיות מינימליות, ועליהן להגן על האינטרסים החיוניים ביותר של המדינה (בג"ץ 5364/94 ולנר נ' יושב-ראש מפלגת העבודה הישראלית, פ"ד מט(1) 758, 803-802 (1995)). ברם, אין לקרוא את הוראות החוק כ"אות מתה". כפי שצינתי בעניין א"ב 1806/19 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' ד"ר עופר כסיף, פסקאות 5-9 לחוות דעתי (18.7.2019) (להלן: עניין כסיף); ובעניין א"ב 852/20 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-23 נ' ח"כ היבא יזבק, פסקה 1 לחוות דעתי (9.2.2020) (להלן: עניין יזבק), הוראות חוק יסוד: הכנסת בקשר לפסילת מועמד הן ברורות. אמות המידה לפסילת מועמד הובהרו במסגרת חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 46), התשע"ז-2017, ונקבע כי פסילת מועמד תיעשה אם יש במטרותיו או במעשיו "לרבות בהתבטאויותיו" אחת מהחלופות המנויות בסעיף.

2. כפי שצינתי בעבר בעניין כסיף, המחוקק הגדיר:

"קן גבול ברור אשר מעבר לו, מעשים, מטרות והתבטאויות אינם לגיטימיים עבור נבחר ציבור ועבור מפלגה או רשימה של נבחר ציבור. דלתות בית הנבחרים אינן פתוחות עבור אלה המבקשים לפגוע במאפייניה של מדינת ישראל כיהודית ודמוקרטית או לתמוך במאבק מזוין נגדה ובכך לתמוך באיום על עצם קיומה" (פסקה 4 לחוות דעתי).

3. על אף הצורך ליישם את הוראות החוק בזהירות ובשים לב להיקפה של הזכות לבחור ולהיבחר, איננו רשאים להתעלם מהוראותיו המפורשות של החוק. נאמר זה מכבר, מימים ימימה, כי "זכויות אזרח אינן במה לכליון לאומי..." (ע"ב 2/84 ניימן נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת האחת-עשרה, פ"ד לט(2) 310, 225 (1985)). אין מקום לגילוי סובלנות כלפי התבטאויות (או מעשים) של נבחר ציבור שיש בהם משום שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית או תמיכה במאבק מזוין של ארגוני טרור הקמים עליה לחסלה (בג"ץ 11225/03 ח"כ בשארה נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד ס(4) 304, 287 (2006)).

4. כפי שצינתי גם כן בעניין כסיף, לדעתי שאלת קיומה של "מסה" ראייתית קריטית הנדרשת לצורך אישור החלטת פסילת מועמד, אינה שאלה כמותית אלא איכותית. בית המשפט יכול ורשאי להשתכנע ולבסס את הכרעתו בהתבסס על ראייה אחת ויחידה. וכך נאמר על ידי בעניין כסיף:

"אם למשל בית המשפט ישתכנע על בסיס ראייה בודדת (ולא כבמקרה זה בו מדובר במכלול ראיות) שיש להכריע את הדין לכיוון מסוים, הרי שהוא יכול לגזור מכך את הכרעתו. או אז הראייה הבודדת תהיה "מסה קריטית". לעומת זאת, לעתים קיים צבר ראיות רבות אשר עוצמתן אינו מכריע את הכף והוא לא יהווה "מסה קריטית". בכך אין למעשה כל חדש (וראו למשל בהליכים שונים: ע"פ 7007/15 שמיל נ' מדינת ישראל, פסקה 22 (5.9.2018); ע"א 8742/15 אסטרוולוג הוצאה לאור בע"מ נ' דון, פסקה 44 (3.12.2017); יעקב קדמי על הראיות חלק רביעי, עמ' 1761 והלאה (2009)). אכן, עוצמת הראיות הנדרשת להכרעה משתנה לפי סיווג העניין המסור להכרעתו של בית המשפט. לעתים נדרשות ראיות המסירות כל ספק סביר. לעתים נדרשות ראיות המטות את מאזן ההסתברות. לעתים נדרשות ראיות "מנהליות", בעוצמה משתנה. גם בכך אין כל חדש (וראו למשל: ע"פ 961/16 אלהרוש נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (25.11.2018); ע"מ 3326/18 פלוני נ' מנהל רישוי כלי ירייה מחוז דרום – המשרד לביטחון פנים, פסקה 20 (16.1.2019)). בעניינינו נדרשות ראיות מנהליות ברמה גבוהה של שכנוע, ולא דווקא מספר גדול של ראיות. לא הכמות קובעת כי אם האיכות." (שם, פסקה 11).

בעניינינו, קיימת ראייה משמעותית וגלויה המגבשת לדעתי "מסה קריטית" איכותית ומספקת לפסילת מועמדותה של אבתיסאם מראענה-מנוחין (להלן: מראענה). על מנת לא להאריך יתר על המידה, אתיחס אך ורק לראיה זו, ולא ליתר האמירות השנויות במחלוקת והבעייתיות של מראענה, שעה שלדעתי, די בדברים אלה לצורך הוכחת עילת הפסילה. וכוונתי, לקריאה המפורשת להשמדת העם היהודי. וכך היא אמרה: "אם הייתי יוזמת תסריט אפוקליפטי, הייתי משמידה את זכרון יעקב" (ראיון משנת 2008 ל"מגזין המושבות"), כאשר המילים שנאמרו לאחר מכן: "תדגיש, בלי להרוג. שתחזרו לארה"ב או לפולניה" מחווירות נוכח הביטוי הראשון הקשה. אם

ישנו ספק למה התכוונה, כאשר נשאלה בהמשך הראיון: "למה להוריד אותנו ולא להעלות אתכם?" היא ענתה: "יותר קל להוריד ולהעפוף..."

5. מבלי שהוטל הפור, קשה להתעלם מהעיתוי שפסק דין זה ניתן בו – פורים דשושן. קשה אפוא בנסיבות אלו שלא להיזכר במילותיה של מגילת אסתר, בגזירה שיצאה על העם היהודי באותם ימים: "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים" (אסתר ג', 13). משחר ההיסטוריה, העם היהודי נרדף על ידי אויביו הקמים עליו להורגו. בימים ההם בזמן הזה. חובתה של מדינת ישראל, כמדינה יהודית ודמוקרטית, להגן על עצמה מפני אלו המבקשים להשמיד ולאבד את היהודים החיים בה; קשה בעיניי לקבל מצבו שבו יינתן כרטיס כניסה לבית הנבחרים למי שמייחל לגירושם של היהודים "לארה"ב או לפולניה". וזאת בהנחה שמתייחסים אנו לגרסה העדינה יותר של דבריה של מראענה, תוך "דילוג" על הרצון שביטאה בלשון חותכת: "הייתי משמידה את זכרון יעקב". קשה למצוא דוגמה מובהקת יותר להתבטאות מועמד המגבשת "מסה קריטית" להוכחת המטרה שעניינה "שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית".

6. יתר על כן, נסיבות מקרה זה חריגות וקיצוניות. זאת בהתייחס למידת דלותה של ה"התנצלות" והחרטה שהביעה מראענה, אם בכלל ניתן לייחס לה חזרה כלשהי מדבריה. ואבהיר.

7. חזון נפרץ הוא שמועמד לכנסת מבקש "לשפץ" את עמדתו באופן פומבי, לאחר שמתעורר החשש לפסילתו. מטבע הדברים, יש מקום לנקיטת משנה זהירות כאשר מועמד מתכחש, מביע חרטה או אף התנצלות על דברים שאמר בעבר. כפי שצינתי גם כן בעניין כסיף:

"ככלל, יש לקחת בעירבון מוגבל בקשתו של מועמד להתכחש להתבטאויותיו הציבוריות – התבטאויות אשר במקרים רבים הן אלו אשר סוללות את דרכו להיבחר לכנסת ועליהן נבנה אמון הציבור בו. ההתנערות מאותן אמירות בהליך הפסילה עשויה להצביע על כך שאותן עמדות "מתוקנות", נאמרות רק לצורך התחמקות מרוע הגזירה, מן השפה ולחוץ, ואינן משקפות עמדה אותנטית" (שם, פסקה 19).

אמנם, ישנם מקרים שבהם ראוי ליתן משקל להצהרתו "המתוקנת" של מועמד, בעיקר בהתייחס לראיות ישנות, שהמועמד הצליח לשכנע לגביהן כי שינה את דרכיו באותם תחומים אליהם התייחסו אותן ראיות.

"ודוק: אין המדובר בהצהרה של מועמד כי מטרתו היא אחת והתשתית העובדתית הנה אחרת; המדובר בהצהרה של מועמד כי שינה את דרכיו וכי הוא מקבל על עצמו – במבט צופה עתיד – כללים

ומגבלות שיאפשרו לו לפעול על פי האמור בסעיף 7 לחוק יסוד:
הכנסת" (א"ב 11280/02 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה
נ' טיבר, פסקה 83 לפסק דינו של הנשיא א' ברק (15.5.2003)).

הצהרת מועמד אינה אפוא בעלת משקל מוחלט, ואין בכוחה לאיין ולאפס כל אמירה פסולה, בכל הקשר, בכל זמן ומקום. יש לבחנה בזהירות. ככל שמדובר בהתבטאות חריפה, חמורה וספציפית יותר, כך יש לצפות מהמועמד שיתן הסברים משכנעים, מעמיקים ומפורטים יותר (עניין יזבק, פסקה 5 לחוות דעתי; פסקה 12 לחוות דעתה של הנשיאה א' חיות). ניתן אף לומר כי יתכנו התבטאויות (ובוודאי מעשים) חריפות, מפורשות וברורות כל כך, אשר הן כמעט בבחינת "אפילו באלף לא בטיל" (בבלי, ביצה ג ע"ב). על המועמד יוטל נטל כבד ביותר לשכנע לגביהן כי חזר בו מדרכיו. על המועמד לצרף ראיות שמשקלן יגבר על התשתית הראייתית המטה את הכף לכיוון פסילתו. התשובה לשאלה, האם את הנעשה ניתן להשיב, הינה אפוא תלויה נסיבות, בהתייחס לכל מקרה ומקרה, אופי ההתבטאות ועוצמת השכנוע בדבר "החרטה". ברם, לשם חציית הרף המינימלי ביותר, לכל הפחות, ברי כי מצופה ממועמד להגיש תצהיר מפורט ומבואר ממנו ניתן יהיה לנסות להשתכנע מכנות דבריו, בהזדמנות הראשונה שניתנת לו לעשות כן. זאת על אף שכפי שהצביעה חברתי הנשיאה, באופן פורמלי אין הדבר נדרש.

8. בענייננו כאמור מראענה כלל לא פירטה, בשלב כלשהו, לא לפני ועדת הבחירות ולא לפנינו, כי היא חזרה בה מדרכיה או כי על אף שבעבר דגלה במטרות פסולות, היא איננה תומכת עוד במטרות אלו. אל מול דבריה המפורשים והבוטים, בדבר "השמדת זיכרון יעקב", למעשה, לא מונחת כל ראייה בסיסית אשר בה היא מסבירה כי מדובר באירוע השייך לעבר הרחוק אשר איננו משקף עוד את המטרות שהיא מעוניינת לקדם כיום. לא כל הסתייגות יכולה לאיין כל אמירה. התנצלות וחרטה דורשים בדיקה זהירה. אך בענייננו, לא התמלא אף לא הרף הבסיסי ביותר. אין לפנינו הבהרה, או הוכחה ואף לא הסתייגות קלה שבקלות. לפני ועדת הבחירות בחרה מראענה שלא לשאת כלל דברים. לפנינו הגישה תצהיר על דרך ההפניה בלבד. גם לא הוצגה כל ראייה של ממש שיש בה כדי לשכנע כי היא חזרה בה מדבריה. אדרבה. בריאיון לערוץ 12 מיום 13.2.2021 היא התייחסה במפורש אך ורק לעניין פרסום אחר, בו סיפרה כי היא לא עמדה בצפירת יום הזיכרון לחללי צה"ל, "ואלה היו 2 דקות מופלאות בזמן הצפירה". אין חולק כי היא לא התייחסה כלל במסגרת אותו ריאיון טלוויזיוני לריאיון שבו העלתה את רעיון העיוועים בדבר "השמדת זיכרון יעקב".

9. זאת ועוד. רק בדיון שהתקיים לפנינו צצה הטענה כי כבר למחרת הריאיון בשנת 2008 ל"מגזין המושבות" מראענה התחרטה על הדברים שאמרה בקשר להשמדת זיכרון יעקב. לא רק שלא בא זכרה של טענה זו בהליך שהתקיים לפני ועדת הבחירות ובתגובה שבכתב בהליך

שלפנינו, אלא שגם בדיון הועלתה אפשרות זו רק לאחר שנשאל בא-כוחה באופן מפורש האם כך הדבר. יתר על כן, טענה זו מסתמכת על תשתית דלה ביותר, שאין בכוחה כדי לבסס "חרטה" כלשהי. הכוונה לדברים שנאמרו בפתח הריאיון ל"מגזין המושבות", על ידי המראיין, אשר מציין כי מראענה "התחרטה" למחרת הריאיון על הדברים שאמרה בו, וביקשה לצנזרו בשל החשש לפגיעה בה ובבני משפחתה בפרדיס. המראיין מציין כי מיאן לאפשר לה לעשות כן, אך צנזר את הכתבה בעצמו כשהוא מציין: "את הביקורת הקשה שלה על החברה הערבית היא אומרת טוב יותר בסרטיה". דומה אפוא כי הדיון שהתנהל בין מראענה לבין המראיין על ה"צנזורה" שהתבקשה, נגע לדברי הביקורת החריפים הנסובים על החברה הערבית, ולא על האמירה בנוגע לזיכרון יעקב.

10. בנסיבות אלו, גם אינני סבור כי יש בהופעתה של מראענה לפנינו, ובה הביעה לראשונה – ורק לאחר שדחקו בה – דברי התנצלות רכים ורפים על האמירה האמורה, כדי לשנות את התמונה. לא לכך התכוונה פסיקת בית משפט זה כשקבעה כי מועמד יכול להוכיח, לשכנע, להבהיר כי שינה את דרכיו; לא להתנצלות שניתן לכנותה מאולצת, שהושמעה בדקה ה-90, בשנייה האחרונה ממש, טרם מונפת חרב הפסילה.

11. עוד אוסיף, כי לא רק שלא הוגש תצהיר כלשהו כאמור; לא רק שלא צורפה ראייה כלשהי לתמיכה בטענה לשינוי דרכיה, אלא שבחומר שהוגש אף קיימת ראייה שיש בה כדי לשמש תנא דמסייע לטענה כי אין מדובר רק בראייה ישנה שאיננה מייצגת עוד את מטרותיה של מראענה. כך – ומבלי להתייחס לראייה הנוספת שעניינה אמירותיה של מראענה לגבי צפירת יום הזיכרון, ולהתפתלויותיה בקשר אליה – ממש בתקופה האחרונה, ביום 2.11.2020, פירסמה "פוסט" בחשבון הפייסבוק שלה ובו תמונתו של פעיל ג'יהאד איסלמי שוכת רעב בצירוף המילים: "לא מסוגלת להעלות תמונה של אדם רעב. עושה טריגר להמון נפשות פצועות. בתמונה: האסיר מאהר אל אח'רס". וישאל השואל באילו "המון נפשות פצועות" מדובר? אכן, אין בראייה זו כדי לגבש קיומה של "מסה קריטית" להוכחת עילת פסילה כלשהי לפי סעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת. ברם, וזאת עיקר, על אף שגם פרסום זה התנוסס על פני בקשת הפסילה, מראענה לא הבהירה דבר לגביו. אכן נוסחו של הפרסום עמום. משתמע לשני פנים. אך בראי אמירתה החריפה והבוטה בדבר "השמדת" זיכרון יעקב, בבואנו לבחון כנותה של הטענה המאוחרת לחרטה, לא ניתן לומר כי מדובר בפרסום חסר משמעות שאין בו כדי להאיר את התמונה במלואה. על כגון דא ניתן לומר במקום "ישן מפני חדש תוציאו" (ויקרא כ"ו, 10) בלשון סג-נהור, "חדש מפני ישן תוציאו". הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ב' הלכה א') כותב:

”איזו תשובה גמורה. זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה. לא מיראה ולא מכישלון כוח” (ההדגשה כמובן שלי – ד.מ.).

די לחכימא וכל המוסיף גורע.

12. ולקראת סיום. היועץ המשפטי לממשלה בתגובתו ציין כי רובן ככולן של התבטאויותיה של מראענה, גם אלה ”הראויות לגינוי ולביקורת ציבורית” אינן באות בגדר עילות הפסילה. גם חברתי הנשיאה ציינה כי מדובר בהתבטאויות בעייתיות ומקוממות ביותר. לטעמי, הגיעה השעה שנפשוט את האיצטלות ונביט במציאות כפי שהיא. ישנן התבטאויות שאין די לומר – כשם שמתארים חברי – שהן צורבות את הלב; או לגנותן, לדחותן בשאט נפש, במורת רוח או בשאר ביטויים המבקשים לבטא סלידה וזעזוע. ישנן התבטאויות אשר המביט בהן לא צריך להביע ”מורת רוח” בלבד, אלא עליו ליצוק להסתייגות מהן משמעות אופרטיבית, כמצוות המחוקק.

אסיים במילים שבהם סיימתי את חוות דעתי בעניין כסיף: ”לא נתונה לנו האפשרות לעצום עינינו מלראות”.

ש ו פ ט

השופט י' עמית:

אני מצטרף לפסק דינה של חברתי הנשיאה השופטת א' חיות.

פעם אחר פעם חזר בית משפט זה על הקריטריונים לאורם נבחנת פסילתו של מועמד: מטרה דומיננטית, פעולה אקטיבית להגשמת המטרה, ופעילות שיטתית חוזרת ונשנית שצריכה לבוא לידי ביטוי חמור וקיצוני מבחינת עוצמתה. כל אלה אינם בפנינו, ולא נותר למבקשת אלא להיטפל לאמירה עלובה ואומללה של המשיבה 1 (להלן: המשיבה) שנאמרה בשנת 2008, תוך מתן פרשנות מרחיקת לכת לאותה אמירה כאילו מבקשת המשיבה להשמיד כאן ועכשיו את המושבה זיכרון יעקב; אמירה שהתפרסמה במקומון ”רב תפוצה” בשם ”מגזין המושבות”; כאשר בכתבה עצמה כותב המראיין כי כבר למחרת ”היא מתחרטת, היא משגרת אלי מייל בהול [...] ביקשה לראות את טיוטת הכתבה הזו לפני שתפורסם. סירבתי. צנזרתי אותה בעצמי....”; אמירה שעליה חזרה המשיבה והתנצלה, גם בדיון בפנינו. המשיבה נשואה ליהודי והיא מועמדת לכנסת במפלגה ציונית שעליה אמר ב”כ המבקשת עצמו בדיון בוועדת הבחירות המרכזית: ”בכל זאת מדובר כאן על מתמודדת ממפלגת העבודה ההיסטורית, אותה מפלגה, שאני למרות המחלוקות

שיש לי כיום עם אנשיה בנתה את המדינה הזאת, פיתחה את המדינה הזאת, תרמה לקיומה של המדינה הזאת, על אבניה מושתתת בין היתר המדינה הזאת".

על רקע כל אלה, אני סבור כי עניינה של המבקשת רחוק מלהיכנס לקריטריונים שנקבעו על ידי בית משפט זה בשורה של הלכות, ושומה עלינו להישמר פן ועדת הבחירות המרכזית תהפוך לוועדת הפסילות המרכזית.

ש ו פ ט

הוחלט בדעת רוב (הנשיאה א' חיות והשופטים נ' הנדל, י' עמית, נ' סולברג, ד' ברק-ארז, מ' מזוז, ע' ברוך ו-ג' קרא) כנגד דעתו החולקת של השופט ד' מיןן שלא לאשר את החלטת ועדת הבחירות בעניינה של המועמדת אבתיסאם מראענה-מנוחין ולקבוע כי היא אינה מנועה מלהתמודד בבחירות לכנסת ה-24.

ניתן היום, ט"ז באדר התשפ"א (28.2.2021).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ה נ ש י א ה

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

פ"ר 3/24

המבקשת: עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית, רשימת הציונות הדתית

נגד

המשיבים: 1. הרשימה המשותפת
2. היועץ המשפטי לממשלה

בקשה לקביעה כי רשימת מועמדים מנועה מלהתמודד בבחירות לכנסת ה-24 לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת וסעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969

בשם המבקשת: עו"ד איתמר בן גביר; עו"ד חנמאל דורפמן
בשם המשיבה 1: עו"ד חסן ג'בארין; עו"ד סאוסן זהר
בשם היועץ המשפטי לממשלה: עו"ד ערין ספדי-עטילה; עו"ד אילנית ביטאו

החלטה

1. לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 (להלן: הוועדה) הוגשה הבקשה שבכותרת לפי סעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות). עניינה של הבקשה במניעת השתתפות בבחירות של רשימת המועמדים שהכינוי שהתבקש לה הוא "הרשימה המשותפת (חד"ש, תע"ל, בל"ד)" (להלן: הרשימה המשותפת).
2. המבקשת טענה בבקשתה כי יש למנוע את השתתפות רשימת המועמדים בבחירות על יסוד העילות שבסעיפים 7א(א)(1), (2) ו-(3) לחוק-יסוד: הכנסת.
3. בהתאם לנוהל הטיפול בבקשות לפסילת רשימת מועמדים או מועמד לכנסת, התש"ף-2019, ולהחלטתי מיום 11.2.2021 – צורף היועץ המשפטי לממשלה כמשיב בהליך, לשם הבעת עמדתו בו.
4. המשיבה 1 הגישה את תשובתה לבקשה, ולפיה דין הבקשה להידחות על הסף ולגופה. לתשובה צורפו תצהירים מטעם בא-כוח הרשימה המשותפת מר מנסור דהאמשה ומטעם

חבר הכנסת סאמי אבו שחאדה, שהוצב במקום השלישי ברשימת המועמדים לכנסת ה-24.

5. לעמדת היועץ המשפטי לממשלה, דין הבקשה להידחות משום שלא הוצגה בבקשה תוספת ראייתית משמעותית לראיות שכבר הוצגו במסגרת הליכים קודמים שהתנהלו בשנתיים האחרונות, שבעניינם נקבע אך לאחרונה שאין מקום למנוע את התמודדותה של רשימה המורכבת מהמפלגות המרכיבות כיום את הרשימה המשותפת.

6. בתאריך 17.2.2021 התקיים דיון לפני מליאת הוועדה. בדיון נכחו כל הצדדים הרלוונטיים, והם וחברי הוועדה שביקשו להתייחס לדברים, הציגו את עמדותיהם.

7. בתום הדיון, ולאחר שבא-כוח המבקשת הודיע כי מקובל עליו שהצבעה תיערך רק בעילות המפורטות בסעיפים 7א(1) ו-3 לחוק-יסוד: הכנסת, קיימה הוועדה הצבעה שמית בכל אחת משתי העילות הנותרות, שבגינן התבקש למנוע את התמודדותה של הרשימה המשותפת בבחירות לכנסת ה-24. בשתי ההצבעות ההכרעה התקבלה ברוב של 15 מתנגדים מול 3 תומכים לצד שני נמנעים, כאשר הח"מ לא השתתף בהצבעות.

8. לפיכך, הוועדה דחתה את הבקשה והכריעה כי הרשימה המשותפת אינה מנועה מלהתמודד בבחירות לכנסת ה-24.

ניתנה היום, ה' באדר התשפ"א (17 בפברואר 2021), במעמד הצדדים.

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

פ"ר 4/24

המבקשת: עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית, רשימת הציונות הדתית

נגד

המשיבים: 1. הרשימה הערבית המאוחדת
2. היועץ המשפטי לממשלה

בקשה לקביעה כי רשימת מועמדים מנועה מלהתמודד בבחירות לכנסת ה-24 לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת וסעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969

בשם המבקשת: עו"ד איתמר בן גביר; עו"ד חנמאל דורפמן

בשם המשיבה 1: עו"ד חסן ג'בארין; עו"ד סאוסן זהר

בשם היועץ המשפטי לממשלה: עו"ד ערין ספדי-עטילה; עו"ד קובי עבדי

החלטה

1. לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 (להלן: הוועדה) הוגשה הבקשה שבכותרת לפי סעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות). עניינה של הבקשה במניעת השתתפות בבחירות של רשימת המועמדים שהכינוי שהתבקש לה הוא "הרשימה הערבית המאוחדת".

2. המבקשת טענה בבקשתה כי יש למנוע את השתתפות רשימת המועמדים בבחירות על יסוד העילות שבסעיפים 7א(א)(1), (2) ו-(3) לחוק-יסוד: הכנסת.

3. בהתאם לנוהל הטיפול בבקשות לפסילת רשימת מועמדים או מועמד לכנסת, התש"ף-2019, ולהחלטתי מיום 11.2.2021 – צורף היועץ המשפטי לממשלה כמשיב בהליך, לשם הבעת עמדתו בו.

4. המשיבה 1 הגישה את תשובתה לבקשה, ולפיה דין הבקשה להידחות על הסף ולגופה. לתשובה צורף תצהיר מטעם יו"ר המשיבה 1, ד"ר מנסור עבאס, שהוצב במקום הראשון ברשימת המועמדים לכנסת ה-24.

5. לעמדת היועץ המשפטי לממשלה, דין הבקשה להידחות משום שלא הוצגה בבקשה תשתית ראייתית המצדיקה את קבלת הבקשה.

6. בתאריך 17.2.2021 התקיים דיון לפני מליאת הוועדה. בדיון נכחו כל הצדדים הרלוונטיים. הצדדים וחברי הוועדה שביקשו להתייחס לדברים, הציגו את עמדותיהם.

7. בתום הדיון, ולאחר שבא-כוח המבקשת הודיע כי מקובל עליו שהצבעה תיערך רק בעילות המפורטות בסעיפים 7א(1) ו-3(3) לחוק-יסוד: הכנסת, קיימה הוועדה הצבעה שמית בכל אחת משתי העילות הנותרות, שבגינן התבקש למנוע את התמודדותה של המשיבה 1 בבחירות לכנסת ה-24. בשתי ההצבעות ההכרעה התקבלה ברוב של 15 מתנגדים מול 3 תומכים לצד שני נמנעים, כאשר הח"מ לא השתתף בהצבעות.

8. לפיכך, הוועדה דחתה את הבקשה והכריעה כי הרשימה הערבית המאוחדת אינה מנועה מלהתמודד בבחירות לכנסת ה-24.

ניתנה היום, ה' באדר התשפ"א (17 בפברואר 2021), במעמד הצדדים.

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

הצבעה בחר"ל

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 9/24

העורר: פריידול זחודין

נגד

המשיב: נציב שירות המדינה

ערר לפי סעיף 116(ה) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969

החלטה

1. בפניי ערר לפי סעיף 116(ה) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות, או החוק), בעניין אי הכללתו של מר פריידול זחודין (להלן: העורר) ברשימת הזכאים להצביע בנציגויות ישראל בחו"ל.

2. העורר הוא "הורה נלווה" (כמשמעות המונח בתקנון שירות החוץ), המתלווה לחתנו, המשרת כשליח של משרד החוץ בשגרירות ישראל בקייב. העורר מבקש להיכלל ברשימת הזכאים להצביע בנציגויות ישראל בחו"ל. טעמיו של העורר הם: היותו בן משפחה של עובד המדינה; והמגבלות המוטלות עקב התפשטות נגיף הקורונה בעולם שלא מאפשרות לו לשוב ארצה לצורך הצבעה.

3. לאחר בחינה מצאתי שאין עילה לקבלת הערר, שכן העורר אינו עומד בתנאי הדין לזכות הצבעה בנציגות. ואפרט:

רקע

4. סעיף 7 לחוק הבחירות קובע את עקרון הריתוק לקלפי, לפיו כל בוחר בארץ רשאי להצביע רק בקלפי הסמוכה למקום מגוריו, וזאת למעט חריגים מעטים שנקבעו בחוק בגדרם הכיר המחוקק באופן מפורש בחוק, בהענקת זכות הצבעה במקום אחר.

5. סעיף 116(א) לחוק הבחירות קובע את ההוראה הבאה לעניין הזכאים להצביע בנציגויות:

"בוחר שהוא **עובד המדינה** או עובד של הסוכנות היהודית, ההסתדרות הציונית העולמית, הקרן הקיימת לישראל, או קרן היסוד, הנמצא במדינת חוץ עקב עבודתו, רשאי להצביע בקלפי מיוחדת שתוצב בנציגות דיפלומטית או קונסולרית של ישראל (להלן – הנציגות); **גם בן זוגו של עובד כאמור וילדו שגילו אינו עולה על עשרים שנים, ושהם בוחרים, יהיו רשאים להצביע באותה קלפי**; לעניין זה, 'עובד מדינה' – לרבות חייל כהגדרתו בסעיף 89" [ההדגשה הוספה – ע"פ].

6. לצורך מימוש הוראה זו, קובע סעיף 116(ד) לחוק הבחירות הליך לבחינת הנושא, שלפיו הפקידים המוסמכים (לעניין עובדי מדינה, ביניהם עובדי משרד החוץ, הפקיד המוסמך הוא נציב שירות המדינה) יודיעו לכל מי שזכאי להצביע בנציגות על זכותו.

7. סעיף 116(ה) מאפשר למי שלא קיבל הודעה בדבר זכותו להצביע כאמור, וטוען שהוא זכאי להצביע בנציגות, לערור על אי הכללתו ברשימת הזכאים לפני יושב ראש הוועדה המרכזית. העורר לא קיבל הודעה על זכות להצביע בנציגות, ועל כך הגיש ערר.

8. כאמור, העורר מצוי בקייב כ "הורה נלווה" לשליח, שהוא, לפי סעיף 25.1 לתקנון שירות החוץ: "הורה של עובד או של בן זוגו, שבגלל נסיבות מיוחדות מבקש העובד לצרפו למקום שירותו".

טענות העורר ועמדת הפקידה המוסמכת

9. לטענת העורר, יש לאפשר לו להצביע בשל היותו בן משפחה של שליח, ששהותו בחו"ל הוכרה על ידי גורמי המדינה, וכן נוכח המגבלות המוטלות בעת הנוכחית בשל נגיף הקורונה, שמונעות ממנו לממש את זכותו להצביע בדרך אחרת.

10. אחר הגשת הערר, שהוגש בדוא"ל, התקבלה הודעת הפקידה המוסמכת, שבה צוין כי "[...] בהתאם לסעיף 116ז(א) [...] הורה נלווה אינו עומד כזכאי הצבעה".

דיון והכרעה

11. כאמור, לאחר שבחנתי את הערר ואת תשובת הפקידה המוסמכת לעורר, מצאתי שדין הערר להידחות, שכן אין בסמכותי להיענות לו, כפי שיפורט להלן.

12. סעיף 116ז(א) לחוק, מעניק כאמור זכות הצבעה בנציגות רק **לעובדי מדינה ולבני משפחה מסוימים** של עובדי המדינה – "בן זוגו של עובד כאמור וילדו שגילו אינו עולה על עשרים שנים". סעיף זה מעניק את זכות הצבעה בנציגות רק למי שעומד באחת משתי חלופות: עובד המדינה (או של המוסדות הלאומיים); או בן זוג או ילד עד גיל 20 של השליח האמור.

13. אין חולק שהעורר איננו עובד המדינה, או עובד של אחד המוסדות הציוניים, אלא הוא הורה נלווה. סעיף 25.5 לתקנון שירות החוץ, הקובע את מעמדו של ההורה הנלווה קלפי

המדינה, קובע במפורש כי: "מלבד האמור בסעיף משנה 25.5 דלעיל, אין העובד זכאי לשום הטבה אחרת או זכות אחרת בגין ההורה הנלווה". מכאן, שלהורה הנלווה לא צומחת זכות עצמאית לפי דין, והיא אף אינה יכולה לצמוח ממעמדו של השליח.

14. אף בראי ההיסטוריה החקיקתית של סעיף 116ז לחוק הבחירות, ניתן לראות שבחירה זו של המחוקק היא בחירה מודעת. שכן בהצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23), התש"ן-1989, הוצע כי כל בן משפחה של שליח, שהוא סמוך על שולחנו, יהיה זכאי להצביע בנציגות – אך הצעה זו לא התקבלה, וחלף כך, בחר המחוקק להגביל את הזכות לבן זוג, ולילד שגילו אינו עולה על 20.

15. המחוקק בחר להתיר רק לבני משפחה מסויימים של שליחים להצביע בנציגות. העורר ציין בעררו כי הוא חתנו של עובד המדינה, ולכן, אין מחלוקת כי הוא אינו נכלל בחלופות לבני המשפחה שהדין מתיר להם להצביע בנציגות. בנסיבות אלה, נוכח הוראת החוק הברורה והחד-משמעית אין בידי להרחיבה גם לבני משפחה אחרים, שאינם נופלים בגדר לשון הסעיף וביניהם הורה או "הורה נלווה" (ראו ערר יפה נ' הסוכנות היהודית לארץ ישראל (23.12.2012)), והרי הלכה ידועה עמנו כי

"לאור דרכו של המחוקק עד כה במשך שלושים וחמש שנה ומעלה מאז הוחקה פקודת הבחירות לאסיפה המכוננת, תש"ט-1948, אין נוהגים הסדרי הצבעה, המיוחדים לסוגי אנשים, אלא אם נקבעו על-ידי המחוקק מפורשות, ואין צריך לומר, כי תהיה זו דרך בלתי רצויה מבחינה חוקתית, אם תיפתח האפשרות לקבוע הסדרי הצבעה מיוחדים לסוגי אנשים, בלי שהסדרים אלו מעוגנים בחוק החרות, היינו, בלי שינבעו מדברו של המחוקק. יש גם בעיות רבות, אשר להן השלכה על טוהר הבחירות, המתעוררות בקשר לקביעת דרכי הצבעה, והדברים מובנים. [...] משמע, יש להיזהר מקביעת הסדרים, הפורצים גדרות מקובלים, כדי לפתור בעיה, שדרך המלך לפתרונה היא בידי המחוקק, אם ירצה בכך" (בג"ץ 337/84 הוקמה נ' שר הפנים, לח(2) 826, 830 (1984))

16. משכך, ועם כל ההבנה למצבו של העורר, אין בידי להיעתר לערר – והוא נדחה בזה.

ניתנה היום, ז' באדר התשפ"א (19 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 12/24

העוררים: 1. גיא זילברמן
2. צבי קליין

ערר לפי סעיף 116(ה) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969

בשם העוררים: עו"ד ד"ר מתן גוטמן

החלטה

1. העוררים שלפניי הם אזרחי ישראל שמתגוררים בפראג שבצ'כיה. הם ביקשו היתר להיכנס לישראל לפי תקנה 5 לתקנות סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה) (הגבלת היציאה מישראל והכניסה אליה), התשפ"א–2021 (להלן: התקנות), אך בקשותיהם נדחו. הם הגישו "פנייה בהולה" לגורמים שונים להתיר להם להיכנס לישראל כדי להצביע בבחירות לכנסת ה-24, שעתידות להיערך ביום 23.3.2021. לחלופין, הם ביקשו להתיר להם להצביע בנציגות ישראל בצ'כיה או בקלפי נודדת מוטסת שתעבור בין ערים בעולם. הם גם ביקשו לראות בפנייתם ערר לפי סעיף 116(ה) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969 (להלן: החוק), על שלא הודיעו להם על זכותם להצביע בנציגות ישראל בצ'כיה.

2. לאחר שעיינתי בערר ובנספחיו, באתי למסקנה שאין בסמכותי להידרש לו. סעיף 7 לחוק מורה שבוחר יצביע רק בקלפי שהוא משויך אליה. חריגים מעטים לעיקרון יסודי זה נקבעו בחוק. אחד מהם קבוע בסעיף 116 לחוק. לפיו, רק אלו רשאים להצביע בנציגות ישראל במדינה זרה: "בוחר שהוא עובד המדינה או עובד של הסוכנות היהודית, ההסתדרות הציונית העולמית, הקרן הקיימת לישראל, או קרן היסוד, הנמצא במדינת חוץ עקב עבודתו... גם בן זוגו של עובד המדינה כאמור וילדו שגילו אינו עולה על עשרים שנים, ושהם בוחרים". העוררים לא טענו שהם נמנים עם איזו מקבוצות אלו. כפי שקבעתי לאחרונה, "נוכח הוראת החוק הברורה והחד-משמעית אין בידי להרחיבה גם [לאילו] שאינם נופלים בגדר לשון הסעיף" (ה"ש 9/24 זחודין נ' נציב שירות המדינה, פסקה 15 (19.2.2021)). יפים לעניין זה דברי בית המשפט העליון:

"לאור דרכו של המחוקק עד כה במשך שלושים וחמש שנה ומעלה מאז הוחקה פקודת הבחירות לאסיפה המכוננת, תש"ט–1948, אין נוהגים הסדרי הצבעה, המיוחדים לסוגי אנשים, אלא אם נקבעו על-ידי המחוקק מפורשות, ואין צריך לומר, כי תהיה זו דרך בלתי רצויה מבחינה חוקתית, אם תיפתח האפשרות לקבוע הסדרי הצבעה מיוחדים לסוגי אנשים, בלי שהסדרים אלו מעוגנים בחוק החרות, היינו, בלי שינבעו מדברו של המחוקק. יש גם בעיות רבות, אשר להן השלכה על טוהר הבחירות, המתעוררות בקשר לקביעת דרכי הצבעה, והדברים מובנים" (בג"ץ 337/84 הוקמה נ' שר הפנים, פ"ד לח(2) 826, 830 (1984)).

משאין לעוררים זכות מכוח הדין לבחור בנציגות ישראל בצ'כיה, הם גם לא היו אמורים לקבל הודעה על זכות כזו.

העוררים גם לא הצביעו על מקור סמכות בדין שמתיר לוועדת הבחירות המרכזית להקים "קלפי נודדת מוטסת" שתעבור בערים מרכזיות בעולם ושתאפשר לאזרחים להצביע.

3. יתר הסעדים שהעוררים ביקשו, ובהם התרת כניסתם למדינה, כלל אינם בסמכותי, ולכן אין בידי להידרש להם. לצד זאת, אדגיש שהזכות לבחור היא בבסיסו של המשטר הדמוקרטי. חזקה על הגורמים המוסמכים שידונו בהארכת תוקף התקנות, שייתנו דעתם לעניין זה.

4. בכל ההבנה למצבים של העוררים, הערר נדחה אפוא.

העתק החלטתי יועבר ליועץ המשפטי לממשלה.

ניתנה היום, י"ג באדר התשפ"א (25 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

יום הבחירות

ועדת הבחירות המרכזית לנכסות
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelmann
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 17/24

העותרת: אני ואתה – מפלגת העם הישראלית

נגד

המשיבים: 1. חה"כ בנימין גנץ
2. רשימת כחול לבן
ו-15 משיבים פורמליים נוספים

תלונה דחופה ובקשה למתן הוראות ועיון

בשם העותרת: ד"ר אלון גלעד

החלטה

1. מונחת בפניי עתירה שבה מלינה העותרת על סרטון שהופץ על ידי המשיבים 1-2, ובו נצפה המשיב 1 מבקש (בלשון העותרת): "להאיץ את האנשים ללכת להצביע, לוודא שהם מצביעים את הפתק הנכון כן כחול לבן בראשות בני גנץ ולא בטעות כך. זה פתקים שכנים בקלפי. תדגיש להם את העניין זה. תנו להם פתק בידים. זה קריטי.", ועל כך שבקלפי פלוני שאיתרו, במועד מסויים ביום הבחירות, לא נמצאו פתקי הצבעה של העותרת.
2. לטענת העותרת סרטון זה המשיב 1 והעובדה שפתקיה לא נמצאו בקלפי מסויימת, מעידים על "פגיעה מהותית וקריטית בתהליך הבחירות".
3. העותרת מביאה כתימוכין לפנייתה רקע בדבר הליך אישור הכינויים והאותיות שנערך בפני מליאת ועדת הבחירות המרכזית.
4. לפיכך, מבקשת העותרת שורה של סעדים, ובהם בקשה שאורה לעכב את פרסום התוצאות, למסור לה כל מידע מכל קלפי הנוגע לטענותיה, וליתן הוראות נוספות לפי שיקול דעתי. העותרת אף מציינת שבכוונתה להגיש ערעור בחירות, וכי בקשותיה נועדו לשם כך.

5. לאחר עיון בעתירה בנספחיה, נחה דעתי שדינה להדחות על הסף, אף מבלי להיזקק לתשובת המשיבים, שכן העותרת לא הבהירה מה מקורה סמכותי ליתן חלק מהסעדים המבוקשים ומה היא ההוראה החוקית האוסרת על הפעילות הנטענת של המשיבים התומכת בקבלת עתירתה, ואף לא הציגה כל מסד, משפטי או עובדתי, המעיד על פעילות שיטתית כנגדה.

6. ראשית יובהר. המועד לפרסום תוצאות הבחירות קבוע בסעיף 11 לחוק-יסוד: הכנסת. לא ניתנה ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, או לכל גורם אחר, כל סמכות להורות על עיכוב במועד זה (השוו: החלטת קודמי, יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים ושלוש, חברי השופט נ' הנדל, בה"ש 11/23 בעניין בקשת הליכוד, תנועה לאומית ליברלית (9.3.2020)).

7. שנית, העותרת לא הצביעה על כל מקור חוקי האוסר על הסרטון שלטענתה הפיצו המשיבים 1-2. קריאת המשיב 1 **לתומכיו** להקפיד להצביע לרשימתו, שסומנה באותיות 'כן' ולא באותיות 'כך' מובנת, כך שמי שמבקש להצביע לרשימת המשיבה 2 לא יטעה ויצביע לרשימת העותרת.

8. לעניין טענות העותרת בעניין האיסור על אספקת פתקי הצבעה לבוחרים – תקנה 31(ד) לתקנות הבחירות לכנסת, התשל"ג-1973 קובעת במפורש כי: "על אף האמור בתקנת משנה (א) אין הבוחר חייב להשתמש דווקא בפתק שסופק על ידי הוועדה המרכזית; רשאי הוא להביא עמו פתק מבחוץ, ולהשתמש בו לצורך הצבעה, ובלבד שהפתק יהיה על פי דוגמה שאישרה הוועדה המרכזית ועליו אות או אותיות או כינוי ואות או אותיות של הרשימה, בעברית בלבד או בעברית עם תרגום לערבית". המקור לפתק ההצבעה לא הוגבל, כך שהבוחר רשאי להביא עמו מבחוץ פתק הצבעה, בין אם סופק לו על ידי רשימת מועמדים פלונית או כל מקור אחר.

יוטעם שהצעות חוק לביטול נוהג זה הונחו בעבר על שולחן הכנסת, אך לא הובאו להצבעה (עיינו: הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון - איסור מסירת פתק הצבעה ביום הבחירות), התשס"ט-2009 שמספרה פ/18/109 של חה"כ יואל חסון; הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון - איסור מסירת פתק הצבעה ביום הבחירות), התשס"ו-2006, שמספרה פ/17/419 של חה"כ יואל חסון; הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון - איסור מסירת פתק הצבעה ביום הבחירות), התשס"ו-2005, שמספרה פ/16/4043 של חה"כ אילן שלגי. בדברי ההסבר להצעות החוק הנ"ל מאוזכר נוהג, החל מראשית המדינה, לפיו רשימות המועמדים נותנות לתומכיהן פתקי הצבעה ומבקשות מהן להצביע בעבורן תוך שימוש בו).

אף אם סופק פתק הצבעה לבוחר, השימוש בו נתון לשיקול דעתו. בתא ההצבעה ניצב הבוחר לבדו – והוא רשאי להכניס למעטפת הצבעה כל פתק הצבעה כשר – בין אם סופק לו פתק מבעוד מועד, בין אם הוא בוחר פתק מפתקי ההצבעה שמספקת הוועדה

המרכזית, ובין אם הוא בוחר לרשום את בחירתו על פתק ריק, בעט כחול (סעיף 76(ג) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969).

9. בנסיבות אלה, העתירה נדחית על הסף. משלא נתבקשה תשובת המשיבים, לא יהיה, זו הפעם, צו להוצאות.

ניתנה היום ט"ז בניסן התשפ"א (29 במרץ 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 2221/21

לפני :

כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופטת י' וילנר

העותרת :

אני ואתה - מפלגת העם הישראלית

נ ג ד

המשיבים :

1. ח"כ בני גנץ
2. רשימת כחול לבן
3. יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
4. ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
5. ח"כ בנימין נתניהו
6. מפלגת הליכוד - תנועה לאומית ליברלית
7. מפלגת יש עתיד
8. מפלגת ש"ס - התאחדות הספרדים שומרי תורה
9. הרשימה המשותפת
10. רשימת יהדות התורה
11. מפלגת ישראל ביתנו
12. מפלגת העבודה
13. מפלגת מרצ
14. רשימת רע"מ
15. רשימת תקווה חדשה
16. רשימת ימינה
17. רשימת הציונות הדתית
18. היועץ המשפטי לממשלה
19. היועצת המשפטית לכנסת

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותרת :

עו"ד ד"ר אלון גלעדי

בשם המשיבים 1-2 :

עו"ד ערן מרינברג

בשם המשיבים 3-4 ו-18 :

עו"ד ענת גולדשטיין

בשם המשיבה 7 :

עו"ד עודד גזית

בשם המשיבה 11 :

עו"ד איתן הברמן

בשם המשיבה 12 :

עו"ד עמרי שגב

בשם המשיבה 13 :

עו"ד אורי הברמן

בשם המשיבה 15 : עו"ד עמיחי ויינברגר ; עו"ד עדי סדינסקי לוי

בשם המשיבה 16 : עו"ד אפרת איצקוביץ

בשם המשיבה 19 : עו"ד אביטל סומפולינסקי

פסק-דין

השופטת י' וילנר:

1. עיקרה של העתירה דנן הוא בהחלטת המשיב 3 – יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 (כב' השופט ע' פוגלמן; להלן: יו"ר הוועדה) בה"ש 17/24 מיום 29.3.2021, בגדרה נדחתה על הסף עתירת העותרת, "אני ואתה – מפלגת העם הישראלית", למתן הוראות שונות עקב טענה לפגיעה בטוהר הבחירות לכנסת ה-24.

רקע והליכים קודמים

2. העתירה אשר הגישה העותרת ליו"ר הוועדה הסתמכה, בעיקרו של דבר, על שני אדנים: ראשית, נטען כי ביום הבחירות ראה בא-כוח העותרת כי פתקי ההצבעה של העותרת מוקמו באחת הקלפיות בתחתית תיבת ההצבעה, וזאת, לטענתה, בניגוד להוראות החוק לפיהן יש להציג את פתקי ההצבעה לפי סדר אלפביתי. נטען כי בא-כוח העותרת הגיש תלונה בנדון לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24 (המשיבה 4; להלן: הוועדה), ובעקבות זאת הועברה הנחיה מתאימה לוועדות הבחירה האזוריות. שנית, נטען כי הובא לידיעת העותרת סרטון, שבו נראה לכאורה המשיב 1 – חבר הכנסת בני גנץ, שהוא יו"ר המשיבה 2 – רשימת "כחול לבן" (להלן בהתאמה: הסרטון, ח"כ גנץ וכחול לבן), מורה לאנשיו להאיץ בתושבי רמת גן וגבעתיים להצביע; "לוודא שהם מצביעים את הפתק הנכון 'כן' לכחול לבן בראשות בני גנץ ולא בטעות 'כך' [האותיות המופיעות על פתקי ההצבעה של העותרת, י.ו.]"; וכן ליתן לבוחרים פתקי הצבעה של כחול לבן.

3. על רקע האמור, טענה העותרת לפגיעה בהליך הבחירות ובזכות לבחור ולהיבחר וכן להפרת הוראות החוק לפיהן על הבחירות לכנסת להיות חופשיות, שוויוניות וחשאיות. אשר על כן, התבקש יו"ר הוועדה להורות לכל ועדות הקלפי ליידע את העותרת ואת הרשויות המוסמכות האם ובאילו נסיבות שונה סדר פתקי ההצבעה בקלפיות; להורות לוועדה למסור לידי העותרת והרשויות המוסמכות כל מידע בדבר פעולות שננקטו וממצאים שנאספו בעקבות ההוראה שהועברה לוועדות הבחירות האזוריות בשל תלונת העותרת; להורות לח"כ גנץ ולכחול לבן להגיש תצהיר המבהיר את פשר ההוראות שהועברו בסרטון ומתאר את הפעולות שנעשו עקב כך; להורות לרשויות המוסמכות לבדוק את התנהלותם המתוארת של ח"כ גנץ וכחול לבן, ואת השלכותיה על העותרת ומפלגות נוספות; להורות על עיכוב פרסום תוצאות הבחירות הרשמיות

עד לבירור הסוגיות המועלות בעתירת העותרת; וכן לאפשר לעותרת לעיין בחומר הנוגע לבחירות שנערכו, וזאת לאור כוונתה להגיש ערעור על תוצאותיהן.

4. בהחלטתו מיום 29.3.2021 דחה יו"ר הוועדה את עתירת העותרת על הסף, וקבע כי לא עלה בידיה להבהיר מהו מקור סמכותו ליתן חלק מהסעדים המבוקשים על-ידיה; להצביע על הוראת חוק האוסרת על הפעולות המיוחסות במסגרת העתירה לח"כ גנץ ולכחול לבן; או להציג תשתית משפטית ועובדתית המלמדת על פעילות שיטתית נגדה במסגרת הליך הבחירות. בין היתר, נקבע כי קריאתו של ח"כ גנץ לתומכיו להצביע לכחול לבן היא אך מובנת, על מנת שאלה לא יטעו ויצביעו לעותרת, לנוכח הזהות בין פתקי ההצבעה של הרשימות.

כמו כן, יו"ר הוועדה דחה את טענת העותרת בדבר פגם שנפל בקריאתו של ח"כ גנץ לחלק פתקי הצבעה לבוחרים. זאת, לאור הוראת תקנה 31(ד) לתקנות הבחירות לכנסת, התשל"ג-1973 (להלן: תקנות הבחירות), המתירה לבוחר "להביא עמו פתק מבחון, ולהשתמש בו לצורך הצבעה", ובלבד שהפתק יעמוד בתנאים הקבועים בתקנה זו. נקבע, אפוא, כי תקנות הבחירות אינן מגבילות את המקור לפתק ההצבעה שרשאי הבוחר להביא עמו אל הקלפי, וממילא אין מניעה להצביע באמצעות פתק שסופק מטעם אחת מרשימות המועמדים. צוין עוד כי בעבר הועלו הצעות חוק האוסרות על הנוהג של מסירת פתקי הצבעה לבוחרים על-ידי נציגי רשימות המועמדים השונות, אך הצעות אלה לא הובאו להצבעה. יו"ר הוועדה הוסיף וציין כי אף אם רשימת מועמדים זו או אחרת סיפקה פתק לבוחר, הרי שלבסוף הלה ניצב בתא ההצבעה לבדו והשימוש בפתק שסופק לו כאמור מסור אך לשיקול דעתו.

העתירה דנן

5. העתירה שלפנינו הוגשה ביום 1.4.2021, ובמסגרתה מבקשת העותרת כי נורה על מתן הסעדים שהתבקשו בעתירתה ליו"ר הוועדה, למעט הסעד שעניינו בעיכוב פרסום תוצאות הבחירות (אשר התפרסמו זה מכבר ביום 31.3.2021). כמו כן, מבוקש להורות לוועדה וליו"ר הוועדה להתיר לעותרת לעיין בכל הפרוטוקולים וחומרי ההצבעה הנוגעים להצבעה לעותרת ולכחול לבן. בתוך כך, שבה העותרת על עיקר טענותיה לפני יו"ר הוועדה ומציינת כי בכוונתה להגיש ערעור על תוצאות הבחירות וכי לשם כך, בין היתר, נועדה בקשתה לעיון בחומרי בחירות כאמור. כן נטען כי לפי תוצאות לא רשמיות של הבחירות, העותרת זכתה לשמונה מנדטים, ומשכך מתחזק החשש לשיבוש הליך הבחירות כמתואר בעתירה.

עוד טוענת העותרת, בין היתר, כי יש להורות על ביטול החלטתו של יו"ר הוועדה, שכן ההחלטה אינה מתייחסת לתקנה 43 לתקנות הבחירות, האוסרת על תעמולת בחירות, ובכלל זה, על חלוקת פתקי הצבעה, במקום הקלפי ובסמוך לה, כמו גם על הימצאות חומרי תעמולה באזור

הקלפי. העותרת טוענת, אפוא, כי תקנה 31 לתקנות הבחירות מתירה לבוחר להצביע אך ורק באמצעות פתק הצבעה שהביא עמו אל הקלפי, אך אין בה כדי להתיר חלוקת פתקי הצבעה לבוחרים על-ידי נציגי רשימות המועמדים, ועל הכנסת פתקי הצבעה מעין אלה אל הקלפי, בניגוד להוראת תקנה 43 כאמור. על רקע זה, שבה העותרת וטוענת כי התנהלותם של ח"כ גנץ וכחול לבן ביום הבחירות עולה כדי פגיעה בזכות לבחור ולהיבחר באורח חופשי ושוויוני. בנוסף, נטען כי הלכה למעשה, ח"כ גנץ וכחול לבן ניסו לעקוף את החלטת הוועדה לאשר לעותרת, חרף התנגדותם, פתקי הצבעה הנושאים את האותיות "כך"; וכי התנהלותם המתוארת לעיל אינה עולה בקנה אחד עם הוראת סעיף 13 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959, האוסרת על תעמולת בחירות שיש בה משום הפרעה בלתי הוגנת לתעמולה של מפלגה אחרת.

6. בתגובתם המקדמית טענו המשיבים 3, 4 ו-18 (להלן: המדינה) כי דין העתירה להידחות על הסף ולגופה. בתוך כך, נטען כי יש לדחות את בקשת העותרת לקבלת חומרי בחירות ולעיון בהם, מחמת קיומו של סעד חלופי בדמות הגשת בקשה לעיון לפי סעיף 79א(ב) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות) ולפי כללי הבחירות לכנסת (עיון בחומר בחירות), התשע"ח-2018 שנקבעו מכוחו. נטען כי העותרת לא הגישה ליו"ר הוועדה בקשה לפי ההוראות האמורות, וממילא, קבע יו"ר הוועדה כי עתירתה אינה מבוססת. עוד טענה המדינה כי העותרת מציינת שחומרי הבחירות נחוצים לה על מנת להגיש ערעור בחירות, ומשכך נטען כי עומד לעותרת סעד חלופי בדמות הגשת ערעור בחירות ולצדו בקשה לעיון במסמכים קונקרטיים שבידי הוועדה. בנוסף, טוענת המדינה כי יש לדחות את העתירה על הסף מחמת שיהוי.

לגופם של דברים, סומכת המדינה ידיה על החלטת יו"ר הוועדה וטוענת כי העתירה אינה מגלה עילה להתערבות בשיקול הדעת הרחב הנתון לו ובהכרעותיו שנחשבות לסופיות לפי סעיף 137 לחוק הבחירות. עוד נטען, בין היתר, כי אין ממש בהסתמכות העותרת על תקנה 43 לתקנות הבחירות, שכן דווקא הוראת תקנה זו מלמדת כי אין מניעה לחלק פתקי הצבעה לבוחרים, כל עוד החלוקה אינה נעשית במקום הקלפי או בסמוך לה. מכל מקום, נטען כי העותרת לא הציגה כל תשתית עובדתית המלמדת כי כחול לבן אכן חילקה פתקי הצבעה לבוחרים.

אשר לטענת העותרת בדבר שינוי סדר פתקי ההצבעה בקלפי בה הצביע בא-כוחה, נטען כי לא הוצגו בהקשר זה ראיות לפעילות שיטתית כלשהי נגד העותרת, וממילא אין בטענתה האמורה כדי להצדיק את קבלת העתירה. כן נטען כי אין כל חובה בדין לייצר או לשמור מידע בדבר סדר פתקי ההצבעה בקלפיות השונות, ומשכך אין בידי המדינה מידע בנדון.

7. ח"כ גנץ וכחול לבן טוענים בתגובתם המקדמית כי יש לדחות את העתירה על הסף, וזאת, בעיקרו של דבר, מטעמים הדומים לאלה אשר מפורטים בתגובת המדינה. עוד נטען כי הסעדים

המבוקשים בעתירה הם משום "מסע דיג" גרידא בניסיון לדלות ראיות, יש מאין, בדבר ליקויים בהליך הבחירות; כי הסעדים הנוגעים לוועדה הם תאורטיים שכן זו סיימה את תפקידה עם פרסום תוצאות הבחירות ביום 31.3.2021; וכן כי העתירה לוקה באי-מיצוי הליכים, מאחר שהעותרת לא פנתה אל המשיבים עובר להגשתה. בנוסף, נטען כי הסעדים שמבקשת העותרת הם גורפים וכוללניים, וחלקם מופנים כלפי גורמים שאינם גופי שלטון, ולפיכך אין מקומם במסגרת עתירה לבית משפט זה בשבתו כבית משפט גבוה לצדק.

8. המשיבות 7, 11, 12, 13, 15 ו-19, אשר הוגדרו על-ידי העותרת כמשיבות פורמליות, הגישו אף הן תגובות מקדמיות לעתירה וטענו כי דינה לדחייה. המשיבה 16, וכמוה אף כמה מהמשיבות המנויות לעיל, טענו כי העותרת כלל לא המציאה לידיהן את העתירה כדין. משכך, הגישה המשיבה 16 בקשה להארכת מועד להגשת תגובה מקדמית, אך לא ראיתי להידרש לבקשה זו לנוכח התוצאה אליה הגעתי, כפי שיבואר להלן.

דיון והכרעה

9. לאחר עיון בעתירה ובתגובות לה, באתי לכלל מסקנה כי דינה להידחות, בעיקרו של דבר, בהיעדר עילה להתערבות בהחלטת יו"ר הוועדה.

10. ראשית, יצוין כי העתירה דנן כוללנית וכורכת מגוון סעדים גורפים ורחבי היקף, המופנים כלפי משיבים שונים, ומבוססים על תשתית משפטית מובחנת. כידוע, בית משפט זה לא ידרש לעתירה העוסקת בעניינים שונים, אף אם נושאם משותף, ודי בכך כדי לדחות את העתירה על הסף (ראו והשוו: בג"ץ 6793/16 פלוני נ' הנהלת בתי המשפט, פסקה 4 (15.9.2016); בג"ץ 6916/20 "אזרחים כותבים חוקה", "משמר האזרחים", "הזמן לשינוי" ו-"ערבים זה לזה" התארגנויות אזרחיות לא מאוגדות נ' משטרת ישראל, פסקה 9 (17.11.2020)).

11. לעצם העניין, יצוין כי הלכה ידועה היא שליו"ר הוועדה מסור שיקול דעת רחב, ולא בנקל יתערב בית משפט זה בהחלטותיו, אלא במקרים חריגים (ראו: בג"ץ ח"כ כץ נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-23, פסקה 21 (2.4.2020); בג"ץ 1931/21 ח"כ נתניהו נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע, פסקה 6 לחוות דעתו של השופט ד' מין (19.3.2021)). אינני סבורה כי המקרה דנן נמנה עם המקרים החריגים המצדיקים התערבות בהחלטת יו"ר הוועדה, ולהלן אציג את נימוקיי לכך.

12. תחילה, יצוין כי העותרת לא הציגה תשתית עובדתית, ולו מינימלית, לכך שגורמים מטעם כחול לבן חילקו בפועל פתקי הצבעה לבוחרים, ומכל מקום, לא ראיתי להתערב בקביעת יו"ר

הוועדה כי אין כל מניעה חוקית לחלוקה מעין זו. כך, תקנה 31(ד) לתקנות הבחירות קובעת כדלקמן:

”... אין הבוחר חייב להשתמש דווקא בפתק שסופק על ידי הועדה המרכזית; רשאי הוא להביא עמו פתק מבחון, ולהשתמש בו לצורך הצבעה, ובלבד שהפתק יהיה על פי דוגמה שאישרה הועדה המרכזית ועליו אות או אותיות או כינוי ואות או אותיות של הרשימה, בעברית בלבד או בעברית עם תרגום לערבית” (ההדגשה הוספה, י.ו.).

הנה כי כן, לפי תקנה 31(ד) רשאי כל בוחר להצביע באמצעות פתק שהביא עמו מבחון, וכפי שציין יו”ר הוועדה בהחלטתו, תקנה זו כלל אינה מתייחסת למקור האפשרי של פתקי ההצבעה אשר רשאי הבוחר להביא עמו אל הקלפי כאמור. ממילא אין מקום לאסור על הצבעה באמצעות פתקים שניתנו לבוחרים על-ידי נציגי רשימות המועמדים השונות. בהחלטתו הוסיף יו”ר הוועדה כי הצעות חוק שהוגשו בעבר להגבלת חלוקתם של פתקי הצבעה על-ידי נציגי רשימות מועמדים לא צלחו הליך חקיקה, ובכך יש כדי ללמד כי אף המחוקק סבר שנוהג זה מותר על-פי הוראות הדין בנוסח הנוכחי.

13. עוד אציין כי לא מצאתי ממש בטענת העותרת כי חלוקת פתקי הצבעה מטעם רשימות מועמדים אסורה מכוח תקנה 43 לתקנות הבחירות. בתקנה זו נקבע כדלהלן:

”(א) במקום הקלפי ובמרחק שנקבע בסעיף 126(5) לחוק [5 מטרים משער כניסה למקום קלפי ובמקום קלפי שאין בו חצר וגדר חיצונית – 10 מטרים מהקירות החיצוניים של מקום הקלפי], י.ו. אסורים כל תעמולה בכתב, בעל-פה או בצורה אחרת, או הכנסה או חלוקה של חומר בדפוס או בכתב הקשור לתעמולת בחירות, לרבות פתקי הצבעה, בידי מי שאינו מוסמך לכך...
(ב) לא יימצא במקום הקלפי ובמרחק שנקבע בסעיף 126(5) לחוק כל חומר תעמולה, מודעות כלשהן, כרזות וכדומה, פרט למודעות רשמיות של הועדה המרכזית, הועדה האזורית וועדת הקלפי”.

נמצאנו למדים, אפוא, כי תעמולת בחירות, לרבות חלוקת פתקי הצבעה, נאסרה אך ורק במקום הקלפי ובסמוך לו, ובענייננו כלל לא נטען כי חולקו פתקי הצבעה של כחול לבן בקלפיות או במרחק המתואר בתקנה 43(א) לתקנות הבחירות. יתרה מכך, מכלל לאו אתה שומע הן – כלומר, חלוקת פתקי הצבעה לבוחרים במקום שאיננו סמוך לקלפי מותרת ואינה מהווה תעמולת בחירות אסורה. שילובן של תקנות 31(ד) ו-43 מלמדת כי אין מניעה חוקית לחלוקת פתקי הצבעה מטעם רשימות מועמדים במקום שלא נאסר על כך, וממילא רשאי בוחר להיכנס אל הקלפי עם הפתק שניתן לו כאמור ולהצביע באמצעותו. למותר לציין כי מאחורי הפרגוד יכול כמובן הבוחר להחליט שלא לעשות שימוש בפתק שניתן לו ולהצביע באמצעות פתק אחר לבחירתו.

14. בטרם סיום, אציין כי לא מצאתי להתערב בקביעתו של יו"ר הוועדה כי העותרת לא הניחה תשתית לטענתה בדבר פעולה שיטתית נגדה במהלך יום הבחירות. יתר על כן, לעתירה מצורפת תכתובת דוא"ל בין בא-כוח העותרת ובין גורמים בוועדה, ממנה עולה כי בעקבות התלונה שהגישה העותרת בעניין הזאת פתקי ההצבעה שלה, הועברה הנחיה מתאימה בנדון לרכזי הדיווחים בכל הוועדות האזוריות. אם כן, לא מצאתי כי יש בטענה האמורה כדי להצדיק היעדרות לסעדים המבוקשים בעתירה דנן.

15. אשר לבקשת העותרת, כפי שזו הוגשה ליו"ר הוועדה, להתיר לה "עיון בחומר הנוגע לבחירות", הרי שבצדק נדחתה בקשה זו על הסף, בהיותה כוללנית, גורפת ולא ממוקדת – והכול בלשון המעטה.

16. לסיכום, דין העתירה להידחות בשל כל אחד מהנימוקים המפורטים לעיל, על אחת כמה וכמה בשל כולם במצטבר.

17. העתירה נדחית.
לפנים משורת הדין, לא ייעשה צו להוצאות.

ניתן היום, ל' בניסן התשפ"א (12.4.2021).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

סדרי דיין : כללי

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 24/24

המבקשת: חוצות זהב בע"מ

נגד

המשיבות: 1. סיעת "יש עתיד"
2. סיעת "תקווה חדשה"

בקשה לפי סעיף 17ב(ג) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם המבקשת: עו"ד יורם מושקט; עו"ד אוריין אשכולי

החלטה

לפניי בקשה להטיל קנסות לפי פקודת בזיון בית משפט (להלן: הפקודה) בגין הפרות נטענות של החלטתי מיום 2.3.2021 בעתירה זו (להלן: ההחלטה). העותרת טענה בעתירה שהמשיבה 1 תלתה שלטים בניגוד להוראות שונות בדין. בהחלטה דחיתי את העתירה משום שהשלטים הוסרו, אולם הבהרתי שסעיף 9ב(ב) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק), אוסר להתקין גם בהתקנת ארעי תעמולת בחירות בשטחים שמנויים בו. המבקשת טוענת בבקשה שלפניי שהמשיבות תלו שלטי תעמולת בחירות בניגוד לדין על אף ההחלטה. היא מבקשת, כאמור, לקנוס אותן לפי הפקודה.

לאחר שעיינתי בבקשה ובנספחיה, באתי למסקנה שדינה להידחות גם בלי להידרש לתגובת המשיבות. סעיף 17ב(ג)(1) לחוק מחיל את הוראות הפקודה על צו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית. סעיף 6(1) לפקודה מסמך בתי משפט להטיל קנס כדי "לכוף אדם ... לציית לכל צו שניתן על ידם והמצוה לעשות איזה מעשה או האוסר לעשות כל מעשה". כאמור, דחיתי עתירה זו. לכן החלטתי בה לא חייבה לעשות מעשה ולא אסרה לעשות מעשה. אמירותיי על פרשנות הדין אינן "צו" שניתן לאכיפה לפי הפקודה – ולכן גם לא לפי סעיף 17ב(ג) לחוק. נוסף על כך, המשיבה 2 לא הייתה צד לעתירה. אכיפה לפי הפקודה כלפי צד שלישי מיועדת לאכיפת הצו המקורי בלבד (ע"א 371/78 מוניות הדר לוד בע"מ נ' ביטון, פ"ד לד(4) 232 (1980); בש"פ 2137/16 פלונית נ' פלוני, פסקה כה (20.3.2017)). הבקשה כלפי המשיבה 2 היא לאכיפה בגין הפרה נטענת עצמאית.

למותר לציין כי אם המבקשת סבורה שקמה עילה לפנות בעתירה חדשה בגין הפרה קונקרטית, אין מניעה לעשות זאת לאחר פנייה מוקדמת כנדרש.

הבקשה נדחית אפוא. משלא התבקשה תשובה, לא אעשה בפעם הזו צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ד באדר התשפ"א (8 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכסות
 لجنة الانتخابات المركزية
 The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelmann
 Supreme Court of Israel
 Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
 المحكمة العليا
 رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
 בית המשפט העליון
 יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 34/24
תב"כ 37/24

המבקשות :
 1. רפיד ויז'ן בע"מ
 2. מבט ראשון – פרסום חוצות בע"מ

העותרת בתב"כ 34/24 : חוצות זהב בע"מ
 העותרת בתב"כ 37/24 : מרקעים שילוט חוצות בע"מ

נגד

המשיבות בתב"כ 34/24 :
 1. סיעת "יש עתיד"
 2. רשימת "תקווה חדשה – אחדות לישראל"
 3. תנועת הליכוד
 4. רשימת הציונות הדתית

המשיבה בתב"כ 37/24 : סיעת יש עתיד
 בקשה דחופה להצטרף לעתירה למתן צו מניעה בתב"כ 34/24

בשם המבקשות : עו"ד בארי רז

החלטה

לפניי "בקשה דחופה להצטרף לעתירה למתן צו מניעה" בתב"כ 34/24 (להלן: העתירה המקורית). המבקשות, כמו העותרת בעתירה המקורית, הן חברות לשילוט חוצות. לטענתן, בדומה לנטען בעתירה המקורית, המשיבות מפרסמות שלטי תעמולת בחירות בניגוד לדין (יוער שצורפו לבקשה תמונות של שלטי תעמולה לטובת המשיבה 1 בלבד והעתקים של פנייה מוקדמת למשיבות 1 ו-2 בלבד). עוד צוין שהעותרת בעתירה המקורית מסכימה לבקשה.

לאחר שעיינתי בבקשה ובנספחיה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות. המבקשות אינן מוסיפות טענות מהותיות על שנטען בעתירה המקורית. הן אינן מבקשות סעדים נוספים. גם אם הן מפנות להפרות נטענות במקומות שלא צוינו בעתירה המקורית, מדובר לכל היותר בהדגמה נוספת של מה שתואר בה. המבקשות אף אינן מציינות מה התועלת בצירופן להליך. כפי

שנאמר בבקשה, היום צורפה לעתירה המקורית עתירה חדשה ועצמאית שהוגשה (תב"כ 37/24). צירוף עותרות נוספות שטענותיהן זהות למעשה, לא יסייע לבירור העתירות.

נתתי דעתי לכך שהעותרת בעתירה המקורית מסכימה לקבלת הבקשה. מהטעמים שפירטתי, לא מצאתי שיש טעם בבקשה לגופה. במבט לעתיד, בבקשות מסוג זה יש להביא את התייחסות כל הצדדים להליך, ולא רק אחד מהם – ודאי אם הובאה רק עמדת הצד שסביר שיהיה מעוניין בקבלת הבקשה.

הבקשה נדחית אפוא. מאחר שלא התבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ח באדר התשפ"א (12 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

העדר סמכות לדון בעתירה

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 5/24

העותרים :

1. אדר ארנון
2. אלון זסלנסקי
3. אלעד גלמן
4. ברק הררי
5. דנה איזנר
6. חן מסר סגל
7. יואב הילמן
8. יוני מלי
9. ליעד סואץ קרני
10. מיקה גנני
11. מעוז סואץ
12. עידו קריב
13. עומר שהם
14. רז קיצוני
15. רפי ליין אושרוב
16. תומר גולדברג

נגד

המשיבים :

1. הליכוד, תנועה לאומית ליברלית
2. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרים : עו"ד יובל יועז, עו"ד יובל קרניאל, עו"ד אילן יונש
בשם המשיבה 1 : עו"ד אבי הלוי ; עו"ד ניבה הלוי
בשם המשיב 2 : עו"ד יונתן נד"ב

החלטה

לפניי עתירה לצו מניעה ולצו עשה, לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן : חוק דרכי תעמולה), בהתייחס לדרישה של מנכ"ל המשיבה 1 (להלן : הליכוד) מהעותרים להתחייב להצביע לליכוד בבחירות כתנאי להמשך חברותם בה.

1. העותרים חברים במפלגת "הליכוד", ונמנים עם התארגנות "הליכודניקים החדשים". לטענתם, הם וחברים אחרים בקבוצת "הליכודניקים החדשים" קיבלו מכתב ממנכ"ל הליכוד ובו, בין היתר, דרישה להתחייב להצביע לליכוד בבחירות לכנסת, נלא – תופסק חברותם במפלגה. לגישתם, דרישה זו מנוגדת לכמה הוראות דין: עקרון חשאיות הבחירות, שקבוע בסעיף 4 לחוק-יסוד: הכנסת (להלן: חוק היסוד); האיסורים על שוחד בחירות, איומים והשבעה בקשר להצבעה בבחירות, שקבועים בהתאמה בסעיפים קטנים 122(1), (3) ו-6 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969 (להלן: חוק הבחירות); האיסור להשפיע על הצבעה בבחירות פנימיות באמצעות טובת הנאה, שקבוע בסעיף 28(א)(3) לחוק המפלגות, התשנ"ב–1992 (להלן: חוק המפלגות); והוראות חוקת הליכוד בדבר הדחת חברים.

בשל האמור מבקשים העותרים שני סעדים מכוח סעיף 17ב(א) לחוק דרכי תעמולה. ראשית, צו מניעה שיאסור על הליכוד לעשות את אלו: להדיח את חברי "הליכודניקים החדשים" שיסרבו לחתום על ההתחייבות האמורה; לחייב את חברי "הליכודניקים החדשים" להצביע לליכוד בבחירות לכנסת, בניגוד לסעיף 122 לחוק הבחירות; לחייב את חברי "הליכודניקים החדשים" להצהיר שיצביעו לליכוד בבחירות לכנסת, בניגוד לסעיף 4 לחוק היסוד. שנית, צו עשה שיחייב את הליכוד לשלוח לכל חברי "הליכודניקים החדשים" מכתב שיבטל את המכתב "הבלתי חוקי שבנדון".

2. ביום 26.11.2020 ביקשתי את תשובת הליכוד והוריתי לצרף את היועץ המשפטי לממשלה כמשיב לעתירה ועל הגשת תשובתו לעתירה.

3. הליכוד ביקשה לסלק את העתירה על הסף, ולחלופין לדחות אותה לגופה. תחילה, היא טוענת להעדר עילה, מפני שהעותרים לא הוכיחו כראוי את טענותיהם שבעובדה ואת טענותיהם המשפטיות בדבר הפרת החיקוקים האמורים. עוד היא סבורה שהעותרים לא מיצו הליכים בבית הדין העליון של הליכוד, וככל שיידרש, בהשגה על החלטתו לבית המשפט המחוזי, לפני פנייתם אליי. כמו כן, הליכוד מציינת שכיום תלויה ועומדת עתירה לבית הדין העליון באותו נושא. לבד מכך, לגישתה, איני הערכאה שמוסמכת לדון בסכסוך בין מפלגה לחבריה, ועל כל פנים העותרים מבקשים סעד שרחב מסמכותי לפי סעיף 17ב לחוק דרכי תעמולה. נוסף על כך, הליכוד רואה חוסר תום לב בעיקר בכך שהעותרים לא הזכירו פסקי דין שקיבלו, לשיטתה, את עמדתה. לבסוף, לגוף העניין הליכוד טוענת שהמכתבים הוצאו בסמכות, שהם מקימים הליך הוגן לביטול חברות, ושהביטול האמור מוצדק.

4. היועץ המשפטי לממשלה הביע ספק בכך שהדרישה במכתב מפירה את הוראות סעיף 122 לחוק הבחירות. אולם הוא לא ראה צורך להכריע בדבר. לטעמו, העתירה "נטועה באופן דומיננטי ברור" בשאלת החברות של חברי "הליכודניקים החדשים" בליכוד. לכן, גם אם

יש לי סמכות לדון בעתירה, הערכאה העדיפה לדון בה היא בית המשפט המחוזי, ואולי בית הדין העליון של הליכוד. לגבי הפרת חיקוקים אחרים, היועץ טוען שאין בסמכותי לצוות על מניעת הפרתם.

5. לבקשת העותרים התרתי להם להשיב לתשובות המשיבים. לגישתם, המכתבים נושא העתירה עולים כדי עבירות על החיקוקים המוזכרים בעתירתם, ואין כאן סכסוך פנים-מפלגתי בלבד. לפי הטענה, ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית, ולא לערכאות אחרות, נתונה הסמכות לצוות להפסיק את ביצוע העבירות; ממילא, הסמכות קיימת גם אם היא נתונה במקביל לערכאות אחרות. במחלוקת בין המשיבים בדבר הערכאה החלופית הראויה: בית המשפט המחוזי או בית הדין העליון של הליכוד, רואים העותרים תמיכה בכך שנתונה לי סמכות להכריע בעתירה. נוסף על כך, העותרים סבורים שלא נפל בעתירתם חוסר תום לב, ושגם לגוף העניין יש ממש בטענותיהם וכן ביקשו לקיים דיון בעתירה במעמד הצדדים.

דיון והכרעה

6. לאחר שעיינתי בטענות הצדדים ובנספחים שהגישו, ומשמצאתי כי די בכתובים כדי להכריע בעניין, הגעתי למסקנה כי דין העתירה להידחות על הסף. חלקה – מחמת העדר סמכות; חלקה – מחמת קיומו של סעד חלופי.

7. סעיף 17ב(א) לחוק דרכי תעמולה מסמיך את יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לתת "צו המונע ביצוע מעשה עבירה לפי חוק זה, לפי פרק י"א לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט–1969, לפי פרק ט' לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), תשכ"ה–1965, או לפי סעיף 4 ט לחוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד–1994, או המשכתו". הסעיף מסמיך את יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית ליתן צו המונע ביצוע מעשה עבירה לפי חיקוקים מסוימים, והם בלבד. יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית אינו מוסמך להוציא צו מניעה לפי סעיף זה לגבי חיקוקים שאינם מנויים בו (דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)). חוק היסוד, חוק המפלגות (למעט סעיף אחד בו) וכמובן חוקת הליכוד אינם מנויים בסעיף 17ב(א) לחוק דרכי תעמולה, ולכן הסעדים והעילות הנוגעים להם אינם מצויים בסמכותי.

8. אשר לסעיף 122 לחוק הבחירות, הוא נמצא בפרק י"א לחוק ומנוי במפורש בסעיף 17ב(א) לחוק דרכי תעמולה. הסמכות להוציא צו למניעת עבירה לפיו, נתונה בידיי. עם זאת, במקרה זה החלטתי שלא לבחון את הפעלתה, באשר לערכאות אחרות יש סמכות מקבילה לדון בהיבטים הדומיננטים של המחלוקת בין הצדדים. הטענות שבפי העותרים נתונות במחלוקת עובדתית וכרוכות – כפי שמראות עמדות המשיבים שניהם – במחלוקת משפטית. נוסף על כך, יש לבחון את הדברים בהקשר הרחב של יחסי הליכוד וחברי "הליכודניקים החדשים". מוסכם שאין זה הסכסוך המשפטי היחיד ביניהם. הליכים שונים התנהלו ביניהם (ראו למשל ע"א 832/19 הנגבי נ' הליכוד, תנועה לאומית ליברלית

(4.2.2019); ע"א 2129/19 טוירמן נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית (24.12.2019)). לב העניין אינו המכתבים והטענות הנוגעים לסעיף 122 לחוק הבחירות (ואיני מביע כל עמדה לגופו של נושא), אלא התנהלות הליכוד אל מול חברי "הליכודניקים החדשים". טענת העותרים בדבר הפרת הוראת סעיף 122 האמור, נלווית בנסיבות העניין לסעד העיקרי שהם מבקשים למעשה: הותרתם חברים בליכוד. כאשר סעד עיקרי זה אינו בסמכותי, ראוי כי תדון במחלוקת בתיק הערכאה שרשאית לבחון את הסכסוך בכללו (השוו למשל לבג"ץ 4381/97 מייזליק נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה, פתח-תקווה, פ"ד נא(5) 385, 396–397 (1997)), כפי שמציע גם היועץ המשפטי לממשלה. בירור מכלול ההיבטים של הסכסוך בהליך אחד – בין בבתי הדין הפנימיים של הליכוד ולאחריו בערכאות האזרחיות, ובין בבית המשפט המחוזי במישרין, שעל החלטתו ניתן גם לערער בזכות בפניי בית המשפט העליון (ומבלי שתהיה בכך כל הבעת דעה בנוגע להליך הנכון מבין אלה), יאפשר לצדדים לפרוס היטב את מלוא ראיותיהם וטענותיהם המשפטיות. כך גם תעמוד להם זכות ערעור. זאת ועוד, נטען כי המכתב הנדון כבר תלוי ועומד בפני בית הדין העליון של הליכוד בעתירה אחרת, כך שדומה שיעילות הדיון אף היא מצדיקה דחיית העתירה שבפניי.

9. העתירה נדחית אפוא על הסף. טענות הצדדים, אלו המקדמיות ואלו לגוף העניין, שמורות להם. בנסיבות העניין כל צד יישא בהוצאותיו.

ניתנה היום כ"ו בטבת התשפ"א (10 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 5/24

העותרים : 1. עו"ד אביעד ויסולי
2. פורום נאמני ארץ ישראל בליכוד

נגד

המשיבים : 1. הליכוד תנועה לאומית ליברלית
2. ראש הממשלה בנימין נתניהו, יו"ר הליכוד
3. ח"כ חיים כץ, יו"ר מרכז הליכוד וועדת החוקה של הליכוד
4. השר ישראל כץ, יו"ר מזכירות הליכוד
5. חברי סיעת הליכוד בכנסת ה-23 באמצעות יו"ר הסיעה, ח"כ מיקי זוהר
6. בית הדין של הליכוד

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרים : עו"ד אביעד ויסולי

החלטה

העותרים מבקשים שוועדת הבחירות המרכזית תורה ותבהיר למשיבה 1 שאת רשימת המועמדים שלה לכנסת ה-24 אפשר להגיש רק בהתאם לתקנון של המשיבה 1. לטענתם, קיימת סכנה שהרשימה תיקבע שלא כך ושעם הגשתה, בניגוד לחוק, היא תיפסל. הם מפרטים הליכים במוסדות הפנימיים של המשיבה 1 בעניין אופן קביעת רשימת מועמדיה בבחירות הקרובות : בבחירות מקדימות או בדרך אחרת, והכול לנוכח מגפת הקורונה.

דין העתירה להידחות על הסף אף בלי לבקש את תשובת המשיבים.

בהיבט אחד העתירה מוקדמת. מובן שוועדת הבחירות המרכזית תאשר רק רשימות מועמדים שיוגשו כהלכה, לפי סעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969. אם פלוני יסבור שרשימה כלשהי הוגשה שלא כהלכה, יוכל לנקוט הליכים מתאימים, ואיני מביע עמדה בנושא.

בהיבט אחר העתירה מכוונת, כך נראה, להליכים פנימיים במשיבה 1 בנוגע לקביעת רשימת מועמדיה בבחירות הקרובות לכנסת. עניין זה אינו בסמכות הוועדה או בסמכותי (עיינו בע"א 10596/02 נס' תנועת הליכוד, תנועה לאומית ליברלית, פ"ד נו(1) 769 (2003); בג"ץ 1814/19 בן סעדון נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 (19.3.2019); השוו לתב"כ 5/24 ארנון נ' הליכוד, תנועה לאומית ליברלית (10.1.2021)).

העתירה נדחית בזאת. משלא התבקשה תגובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ט"ו בשבט התשפ"א (28 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 42/24

- העותרים : 1. הרשימה המשותפת
2. מר מנסור דהאמשה – בא כוח הרשימה המשותפת

נגד

- המשיבים : 1. רשימת הציונות הדתית
2. בצלאל סמוטריץ'

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרים : עו"ד רגיד סוילם

החלטה

בעתירה שלפניי נטען שהמשיב 2, ח"כ בצלאל סמוטריץ', יושב ראש המשיבה 1, אמר בריאיון בטלוויזיה דברים שעולים כדי הסתה לגזענות, בניגוד לסעיף 144ב לחוק העונשין, התשל"ז–1977. עיקר הדברים הנטענים : "ויש דת לצערי הרב של אלימות, של טרור, של ג'יהאד", בניגוד ליהדות, שהיא "דת אמיתית ... דת של שלום, אהבה וסובלנות". לטענת העותרת, הדברים עולים כדי גזענות כלפי מוסלמים, בפרט אלה תושבי ישראל; הסתה כלפיהם; השפלתם; ופגיעה ברגשות הדת שלהם. העותרים מוסיפים שהמשיבים משתמשים בדברים אלה בתעמולת הבחירות שלהם, ומבקשים שאורה להם לחדול מכך, מכוח סמכותי לפי סעיף 17ב(א) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן : החוק).

לאחר שעיינתי בעתירה ובנספחיה, באתי למסקנה שדינה להידחות גם בלי לבקש את תגובת המשיבים. כפי שנקבע רק לפני שנים מספר בהרכב מורחב בבית המשפט העליון, הסמכות של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית להוציא צווים לפי סעיף 17ב(א) לחוק, מוגבלת למקרים שהופר בהם חיקוק שמנוי בסעיף זה בלבד (דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (22.8.2017)). סעיף 144ב לחוק העונשין, שהעותרים מסתמכים עליו, אינו מנוי בסעיף זה, ולכן אין לי סמכות לתת את הסעד המבוקש (ראו גם תב"כ 13/22 מפלגת ש"ס נ' לפיד זה, ולכן אין לי סמכות להוציא צו על הסתה ופגיעה ברגשות); תב"כ 34/23 שריפי נ' ישראל (15.8.2019) (חוסר סמכות להוציא צו על הסתה ופגיעה ברגשות); תב"כ 34/23 שריפי נ' ישראל

ביתנו (27.2.2020) (חוסר סמכות להוציא צו על פגיעה ברגשות). בנסיבות אלו למותר לציין כי איני מביע עמדה על תוכן הדברים בריאיון.

העותרים הפנו לשתי החלטות לתמיכה בעתירתם. החלטות אלו אינן מסייעות להם. הראשונה היא בג"ץ 212/03 חרות התנועה הלאומית נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה, פ"ד נז(1) 750 (2003) (להלן: בג"ץ חרות), שם נפסל תשדיר תעמולה ברדיו וצוין שיושב ראש ועדת הבחירות המרכזית מוסמך לפסול תשדירים שיש בהם, בין היתר, הסתה לגזענות (שם, בעמ' 761, 767). אולם שידורי תעמולה ברדיו ובטלוויזיה, לפי סעיפים 15 ו-15א לחוק, דורשים "אישורו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית" (סעיף 15א(ד) לחוק). מכאן שסמכות זו מקנה שיקול דעת אם לאשר את התעמולה ובאילו תנאים, כפי שנקבע בעניין חרות; סמכות זו אינה חלה על תעמולה שאינה בשידורי התעמולה הממוסדים, והיא רחבה מזו שנתונה לי בסעיף 17ב(א) לחוק.

ההחלטה השנייה שהעותרים הסתמכו עליה, היא תב"כ 2/19 פרנקנטלר נ' אלדד (12.12.2012). יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית אז, השופט א' דובינשטיין, הביע עמדה אחרת בהתייחס להיקף סמכותו של יושב ראש ועדת הבחירות (באותו מקרה ההתייחסות הייתה לתעמולת בחירות על גבי אוטובוסים). כאמור, עמדה זו נדחתה בינתיים בפסק דין של בית המשפט העליון בהרכב מורחב. אין צריך לומר שאנו מחויבים לפסק דינו של בית המשפט העליון.

העתירה נדחתה אפוא על הסף. משלא התבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ח' בניסן התשפ"א (21 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 46/24

העותרת: ארגון בצלמו ארגון זכויות אדם ברוח יהודית
מטעם עמותת מוסרי (ע"ר), באמצעות המנכ"ל שי גליק

נגד

המשיבים: 1. מפלגת יש עתיד
2. יו"ר המפלגה ומועמדה לראשות הממשלה ח"כ יאיר לפיד

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד מיכאל ליטווק

החלטה

בעתירה שלפניי נטען שהמשיבה 1 (להלן: יש עתיד) ערכה מופע רחפנים לצורך תעמולת בחירות, בניגוד לאיסור על תעמולת בחירות באמצעות השימוש בכלי טיס, לפי סעיף 3 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: החוק). לכן התבקשתי לתת צווים לפי סעיף 17ב(א) לחוק שעניינם לאסור על המשיבים עריכת מופע רחפנים נוסף ושימוש בכלי טיס במסע הבחירות; להורות להם להסביר מדוע הפרו את החוק; ולצוות עליהם לשלם קנס.

לאחר שעיינתי בעתירה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות גם בלי לבקש תגובה. כידוע, סמכותי לתת צו לפי סעיף 17ב(א) לחוק עניינה הפרה בהווה או הפרה מסוימת שעלולה להתרחש (תב"כ 24/23 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (19.2.2020), או הפרה שעוד ניתן לתקנה (תב"כ 39/24 מיארה נ' זליכה, פסקה 7 (21.3.2021)). ההפרה שנטענת כאן כבר הסתיימה. חוץ מהשערה של העותרת, אין סימן לכך שיש עתיד תשוב על מעשיה. בנסיבות אלו אין צורך להכריע אם שימוש ברחפן בתעמולת הבחירות מפר את האיסור שבסעיף 3 לחוק.

העתירה נדחית אפוא. משלא התבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ט' בניסן התשפ"א (22 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 49/24

- העותרים :
1. הרשימה המשותפת
2. מר מנסור דהאמשה – ב"כ הרשימה המשותפת

נגד

- המשיבים :
1. סיעת הליכוד
2. גילה גמליאל
3. יצחק פישר

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרים : עו"ד רגיד סוילס

החלטה

העותרים טוענים שהמשיב 3, שהוא "ככל הנראה פעיל של המשיבה 1" (כלשונם), פתח אתמול קבוצה ביישומון "ווטסאפ" בשם "הרשימה המשותפת – עבודה בבחירות בירושלים"; ושבאמצעות הקבוצה, שמתחזה להיות מטעם העותרת 1, נרשמו רבים ומסרו פרטים אישיים שונים. העותרת 1 הגישה תלונה במשטרה על כך. בעתירה שלפניי נטען בכלליות שמדובר בעבירות על חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן : חוק דרכי תעמולה), סעיפים 440 ו-441 לחוק העונשין, התשל"ז–1977 (להלן : חוק העונשין), וחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א–1981 (להלן : חוק הגנת הפרטיות). לכן התבקשתי להוציא צו מניעה לפי סעיף 17ב(א) לחוק דרכי תעמולה שיורה למשיבים לסגור את הקבוצה, למסור לעותרת 1 עותק מהמידע שקיבלו, להשמיד את המידע שאספו ולהימנע משימוש בו.

לאחר שעיינתי בעתירה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות גם בלי לבקש את תגובת המשיבים. תחילה, לא הובאו ראיות לקשר בין המשיב 3 למשיבות 1 ו-2, למעט השערה ללא תימוכין. נוסף על כך, סמכותי לתת צו לפי סעיף 17ב(א) לחוק דרכי תעמולה מוגבלת, כידוע, לצו בנוגע להפרת החיקוקים שמנויים בו (דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)). חוק העונשין וחוק הגנת הפרטיות אינם נזכרים בסעיף, ולכן אין לי סמכות להוציא צו בגין הפרתם (לגבי פגיעה בפרטיות ראו תב"כ 14/23 בן-מאיר נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית,

פסקות 3–5 (18.2.2020)). לגבי הפרת הוראות חוק דרכי תעמולה, אשר כן מצוי בסמכותי, העותרים לא פירטו איזו מהוראותיו הפרו המשיבים, ומה הנימוק המשפטי לעתירה. על כן אין בידי לתת לעותרים סעד.

מובן שאין בדברים כדי להביע עמדה לגוף הדברים. כאמור, העותרת 1 פנתה למשטרה בנושא זה.

העתירה נדחית אפוא על הסף. משלא התבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, י' בניסן התשפ"א (23 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

העדר פנייה מוקדמת

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 19/24
תב"כ 20/24

העותרת: אני ואתה – מפלגת העם הישראלית

נגד

המשיב בתב"כ 19/24: עיתון ישראל היום בע"מ
המשיב בתב"כ 20/24: כאן – תאגיד השידור הציבורי

עתירות לצווי מניעה לפי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959

בשם העותרת: ד"ר אלון גלעדי

החלטה

1. העותרת מתמודדת בבחירות לכנסת ה-24. בשתי העתירות שלפניי היא טוענת, בין היתר, שכלי התקשורת המשיבים אינם מסקרים את פעילותה. לגישתה, מדובר בתעמולת בחירות אסורה בתקופת 60 הימים שלפני הבחירות, לפי סעיפים 5(א)(1), 15(א)(1) ו-15(א)(א) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: החוק), והפרעה בלתי הוגנת לתעמולת בחירות, לפי סעיף 13 לחוק. בשל זהות הטענות שבבסיס העתירות ניתנת בזאת החלטה משותפת בשתייהן.

2. בתב"כ 19/24 העותרת מבקשת שאורה למשיב, העיתון "ישראל היום" (להלן: "ישראל היום"), להסיר מאתרו כתבה ובה פירוט רשימות שמתמודדות בבחירות, ושהעותרת אינה נמנית עימן. לטענתה, יש בכך משום הפרעה בלתי הוגנת לתעמולת בחירות ומשום תעמולת בחירות שפוגעת בעותרת פגיעה קשה. עוד נטען שכתבות דומות הופיעו בכלי תקשורת אחרים, ולכן התבקשתי לתת הוראות על איסור הטעיית הציבור בעניין רשימות המועמדים ועל מניעת פגיעה בעותרת במהלך הבחירות.

3. בתב"כ 20/24 העותרת מבקשת שאורה למשיב, תאגיד השידור הציבורי "כאן" (להלן: "כאן"), להסיר מאתרו שידורי רדיו ובהם, לפי הטענה, תעמולת בחירות: שידור של "הודעת יושב ראש האופוזיציה", ח"כ יאיר לפיד, ודברי פרשנות לה; ריאיון עם ח"כ

נפתלי בנט; ריאיון עם יושב ראש הכנסת, ח"כ יריב לוין; ריאיון עם פרופ' ירון זליכה, שעומד בראש רשימת המועמדים "הכלכלית החדשה בראשות פרופסור ירון זליכה". עוד נטען שבתוכנית טלוויזיה נזכרו רשימות שמתמודדות בבחירות והופיעו תמונות ראשיהן, והעותרת וראשה לא נמנו עימם. היא סבורה שמדובר בהפרת האיסורים שבסעיפים 5(א)(1) ו-13 לחוק.

4. לאחר שעיינתי בעתירות ובנספחיהן, הגעתי למסקנה שדין להידחות על הסף בלי להידרש לתגובת המשיבים. הטעם לכך הוא העדר פנייה מוקדמת. העותרת כתבה שלא פנתה פנייה מוקדמת ל"ישראל היום", משום שפניות קודמות לא נענו ומשום שהנזק לה כבר נגרם. גם ל"כאן" היא לא פנתה פנייה מוקדמת, מאחר שפניותיה בעבר "נתקלו בקיר אטום", מאחר שזהו מנהג אצל "כאן", ומאחר שהזמן דוחק. אין די בכך. תחילה, העותרת לא פירטה כיצד פנתה בעבר ל"ישראל היום"; אשר ל"כאן", היא התייחסה לפניות לכתבים בו (ובערוצים אחרים), ולא לגורמים שמוסמכים לטפל בפניות מסוג זה. יוצא שהעותרת לא הוכיחה שפניות קודמות לא הועילו. יתר על כן, הטעמים שהביאה אינם מספיקים. לפנייה המוקדמת שתי תכליות מהותיות: לחסוך את ההתדיינות; לכל הפחות, למקד את המחלוקת ולגבש את התשתית שנדרשת להכרעה (תב"כ 13/24 קונסטנטין לדרמן נ' ותיקי ישראל, פסקה 3 (25.1.2021), והמקורות שזכרים שם). גם אם ניסיונה מר, היה על העותרת לפנות למשיבים בנוגע לטענותיה החדשות. אולי הפעם תישמענה ותתקבלנה? אולי הסבריהם יניחו את דעתה? אולי יבהירו על מה הצדדים מסכימים ובמה הם חלוקים? משלא עמדה בחובה זו, שמופיעה גם בהוראות סדר הדין של הוועדה (סעיף 2(ב)(6) להוראות הבחירות (דרכי תעמולה) (סדרי הדין בבקשות ועררים), התשע"ה–2015), יש לדחות את העתירה.

5. גם לגוף העניין עומדות בפניה של העותרת משוכות לא מבוטלות. תחילה, סעיף 13 לחוק אוסר הטעיה בתעמולה "מטעם מפלגה או רשימת מועמדים אחת או למענה". העותרת לא הראתה שאיזה מהפרסומים מושאי העתירה עונה על התנאי האמור. לכן אין תחולה לסעיף 13 בענייננו.

6. נוסף על כך, המבחן לזיהוי תעמולת בחירות הוא מבחן האפקט הדומיננטי (התוצא הנגרם) של הפרסום בעיני הבוחר הסביר (בג"ץ 869/92 זוילי נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה, פ"ד מו(2) 692 (1992); דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)). כפי שהסברתי לאחרונה, "אם בתכלית העיקרית של הפרסום יש כדי להניע בוחר לבחור כך או אחרת, להניא אותו מבחירה מסוימת או להשפיע על העדפתו הפוליטית; ותכלית זו גוברת על תכליות אחרות בפרסום – הרי זו תעמולת בחירות", ו"אחד ממבחני המשנה [לכך] עניינו חשיבות התכלית האחרת בפרסום" (תב"כ 10/24 גלסברג נ' טלזר 019 שירותי תקשורת בינלאומיים בע"מ, פסקה 5 (28.1.2021)). העותרת מתרעמת על כתבות ושידורי חדשות בכלי תקשורת. לפרסומים אלו יש תכלית עיקרית,

היא פרסום מידע לציבור (תב"כ 12/15 גולדשמידט נ' נתניהו (22.4.1999) (להלן: עניין גולדשמידט); תב"כ 18/19 רשימת הירוקים והצעירים נ' שידורי קשת (6.1.2013) (להלן: עניין הירוקים והצעירים)). תכלית זו גוברת ככלל על תכליות אחרות שעשויות להיות לפרסום בעיני בוחרים סבירים, ודאי אם לא הוכח שעומדת מאחורי הפרסום כוונה להשפיע עליהם לטובת רשימה פלונית או לרעתה. יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית אינו "עורך על" של כלי התקשורת. אין לו סמכות להתערב בשיקולים המקצועיים שלהם בדבר תוכן הדיווחים בהם, כל עוד אין בהם עבירה על חוקים שהוא מוסמך לאכוף. לצד זאת, אדגיש שוב – בלי לקבוע מסמרות בנוגע לאיזה מהפרסומים שלפניי – שאם התכלית העיקרית של פרסום או שידור היא (או הופכת להיות) תעמולת בחירות, הרי שחלים עליו דיני התעמולה.

7. בעניין האיסור לשדר שידורי תעמולה בטלוויזיה וברדיו ב-60 הימים שלפני הבחירות (סעיפים 5(א)(1), 15(א) ו-15(א) לחוק), הוא אינו חל על עיתונים מודפסים ומקוונים, כמו "ישראל היום". זו בחירת המחוקק. לחופש הביטוי ולחופש העיתונות נודעת חשיבות עליונה בחברה דמוקרטית. אין מקום להגביל אותם, למשל באמצעות הרחבת איסור קיים כך שיחול על כלי תקשורת נוספים, בלי הסמכה בחוק (תב"כ 17/21 בן מאיר נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית (28.2.2019)).

8. לפני סיום: לצד ההיבט המשפטי קיים ההיבט הציבורי. העתירה שלפניי מעלה שוב את סוגיית מתן הביטוי הראוי בתקשורת גם למפלגות הקטנות. ראוי שקולן יישמע בציבור הרחב ושתינתן להן הזדמנות נאותה לשכנע את הבוחרים להצביע להן. כך יקודם השוויון בבחירות. טוב יעשו כלי התקשורת אם ימצאו דרכים הולמות להביא לידיעת הציבור גם את קיום המפלגות הללו ואת מסריהן (ראו עניין גולדשמידט, בפסקה 5; עניין הירוקים והצעירים, בפסקה יא; תב"כ 27/20 מפלגת עלה ירוק נ' עיתון "הארץ", פסקות 26–28 (23.3.2015)). כפי שעשו חלק מקודמיי, אשלח מכתב לגופי התקשורת בסוגיה זו.

9. העתירות נדחות אפוא על הסף. משלא התבקשו תשובות, לא אעשה בפעם הזו צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ח בשבט התשפ"א (10 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

תב"כ 23/24

העותרת: חוצות זהב בע"מ

נגד

המשיבות: 1. סיעת יש עתיד
2. סיעת תקווה חדשה
3. סיעת ימינה

עתירה לצו מניעה לפי סעיף 17 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959

בשם העותרת: עו"ד יורם מושקט; עו"ד אוריין אשכולי

החלטה

העותרת טוענת שהמשיבות מפרסמות תעמולת בחירות בשלטי חוצות שהוצבו בניגוד להוראות סעיפים 2א, 9, 10, 10א ו-10ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959. היא מציינת שלא פנתה למשיבות פנייה מקדימה, משום שאין לה סמכות לאכוף את הדין ויכולת לעקוב אחר כל הפרה שלו, ומאחר ש"אין לה זכות שבדין לדרוש מהמשיבות" להסיר את שלטי החוצות.

לאחר שעיינתי בעתירה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות על הסף בלי להידרש לתגובת המשיבות, בשל העדר פנייה מוקדמת. חובה זו חלה במשפט הציבורי ומופיעה בהוראות סדר הדין של הוועדה (סעיף 2(ב)(6) להוראות הבחירות (דרכי תעמולה) (סדרי הדין בבקשות ועררים), התשע"ה-2015). בבסיסה מונחות שתי תכליות מהותיות: לחסוך את ההתדיינות; לכל הפחות, למקד את המחלוקת ולגבש את התשתית שנדרשת להכרעה (תב"כ 13/24 קונסטנטין לדרמן נ' ותיקי ישראל, פסקה 3 (25.1.2021), והמקורות שנזכרים שם; תב"כ 19/24 אני ואתה – מפלגת העם הישראלית נ' עיתון ישראל היום בע"מ, פסקה 4 (10.2.2021)). עותרים פרטיים אינם בעלי סמכות אכיפה ואינם בעלי זכות יתר לדרוש תיקון הפרה של הדין. אולם הם רשאים לפנות אל המפר, להסב את תשומת ליבו להפרה ולנסות להסדיר את העניין בלי הליך שיפוטי. העותרת אינה שונה מהם. לא נטען שבנסיבות העניין קיימת מניעה מיוחדת לפנות למשיבות, או שהזמן דוחק. לכן לא היה מקום לדלג על דרישת הפנייה המוקדמת.

כמובן, איני מביע עמדה לגוף העניין. אם תשובות המשיבות לא יניחו את דעת העותרת, היא תוכל לפעול לפי הבנתה.

העתירה נדחית אפוא על הסף. משלא התבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ה' באדר התשפ"א (17 בפברואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לנכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

מב"כ 2/24

העותרת: הליכוד, תנועה לאומית ליברלית

נגד

- המשיבים:
1. חל"צ דרכנו
 2. הדגלים השחורים מיסודה של אחריות לאומית, ע"ר
 3. חוזה חדש (קריים מיניסטר), ע"ר
 4. 555 פטריוטים (אין מצב), ע"ר
 5. היועץ המשפטי לממשלה
 6. מבקר המדינה

עתירה לצו לפי סעיף 10ג(יז) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973

בשם העותרת: עו"ד מיכאל דבורין

החלטה

לפני עתירה לאסור על המשיבות 1-4 את הפעולות הללו: להפר את הוראות סעיף 10ג(יז) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973 (להלן: חוק המימון); להשתמש במאגרי מידע שלהן לצורכי בחירות; לארגן הפגנות, בייחוד "הפגנת ענק" ביום 20.3.2021, והסעות אליהן ולממן הפגנות והסעות כאמור; להפעיל מערך פעילים להמרצת מצביעים ביום הבחירות לכנסת ה-24. עוד התבקשתי לאסור על המשיבה 1 להשתמש במערכת שפיתחה להנעת בוחרים ולשדר בערוץ דמוקרטי TV.

לאחר שעיינתי בעתירה ובנספחיה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות על הסף בשל העדר פנייה מוקדמת. סעיף 10ג(יז) לחוק המימון, שמכוחו הוגשה העתירה שלפניי, קובע שיחולו עליה "[סדרי הדין שנקבעו לפי סעיף 17ה(א)]" לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959. מכוח סעיף 17ה(א) האמור נקבעו הוראות הבחירות (דרכי תעמולה) (סדרי הדין בבקשות ועררים), התשע"ה-2015. סעיף 2(ב)(6) להן מעגן את חובת הפנייה המוקדמת. בבסיסה מונחות שתי תכליות מהותיות: לחסוך את ההתדיינות; לכלל הפחות, למקד את המחלוקת ולגבש את התשתית שנדרשת להכרעה (תב"כ 13/24 קונסטנטין לדרמן נ' ותיקי ישראל, פסקה 3 (25.1.2021), והמקורות שנזכרים שם; תב"כ 30/24 מפלגת צומת – התנועה לציונות מתחדשת נ' 280

מפלגת הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (8.3.2021)). העותרת לא פנתה למי מהמשיבים בעניינים שהיא מלינה עליהם כעת. בנסיבות העניין, בהן מועד אותה "הפגנת ענק" שנזכרה בעתירה, גם לא מצאתי שיש צורך דחוף בבירור העתירה כעת בלי פנייה מוקדמת. אם תשובות המשיבות 1–4 לא יניחו את דעת העותרת, טענותיה שמורות לה.

העתירה נדחית אפוא על הסף. משלא התבקשה תגובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ח באדר התשפ"א (12 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

גוף פעיל בבחירות

ועדת הבחירות המרכזית לנכסות
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelmann
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

מב"כ 3/24

העותר : הליכוד, תנועה לאומית ליברלית

נגד

- המשיב : 1. חל"צ דרכנו
2. הדגלים השחורים חל"צ
3. חוזה חדש (קריים מיניסטר) ע"ר
4. 555 פטריוטים (אין מצב) ע"ר
5. היועץ המשפטי לממשלה
6. מבקר המדינה

עתירה לצווים לפי סעיף 10ג(ז) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973

בשם העותרת :	עו"ד מיכאל דבורין
בשם המשיבה 1 :	עו"ד איתן הברמן ; עו"ד אורי הברמן
בשם המשיבות 2 ו-4 :	עו"ד גלעד שר ; עו"ד איתן טוקר
בשם המשיבה 3 :	עו"ד גונן בן יצחק
בשם המשיב 5 :	עו"ד יונתן ברמן ; עו"ד שי כהן
בשם המשיב 6 :	עו"ד ד"ר יצחק בקר

החלטה

רקע וטענות הצדדים

1. לפני עתירה לאסור פעילות ולהטיל מגבלות מסוימות על המשיבות 1-4 (להלן בהתאמה : "דרכנו", "הדגלים השחורים", "קריים מיניסטר" ו"אין מצב" ; ויחד : המשיבות) מכוח סעיף 10ג(ז) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973 (להלן : החוק). נטען שהמשיבות, בעיקר "הדגלים השחורים", "קריים מיניסטר" ו"אין מצב", הן גופים פעילים בבחירות לפי סעיף 10ג לחוק ; ושהן עושות פעילות בחירות, כהגדרתה בחוק, בלי למלא אחר דרישתו לרישום אצל מבקר המדינה (על ההגבלות הכספיות שנובעות מכך). בתמצית, התבקשתי להורות כך :

א. ל"דגלים השחורים", "קריים מיניסטר" ו"אין מצב" –

- להימנע מהפרת סעיף 10ג לחוק, לרבות פעילות שעולה כדי תעמולת בחירות, לפני שנרשמו בתור "גוף פעיל בבחירות" אצל מבקר המדינה ;

- להימנע מארגון הפגנות, בייחוד "הפגנת ענק" שנקבעה ליום 20.3.2021 כדי להמריץ בוחרים "לסלק את ראש הממשלה ומפלגתו מהשלטון" (להלן: ההפגנה), ממימון הפגנות ומהסעה אליהן;

- להימנע מלהפעיל ביום הבחירות מערך פעילים שימריצו מצביעים שתומכים בעמדות משיבות אלו;

ב. לכל המשיבות – להימנע מלהשתמש במאגר מידע שבבעלותן כדי להמריץ בוחרים לבחור ביום הבחירות, או להעבירו למפלגה או לגוף אחר שמתכוון לקיים פעילות בחירות;

ג. לתת תוקף של החלטה להתחייבות "דרכנו" שלא להשתתף בהפגנה ושלא לעשות פעילות בחירות אחרת עד לבחירות, להוציא עידוד הצבעה כללי. התחייבות זו ניתנה במענה לפנייה מוקדמת של העותרת בעקבות החלטתי במב"כ 2/24 הליכוד, תנועה לאומית ליברלית נ' חל"צ דרכנו (12.3.2021).

2. לטענת העותרת (להלן: הליכוד), המשיבות מפעילות הפגנות מחאה שבועיות זה כמעט שנה (או יותר) במטרה להביא לסיום שלטון הליכוד והעומד בראשו, ראש הממשלה בנימין נתניהו (להלן: נתניהו). כחלק מכך נערכות מדי שבוע הפגנות ליד מעון ראש הממשלה ברחוב בלפור בירושלים (להלן: מחאת בלפור. ראו למשל בג"ץ 5078/20 פדידה נ' מפקד מחוז ירושלים (19.8.2020) (להלן: עניין פדידה)). לגישת הליכוד, מעשי המשיבות עולים כדי פעילות בחירות, ומשכך יש לראות בהן גופים פעילים בבחירות (כהגדרתם בחוק), אשר מחויבים ברישום אצל מבקר המדינה. לתמיכה בטענה זו הוצגו ראיות שונות. רבות מהן עסקו ב"דרכנו", אף שכעת למעשה לא התבקש כלפיה סעד. עיקר הראיות הובאו מאתרי המרשתת של המשיבות, מחשבונותיהן ברשתות החברתיות, בעיקר "פייסבוק" ו"טלגרם" (נספחים 7–19, 21–26, 28–29), ומידעיות בתקשורת על המשיבות.

כך, הליכוד טוען ש"דרכנו" פרסמה פרסומים רבים נגד הליכוד ונגד נתניהו בחשבונותיה ברשתות חברתיות ובערוץ "דמוקרטיה TV" שהיא מפעילה במרשתת; קראה להצביע נגד נתניהו והליכוד; ארגנה הסעות למחאת בלפור ותמכה בה ובפעולות מחאה אחרות. עם זאת, נמסר ש"דרכנו" השיבה לפנייה המוקדמת של העותרת וציינה כי לא תשתתף בהפגנה; כי עם ההכרזה על מערכת הבחירות הנוכחית חדלה מפעילות בחירות; וכי, בהתאם להחלטות קודמות של יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית, היא עוסקת בעידוד הצבעה כללי בלבד.

בנוגע ל"דגלים השחורים" נטען שהיא מארגנת הפגנות בכל רחבי הארץ, ושהדבר מחייב מימון רב וארגון מראש. בהקשר זה הובאה ידיעה חדשותית שלפיה "הדגלים השחורים" הוציאה כמעט 100,000 ש"ח על פעילותה עד לפרסום הידיעה (ביום 27.3.2020. נספח 20 לעתירה). עוד הובא צילום מסך מאתר למימון המונים (נספח 24 לעתירה). עולה ממנו

ש"הדגלים השחורים" גייסה 266,779 ש"ח כדי להפיץ בכל הארץ שלטים על "הכשלים והמחדלים בניהול משבר הקורונה ו[על] פגיעותיהם האיומות והמיותרות", ובסוף הכתוב בהם מופיעה המילה "נכשלתי" ("דווקא עכשיו מחאה חזקה" beactive <https://beactive.co.il/project/58612>). הליכוד טוען ש"הדגלים השחורים" מקשרת את מחאת בלפור והפגנות נוספות לניסיון להניע מצביעים נגד הליכוד ונתניהו.

"קריים מיניסטר", כך נטען, מפרסמת תעמולת בחירות נגד הליכוד ונתניהו; ממשיכה לארגן הפגנות, כולל ההפגנה המתוארת; מעוניינת להשתמש במערך פעיליה ותומכיה כדי להשיג תוצאה רצויה לה בבחירות; וקושרת בין ההפגנות להשגת תוצאה זו.

לגישת הליכוד, "אין מצב" מפרסמת פרסומים שמטרתם לסיים את כהונת נתניהו בראשות הממשלה; משתתפת בארגון ההפגנה; "מתכננת פעלתנות ענפה ביום הבוחר" (סעיף 94 לעתירה); ורואה זיקה בין ההפגנות להנעת מצביעים.

הליכוד טוען ש"הדגלים השחורים", "קריים מיניסטר" ו"אין מצב" ממשיכות בפעולותיהן גם בתקופת הבחירות ומשתפות פעולה עם "דרכנו". מעשי השלוש הם, לטענת הליכוד, פעולות פוליטיות שנועדו להניא בוחרים מבחירה בליכוד ובנתניהו ולהשפיע על תוצאות הבחירות – ולכן על השלוש להירשם אצל מבקר המדינה. עוד נטען ש"דרכנו" (ואולי גם ליתר המשיבות) יש מאגר מידע גדול על בוחרים, ושהיא פיתחה יישומון להנעתם ביום הבחירות.

אשר להפגנה, נטען שמקורות המימון שלה חסויים, ושסעיף 10ג לחוק נועד למנוע פעילות פוליטית חסויה כזו. לכן מבוקש שהמשיבות לא יממנו את ההפגנה (חוץ מ"דרכנו", שהודיעה שאינה קשורה להפגנה זו). הליכוד עותר גם לכך שערוץ "דמוקרטי TV" לא יסקר אותה.

3. "דרכנו" טוענת בתגובתה שמאגר המידע הרשום שברשותה אינו משמש לעידוד הצבעה; שביום הבחירות תעודד הצבעה בכל הארץ בלי שיוך מפלגתי ובלי קשר למאגר המידע; שאין חשש שלא תעמוד בהתחייבותה בתגובה לפנייה המוקדמת, ולכן אין צורך לתת לה תוקף של צו; ושאין למנוע מערוץ "דמוקרטי TV" – שמסקר אירועים ומארח פוליטיקאים מכל קצוות הקשת הפוליטית – לסקר את ההפגנה.

"הדגלים השחורים" ו"אין מצב" הגישו תגובה משותפת. צוין שהליכוד עירב יחדיו שני גופים שונים: 555 פטריוטים (ע"ר) (להלן: "555") וקבוצת "אין מצב"; שניהם הצטרפו לתגובה המשותפת. לטענת משיבות אלו, מעשיהן אינם עולים כדי פעילות בחירות לפי החוק. הן עוסקות, לדבריהן, רק במחאה חוקית ומפנות אותה נגד נתניהו, ולא נגד הליכוד. עוד נטען שהפעילות נערכת זה כמעט שנה, ולכן העתירה הוגשה בשיהוי. משיבות אלו מוסרות שאין להן מאגר מידע; שהן פועלות לעידוד הצבעה כללי; שחלק מהראיות נגד "הדגלים השחורים" הובאו מערוץ מתחזה ברשת "טלגרם"; ושלא נערך מיצוי הליכים כלפי "555".

"קריים מיניסטר" מבקשת לדחות את העתירה נגדה על הסף ולגופה. לטענתה, הליכוד לא נתן לה סיפק להשיב כראוי על פנייתו המוקדמת; פנה אליה בשיהוי ניכר לאחר שהיא פועלת מאז 2018; ואינו בעל דינה, משום שכל ראיותיו מצביעות על אמירות נגד נתניהו (או פוליטיקאי אחר), ולא נגד הליכוד. לגוף העניין נטען שלא הובאו ראיות לכך ש"קריים מיניסטר" מפירה את דיני הבחירות או מעורבת בפעילות בחירות בסכום שקבוע בחוק.

4. המשיב 5, היועץ המשפטי לממשלה (להלן: היועץ), טוען בתגובתו שהליכוד הסתמך על פרסומים שונים, אבל לא ציין מה הקשר בינם להגדרת "פעילות בחירות" בחוק; ושלא הוצגו ראיות מספיקות להגבלה מראש של חופש הביטוי הפוליטי של המשיבות. כך, היועץ סובר שהסעד המבוקש בעניין תעמולת בחירות הוא כוללני; שלא ברור לאילו "מודעות פרסום" הוא מתייחס; שלא ידוע מה שווי הפרסומים נושא העתירה; שלא הוצגה "פנייה ישירה" לבוחרים – כל אלו רכיבים בהגדרת "פעילות בחירות" שדורשת רישום. עם זאת, היועץ טוען שאי אפשר לנתק בין נתניהו לליכוד, ולכן פרסומים נגד הראשון הם גם נגד השני. היועץ מציין שאין בידיו נתונים על מאגר מידע ברשות המשיבות. עוד נטען שלא ברור מכוח מה אפשר לתת סעד בנוגע להפגנות ולמערך פעילים ביום הבחירות.

המשיב 6, מבקר המדינה, מוסר בתגובתו שהמשיבות אינן רשומות אצלו בתור גופים פעילים בבחירות, ושלבד מכך אין לו מידע בעניין נושא העתירה.

דיון והכרעה

5. לאחר שעיינתי בעתירה, בנספחיה ובתגובות לה, באתי למסקנה שדינה להידחות לגופה. לכן לא ראיתי צורך להידרש לטענות הסף של המשיבות. עיקר העתירה הוא הטענות ש"הדגלים השחורים", "קריים מיניסטר", "555" ו"אין מצב" מפירות את הוראות סעיף 10ג לחוק; ושארגון ההפגנה כרוך בהפרת הוראות אלו. אתאר תחילה את הדיון נושא העתירה. אחר כך אדון בסעדים העיקריים שהתבקשו בה. לבסוף אבחן את הסעדים הנוספים שצוינו בה.

החלטתי ניתנה בסד זמנים קצר. העתירה הוגשה ביום 16.3.2021, התגובות לה הוגשו עד אתמול, יום 19.3.2021, ההפגנה שנזכרת בה צפויה להיערך במוצאי שבת, ה-20.3.2021 (מחר), והבחירות – ביום 23.3.2021. לכן אביא את נימוקיי בתמצית.

גוף פעיל בבחירות: כללי

6. האיסור הבסיסי בסעיף 10ג(א) לחוק הוא לבצע "פעילות בחירות" בסכום שעולה על 102,000 ש"ח, אלא אם כן קדם לה רישום כנדרש אצל מבקר המדינה בתור גוף פעיל בבחירות. בסעיף 10ג מופיעות הוראות נוספות בנוגע לביצוע פעילות בחירות ולגוף פעיל בבחירות. המשנה לנשיאה ח' מלצר עמד על תכלית הוראות אלו:

"לייצר שקיפות לגבי 'פעילות בחירות' שהיא מאורגנת וממומנת, מעל מדרגות של סכומים שנקבעו [בחוק], ולהגביל את גובה התרומות שרשאי מארגן 'פעילות הבחירות' לקבל, וזאת לצורך שמירה על טוהר הבחירות ופיקוח על דרכי המימון והוצאות הבחירות, אגב הקפדה על השוויון בין רשימות המועמדים בבחירות – שהוא אחד מהעקרונות החוקתיים שבשיטת הבחירות בישראל" (מב"כ 1/21 מפלגת הליכוד נ' דרכנו – יוצאים לפעולה (חל"צ), פסקה 8 (5.4.2019)).

7. המחוקק ביקש אפוא להטיל הגבלות מסוימות על מי שמבצע פעולות שהוגדרו "פעילות בחירות" (או בקשר אליהן) בהיקף כספי מסוים. "פעילות בחירות" היא תנאי בסיסי להטלת הגבלות אלו. לכן יש לבחון מהי. סעיף 1 לחוק משיב על שאלה זו:

"אחת או יותר מהפעילויות המנויות להלן שבוצעה שלא בידי מפלגה או גוף הקשור לסיעה:

(1) יצירת מאגר מידע ובו פרטים מזהים של בוחרים בבחירות לכנסת לצד מידע בדבר כוונות ההצבעה שלהם בבחירות, לשם ביצוע הפעילויות האמורות בפסקאות (2) עד (4) שלהלן, ושלא לשם מכירתו למפלגה;

(2) הסעת בוחרים ביום הבחירות לכנסת, שלא לפי חוק ושלא בתמורה מלאה, לשם הבטחת הצבעתם בשל כוונות ההצבעה שלהם בבחירות;

(3) פנייה ישירה בתקופת הבחירות לבוחרים בעלי עמדות פוליטיות מסוימות שמטרתה להשפיע עליהם להצביע בעד רשימת מועמדים מסוימת או להימנע מלהצביע בעד רשימת מועמדים מסוימת;

(4) תעמולה באמצעות מודעות פרסום, שמטרתה להשפיע על בוחרים להצביע בעד רשימת מועמדים מסוימת או להימנע מלהצביע בעד רשימת מועמדים מסוימת".

8. בתיחום ההגדרה של "פעילות בחירות" התחשב המחוקק בכמה שיקולים חשובים. מצד אחד, השקיפות, השוויון וטוהר הבחירות מחייבים שהוצאת כסף רב על פעולות מסוימות בקשר לבחירות תהיה נתונה לאסדרה. כך יצטמצמו ההשפעה הלא הוגנת על הבוחרים וההשפעה היתרה של בעלי הון על ההליך הדמוקרטי. כשם שהמחוקק קבע כללים ומגבלות בעניין מימון מפלגות, כך הוא מצא לנכון להסדיר את המימון הפוליטי בידי אחרים. הצדקות נוספות לחובת גילוי בידי הבחירות פירט המשנה לנשיאה ח' מלצר במב"כ 1/22 תנועת דרכנו (חל"צ) נ' רשימת הליכוד, פסקה 59 (20.8.2019) (להלן: עניין דרכנו (22)).

מצד שני, חופש הביטוי, ובעיקר חופש הביטוי הפוליטי, הוא זכות אדם בסיסית ותנאי הכרחי מבחינה מהותית לקיום בחירות ומשטר דמוקרטי:

"הביטוי הפוליטי מצוי בגרעינה של הזכות לחופש הביטוי והוא מקיים במידה הרבה ביותר את הטעמים המונחים בבסיסה של הזכות האמורה. חופש הביטוי הפוליטי מהווה תנאי חיוני לקיומו ולהתפתחותו של המשטר הדמוקרטי אשר מצידו בא להבטיח זכויות יסוד אחרות. הוא מאפשר החלפת דעות בין בני הציבור ובכך מאפשר להם לגבש את עמדתם בנושאים העומדים על סדר

היום הציבורי. חופש הביטוי הפוליטי מהווה גם כלי להגשמתו העצמית של הפרט ולגיבוש השקפת עולמו. באמצעות חופש הביטוי בכלל, וחופש הביטוי הפוליטי בפרט, יכול היחיד לגבש דעה עצמאית, להוציא לאור את האמת שבה הוא מאמין, לשכנע ולהשתכנע, וכן להיות מעורב ולהשפיע על ענייניה של החברה שבה הוא חי" (בג"ץ 10203/03 "המפקד הלאומי" בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד סב(4) 808, 715 (2008)).

הטלת מגבלות על חופש הביטוי הפוליטי, בהן מגבלות שקשורות לרישום אצל גוף רשמי ולדיווח עליו, עלולה להקשות את הפעילות החופשית בתחום זה. יתר על כן, גוף שמבצע פעילות בחירות בהיקף שפורט בחוק, היקף התרומות שהוא רשאי לקבל מגורמים שונים מוגבל (סעיף 10ג(ו) לחוק).

לכן החליט המחוקק לאזן בין העקרונות השונים (מב"כ 2/23 מפלגת הליכוד נ' חל"צ הברית הישראלית, פסקה 3 (1.3.2020) (להלן: עניין הברית הישראלית); מב"כ 3/23 הליכוד – תנועה לאומית ליברלית נ' חל"צ דרכנו, פסקה 4 (1.3.2020) (להלן: עניין דרכנו 23)). הוא עשה זאת, בין היתר, בקביעת סוגי פעילות מסוימים שהם בלבד ייחשבו ל"פעילות בחירות" שמביאה לתחולת החוק. פעילויות אחרות בתעמולת הבחירות ובתחום הפוליטי אינן כפופות להוראות סעיף 10ג לחוק. תעמולת בחירות נמצאת בליבת חופש הביטוי הפוליטי. דיני התעמולה מגבילים אותה (בחוק דרכי תעמולה. דיון בנושא והצעות לשינויים – אבל לא לביטול: הוועדה הציבורית לבחינת חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 דין וחשבון (2017)). דיני גוף פעיל בבחירות מגבילים היבט מסוים שלה, כאמור. כל אלו אינם מפחיתים מחשיבותה העצומה לבחירות וליכולת של מועמדים להעביר את מסריהם לקהל הבוחרים. כך גם פעילות פוליטית אחרת, כמו הפגנות. לכן יש להיזהר מפני הגבלתן בלי הסמכה בדין.

תוצאה נוספת של איזוני המחוקק עניינה שווי פעילות הבחירות. כאמור, סעיף 10ג תולה את הפעלת הוראותיו בכך שמעורב בהן סכום כסף בסך 102,000 ש"ח לפחות (ובהוראות מסוימות – סכום גבוה יותר). המחוקק ביקש להבטיח שחובות הרישום והדיווח יחולו רק על אלה שמשקיעים סכומי כסף גדולים בבחירות, ולא על פעילים פרטיים או "קטנים".

9. הואיל וסעיף 10ג עלול לפגוע בחופש הביטוי הפוליטי, שעל חשיבותו עמדתי זה עתה, נדרש להוכיח את יסודותיו כראוי מבחינת איכות הראיות ומבחינת עוצמתן (עניין דרכנו 22, בפסקה 66). השופט נ' הנדל עמד לא פעם על כך שעתירה שלא הוכחה כנדרש – תידחה (עניין הברית הישראלית; עניין דרכנו 23; מב"כ 4/23 מפלגת מרצ נ' עמותת אם תרצו – ציונות להיות או לחדול, פסקה 3 (1.3.2020)). כך גם לעניין שווי פעילות הבחירות (מב"כ 3/22 מפלגת הליכוד תנועה לאומית ליברלית נ' זים – קהילה פועלת (ע"ד), פסקה 17 (15.9.2019); מב"כ 5/23 מפלגת ישראל ביתנו נ' מפלגת הליכוד, תנועה לאומית ליברלית, פסקה 4 (27.2.2020)).

10. לסיכום פרק זה: כדי שגוף או אדם יבוא בגדרי "גוף פעיל בבחירות", יש להוכיח שהתקיימו שני תנאים מצטברים: ראשית, הוא מבצע פעילות בחירות (שהגדרתה הובאה לעיל) או פעולה בקשר אליה שמצוינת בחוק; שנית, הפעילות היא בשווי שעולה על 102,000 ש"ח (ובנוגע לפעולות מסוימות – סכום גבוה יותר שהחוק נוקב בו).

11. סעיף 10ג(ז) מסמיך את יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית "לתת צו המונע הפרת הוראה מהוראות סעיף 10ג) או מהנחיות שנתן מבקר המדינה לפיו". סמכותי מוגבלת אפוא להוראות הסעיף – וכאמור, הוא עוסק במעשים בשווי מסוים שקשורים ל"פעילות בחירות" כהגדרתה בסעיף 1 לחוק (בדומה, סמכותי לפי סעיף 17ב(א) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט–1959 (להלן: חוק דרכי תעמולה), מוגבלת להוצאת צווים כדי למנוע את הפרת החיקוקים שמנויים בו בלבד. דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)).

הסעדים העיקריים

12. אני סבור שהליכוד לא הציג תשתית משפטית מספקת להוכיח את טענותיו כלפי המשיבות.

הליכוד הפנה לפרסומים רבים מאוד באתרי המשיבות ובחשבונותיהן ברשתות החברתיות. הוא לא ציין בעתירתו איזו מהחלופות בהגדרת "פעילות בחירות" נועדו פרסומים אלה להוכיח. לגוף העניין, מקובל עליי כי לפחות חלק מהפרסומים עולים כדי תעמולת בחירות. אולם בכך אין די. סעיף 10ג לחוק אינו דן בתעמולת בחירות לעצמה. הוא עוסק רק ב"תעמולה באמצעות מודעות פרסום, שמטרתה להשפיע על בוחרים להצביע בעד רשימת מועמדים מסוימת או להימנע מלהצביע בעד רשימת מועמדים מסוימת" (חלופה (4) להגדרת המונח; ההדגשה הוספה). שאלה היא מהי פרשנות המונח "מודעות פרסום" בסעיף זה. אין לי צורך להכריע בכך. הפרסומים שהעותרת הפנתה אליהם הם בעיקרם מלל בגופן רגיל, להבדיל ממודעה ובה מלל מעוצב בגרפיקה; שגוף או אדם פרסם בעצמו ללא תשלום באתר שלו או בעמוד שלו ברשת חברתית, להבדיל ממודעה במתקן פרסום או בשטח לפרסום במרשתת (השוו לתב"כ 33/24 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית נ' יהדות התורה, פסקה 5 (14.3.2021) ("חשבון אישי הוא ה'בית' הפרטי של אדם במרשתת, בין היתר להבעת עמדות פוליטיות לציבור הרחב")). בהינתן מאפיינים אלה של הפרסומים, מוקשית בעיניי הטענה שהם בבחינת "מודעת פרסום" לצורך החוק. גם החלופה השלישית להגדרה, שעוסקת ב"פנייה ישירה ... שמטרתה להשפיע ... להצביע" בעד רשימה מסוימת או להימנע מכך, אינה חלה פה. הפנייה הישירה היא "לבוחרים בעלי עמדות פוליטיות מסוימות". הפרסומים שהליכוד צירף לעתירתו מופנים כולם לציבור הרחב (ולפחות לא נטען אחרת). ככלל, אין בהם עדות להפרת סעיף 10ג. לא הוכח (ולא נטען) שהמשיבות מבצעות פעילות בחירות בהתאם לשתי החלופות הנוספות שבהגדרה (יצירת מאגר מידע; הסעת בוחרים ביום הבחירות לכנסת).

אשר להפגנות בכלל, ולהפגנה נושא העתירה בפרט, הליכוד לא הניח תשתית משפטית כלשהי בשאלה אם יש לראות בהן "פעילות בחירות" כהגדרתה בחוק. לכאורה קשה ליישב כיצד הפגנה באה בגדרי אחת מארבע החלופות בהגדרת "פעילות בחירות". כך, הפגנה אינה מאגר מידע; אינה הסעת בוחרים ביום הבחירות (אדגיש שגם הסעת מפגינים להפגנה אינה "הסעת בוחרים ביום הבחירות לכנסת... לשם הבטחת הצבעתם"); קשה לראות בה "פנייה ישירה ... לבוחרים"; ואינה תעמולה באמצעות מודעות פרסום. לפני כמה חודשים עמדתי על החשיבות העליונה של חופש ההפגנה, בעיקר לעניין פעילות פוליטית (אוסף: ודאי בתקופת בחירות):

"הזכות להפגין ולקיים אסיפה או תהלוכה, היא אחת מזכויות היסוד של האדם בישראל. זכות זו, הקשורה בטבורה לחופש הביטוי, שייכת לאותן חירויות המעצבות את אופיו של המשטר בישראל כמשטר דמוקרטי, שהביקורת על רשויות המדינה ועל אישי ציבור היא מנשמת אפו ... ההפגנה מעניקה לבני הציבור במה להשמיע את קולם, להביע את השקפותיהם בענייניה של המדינה ולהעלות סוגיות חברתיות על סדר היום הציבורי ... באמצעות חירות ההפגנה ניתן אמצעי הבעה לאלה שכלי הביטוי הממלכתיים והמסחריים אינם עומדים לרשותם" (פרשת פידה, בפסקה 19 לחוות דעתי).

התוצאה היא שלא הוכח שאיזו מהמשיבות מבצעת פעילות בחירות או מעשים בקשר אליה שמנויים בסעיף 10ג.

13. נוסף על כך שלא הוכחה פעילות בחירות, לא הוכח שווי הפעילות הנטענת. הליכוד לא הביא אפילו ראשית ראיה בנוגע לסכומים שהמשיבות השקיעו בפעולותיהן, למעט עניין אחד (אדון בו בפסקה הבאה). בהקשר זה, ידיעה עיתונאית על מימון ל"דגלים השחורים" בסך 100,000 ש"ח – כידוע אינה ראיה לאמיתות תוכנה. גם בכל הנוגע לפרסומים בחשבונות של המשיבות ברשתות החברתיות לא נטען (וממילא לא הוכח) שהושקע כסף בפרסומים ("פרסום ממומן").

14. הליכוד טען ש"הדגלים השחורים" פתחה במיזם מימון המונים לשלטי תעמולה נגד נתניהו וגייסה בו 266,779 ש"ח (לפי הנתונים בעמוד המיזם, יעד הגיוס הראשוני היה 200,000 ש"ח, אחריו הושג יעד המשך של 250,000 ש"ח, והמיזם המשיך לקראת "יעד על" בסך 300,000 ש"ח. עוד אעיר ש"הדגלים השחורים" לא טענה שמדובר בחשבון מתחזה לה, ובפרסומים שצירפה מחשבון ה"טלגרם" שלה היו קריאות להצטרף למיזם זה). בשלטים מופיעות טענות על כשלים שונים, ובסופן המילה "נכשלתי"; הניקוד במקור והוא מצביע על כך שהטענה מכוונת כלפי אדם מסוים. "אף מבלי לקרוא לילד בשמו..." מובן לכל מי שמעורה מעט בשיח הפוליטי בישראל – כי לא במסר א-פוליטי ועל מפלגתי מדובר, אלא בפרסומים המכוונים כלפי איש[?] ... ספציפי[?] (עניין דרכנו 22, בפסקה 71) – נתניהו. ואותו "מי שמעורה מעט בשיח הפוליטי בישראל" מבין שהכוונה אינה רק לנתניהו, אלא גם לליכוד (ראו בג"ץ 5527/19 דרכנו – יוצאים לפעולה (חל"צ) נ' יו"ר ועדת

הבחירות המרכזיות, פסקה 25 (3.9.2019)). הליכוד לא טען במפורש כיצד יש לראות בכך "פעילות בחירות". עם זאת, לכאורה מיזם זה בא בגדר חלופה (4) להגדרת "פעילות בחירות". סעיף 10ג(א) לחוק אוסר לגייס תרומות בסכום שעולה על 102,000 ש"ח למטרת ביצוע פעילות בחירות, אלא לאחר רישום אצל מבקר המדינה (סעיף 10ג(ו) קובע הוראות על גיוס כספים "בתקופה שבין בחירות לכנסת לבין הבחירות שאחריהן", אולם לא הוצג לפני מועד עריכת מיזם מימון ההמונים שלפני).

עם זאת, איני רואה לטעת מסמרות בשאלת ביצוע הפרות נטענות בעבר, שכן סמכותי לפי סעיף 10ג(יז) היא לתת צו "המונע" הפרה, ולא "המעניש" עליה או "המצהיר" עליה. זו סמכות צופה פני הווה ועתיד (כמו סמכותי בנוגע לצווים לפי סעיף 17ב(א) לחוק דרכי תעמולה. תב"כ 24/23 עוצמה יהודית – חזית יהודית לאומית נ' הליכוד – תנועה לאומית ליברלית (19.2.2020)). לא נטען שמיזם המימון עודנו נמשך או אמור להיפתח מחדש. עיון באתר מגלה שהאפשרות הטכנית לתמוך במיזם כבר אינה זמינה. באין ראיות אחרות, נראה שהוא אינו פעיל עוד. גופי האכיפה האחרים עשויים להפעיל את סמכותם בנוגע להפרות עבר נטענות של החוק (ראו למשל את סמכויות מבקר המדינה בסעיף 10ג(ח) – (טו) לחוק). אבהיר שאם "הדגלים השחורים" או משיבה אחרת מעוניינת ליזום בעתיד מימון המונים לביצוע "פעילות בחירות" בסכום שמצוין בחוק, עליה להירשם אצל מבקר המדינה כנדרש.

15. סיכומי של דבר: הליכוד לא הציג תשתית עובדתית מספקת ותשתית משפטית מספקת להוכיח שאיזו מהמשיבות מפירה בנקודת הזמן הנוכחית – או עתידה להפר – את הוראות סעיף 10ג לחוק. משכך, אין עילה לתת צו נגדן.

אזכיר: סמכותי לפי סעיף 10ג(יז) עניינה פעולות שמנויות בסעיף 10ג, ולא אחרות. לכן אין לי סמכות בהליך זה לאסור תעמולת בחירות והפגנות.

סעדים נוספים

16. בעתירה התבקשו כמה סעדים נוספים. לא ראיתי להיעתר להם.

א. הסעד שעניינו הפעלת מערך פעילים להמצת מצביעים – הליכוד לא הציג ראיה כלשהי לכך שיופעל מערך להסעת בוחרים או שתיערך פנייה ישירה למצביעים בעלי עמדה פוליטית מסוימת (חלופות (2) ו-(3) להגדרת "פעילות בחירות"). לכל היותר, הוצגו פעולות לעידוד הצבעה כללי. אלו אינן נחשבות ל"פעילות בחירות", שהרי אינן מכוונות בעד רשימת מועמדים מסוימת או נגדה (עניין הברית הישראלית; עניין דרכנו (23)).

ב. הסעד בנוגע למאגר מידע – "פעילות בחירות" בקשר למאגר מידע היא רק זו שנועדה לאחת משלוש מטרות: הסעת בוחרים ביום הבחירות; פנייה ישירה בתקופת הבחירות לעידוד הצבעה מסוימת; תעמולה באמצעות מודעות פרסום כדי להשפיע על הצבעת בוחרים (סעיף 1 לחוק). "דרכנו" הבהירה שלא תשתמש במאגר המידע

שברשותה לצורך עידוד הצבעה. הוא נועד רק לשמירת קשר עם חבריה. הליכוד לא הביא ראיה כלשהי בנוגע לשימוש אחר במאגר זה. אשר ליתר המשיבות, הליכוד טען רק ש"ייתכן שגם יתר המשיב[ות]" מחזיקות במאגר מידע (סעיף 153 לעתירה; ההדגשה הוספה). לא הובאה ראיה כלשהי לתמיכה בהשערה זו. מכאן שלא הוכחה פעילות בחירות במאגר מידע בידי מי מהמשיבות. אין עילה לתת את הסעד המבוקש.

ג. תוקף של צו להתחייבות "דרכנו" – "דרכנו" התחייבה במענה לפנייה המוקדמת של הליכוד ובתגובתה לפניי שאינה מפירה את הוראות החוק, ושפעולותיה עד לתום מערכת הבחירות יהיו לפיו. הליכוד עצמו קיבל את הטענות ונמנע מלבקש נגדה סעדים בעניינים אלו, אבל ביקש שאתן תוקף של צו להתחייבות זו. רשמתי לפניי את התחייבות "דרכנו". משלא נטען שיש חשש שתפר את התחייבותה, לא ראיתי לתת להתחייבות זו תוקף של החלטה.

ד. שידורי ערוץ "דמוקרטי" מההפגנה – בעתירה לא הונחה תשתית משפטית כלשהי לכך ששידור ההפגנה עולה כשלעצמו כדי "פעילות בחירות" (לפי איזו מהחלופות להגדרתה). כמו כן, הסעד המבוקש חריג ביותר: לאסור מראש על ערוץ תקשורת לשדר מאירוע שעשוי להיות בעל חשיבות ציבורית (על חשיבות התקשורת ראו תב"כ 18/24 רשימת ימינה נ' אאוטבריין ישראל בע"מ, פסקה 10(ד) (1.3.2021), והמקורות שם. ראו גם תב"כ 17/21 בן מאיר נ' הליכוד תנועה לאומית ליברלית (28.2.2019)). לכן אני דוחה את הבקשה לסעד זה.

סוף דבר

17. העתירה נדחית אפוא. הליכוד יישא בהוצאות "דרכנו" בסך 3,000 ש"ח, בהוצאות "קריים מיניסטר" בסך 3,000 ש"ח ובהוצאות "555" ו"אין מצב" יחד בסך 3,000 ש"ח. בנסיבות העניין אין צו להוצאות לטובת "הדגלים השחורים".

ניתנה היום, ו' בניסן התשפ"א (19 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

כללי

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-24
لجنة الانتخابات المركزية للكنيست 24

The Central Elections Committee for the 24th Knesset

Justice Uzi Vogelmann
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلמן
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 4/24

בעניין: בקשת מנהל בתי המשפט להימנע מהעסקת גב' ענת חי בוועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע לפי סעיף 5(ג) לחוק הבחירות לכנסת העשרים וארבע (הוראות מיוחדות ותיקוני חקיקה), התשפ"א-2020 (להלן: חוק ההוראות המיוחדות)

החלטה

מונחת בפניי בקשת מנהל בתי המשפט, כב' השופט יגאל מרזל, להימנע מהעסקת גב' ענת שרה חי (להלן: העובדת), בעבור ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע.

לאחר עיון בבקשה, ועריכת איזון בין יכולתה של ועדת הבחירות המרכזית לכנסת למלא את תפקידיה, לבין צרכי הנהלת בתי המשפט בנדון דידן, מצאתי שלא לקבלה, ולהורות למנהל בתי המשפט להתיר, ללא דיחוי, את העסקתה של העובדת בוועדת הבחירות המרכזית, לשם קיום הבחירות לכנסת העשרים וארבע. להלן יובאו נימוקיי:

1. העובדת מועסקת, דרך קבע, בהנהלת בתי המשפט, בתפקיד של סגנית מנהלת מדור רשמים בבית המשפט השלום בחיפה.
2. בנוסף, החל ממערכת הבחירות לכנסת העשרים ואחת, הועסקה העובדת באגף ההדרכה של ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, בתפקיד של ממונה (הדרכה), ורכשה בו ניסיון רב, שערכו לא יסולא בפז, וקיבלה חופשה ללא משכורת מתפקידה בהנהלת בתי המשפט, לצורך כך.
3. במסגרת תפקידה בוועדת הבחירות המרכזית, אמונה העובדת על עריכת תכני הדרכה, וניהול מערך הדרכה ארצי, שעתיד, בבחירות לכנסת העשרים וארבע, למיין ולהכשיר כ-50,000 בעלי תפקיד בוועדות הקלפי השונות, ובכלל זה מזכירי ועדות הקלפי ומפקחי טוהר הבחירות. לעניין זה יצוין כי בין הבחירות הקודמות לבחירות לכנסת העשרים וארבע, ראש האגף הוחלף, וראשת האגף החדשה, החלה בתפקידה לפני מספר שבועות בלבד.

4. בהתאם לסעיף 36א לחוק-יסוד: הכנסת, התפזרה הכנסת העשרים ושלוש בסמוך למועד היבחרה, שכן עד תאריך 23 בדצמבר 2020, לא התקבל חוק התקציב השנתי לשנת 2020. בהתאם לכך, בתאריך 23 במרץ 2021 יתקיימו הבחירות לכנסת העשרים וארבע, וזאת אך כשנה לאחר הבחירות לכנסת העשרים ושלוש.
5. נוכח כך, פנתה ראש אגף מינהל ומשאבי אנוש בוועדת הבחירות המרכזית לעובדת, וביקשה ממנה לשוב לעבודה בוועדה, לצורך קיום הבחירות לכנסת העשרים וארבע.
6. בתאריך 29.12.2020, הגישה העובדת בקשה לממונים עליה, לאישור חופשה ללא משכורת, לצורך עבודה בתפקיד הנ"ל בוועדת הבחירות המרכזית.
7. בתאריך 6.1.2021, לאחר שבא בדברים גם עם המנהלת הכללית של ועדת הבחירות המרכזית, הגיש מנהל בתי המשפט, כב' השופט ד"ר יגאל מרזל את הבקשה שבפניי.
8. ועדת הבחירות המרכזית לכנסת היא גוף מיוחד. תפקידיה וסמכויותיה רבים, וב-"יסוד פעולתה מונחת הדאגה לטוהר הבחירות ולתקינות ההליך הדמוקרטי. בידה הופקדה השמירה על המימוש, הלכה למעשה, של אחת מזכויות היסוד החשובות ביותר: הזכות לבחור ולהיבחר לכנסת ישראל" (בג"צ 1262/06 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' סיעת ש"ס, פ"ד סא (1) 185).
9. הוועדה היא גוף ציבורי, הפועל כמשרד ממשלתי בשינויים המחוייבים (עיינו הגדרת משרד בסעיף 1 לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959, וכן סעיף 41 לחוק האמור), שהוא כמעין "יחידת מילואים". כאשר בין בחירות לבחירות עובד בה צוות מקצועי מצומצם, אך בתקופת ההיערכות בחירות, כ-90 ימים לפני יום הבחירות ועד זמן מה לאחר פרסום תוצאות הבחירות, היא מעסיקה למעלה מ-1,000 עובדים ברחבי הארץ, וביום הבחירות עצמו עשרות אלפי עובדים. המחוקק הכיר בכך שהוועדה נדרשת להישען על גופי הממשל לצורך פעולתה, וקבע, בסעיף 150 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות), כי "כל משרדי הממשלה והרשויות המקומיות יגישו את העזרה שתדרוש מהם הוועדה המרכזית".
10. הוועדה נסמכת על מקצועיות ונסיונם של העובדים בה, ומי שכבר נבחר לתפקיד, מוזמן, דרך כלל, לבצעו בשנית במערכת הבחירות הבאה.
11. בהתאם לכך, ונוכח החשיבות שרואה המחוקק בפעולתה של הוועדה, הוא העניק לה עדיפות מכרעת על יתר גופי הציבור, בקבעו, בסעיף 5 לחוק ההוראות מיוחדות כך:

5" (א) הועסק עובד רשות ציבורית בוועדת בחירות לשם קיום הבחירות לכנסת העשרים ואחת, הבחירות לכנסת העשרים ושתיים או הבחירות לכנסת העשרים ושלוש וביקש המנהל הכללי של הוועדה המרכזית, או מי שהוא הסמיך לכך, להעסיקו בוועדת בחירות לשם קיום הבחירות לכנסת

העשרים וארבע והעובד מסכים לכך, לא תמנע הרשות הציבורית, במישרין או בעקיפין, את העסקתו כאמור; בסעיף זה, "רשות ציבורית" – כמפורט להלן:

- (1) הממשלה ומשרדי הממשלה, לרבות יחידותיהם ויחידות הסמך שלהם;
- (2) לשכת נשיא המדינה;
- (3) הכנסת;
- (4) מבקר המדינה;
- (5) רשות מקומית;
- (6) תאגיד שהוקם בחוק.

(ב) עובד רשות ציבורית יעדיך את הממונה עליו בדבר פנייה אליו כאמור בסעיף קטן (א) מיד לאחר קבלתה, אם בכוונתו להיענות לבקשה.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), יושב ראש הוועדה המרכזית רשאי להיענות לבקשת הרשות הציבורית שלא להעסיק עובד שלה כאמור באותו סעיף קטן, בין היתר בהתחשב ביכולתה של ועדת הבחירות שבה מתבקשת העסקתו לבצע את תפקידה כאמור בסעיף 1 ובצרכי הרשות הציבורית, ובכלל זה יכולתה לבצע משימות בהיעדר העובד.

....

(ה) (1) רשות ציבורית לא תפטר עובד כאמור בסעיף קטן (א) עקב כך שהועסק על ידי ועדת בחירות לשם קיום הבחירות לכנסת העשרים וארבע ולא תפגע בתנאי העסקתו בשל כך.

(2) היעדרות מעבודה לרגל העסקה בוועדת בחירות לשם קיום הבחירות לכנסת העשרים וארבע כאמור בסעיף קטן (א) לא תיראה כהפסקה ברציפות עבודתו ולא תפגע בזכויות התלויות בוותק של העובד אצל הרשות הציבורית.

יצוין כי הוראות זהות או דומות בעיקרן נקבעו כבר חוק הבחירות לכנסת העשרים ושלוש (הוראות מיוחדות), התש"ף–2019 ובחוק הבחירות לכנסת העשרים ושתיים (הוראות מיוחדות לעניין ועדת הבחירות), התשע"ט–2019

12. תכליתו של חוק ההוראות המיוחדות היא: "לקבוע הוראות מיוחדות הדרושות לשם היערכות לקיום הבחירות לכנסת העשרים וארבע, בשל המועד שנקבע לבחירות וסמיכות הזמנים בין מערכת הבחירות האמורה למערכות הבחירות לכנסת העשרים ואחת, לכנסת העשרים ושתיים ולכנסת העשרים ושלוש וקיומה בעת שמוטלות על הציבור הגבלות לעניין נגיף הקורונה מכוח חוק סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה), התש"ף–2020, או מכוח סעיף 20 לפקודת בריאות העם".

13. מכך, המחוקק ביקש ליתן דגש מיוחד לצרכיה של ועדת הבחירות המרכזית, הן בשל סמיכות הזמנים בין בחירות לבחירות, שאין לה תקדים במחוזותינו, והן נוכח הקשיים המיוחדים בעריכת בחירות ארציות בעת שהמדינה מתמודדת עם נגיף הקורונה החדש.

14. אף קודם לחוק ההוראות המיוחדות, הנחה נציב שירות המדינה את משרדי הממשלה כולם להעמיד עובדים לרשות ועדת הבחירות המרכזית, ואף ניתן היתר כללי לצורך

עבודת עובדי המדינה בוועדה (עיינו : פרק 42.427 לתקנון שירות המדינה, ולהודעות נציב שירות המדינה המפורסמות בראשית כל מערכת בחירות). בהודעתו האחרונה בנושא זה, הדגיש נציב שירות המדינה כי :

”נציבות שירות המדינה רואה בסיועם של עובדי המדינה למעריך הבחירות לכנסת משימה חשובה לקידום הדמוקרטיה בישראל. עמדה זו היא עקרונית בכל עת, אך חשובה במיוחד בעת ניהול בחירות בתקופת הקורונה. בהתאם, לעובדי המדינה ניתן היתר כללי לעבודה עבור ועדת הבחירות המרכזית, בכפוף לכללים ולתנאים המפורטים בפסקה 42.427 לתקשי”ר”. (הודעת נש”מ מס’ פא/10).

15. מנהל בתי המשפט סומך את בקשתו על מספר עדנים, כפי שהובאו בפניו על ידי המזכיר הראשי של בית המשפט השלום בחיפה ומנהל מחוז חיפה בהנהלת בתי המשפט :

(1) ראשית, הוא מציין כי העובדת ממלאת את מקומה של הממונה עליה.

(2) תקנות סדר הדין האזרחי, התשע”ט-2018, נכנסו לתוקף בתאריך 1.1.2021, ומשפיעות באופן ישיר על מדור הרשמים, ומשנות באופן יסודי את תהליכי העבודה בו, ולכן נדרשת נוכחות מנהל המדור או ממלא מקומו בבית המשפט.

(3) מחלת הקורונה גורמת להיעדרויות של עובדים רבים, נוכח הוראות הבידוד או מחלה, ומתן היתר לעובדת מסכנת, לדבריו, את תפקוד המדור.

16. בחנתי את נימוקיו של מנהל בתי המשפט, שאין חולק שהם משמעותיים. יחד עם זאת, האתגר העומד בפני ועדת הבחירות המרכזית הוא כבד יותר.

17. על ועדת הבחירות המרכזית לקיים, ב-75 הימים הקרובים, את הבחירות לכנסת העשרים וארבע, תוך כדי התפרצות מגיפת הקורונה, שמחייבת שינויים מהותיים באופי ההיערכות לבחירות. כך למשל, יוקמו אלפי קלפיות נוספות כדי למנוע התקהלויות, יוצבו קלפיות ייעודיות לחייבים בבידוד ולחולים, בכל קלפי יוצב מפקח טוהר הבחירות, ושני מזכירי ועדת קלפי (חלף מזכיר יחיד) – והכל כדי להבטיח את ”קיום הבחירות תוך שמירה על בריאות הציבור וצמצום ההידבקות בנגיף הקורונה בקרב הציבור במהלך הבחירות” (חוק ההוראות המיוחדות, סעיפים 7(3), (8) ו-12(8)).

18. בנסיבות אלה, להן מצטרפת העובדה כי העובדת מחזיקה בסיס ידע וניסיון ייחודיים, שלא ניתן להחליפם בנקל בתקופה הקצרה העומדת לרשות הוועדה, וכאשר ראש האגף הממונה עליה הוחלף אך לאחרונה, דומה בעיני שצרכי ועדת הבחירות המרכזית – גוברים. ולכן מצאתי שלא לקבל את בקשת מנהל בתי המשפט, ולהורות כי הנהלת בתי המשפט תתיר לעובדת לעבוד בעבור ועדת הבחירות המרכזית, בהתאם לבקשתה.

19. בטרם סיום אבקש להדגיש כי עובדים רבים מקרב עובדי ועדות הבחירות מועסקים, דרך כלל בהנהלת בתי המשפט, בעידוד ותמיכה של הנהלת בתי המשפט. ועדת הבחירות המרכזית מוקירה תודה להנהלת בתי המשפט על סיועה למאמצייה של הוועדה.

ניתנה היום כ"ג בטבת התשפ"א (7 בינואר 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 13/24

המבקש: עידו פורנברג

בעניין: בקשה להעסקה כמזכיר ועדת קלפי בבחירות לכנסת ה-24

החלטה

מונחת לפניי בקשה בעניין העסקת המבקש כמזכיר ועדת קלפי ביום הבחירות לכנסת ה-24, ברקע דחיית מועמדותו על ידי מטה ועדת הבחירות המרכזית לכנסת (להלן: הוועדה).

רקע עובדתי

1. להלן תמצית העובדות הצריכות לעניין שנמסרו מטעם הצוות המקצועי של הוועדה. בהתאם לסעיף 21א לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות) מונה המבקש למזכיר ועדת קלפי בבחירות לכנסת ה-21.
2. המבקש התמין לאותו התפקיד ביום הבחירות לכנסת ה-22 ולאחר שעבר את כל שלבי המיון ונמצא כשיר לשמש שוב כמזכיר ועדת קלפי, החליטה השופטת צילה צפת, יושבת ראש ועדת הבחירות האזורית דן (להלן: הוועדה האזורית), לשבצו כמזכיר ועדת קלפי ברמת השרון.
- לעניין זה יוער כי יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-22, כב' השופט חנן מלצר, לאחר התייעצות עם סגניו, הסמיק לפי סעיף 21א(א) לחוק הבחירות, את יושבי ראש ועדות הבחירות האזוריות למנות מזכירי ועדות קלפי, לאחר התייעצות בסגניהם, בנתון למספר סייגים, וביניהם שייעשה מאמץ למנות מזכירי ועדות קלפי שלא לערים בהם הם מתגוררים.
3. כמקובל, לצורך מילוי התפקיד ובהתאם לתקנות הבחירות לכנסת, התשל"ג-1973, התבקש המבקש להגיע למשרדי הוועדה האזורית, במועד שנקבע, בכדי לאסוף את חומרי הבחירות שנדרשים מזכירי ועדות הקלפי לאסוף לפני יום הבחירות.

4. במועד זה התנהל דין ודברים בין המבקש לבין נציגי הוועדה האזורית, שבעקבותיו הוחלט שלא להעסיקו בתפקיד מזכיר ביום הבחירות לכנסת ה-22. יתר על כן, מנהל הוועדה האזורית, פנה למטה הוועדה והמליץ שלא להעסיק את המבקש כמזכיר בעתיד, נוכח רגישות התפקיד והאחריות הטמונה בו, ובהתאם לנוהל למניעת העסקה של עובדים שאינם כשירים או רשאים לעבוד בתקופת הבחירות לכנסת (להלן: הנוהל). בקשה זו אושרה על ידי הגורמים הרלוונטיים בוועדה המרכזית.
5. בעקבות האמור, פנה המבקש לגורמים רבים בוועדה מספר רב של פעמים, בבקשה להתמנות לתפקיד בבחירות לכנסת ה-23 וה-24 אך בקשותיו נענו בשלילה.
- הגורמים המוסמכים לפי הנוהל, ממונה (מינהל ולוגיסטיקה) ונציגת הלשכה המשפטית לא מצאו הצדקה להסיר את המניעות להעסקתו, נוכח התנהלותו והחשש האובייקטיבי שהוא לא ימלא את תפקידו כראוי, וכך אף נמסר לו בכתב בנוגע לפנייתו להעסקה בבחירות לכנסת ה-23, מיום 27.01.2020.
6. המבקש אף אזכר הליך משפטי שנפתח על ידו נגד הוועדה, שנמחק מחוסר סמכות. משאין ההליך הנ"ל רלוונטי לעניינו, לא ארחיב בגינו.
7. אחר הדברים אלה, ביום 2.2.2021 הגיש המבקש את הבקשה שבפניי, שבגדרה הוא עותר למנותו כמזכיר ועדת קלפי במסגרת הבחירות לכנסת ה-24.

טענות המבקש

8. בבקשתו, טוען המבקש כי יש לקבלו לתפקיד מזכיר ועדת קלפי בבחירות לכנסת ה-24, משום ש"ועדת הבחירות לכאורה פועלת משיקולים בלתי ענייניים ומשיקולים אישיים ונקמניים בלבד" בעת שהתקבלה ההחלטה שלא להעסיקו.
9. בכדי לבסס את טענתו זו, העלה המבקש שלל טענות בנוגע להחלטה הנ"ל, ובנוגע להתנהלות הוועדה האזורית בבחירת ובשיבוץ מזכירי ועדות הקלפי במערכת הבחירות ההיא. בלב טיעוני העותר שתי טענות: האחת, הטענה שבשל שיבוצו בקלפי מחוץ לעיר מגוריו, הוא לא יכול היה להתחייב להגיע במועד הנדרש לפתיחת מקום הקלפי. השנייה, הטענה שנדחתה מועמדותו מכיוון שביקש לקבל במהלך יום הבחירות הפסקות לתפילה.
10. בטרם אכריע בבקשה, אקדים מספר מילים על תפקיד מזכירי ועדות הקלפי, הליכי מיונם ומינויים.

מזכירי ועדות הקלפי

11. ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ממונה, לפי סעיף 15 לחוק הבחירות על ביצוע הבחירות לכנסת. בעת התפזרות הכנסת לפני תום תקופת כהונתה, ניצבת הוועדה בפני אתגר משמעותי, משהיא נדרשת, בתקופה של שלושה חודשים בלבד, למיין, להכשיר ולמנות

מספר רב של בעלי תפקידים. חלקם כעובדים וחלקם כנושאי משרה הממונים לפי דין (למשל: מזכיר ועדת קלפי הממונה לפי סעיף 21א לחוק הבחירות או יושב ראש ועדת קלפי הממונה לפי סעיף 21ג לחוק הבחירות).

12. נהלי הוועדה העוסקים בגיוס העובדים בכלל ומזכירי ועדות הקלפי בפרט, נקבעו בשים לב לרגישות הרבה בפעילות הוועדה, חשיבותם של ממלאי התפקידים, והצורך לשמור על אמון הציבור בהליך הבחירות ובתוצאותיו. כן ניתן דגש לחובותיה של הוועדה כגוף ציבורי-מינהלי, בשילוב עם הצורך הקיים בתקופת בחירות – למיין, לגייס ולהכשיר עשרות אלפי בעלי תפקידים בתקופת זמן קצרה עד מאד.

13. במקרה דנן, עסקינן בתפקיד מזכיר ועדת הקלפי, תפקיד שלא ניתן להפריז בחשיבותו בבחירות לכנסת. מדובר בנושא משרה לפי חוק הבחירות, הנושא בסמכויות סטטוטוריות ייחודיות. משכך, קובע הדין כי נושא המשרה ימונה על ידי יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, בהתייעצות עם סגניו, או על ידי יושב ראש של ועדת בחירות אזורית, לאחר התייעצות עם סגניו הוא (סעיף 21א(א) לחוק הבחירות).

14. בהתאם לחוק הבחירות, לכל ועדת קלפי ימונה מזכיר (סעיף 21א), וישיבת ועדת קלפי לא תהיה חוקית בלעדי המזכיר (סעיף 24(ט)(1)). המזכיר, למעשה, נושא בסמכויות ובאחריות מהרגישות ביותר בבחירות. על פי דין, למזכיר סמכויות ייחודיות בנוגע לזיהוי בוחרים, הכרעה בדבר ליווי בוחר מאחורי הפרגוד, שמירת הסדר במקום הקלפי, ועוד. במסגרת תפקידו, נדרש המזכיר לעבוד שעות רבות, להכיר את דיני הבחירות ולוודא את יישומם, לנהל את פרוטוקול ועדת הקלפי, לוודא שחברי ועדת הקלפי עושים את תפקידם נאמנה, להתמודד עם בוחרים ועם בעלי אינטרסים שונים, וכן הלאה. בחשיבות ורגישות תפקיד מעין זה, ובבגרות הנדרשת להצלחה בו, לא ניתן להקל ראש.

15. נוכח האמור ובהתאם לדין, נקבעו התנאים למינוי אדם לתפקיד מזכיר ועדת קלפי, ובין היתר נקבע כי לאחר כל בחירות תיבחן התאמת מי שמילא את התפקיד הנ"ל לתפקידו – באספקלריה רחבה. מי שנמצא, על סמך נתונים אובייקטיביים והערכה סובייקטיבית כי אינו מתאים לתפקיד – תימנע העסקתו בבחירות שלאחר מכן, או בנסיבות מסויימות, אף לתקופה ארוכה יותר.

16. למעשה, כדי שניתן יהיה להפיק לקחים מפעולתו של אדם בעבר, ובשל רגישות התפקיד וחשיבותו להתנהלות התקינה של הבחירות – נקבע שבעת בחינת מועמדותו של אדם לתפקיד מזכיר ועדת קלפי, תוענק חשיבות רבה לאופן תפקודו בעבר; מזכיר או מועמד שלא מילא את תפקידו כראוי – לא ימלא אותו בשנית.

מן הכלל אל הפרט – דיון והכרעה

17. מהעובדות שהוצגו בפני עולה כי המבקש הלך על שיבוצו בקלפי ברמת השרון בבחירות לכנסת ה-22, וטען בפני נציגי הוועדה האזורית כי אינו יכול להתחייב כי יתייצב בשעה הנדרשת לארגון מקום הקלפי להצבעה, כשעה לפני המועד לפתיחת מקום הקלפי להצבעה לפי סעיף 72(א) לחוק, אך הוא יעשה מאמץ לעשות כן.

18. נוסף על כך, המבקש הודיע כי נדרשת לו הפסקה, ארוכה, למנוחה ולתפילת מנחה וערבית ביום הבחירות. לטענתו מכיוון שביקש להתפלל, נדחתה מועמדותו.

19. לעניין זה יוער כבר עתה: במהלך שלבי המיון, חתם המבקש על הצהרה לפיה הוא מבין ומסכים כי השיבוץ לוועדת קלפי מסוימת יעשה בהתאם לצרכי הוועדה האזורית; שהוא נדרש להתייצב בקלפי אליה ישובץ במועד לארגונה להצבעה; ושהוא נדרש לבצע את תפקידו ברציפות, בנתון להחלפתו לזמן קצר, עד לתום ההצבעה, ספירה הקולות, אריזת חומרי הבחירות ומסירתם לוועדה האזורית במוצאי יום הבחירות.

20. הדרישה להתייצב בשעה מסוימת במקום הקלפי אינה דרישה שרירותית. הדין מכתוב כי הקלפי תהיה פתוחה להצבעה ללא הפסקה מ-7 בבוקר ועד 10 בלילה. משכך, לצורך ארגון מקום הקלפי להצבעה, בהתאם להוראות חוק הבחירות ותקנותיו, מתבקשים מזכירי ועדות הקלפי להתייצב במקום, בסמוך לאחר השעה 06:00 בבוקר ביום הבחירות.

אף אין בידי לקבל את טענות המבקש כי נמנע ממנו להגיע בשעה זו ממקום מגוריו בבני ברק, לרמת השרון, נוכח החשש מפקקי תנועה. ראשית יוזכר שיום הבחירות הוא יום שבתון על פי חוק-יסוד: הכנסת, שבו חלק ניכר מהמשק מושבת, ומובן שהתנועה דלילה יותר בתחילתו. שנית, שעת ההגעה מוכתבת על פי דין, וועדת הבחירות אינה רשאית לסטות ממנה.

21. משסירב המבקש להתחייב כי יגיע בשעה האמורה לקלפי, החליטו נציגי הוועדה האזורית שלא להעסיקו בשל החשש כי הקלפי לא תיפתח להצבעה במועד הנדרש בחוק. יוטעם כי במועד שבו ציין המבקש כי אינו מתחייב שיתייצב בקלפי במועד, הסתיימו הליכי גיוס מזכירי ועדות הקלפי. הוועדה האזורית נדרשה למאמץ מיוחד כדי למלא את החוסר שהותיר אחריו המבקש.

22. לבסוף, גם את טענת המבקש לפיה לא הוועדה האזורית לא מינתה אותו בשל בקשתו להתפלל במהלך יום הבחירות – אין בידי לקבל. ראשית, הטענה לא נתמכה אף בראשית ראייה. שנית, כידוע, המבחן לקיומה של אפליה הוא מבחן אובייקטיבי המתמקד בתוצאה של מימוש הנורמה העומדת לביקורת (ע"מ 343-09 הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות נ' עיריית ירושלים, סד(2) 1). לא הוכח בפניי כי נמנע מבני העדה החרדית

לשמש כמזכירי ועדות קלפי, ואף נמסר לי כי רבים מבני העדה החרדית משמשים בתפקיד, ובתפקידים נוספים בעבור הוועדה.

שנית, בבקשה שלפניי טוען המבקש במפורש שביקש מהוועדה האזורית כי יתאפשר לו לצאת להפסקה לצורך תפילת מנחה וערבית בצמידות, כך שבין התפילות ייעדר ממקום הקלפי ויוכל "להוריד ראש ולהתאוורר" (פסקה יג לבקשה). לטענתו, נענה בשלילה משום שבקשתו נגעה לתפילה. ואולם, הוועדה מכירה בצורך של מזכירי ועדות הקלפי לקבל הפסקה במהלך יום הבחירות, וועדות הבחירות האזוריות מגייסות מזכירי ועדות קלפי כעתודה, לצורך החלפת מזכירי ועדות קלפי אחרים בעת שהם שוהים בהפסקה. יחד עם זאת, נוכח הפריסה הרחבה של מזכירי ועדות הקלפי, הוועדות האזוריות אינן יכולות להתחייב מראש לשעות שבהן ניתן יהיה להחליף את המזכירים, כפי שביקש המבקש.

בעניין זה יוזכר כי יציאת מזכיר ועדת קלפי את הקלפי, גוררת את הפסקת ההצבעה, נוכח הוראת סעיף 24(ט)(1) לחוק הבחירות הקובע כי ישיבת ועדת קלפי איננה חוקית אם לא נוכח בה מזכיר ועדת הקלפי. הפסקה כאמור עלולה לפגוע בזכויות הבוחרים, והיא סוטה מהוראת סעיף 72 לחוק, הקובע כי לא הקלפי תהיה פתוחה להצבעה ללא הפסקה.

טענות נוספות של העותר

23. דומה שדי באמור כדי לדחות את הבקשה, משאין היא מגלה עילה להתערבות בהחלטת הגורמים המוסמכים לפי הוראות הנוהל.

יחד עם זאת, המבקש העלה טענות נוספות, ובהן טען כי הוועדה האזורית הפלתה לרעה אותו, על רקע השתייכותו לבני העדה החרדית, ואיתו את תושבי העיר בני ברק. נוכח חומרת הטענות, שלא הוצגה להם כל ראיה, אני רואה לנכון להקדיש להן מספר מילים.

24. טענות המבקש בדבר הפליית תושבי העיר בני ברק בעת בחירת מזכירי ועדות הקלפי לבחירות לכנסת ה-22, מתבססות על שני אדנים עיקריים, אשר שניהם לא בוססו בראיות אלא נתמכו במספר כתבות עיתונאיות. האחד, שבעיר בני ברק שובצו שני מזכירים בוועדות קלפי ביחס גדול יותר מאשר בערים אחרות. השני, שהקביעה כי תושבי העיר בני ברק לא ישובצו לקלפיות בעיר מגוריהם היא שרירותית ומפלה.

25. לעניין מזכירי ועדות קלפי נוספים: ההחלטה להציב מזכירי ועדות קלפי נוספים נקבעה על ידי יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית דאז וסגניו, בישיבתם מיום 1.8.2019. ההחלטה ניתנה פה אחד, והסתמכה על אמות מידה ברורות ושוויוניות שנקבעו על ידם.

26. גם לטענתו השניה של המבקש אין על מה שתסמוך. כאמור, ההחלטה על שיבוץ מזכירי ועדות קלפי בערים אחרות נובעת מהחלטת יושב ראש הוועדה המרכזית, בהתייעצות עם סגניו, וחייבה את יושבי ראש ועדות הבחירות האזוריות. הנחייה דומה בעיקרה ניתנה

על ידי יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-23, ואף על ידי, במסגרת הבחירות לכנסת ה-24.

בשולי הדברים אציין כי אני מצר על העיכוב בטפול בבקשה, שנבע מעומס העבודה המיוחד בבחירות אלה.

נוכח האמור, הבקשה נדחית. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ' באדר התשפ"א (04 במרץ 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
لجنة الانتخابات المركزية
The Central Elections Committee

Justice Uzi Vogelman
Supreme Court of Israel
Chairman of the Central Elections Committee

قاضي عوزي فوجلان
المحكمة العليا
رئيس لجنة الانتخابات المركزية

השופט עוזי פוגלמן
בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

ה"ש 11/24

- העותרים : 1. המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב
2. יוזמות אברהם
3. המרכז הרפורמי לדת ומדינה – התנועה הרפורמית – יהדות
מתקדמת בישראל

נגד

המשיבה : ועדת הבחירות האזורית באר שבע
עתירה להורות על היסעים מיוחדים לקלפיות עבור תושבי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב

בשם העותרים : עו"ד אורלי ארז-לחובסקי

החלטה

1. בעתירה שלפניי התבקשתי להורות להעמיד מערך היסעים מיוחד לטובת תושבי הכפרים הבדואיים הלא מוכרים בנגב, מערך "שיכלול נקודות איסוף מכל 36 הכפרים הלא מוכרים, בתדירות גבוהה, ברכבים מתאימים עם נהגים מקומיים" (סעיף 61 לעתירה). לטענת העותרים, בכפרים הלא מוכרים לא מוצבות קלפיות, ותושביהם נדרשים להצביע ביישובים אחרים אשר מרוחקים ממקום מגוריהם. זאת ועוד, כנטען, אי אפשר להסתפק בקווי התחבורה הציבורית הקיימים, שאינם נכנסים לכפרים עצמם ולעיתים הם מרוחקים ממקום המגורים. התוצאה היא, כך נטען, שאחוזי ההצבעה בקרב תושבי הכפרים נמוכים מאוד מהממוצע הארצי. לגישת העותרים, מדובר בפגיעה בזכות לבחור ובעקרון השוויון. לכן הם מבקשים להפעיל את המערך האמור, בהתאם לסעיף 134א לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969 (להלן : חוק הבחירות).

2. עתירה זו ראשיתה בבקשת העותרים מיום 3.1.2021 להציב קלפיות בכפרים הלא מוכרים בנגב. היועץ המשפטי לוועדת הבחירות השיב לעותרים על דעתי ועל דעת סגניי שאי אפשר להיענות לבקשה, בין היתר מאחר שהוגשה לאחר המועד האחרון להעברת הצעת שר הפנים לקביעת אזורי הקלפי (בהתאם לסעיף 13(א) לחוק הבחירות); וכי, לפי הדין הקיים, קלפיות יוצבו ביישובים – והכפרים הלא מוכרים, כשם, אינם יישובים

מוכרים. עם זאת וכדי לאפשר בחינה פרטנית של הקשיים שהועלו בבקשה בכל הנוגע לנגישות לתחבורה ציבורית, הנחיתי שיושב ראש ועדת הבחירות האזורית באר שבע, כב' סגן הנשיא א' ביתן (להלן: יו"ר ועדת הבחירות האזורית), יבחן את האמור בבקשה ובמידת הצורך יסייר בשטח בשיתוף הממונה על היסעי בוחרים בוועדת הבחירות המרכזית. כן צוין בתשובה "כי שירותי היסעים שלא במסגרת שירותי התחבורה הציבורית, ככל שיתאפשרו, יתבצעו לפי תחנות שתואמנה מראש, והכל בכפוף למגבלות התקציביות של הוועדה" (סעיף 5).

3. בהמשך לכך נפגש יו"ר ועדת הבחירות האזורית עם נציגי העותרים בהיוועדות חזותית ושקל טיעונים נוספים שלהם בכתב. ביום 22.2.2021 דחה יו"ר הוועדה האזורית את בקשת העותרים. כעולה מן ההחלטה, עמדת העותרים הייתה ש"העמדת אוטובוסים לאיסוף נוסעים מתחנות קבועות לאורך צירי התנועה המרכזיים והסעתם לישובים השונים בהם הם זכאים לבחור, לא תועיל" (סעיף 4 להחלטה). יו"ר הוועדה האזורית מצא שהמערך המבוקש – הסעה פרטית לכל משפחה ברכב שטח שאחד מבני המשפחה נוהג בו – חסר היתכנות מעשית. עוד צוין שלרוב המשפחות במקום יש רכב פרטי אחד לפחות; שקווי התחבורה הציבורית הבין-עירוניים פועלים בחינם ביום הבחירות; ושמפלגות וגופים אחרים מסיעים מצביעים מהפזורה הבדואית לקלפיות. על כן דחה יו"ר הוועדה האזורית את הבקשה. העתירה שלפניי מבקשת למעשה להשיג על החלטה זו.

4. לאחר שבחנתי את העתירה ואת נספחיה, הגעתי למסקנה שדינה להידחות על הסף. העותרים לא ציינו מכוח מה אני מוסמך לדון בעתירתם. אבהיר שאין מדובר בעתירה לפי סעיף 17ב(א) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959, או לפי סעיף 10ג(יז) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973, שמכוחם מוקנות לי סמכויות שונות. די בטעם זה כדי לדחות את העתירה על הסף.

5. בצד האמור, ראיתי להעיר – למעלה מן הצורך בהינתן המסגרת הדיונית ולמען השלמת התמונה – בדבר גדר סמכותה של ועדת הבחירות המרכזית לפי סעיף 134א לחוק הבחירות. אין חולק על חשיבות ההצבעה בבחירות. ועדת הבחירות המרכזית נוקטת צעדים מגוונים כדי להבטיח את מימוש הזכות לבחור בידי כל הזכאיות והזכאים לכך. היא משקיעה משאבים רבים למטרה זו, בין היתר, בהסדר של נסיעה בחינם לכל האוכלוסייה בקווי התחבורה הציבורית הבין-עירוניים ביום הבחירות ובערב שלפניו, כדי לאפשר למירב הבוחרות והבוחרים להצביע. הסדר זה נעשה בהתאם לסמכות המוקנית לוועדת הבחירות המרכזית בסעיף האמור:

"הסעת בעלי זכות הצבעה לשם הצבעה בבחירות לכנסת מתחום גבולותיו של יישוב אחד למשנהו וחזרה, תמומן מאוצר המדינה באמצעות הוועדה המרכזית; היא תבוצע בקווי תחבורה ולמרחקים שתקבע הוועדה המרכזית ובהתאם לנהלים

ולסידורים שתורה עליהם ; ההסעה תהיה ביום הבחירות, ואולם הוועדה המרכזית רשאית להתיר הסעה סמוך ליום הבחירות".

6. בעתירה שלפניי ביקשו העותרים שוועדת הבחירות תממן "מערך של הסעים מיוחדים" (סעיף 61 לעתירה) שיאפשר הסעת הבוחרים מביתם אל הקלפי במגוון סוגים של כלי רכב שינהגו בהם "נהגים מקומיים המוכרים בכפרים" (סעיף 14 לעתירה). לעניין זה ציינו העותרים את סעיף 134א לחוק הבחירות, בלי להניח פירוט בנושא. מוכן אני להניח לצורך הדיון ולטובת העותרים כי התיבה "קווי תחבורה" בסעיף 134א נתונה לפרשנות. עם זאת, ובלי לטעת מסמרות בפרשנות הוראה זו מבחינת לשונה ותכליתה, אני סבור שקיים קושי בפרשנות שלפיה נתונה לוועדת הבחירות המרכזית סמכות לממן מערך היסעים במתכונת המבוקשת בידי העותרים. לשונה של התיבה "קווי תחבורה" ותכליתה מקשות לפרש אותה פרשנות שתאפשר הסעה אישית של בעלי זכות בחירה מפתח הבית אל הקלפי ובמגוון סוגים של כלי רכב. הלכה למעשה מתבקשות כאן הסעות מיוחדות בהיקף נרחב ברכבי שטח ובאמצעות נהגים שהעותרים הגדירו. העותרים לא הבהירו כיצד מתכונת זו של הסעה מתיישבת עם התיבה "קווי תחבורה". נוכח הטעם הדיוני שעמדתי עליו בפתח דבריי, איני רואה להידרש לגוף הדברים מעבר להערתי זו.

7. העתירה נדחת אפוא על הסף. אין צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ז באדר התשפ"א (1 במארס 2021).

עוזי פוגלמן

**שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-24**